Městská knihovna v Praze

Brněnské povídky

Jiří Kratochvil

e-kniha • Praha • 2019

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

**43 poboček, 3 pojízdné knihovny, 4 000 akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, 60 Kč za registraci**

www.mlp.cz knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz www.facebook.com/knihovna

Městská knihovna v Praze

PRAHA PRAGUE PRAG

Brněnské povídky

Jiří Kratochvil

Znění tohoto textu vychází z díla Brněnské povídky tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Druhé město v Brně v roce 2007. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Jiří Kratochvil: Brněnské povídky), publikovaného Městskou knihovnou v Praze, je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno Autorským zákonem č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko.

Verze 1.0 z 12. 8. 2019.

OBSAH

Panoráma 8
Růže pro Hitchcocka 31
1 31
2 35
3 39
4 43
5 48
Sklípkan 50
1 50
2 55
3 60
Orfeus z Kénigu 65
Puklina 76
Smrt krále Kandaula 86
1. část: Král Kandaules 86
2. část: Královna Rhodopa 100
3. část: Gyges 114
4. část: Místo katarze 124
Plomba 128
Dame de coeur 136
Mávnutí motýlích křídel 147
Via mala Brunensis 156
Dovětek 169
Hudba pro dávné spolužáky 171
Neklej prosím 176
Schönheit čili krása 178
De profundis 181
Borges 1 187
Kamiony naložené okurkami 190
Borges 2 193

Pasáž Alfa 196
Pozdě 198
Olinka 202
Krátká povídka o dvou otvorech 204
Raut na radnici 206
My Moudiové 208
Pastýř bytí 212
Morytát o výtahu 215
Balada o žárlivosti (s ochutnávkou na konci) 218
Stavení znamení 221
Romance o černém šerifovi 224
Legenda o věčném návratu 227
Andělé nicotnosti 230
Jablko 232
Kouř nad Ithakou 235
Povídka se slastným koncem 237
Povídka se strašlivým koncem 240
Stodola 242
Milostná píseň 246
Noční vlaky s diamanty 249
Z cest Gulliverových 252
Konfuciánská lekce 256
Piktogram 258
Podobenství 260
Portrét 263
Zpráva o nanebevzetí města 266
Příběh pro holoubky 270
Básník se zázračnou pamětí 275
Lemury 277
Kapři 279
Pandořina skřínka 281
Konec nekorunovanýho krále štatlu 284

Gynekologové 288
Vetřelec 4 291
Vetřelec 5 294
Věra 297
Šťastný konec vše napraví 301
Balada z mlhy 305
Brno-Paříž 310
Brno-Moskva 319
1 319
2 321
3 323
4 324
5 331
6 332
Lžíce 335
Z Prahy do Brna 343
Záznam dávné performance 345

Panoráma

Památce spisovatele Hanse Guntera Adlera

Václav žil krátce v dost pochybném manželství, ale hned po jeho rozpadu se s úlevou znova oddal staromládeneckému životu, k jehož ustálenému rytmu pak patřilo i to, že každých čtrnáct dní chodíval na nedělní oběd za matinkou a odtud rovnou na nový program do Panorámy na Brandlově ulici.

Však povězme si, že teď už nějaký čas se ta ulice jmenovala taky Herlthgasse, a co hůř, ta německá uliční cedule visela nad českou, aby bylo jasné, kdo je tady doma. A v maličké výkladní skříni Panorámy byl ve stínu nakloněné papundeklové věže z Pisy nejen nápis Barevné obrazy z celého světa, ale taky Bunte Bilder aus der ganzen Welt. Jen vevnitř se nic nezměnilo, dál tam kolem obrovského tubusu seděli svorně dokolečka na opolštářovaných stoličkách brněnští Češi i Němci a oči přimáčknuté ke kukátkům ve stěně tubusu hleděli na plastické obrázky. Pardon, přece jen tam bylo cosi zarážejícího. Poslední měsíce se totiž mezi městy, jejichž stereoskopické záběry sytily hladové oči návštěvníků Panorámy, opakoval až příliš často Londýn s Washingtonem. (Později pochopíme, proč zrovna Londýn s Washingtonem, takže se tím teď netrapme.)

Oběd u matinky končíval tak asi v jednu hodinu a poté, co si Václav otřel ubrouskem rty a položil ho na kraj talíře, zvedl se a jda kolem matinky poceloval ji lehounce na skráň a přitom se, maje teď poblíž rtů její pergamenové ouško, jako vždy tiše zeptal, jestli s ním nechce do Panorámy, a když se dozvěděl, jako vždy, že to teda chlapče ne, vyzvedl si v předsíni klobouk a špacírku a byl ten tam.

Ale toho dne, který nás tak zajímá, se Václav opozdil, protože tentokrát mu matinka řekla, že má k nedělnímu obědu přijít taky jeho

otec, ten už hodně přestárlý větroplach, jehož potkat u rodinného stolu bylo jako uvidět na Mečové ulici (čili na Schwert-gasse), kde matinka bydlela, loupežníka Babinského, toho lotra mexického. Ale nakonec matinka oběd dvakrát přehřívala a přestárlý větroplach stejně nepřišel, přestože k jídlu byla výtečná sekaná (čili Hackepeter), což bývalo v těch válečných časech něco takřka pohádkového.

Takže tentokrát oběd skončil dost nešťastně až před třetí hodinou. Ale když říkám nešťastně, nemíním tím nic jiného než obecný a v podstatě hloupý povzdech, jak nám takový roztahaný nedělní oběd může zabít skoro celý sváteční den. Něco jiného samozřejmě je, že tento pozdní odchod z matčina bytu odstartoval celý dlouhý sled událostí, které by se jinak s největší pravděpodobností vůbec neodehrály.

Cedulka na dveřích Panorámy oznamovala, že dnes je na řadě hlavní město Peru, Lima. Nad tím byla ale mnohem větší cedule ohlašující totéž v jazyce okupantů: Lima die Hauptstadt von Peru. Václav zaplatil u stolečku za dveřmi a posadil se na opolštářovanou sedačku.

Panoráma vždycky v neděli odpoledne zela prázdnotou. A naopak, v sobotu odpoledne ji návštěvníci obsypali jako vosy louži beaujolais. To bylo ještě srozumitelné, v sobotu se nasazoval nový program, ale proč taky v úterní odpoledne a v páteční dopoledne a všechna ostatní dopoledne a odpoledne už ne, to je ve hvězdách. Ale navzdory té návštěvnické nepřízni se i v tuhle nedělní hodinu plastické obrázky v kukátkách posouvaly a při každém takovém pohybu zazvonil zvoneček a ten, kdo by například chtěl vidět limskou radnici déle než dvě minuty, musel by teď přesednout po směru hodinových ručiček na vedlejší sedačku, a kdyby mu pak nestačily ani čtyři anebo ani šest minut, musel by se s limskou radnicí posouvat pořád dokolečka kolem velikého tubusu Panorámy, což bylo možné jedině teď v neděli, kdy byly sedačky prázdné. Ale Václav se s lehkým srdcem rozloučil s limskou radnicí a díval se teď právě

na kamenného lva panáčkujícího ve fontáně na náměstí Francisca Pizzara, zakladatele Limy, když uslyšel otvírání dveří a pak taky kroky za svými zády, a to se už někdo lehounce dotkl jeho zátylku. Promiňte, spletla jsem se, omluvil se dívčí hlas, a když se Václav otočil, uviděl půvabné zjevení mířící teď, po drobném zaváhání, k sousední sedačce, zatímco dívčin společník kupoval teprve vstupenky u stolku za dveřmi.

Zřejmě si mě spletla s někým, kdo tady v neděli v tenhle čas sedává a kdo je mi zezadu podobnej. A Václav sice dál sledoval pozoruhodnosti peruánské Limy – od nádherné koloniální katedrály přes arcibiskupský palác, klášter San Francisco a potom hned vůbec nejstarší latinskoamerickou univerzitu, ale i obrovskou bronzovou repliku jednoho z korábů Kryštofa Kolumba, karavelu Pintu, a pak zas dlouhou řadu dalších limských pamětihodností, mezi něž nějaký korunovaný vůl zařadil stereoskopický obrázek pacienta umírajícího na lymeskou boreliózu – to všechno Václav pozorně sledoval, ale před očima měl přitom stále to nebeské dívčí zjevení.

Při tomto prvním setkání se ještě nezkontaktovali, ale Václav pak už na tom začal pracovat a chodil tam teď každou druhou neděli po třetí hodině odpolední, a skutečně, dívka se svým společníkem se tam vždycky objevila. A vypadalo to, že ke společníkovi nemá žádný důvěrnější vztah, však víte, o čem teď mluvím. Vše tedy hrálo Václavovi do ruky, až na tu svěrací kazajku tehdy ještě velice přísných pravidel společenského chování. Teprve až při čtvrtém setkání dostal konečně svou šanci. To už totiž nastaly toho léta studené zářijové dny a dívka přišla v naducaném kabátku, takže po zhlédnutí dlouhého sledu pamětihodností Kodaně Václav čiperně předběhl dívčina společníka a podal jí z věšáku u dveří její kabátek. Ale nekončilo to jen jejím poděkováním, nýbrž když jí kabátek přidržel a pomáhal jí vsoukat se do rukávů a ona přitom pootočila hlavu, došlo ke kratičkému setkání Václavových prstů s jejím dechem a také si poprvé zřetelně uvědomil, že ta dívka je zvláštní

nejen svým nebeským půvabem. Začalo mu totiž také docházet, co je za tím vším, a zapadly tak do sebe všechny ty detaily jejích pohybů a taky pochopil, že její neobyčejná krása rozzářila rovněž její oči, a proto mu tak dlouho trvalo, než uviděl, čeho by si u každé jiné dívky všiml hned při prvním setkání. (A my se ten důležitý fakt dozvíme až v kavárně Savoy, co je už tady hned za rohem.)

Ale teď pozor. Tak jak se v Panorámě posouvaly plastické obrázky tím způsobem, že jsme se třeba z předměstských zahrad Stockholmu ocitli skokem na jeho centrálním náměstí, tak my teď taky rázem posunem náš stereoskopický příběh o kus dál dopředu, protože kdyby pokračoval dosavadním tempem, tím nejlínějším pohybem milostných romancí, čekalo by nás to pravé jádro sdělení až za devatero horami.

Nuže, pár dní poté, co Japonci přepadli Pearl Harbor, tedy někdy v druhém týdnu prosince 1941, pozval dívčin společník Václava do kavárny Savoy na rohu Běhounské ulice a Jakubského náměstí.

Už nějaký čas pozoruju, že vám moje sestra není lhostejná. Však vy jí také ne. Pro starostlivého bratra je to vždycky důvod k zamyšlení, a řeknu to rovnou, i k obavám. Jistě jste si všiml toho, co není žádným tajemstvím: moje sestřička je slepá jak kotě. Její slepota ale není na první pohled snadno rozpoznatelná, protože všechny její další smysly zastupují její zrak v míře až neskutečně vrchovaté. Snad má i cosi z toho, co si teď Amerikáni pojmenovali jako Radio Detecting and Ranging, ale co už dávno před Američanama používali netopejři. A ta trapná příhoda z našeho prvního setkání, vzpomínáte si, jak vám má sestra nechtě sáhla na zátylek, ta byla zaviněna tím, že jsme toho dne oslavovali její šestnácté narozeniny, takže hned po obědě vypila sklenku ajrkoňaku a alkohol vždycky otupí všechny smysly. A vedle těchhle citlivých smyslů má moje sestřička navíc taky hypertrofovanou fantazii. Vám nemusím vysvětlovat, co to je, protože jsem si o vás už zjistil, že jste knihovník.

Katalogizátor, upřesnil Václav.

Dobře, katalogizátor. Abyste tomu rozuměl, sestřička oslepla až v jedenácti, takže má ještě dostatečnou zásobu posbíraného reálného materiálu, z kterého si teď může poskládat své viditelné světy. A proto si také objevila Panorámu. Dostane tam přece zadané téma, například procházku ulicemi Vídně, i posadí se ke kukátku a vidí přinejmenším tolik co my. Ale zatímco naše panoramatické obrázky jsou statické, Vídní, která se objeví v kukátku mé sestřičky, se valí davy, pohybují se tam živí lidi. Taková je síla vnitřního zraku mé sestry. Ale chtěl jsem s vámi mluvit o něčem trochu jiném.

Ano, řekl Václav a zvedl hlavu a setkal se s tvrdým pohledem nebezpečného českého kolaboranta.

Jaký je váš názor na Hitlerovu Novou Evropu? A co si myslíte o roli, jakou v ní sehrajem my Češi?

Připomeňme, že kavárna Savoy, v níž seděli s výhledem na trochu už zčernalé gotické opěráky chrámu svatého Jakuba, byla od počátku protektorátu oblíbeným místem brněnských nácků a fízlů. Václav neměl samozřejmě žádnou radost z toho pozvání právě sem, ale pochopil, že se mu nemůže vyhnout, když si chce začít s rozkošnou sestřičkou tohohle odporného individua. Později ještě mnohem líp porozumíme tomu, proč teď mluvil jak mluvil, tedy proč kolaborantovi odkývl obdiv k německým zbraním a sympatie k Hitlerovým novým pořádkům, proč na sebe nechtěl a vlastně nesměl uvrhnout to nejmenší podezření, nejmenší kolaborantskou nedůvěru.

Až teprve 3. června 1942, toho dne, kdy se strhla velká námořní bitva o ostrov Midway tam daleko v Tichomoří, dostal Václav slepou pannu do postele a přišli tomu oba rychle na chuť, zvláště pak slepá kráska, pro niž bylo milování něco jako ostrov světla plující nejčernější nocí. A velice rychle se taky dobrala orgasmu, který se svou výbušnou nádherou a taky jejím pavím křikem možná i trochu podobal noční bitvě nad ostrovem Midway se světlicemi a oblohou rozsvícenou kanonádou a hořícími leteckými stroji. Ale bratr by asi

ani té bitevní kráse sestřina orgasmu nebyl moc rád, a proto se ani nic nedozvěděl. Byl přesvědčen, že jeho slepá sestřička je natolik uzavřená ve svém autistickém světě, že ji může bez jakéhokoli rizika pouštět na procházky s malým knihovníkem (vidíte, to jsme ještě neřekli: knihovník měřil jen sto šedesát pět centáků). Takže bratr neměl nejmenší tušení, že každá z těch zdánlivě nevinných procházek vždy mířila tou nejkratší cestou z Panské (z Herrengasse), kde se svou sestřičkou přebýval, na Veselou (Fröhlichergasse), kde bydlel Václav. Ale možná se hluboce mýlíme a bratr věděl svoje a přál si, aby už někdo sestřičku konečně vyškubl z toho jejího uzavřeného světa, i kdyby tím škubacím nástrojem měl být třeba rezavej úd malého knihovníka (vida, ani to jsme neřekli: knihovníkovy vlasy, ale i jeho ohanbí hořely rezavým plamenem jak nešťastné americké křižníky ve vodách Pearl Harboru). Ale možná si jen nebyl jistej, že ho chce do rodiny a že vůbec někoho chce do rodiny. Co však s určitostí nevěděl, bylo, že sestřička prozradila to, o čem mu svatosvatě přísahala, že to nikdy nikomu nevyzradí.

Na ospravedlnění sestřičky povězme, že sblížení s Václavem v ní uvolnilo tolik radosti, něhy a touhy, že to všechno, co žila až do pomilování s ním, jí najednou přišlo jenom jako předsíňka jejího života, malá, těsná a s vydýchaným vzduchem.

Seděli proti sobě na Václavově posteli a dotýkali se koleny a vedli například tenhle postkopulační dialog:

To zařizuje můj bratr. Uplácí provozovatelku Panorámy, aby tam častěji dávala Washington a Londýn, protože Churchilla zastihnu nejčastěji v ulicích Londýna a Roosevelta zas ve Washingtonu, jak ho vyvážejí na kolečkové židli na sluníčko uličkami za Bílým domem.

A smím vědět, proč tak paseš právě po Rooseveltovi a Churchillovi? Jestli tomu správně rozumím, tak do Londýna a Washingtonu budou tajně vysláni hitlerovští atentátníci a ty jim takhle mapuješ, po jakých cestách a v kterých hodinách se nejčastěji pohybují jejich budoucí oběti.

Je to spravedlivá a naprosto nezbytná věc! Churchill a Roosevelt jsou vůdčí představitelé žido-bolševismu, a pokud nebudou beze zbytku vymýceni...

Panebože, co to říkáš, děťátko, kdo ti nabulíkoval takový příšernosti...

Zatímco se v červenci 1943 vylodili Spojenci na Sicílii a začali už postupovat do centra samotné Itálie, a uspíšili tak svržení fašistické diktatury Benita Mussoliniho a jmenování maršála Badoglia premiérem, Václav dokončoval svůj po celý rok probíhající vlastenecký projekt.

Seškrabával totiž ze sestřičky, říkejme jí tak, několik vrstev ošklivého nánosu, kterým ji zapatlal její kolaborantský bratříček, a pokoušel se v ní obnovit přirozenou lásku k vlasti a ke všemu českému.

Čemuž měla posloužit především knihovníkova vytříbená znalost české literatury, která bohužel nenašla stejně vytříbenou odezvu v srdci sestřičky. Povězme si, že Václav byl trochu zklamán, když se v postkopulačním čase pokoušel bez náležité odezvy sestřičce předčítat z Babičky, z Pantáty Bezouška a Zapadlých vlastenců, a když, zatímco čekal, až mu zvadlej oud zas trochu pookřeje, předčítal zívající krásce z Proti všem a z Bratrstva, a nakonec se musel spokojit tím, že sestřička našla zalíbení aspoň v Tůmových historkách Z českých mlýnů a taky v Pamětech kata Mydláře. S poezií to vypadalo o něco líp, něco z Vrchlického, Sládka a hlavně líbezného Fráni Šrámka, a ke knihovníkově překvapení si sestřičku podmanila Nezvalova Snídaně v trávě (Můj Bože, milý Bože, ten život utíká, připrav mi v ráji lože a k němu budíka!), až knihovníka napadlo, že měl možná pravdu F. X. Šalda, když považoval tuhle poemu za Nezvalův bohapustý poklesek. Ale jestli si sestřička skutečně něco oblíbila, jestli opravdu něčemu propadla, tak to byla píseň z Piskáčkových Perel panny Serafínky, kterou si stále přehrávala na Václavově koženkou potaženém kufříkovém gramofonu: Vy české

panenky, kdo vás by neměl rád, ty české vlastenky musí svět pohledat, tvářičky mají krev a mlíčko, každého chytnou za srdíčko. Až se ta operetní písnička nakonec stala jakousi hymnou už vlastenecky obrozené slepé sestřičky.

Myslím, že je hlubokým omylem – zamudroval si sám pro sebe knihovník – zaměňovat pouhou knižní vzdělanost za pravý ráj srdce a za ryzí citovost. Má láska nikdy nebude číst Valéryho ani Holana, ale je to jemná a citlivá bytost, skutečný klenot mezi ženami, a nikdo si neumí představit, jak jsem šťastný, že se mi podařilo jed, který jí nakapal do duše bratříček, úspěšně odsát a vypijákovat.

Ale k tomu hned spěchejme dodat, že Václav měl obrovské štěstí, že se bratříček, říkejme mu tak, nikdy nedozvěděl o vlasteneckých proměnách své sestřičky. Před ním sestřička dál hrála roli Hitlerovy, Himmlerovy a Goebelsovy fanynky a pozorně se hlídala, aby její obrozené češství před bratříčkem nečekaně nevytrysklo.

Dva dny předtím, než se 29. listopadu 1943 v Teheránu sešli Roosevelt, Churchill a Stalin, aby projednali přípravy k otevření druhé fronty, zazvonil u Václavových dveří kdosi, no říkejme mu Vojtěch.

Už jsme se dlouho neviděli. Však přiznejme, že k tvé velké radosti, zašpičkoval Vojtěch. Neboj, nikdo o mně neví, nepověsilo se na mě gestapo.

Pak oznámil Václavovi, že se s jeho bytem stále počítá pro případ, že by bylo nutné někam někoho uschovat či uložit sem nějaké důležité materiály. Dosud jsme tvé pomoci nikdy nevyužili, ale bez váhání souhlasils, když jsme tě o ni požádali. I chtěl bych ti říct, Vašku, že tě mám upřímně rád, protože seš zrnkem soli téhle země, ba z těch nádherných čistých duší, které dokáží třeba i umřít pro druhé.

Václav chtěl něco namítnout, či snad dokonce oponovat, ale Vojtěch ho nepustil ke slovu. Teď mě dobře poslouchej. Hitlerova říše se do roka a do dne sesype jak domeček z karet, všechno už

k tomu finišuje, a hned po válce se budou karty znova rozdávat a ty, co věrný vlastenec, můžeš počítat s tím, že si vytáhneš nějaký to eso nebo aspoň krále nebo dámu.

Ale když Václav uslyšel o kartách a taky o dámě, tak mu to přece jenom nedalo, aby si nepřisadil. I povykládal Vojtěchovi, jak probudil vlastenecký cit v jednom dívčím srdéčku.

Cože, ona monitoruje pohyby Churchilla a Roosevelta?

Ale Ježkovy brejle! Vždyť ti říkám, že je dočista slepá a chodí do Panorámy a tam se posadí na stoličku ke kukátku a jen si představuje, že to všechno vidí. A přece víš, jak jsou Němci posedlí jasnovidcama! A to tys mi přece pověděl o jejich kultovním hradu Wewelsburgu, o jejich přízračné pověrčivosti a o tom, jak už svý malý děti krmijou Wagnerem a germánskýma mýtama! A slepá jasnovidka, která sedí v temný komoře Panorámy a vyvolává si tam pohyblivý obrázky Londýna a Washingtonu, to je přesně to, co Němci žerou...

Nejhorší, co by se nám teď mělo stát – přemýšlel nahlas Vojtěch – je atentát na Roosevelta a Churchilla. Vždyť tak by se nám mohla zhroutit druhá fronta ještě dávno před vyloděním. A Stalin s druhou frontou počítá! Ne, ne, prach a broky, takhle teda ne!

Promiň, Vojtěchu, ale snad jsme dospělí a soudní lidi a žádní pitomí nácci... Přece nebudem brát vážně takový přízračný koniny. A kromě toho je z ní teď kovaná vlastenka, takže si ty pohyby Churchilla a Roosevelta záměrně vymýšlí úplně jinak, než je tím vnitřním zrakem vidí.

Vojtěch rázoval dokola po pokoji, nervózně vrážel do nábytku a byl si čím dál víc vědom toho, že takovou nedbalost a lehkovážnost by mu jednou dějiny neodpustily. Nesmím nic zanedbat, věděl. Třeba je to jen hovadina, ale třeba je na tom zrnko pravdy.

Prosím tě, udělej nám silný kafe, požádal Václava.

Ale ty ses už fakt pomátl, povzdechl si Václav. Kde bych vzal uprostřed protektorátu kafe? Mám tady jen cikorku.

Tak silnou cikorku!

Zatímco Němci ještě urychleně ostřelovali Londýn raketami V1 a V2 a v Jugoslávii Titova partyzánská armáda píď za pídí osvobozovala okupované území, Vojtěch se ještě několikrát objevil u Václava. Jednou se málem minul ve dveřích s bratříčkem, až Václavovi zatrnulo. Pak se sám pozval na nedělní oběd a z aktovky vylovil kus masa, o němž tvrdil, že je to z klisny padlé na východní frontě.

Už jsou na tom tak zle, že by kšeftovali i s vlastníma mrtvolama. Neboj, to maso se nemohlo zkazit, protože tam u Stalingradu, kde ta klisna ležela několik dní, byly takový mrazy, že vojáci, kteří se tam chtěli vychcat, na fleku přišli o ftáky. A pak ti, co z ustupující soldatesky přežili, naložili mrtvý vojenský koně do velkých skříňáků vyložených ledem, aby z té porážky u Stalingradu aspoň něco vytěžili.

Václav, když tomu naslouchal, couval pomalu ke zdi, zelený jak ten nejkouzelnější smaragd.

Vojtěch se rozřehtal. Snad bys mně nevěřil! Samozřejmě je to vepřový z černý porážky v Osový Bitýšce. Sranda musí bejt, ty nádivo!

Pak si Václavovým domácím rybízovým vínem připili na už brzké otevření druhé fronty. A když se Václav začal neklidně vrtět, že už bude muset jít, položil mu Vojtěch ruku na rameno a řekl tiše: Dneska nikam nechoď, Vašíku.

Mám každou druhou neděli schůzku v Panorámě. V tuhle nedělní hodinu jsem se tam s ní poprvé setkal, a tak teď dodržujem tradici.

Vím, kývl Vojtěch. Kdybych to nevěděl, nebyl bych teď tady.

Václav si šel do skříně pro sváteční kalhoty, ale Vojtěch mu vzal ramínko s kalhotami z ruky. Nezlob se, ale dneska tam nepůjdeš!

To se teda nezlob ty, ale dneska tam půjdu! A začali se o kalhoty přetahovat. Pusť, škubl, neexistuje důvod, kterej by mě mohl zadržet!

Mýlíš se, řekl smutně Vojtěch. Ach kdybys věděl, příteli, jak je nám to strašlivě líto, ale nemáme právo riskovat.

A tu se Václav podíval do jeho očí, chvíli tak utkvěl a pak mu to došlo. Néé! vykřikl a kalhoty sjely z ramínka na zem a tam se varhánkovitě usalašily.

Neječ, napomenul ho Vojtěch, na tom už nic nezměníme. Ty tvrdíš, žes v ní probudil vlastenecké city, ale život Roosevelta a Churchilla nesmí spočívat na něčem tak nejistém, jako jsou ženský city, to bys snad mohl pochopit. A v tuhle chvíli je už stejně pozdě, už ničemu nezabráníš.

Tu se Václav Vojtěchovi vytrhl a běžel ke dveřím do předsíně. Vojtěch po něm hned skočil a sevřel ho do náruče, ale Václav měl teď sílu jak rozběsněný zubr a odmrštil Votěcha, až se připlácl na stěnu.

Mluv! Co chceš dělat?! vykřikoval Vojtěch připláclý na stěnu, bědovat kvůli ní? Bít se? Postit? Či roztrhat se? Pít utrejch? Snad spolknout krokodýla? Kdo jsi, že se tvá bolest tak vypíná? Chceš zastavit běh planet a skučením mě přebít a skákáním do hrobu omráčit? Dej se s ní pohřbít zaživa! To svedu já taky!

Dočista zmatený Václav se zastavil u dveří a pomalu se obrátil. Vojtěch kurva moc dobře věděl, jak knihovníka dostat. A teď tam chvíli stáli proti sobě: knihovník a bývalý shakespearovský herec. A mezi nimi jasným světlem plála, hořela, vlastním žárem se spalující labuť avonská. Ale utkvění času trvalo jenom chvilku. Shakespeare rychle dohořel a mezi nimi teď ležela jen žalostná hromádka popílku. Ale to už měl Vojtěch v ruce revolver, cvakl pojistkou a mířil Václavovi na hruď. Však ten už reagoval dočista klidně: Musím tam jít. Musím ji vidět, mrtvou nebo živou. Jestli chceš, tak mě zastřel. Uděláš mně tak jenom službu.

Ale já tě fakt zastřelím! Bezpečnost otevření druhé fronty je nadřazena mému přátelství k tobě.

Jasně, tak střílej. A Václav šel znova, tentokrát klidně a zvolna ke dveřím.

Vojtěch už neváhal a přiskočil a vší silou ho praštil revolverem do spánku. Václav se mu sesul k nohám. A Vojtěch byl jen chvilečku bezradný. Protože v takové situaci si nemohl dovolit žádnou, anebo jen zanedbatelnou bezradnost. Musel něco podniknout, dřív než se Václav probere. Nadzvedl ho, vzal pod pažemi a odtáhl do vedlejší místnosti, do Václavovy ložnice a na jeho postel. Pak šel zas vedle, sebral tam ze země Václavovy sváteční, pečlivě vyžehlené kalhoty, vrátil se s nimi do ložnice a nohavicemi přivázal obě Václavovy ruce k železné pelesti a šel ještě hledat nějaký provaz. Ten nakonec našel ve veliké bedně na balkoně. Vyzkoušel jeho pevnost a pak provazem omotával Václavovo tělo i s jeho postelí, pod níž tak musel šestnáctkrát podlézt, až vzniklo cosi jako balík připravený na zámořskou cestu. Okamžik tam nad ním stál, než vylovil ne zrovna čistý kapesník a po kratičkém zaváhání ho vecpal Václavovi do úst. A ten právě otvíral oči, probouzeje se z omráčení.

Chtěl bych ti především říct – Vojtěcha trochu škrábalo v krku, odkašlal si – chtěl jsem ti říct, že to byla lehká smrt, bezbolestná, měli přísný příkaz stran bezbolestnosti. I když ti to v téhle chvíli připadá ještě obtížně stravitelné, ve skutečnosti jsme všichni na tvé straně a nepřejem si nic jiného, než abys to pochopil. A teď mluvím za celou brněnskou odbojovou skupinu, která se v těchto dnech slibně rozrůstá. A poslyš, teď ti půjdu uvařit pravý frankfurtský párky ze zvláštního amerického přídělu, co se už pravidelně pašuje pro odbojáře. To bys koukal, jak věci parádně pokročily. A vidíš, tady jsem ti přinesl čerstvý bystrcký chleba, kůrka, slyšíš, nádherně praská.

Balík Václav tam (v puse špinavý kapesník) jen divoce koulel očima.

A teď ti trochu nadzvednu hlavu a drobně tě nakrmím, co říkáš. (Vojtěch vyjmul z Václavových úst kapesník a setřel si z tváře plivanec, který vzápětí utržil.)

Přiznám se ti, že jsem se tam byl krátce poté tak trochu podívat. Nebyla tam už na chodníku žádná krev, mí chlapci pracují čistě. Brandlova ulice byla uzavřena policajty, ale byli to čeští strážníci. Moc mě trápí, že tě to tak zasáhlo, ale rád bych tě přesvědčil, že jsme neměli jinou možnost, sám to jednou shledáš. Hned poté, co bude dílo osvobození naší vlasti dokonáno, si najdeš jinou krásku, ne ty ji nebudeš muset hledat, ony si najdou tebe, půjdeš z jedné vlastenecké náruče do druhé a – promiň, že to řeknu tak po lopatě – tvůj čuráček bude na roztrhání. A teď otevři pusu a vidíš ten frankfurtskej páreček, jak se na tebe šťastně usmívá?

Však Václav odmítal jíst: jak mu z úst nevyšlo už ani slovo, tak mu do úst nevešlo už ani sousto. Jen se občas nechal trochu napojit. Nebyla s ním řeč, ale Vojtěch stále nepochyboval, že Václav je vzácná lidská bytost, že je jedním ze zrnek soli země, protože kdyby o tom jen trochu zapochyboval, věděl by s ním jinak zatočit. Na druhé straně také nepochyboval o tom, že kdyby ho teď odvázal z postele a pustil, mohl by od něho právem čekat něco nehorázného, co by ve svých důsledcích mohlo zničit celou jednu větev brněnského odboje. Vždyť odbojáři mu zabili bytost, do níž byl přeukrutně zblázněn. Ale na třetí straně (Vojtěch, když hodnotil nějakou situaci, přistupoval k ní vždy ze tří stran) to, že Václav propadl slepé lásce ke slepé krásce, nesvědčí koneckonců o ničem jiném, než že je schopen veliké sebeobětavé lásky, aniž třeba zapochybuje o objektu své touhy. Právě takové lidi, věděl zase Vojtěch, budeme hned po válce ve svobodném Československu potřebovat. Vnitřně čisté a hořící bezdýmným plamenem, a hlavně ochotné umírat pro velkou věc.

A Vojtěch podstrčil pod Václava bažanta, neobratnými prsty mu nasadil čuráčka do skleněného zobáčku a ponoukl k močení.

Zatímco druhá fronta byla už na spadnutí a předseda norské vlády, kolaborant Vidkun Abraham Lauritz Quisling, se pokusil o sebevraždu, ale když ji zvrzal a utrhl se z trámu a ošklivě po-

tloukl, ještě víc se pak zatvrdil ve svém nacistickém odhodlání a just vyváděl kolaborantské psí kusy, tedy zatímco v Norsku tohle všechno, v Brně v bytě na Veselé ulici si už Vojtěch upřímně zoufal nad Václavem, jenž stále odmítal jíst a přijímal jen vodu. A přestože Vojtěchovi teď právě přibyla spousta práce – vždyť byl už taky na spadnutí den, v němž bude v Brně zakládat revoluční národní výbory – přesto si na Václava dokázal najít čas, začal doslova bojovat o jeho život.

Nazvěme to experimentem, který by nepochybně zaujal jak pavlovovce, tak behavioristy. Vojtěch měl totiž štěstí: podařilo se mu najít dívku, která tak trochu jako by vypadla ze slepého oka té krásky a jejíž nějaký čas nešťastně hajlující rodiče přislíbil nepostavit po válce před národní soud, a naopak, ochotné dívence otevřít cestu do sekretariátu revoluční partaje.

Mohl bych teď okamžitě vyslovit jméno, pod kterým Vojtěch hned po válce vstoupil do našich okouzlujících dějin, a sami byste viděli, jak znamenité je to jméno, před nímž pak nějaký (i když jen velmi krátký) čas padali lidé na zadek. A proto není nijak překvapující, že se uměl postarat o všechno kolem Václavova „zmizení." Zašel do knihovny a něco jim tam nakecal a navštívil například i matinku, aby jí do pergamenového ouška pošeptal, že Václavovi se podařilo utéct do Londýna, do blízkosti Benešovy exilové vlády, ale že jeho byt na Veselé ulici není teď radno navštívit, protože je hlídán dosti vzteklým gestapem.

Václav byl vyčerpán hladem až na pokraj halucinací. Byl si toho vědom, a tak ho ta halucinace nezaskočila, zvláště když to byla dívčí postava totožná se slepou sestřičkou. A ta, kterou měl za halucinovanou sestřičku, mu teď nesla na tácku skutečnou snídani, něco, co tak dlouho odmítal. Tady bychom měli povědět, že ta totožnost nebyla zas nic tak moc. Ale na dívence se trochu zapracovalo, Vojtěch, někdejší herec, měl mezi přáteli maskéra, a taky se samozřejmě počítalo s tím oslabením Václavových smyslů. Vše dopadlo

nad očekávání dobře. Snad i Václav přišel brzy na to, že to není ani halucinace, ani skutečná sestřička, ale byl už tak vtažen do svého nového příběhu, že nebyl s to z něho vycouvat. Třikrát denně ho krmila a vsouvala pod něho mísu i bažanta a mnohem obratnějšími prsty, než jakými disponoval Vojtěch, mu zasunovala ftáka do skleněného bažantího zobáčku. Až jednou ráno jí ten fták náhle ztuhl pod prsty. A to byl právě počátek nového příběhu.

Pseudosestřička nakonec zašla tak daleko, že Václavovi zčásti uvolnila provazy, tedy jen tam, kde toho bylo zapotřebí, když ho chtěla pohodlně obsednout. A když ucítila, že už ho tam jaksepatří má, zvolna se rozjela.

Operací Overlord vstoupila v život druhá fronta, vylodění Spojenců v Normandii mezi Cherbourgem a Le Havrem, kam se vřítilo přes dva miliony vojáků s nejtěžší vojenskou technikou, a zatímco hřměla kanonáda a vpřed se řítily tanky za podpory spojeneckého letectva, pseudosestřička nadskakovala na pseudobratříčkovi, promiňte, na Václavovi, a jela svou vítěznou jízdu.

To já jsem plod té vítězné, leč trochu drkotavé jízdy. Vypočítejte si: byl jsem zplozen během zahájení druhé fronty, tedy v červnu 1944, takže jsem se narodil začátkem března 1945. Strýc Vojtěch, říkejme mu tak, trval na tom, že mě má matka nesmí potratit. Porodit mě a odkojit, to byl její poslední úkol, po němž už pak směla mého otce navždy opustit. Její jistá podobnost s mrtvou láskou mého otce, to byla její vstupenka do světa strýce Vojtěcha, který ji napřed použil k záchraně svého přítele Václava, aby jí pak za odměnu nabídl poválečnou kariéru. Na konto mé matky povězme tedy, že byla velice mladičká, vlastně ještě pod zákonem, když se ji Vojtěch rozhodl použít, ale její zkušenosti už dávno předběhly její věk. A na konto mého otce povězme zase, že když ta jistá podobnost mé matky s jeho mrtvou milenkou jaksi vyvanula, což se stalo, jakmile se jen trochu víc usebral, choval se k ní přesto dál víc než slušně. Vždyť nejenže ho vrátila životu, ale taky přifařila k jeho životu

další život. Ať tak či onak, byla matkou jeho syna, a jak se později ukázalo, toho svého jediného dítěte. Když se však rozhodla odejít, přivítal to možná i s úlevou. Koneckonců jen sehrála roli, pro niž ji strýc Vojtěch vybral, a otcova skutečná láska byla navždy mrtva, a to platilo tak děsivě a beze zbytku, že se už nikdy v životě o žádnou novou nepokusil. A přitom neexistoval žádný skutečný hrob jeho slepé lásky. Slepá kráska a její bratříček byli na Brandlově ulici, před vchodem do Panorámy, rozmetáni protitankovým granátem na tak drobné kousky, jimiž byly posety fasády a stěny okolních domů, že posbírat je by byla práce pro pilné mravence z pohádky o Zlatovlásce. Otec však umístil pomyslný hrob své lásky do Panorámy a každou druhou neděli tam chodíval na jakési „zádušní mše".

A tady je třeba ještě něco říct o otcově vztahu k strýci Vojtěchovi. Nikdy mu samozřejmě neodpustil smrt své osudové lásky, vlastně ho z té duše nenáviděl, ale to byste ho museli znát. Jeho obrovská láskyplnost – byť velkým vyznavačem Lva Nikolajeviče Tolstého a jeho neprotivení se zlu násilím, jak to tolstojovské náboženství znal z drobných svazečků předválečných vydání–způsobila, že strýci Vojtěchovi nedával svou nenávist přímo najevo, ale taky nepřijal žádnou z jeho poválečných nabídek, nevstoupil do politiky, nestal se členem žádného z těch revolučních výborů, ani členem komunistické partaje, a dokonce odmítl ředitelovat Mahenově knihovně a zůstal tam dál jen jako katalogizátor. To byl otcův způsob, jak se distancovat od vraha své milenky. A pravděpodobně mu právě tohle zachránilo podruhé život. Na začátku padesátých let padl totiž na strýce Vojtěcha los a byl začleněn do takzvaného spikleneckého centra uvnitř partaje a za dodnes nejasných okolností zahynul pak v pracovním táboře.

Moje matka měla však štěstí. Hned po válce ji strýc Vojtěch za odměnu seznámil s postarším soudruhem, stejně jako on zapáleným pro komunistické ideje a stojícím stejně jako on poblíž kormidla dějin. Tomu pak nevadila má existence, ten matčin válečný hříšek,

tím spíš, že matka už o mě a mého otce ani nezavadila. A tak se strýc Erik, říkejme mu tak, s ní oženil, a když pak počátkem padesátých let padl na strýce Vojtěcha ten kostlivý stín, strýc Erik ho veřejně odsoudil jako zločinného renegáta. Přísný strážce marxistických dogmat na univerzitě, kde přednášel a pak i děkanoval i rektoroval, se pak v šedesátých letech změnil ze sekyrníka na reformního humanistu. A po srpnu šedesát osm přijal nabídku Columbijské univerzity a vypravil se do New Yorku se svou stále ještě krásnou ženou přednášet tam o „pražském jaru" a nadějích, které otevřelo a jež zas sovětská okupace spláchla.

Strýc Erik však do New Yorku neletěl, dal přednost zdlouhavé cestě lodí jménem Espérance, jedné z posledních, která ještě přepravovala cestující ochotné marnit čas uprostřed širého oceánu. Chtěl totiž připlout jako ty miliony přistěhovalců před ním, těch, kteří přiváželi do Nového světa své sny a ideje. Chtěl jako oni vidět létající ryby, stáda sardinek táhnoucích za lodí, hladinu moře proměňující se hodinu od hodiny jak gigantický šperk skládající a rozkládající sluneční paprsky, zbloudilé rybářské kocábky s dehydrovanými posádkami, kterým Espérance spustí na kladce soudky pitné vody, zažít společenské večery na palubě a vrhcáby v podpalubí, ležet na palubním lehátku pod hvězdným cedníkem a zažít mořskou bouřku a málem si vyzvracet duši a zažívat to všechno s vědomím, že přes ten zpěněný Atlantik přiváží s sebou převratné poselství, a proto je ta cesta tak důležitá. Ale nezažil z toho vůbec nic, už na počátku cesty postihl starého pána infarkt, kterému podlehl. Do New Yorku připlula vdova a nastoupila na jeho místo v přednáškovém cyklu na Columbijské univerzitě.

Byla tak dlouho jeho sekretářkou i spolubojovnicí, že mohla přednášet klidně místo něho.

Mé matce bylo toho prvého roku v New Yorku teprve devětatřicet roků, uměla slušně anglicky, její jazykový talent příkladně konkuroval talentu milostnému, a přednášky na univerzitě byly nostal-

gickým vzpomínáním na ten nádherný křišťálový palác socialistické utopie, který Sověti rozmlátili brežněvovským kladivem. Navíc byla pořád ještě necudně krásná, a když se její fotografie objevila na obálce časopisu Life jako Miss Prague Spring, přivedla na kolena k jejím nohám jejího druhého manžela, jenž byl sice ještě o drobet starší než ten první, ale zato vlastnil ve státě Nevada veliký ranč s nedozírnými polnostmi, pastvinami i lesy. První i druhé manželství zůstalo bezdětné, takže když na moji matku přišla přece jenom léta, ano, to už jí bylo jednašedesát, vzpomněla si konečně, že má kdesi v Evropě, v takovém malém státečku, který by její nevadská stáda klidně spásla i po obědě, v takovém titěrném městě, v Brně, syna.

Už jsem myslím pověděl a tak se omlouvám, jestli to teď zas zopakuju, že můj otec se už neoženil, ale zato chodíval pravidelně do Panorámy. A nyní k tomu spěchám dodat, že mě co dítě brával vždycky s sebou. A když jsem měl nezlomný pocit, že už jsem Panorámě odrostl, a odmítal tam chodit, otec nepolevil a chodil tam dál sám, jako kdysi, dávno před mým narozením i před setkáním s ní, však víte s kým. A když v roce 1965 zemřela paní Josefa Lusková, majitelka a provozovatelka Panorámy, jíž komunisti tu už nepříliš atraktivní atrakci doživotně ponechali, byl můj otec z těch, co podnikli, co bylo v jejich silách, aby ten bachratý a už hodně starožitný tubus zachovali při životě. Nakonec se našlo jakés řešení a Panorámu přestěhovali do Technického muzea na Josefské ulici a otec tam dál zůstával jedním z mála pravidelných návštěvníků, jemuž v neděli odpoledne uváděli Panorámu do chodu.

Ale nejenže jsem už s otcem nechodil do Panorámy, ale nenásledoval jsem ho už ani do knihovny. Nevyučil jsem se knihovnickému, nýbrž stolařskému a truhlářskému řemeslu, dřevo mi vždycky vonělo.

Však jak běžel čas, upadalo i tohle nádherné řemeslo, o krásné a zároveň fortelné jídelní a psací stoly byl čím dál menší zájem

a ještě víc se to týkalo truhel čili rakví, které se už přestaly vyrábět na individuální objednávky pozůstalých, nýbrž se dělaly hromadně pro pohřební podniky, až nakonec nad dřevěnými rakvemi začaly převažovat papundeklové, jen imitující dřevo, v nichž mrtví přežívali jen zásluhou své naprosté nehybnosti, protože kdyby, nedej Bože, pohnuli třeba jen palcem u nohy, rakev by se rozsypala, dříve než by ji pohltily plameny. Zároveň s tím upadaly i pohřební obřady a čekal jsem, že co nevidět se budou nebožtíci přepravovat do kremačních pecí v odpadkových pytlích a o jediný obřad se postarají cvrčci městských kotelen a spaloven, kteří přebývají i v pilně fachčících krematoriích.

Trvalo to nějaký čas, než mě matka vyslídila, ale jednoho dne (3. srpna 1991) byla tady. Odložil jsem skelný papír, kterým jsem dobrušoval nosnou konstrukci elegantního houpacího křesla, a překvapeně hleděl na tu neznámou starší dámu. Když se přesvědčila a ujistila, že jsem to skutečně já, objala mě a pak už byla jen věcná. Po smrti manžela prodala svůj veliký ranč v Nevadě a přestěhovala se do New Yorku a z peněz získaných za ranč mi teď předá hezkou částku. A tak jsem svou matku poprvé (když nepočítám kojenecký čas, kdy mi ji stínil její objemný prs) a naposledy uviděl. Z těch peněz jsem si pořídil opravdu veliký stolařský podnik, který bych jednou rád předal svému synovi, kdybych se ještě někdy na nějakého zmotal. A jak jsem se dozvěděl později, za otcem se matka ani nestavila. Ale byla by to oboustranně zbytečná návštěva, protože v závěru svého života žil už můj otec v přesvědčení, že mojí matkou byla a je jen jeho slepá milenka.

Otec zemřel 4. května 1998. Zrovna jsem pracoval na zakázce pro starostenský úřad brněnské čtvrti Husovice, když mě zavolali k telefonu. K té zakázce jsem se už pak nevrátil, dokončili ji bez mé účasti (konferenční stůl a patnáct židlí). Volala mi ošetřovatelka, kterou jsem najal, aby o otce, poté, co ochrnul, pečovala. Chyběl mu rok do osmdesátky. Byla to druhá smrt, která mě bezprostředně za-

sáhla. Před sedmnácti roky zemřela totiž babička, otcova matinka, u níž jsem, v tom maličkém bytě na Mečové ulici, strávil mnoho dní svého dětství. Vždyť to ona mě přivedla ke stolařině, když mi často vyprávěla o svém otci, jenž měl velkou stolařskou dílnu v jakémsi městečku kousek od Brna, teď si nevzpomenu kde, ale už vím, ve Vyškově. Takže ta láska ke dřevu přeskočila jednu generaci, aby se u mě zas ujala.

Ošetřovatelka mezitím zavolala lékaře, který už konstatoval smrt. Byl to, dá se říct, můj dobrý známý, protože jsem mu před časem kvalitně a poměrně lacině zrestauroval starožitný nábytek. Teď mě vzal za ruku a přivedl k loži zemřelého. Otec hleděl už slepýma očima do stropu, jako by tam zvědavě pozoroval malou puklinku v omítce, tu, jíž pak možná odešla jeho duše. Lékař, který mě stále ještě držel za ruku, ji teď pomalu položil na otcův obličej a naznačil, jak mu mám zamáčknout oči. Otec byl pokřtěnej, babička byla nábožná paní, a tak jsem mu zajistil církevní pohřeb se všemi náležitostmi. A rakev jsme mu vyrobil vlastnoručně, tak trochu podobnou krásnému, zastřešenému člunu. Strávil jsem nad ní celou tu noc po otcově smrti.

Ano, a teprve teď přichází to, kvůli čemu to celé vyprávím. Otcova smrt mě totiž přiměla k cestě do Panorámy. Nebyl jsem tam od časů svého dětství, ale teď jsem to cítil jako jakousi skoro povinnost. Panoráma byla teď co už starožitný exponát umístěna v moderní a opravdu majestátní budově nového Technického muzea až kdesi na konci Králova Pole. Muzeum stálo poblíž fakult a kolejí Vysokého učení technického, jehož studenti tam také byli nejčastějšími návštěvníky. Ale ti zřejmě považovali Panorámu jen za nějakou bizarnost, jejíž technické vybavení je už dávno nezajímalo.

Poblíž pokladny seděly tři dámy, a když jsem vyslovil své přání a koupil si lístek, jedna z nich se zvedla a přivedla mě k tomu mně tak dobře známému objemnému tubusu, válcovité skříni, kolem

níž byly dokolečka rozestavěny thonetky, každá naproti jednomu kukátku.

Vzpomínám si, upozornil jsem dámu, že kolem Panorámy byly původně sedačky bez opěradel, ale zato s polštářky. Usmála se, že o tom ví, protože sem občas zabloudí návštěvníci, kteří si to všechno taky ještě pamatují a rádi vzpomínají. Například si vzpomenou, že majitelka a provozovatelka Panorámy, paní Josefa Lusková, rozdávala během té, jak ona tomu prý říkala, „stereoskopické seance", bonbony. Přesně tak, souhlasil jsem, většinou to byly hašlerky.

A pak už ta dáma uvedla Panorámu do chodu a rozcinkal se zvoneček ohlašující vždy posun obrázků. Usadil jsem se na jednu z thonetek a přisunul se ke kukátku a už sledoval stereoskopické výjevy z Budapešti někdy z konce dvacátých let dvacátého století: novogotickou budovu parlamentu vystřídal řetězový most nad Dunajem a hned potom dunajské nábřeží, Markétin ostrov, říční přístav, Matyášův chrám, burza, ulice plná krabicovitých automobilů, hradní palác a tak dále, celkem padesát nostalgických obrázků z časů, kdy Budín na pravém břehu Dunaje a Pešť na jeho levém břehu nesly ještě spousty znaků někdejšího hlavního města Zalitavska v rakousko-uherské monarchii.

Mohl bych vidět ještě Londýn nebo Washington?

Nedala najevo svůj údiv nad mou nenasytností, ale přiznala, že tady ukazují pořád jen tu Budapešť, a že mi teda okamžitě nevyhoví, ale, že se „podívá do almary", tak to nazvala, a že když přijdu dejme tomu za týden, uvidí se, co bude ještě k vidění.

Přišel jsem až začátkem července, tedy až za necelé dva měsíce, však dáma si mě k mému překvapení ještě pamatovala, kývla, jakmile mě uviděla, zvedla se od pokladny a zavedla mě znova k objemnému tubusu, válcovité skříni, kde za cinkání zvonečku běhal teď zas pořád dokolečka Londýn dávných časů.

Směla bych vědět, co vás tak děsně zajímá na tomhle našem Londýně, když máte dneska k dispozici desítky publikací se spoustou fotografií z historického i současného Londýna?

Zvedl jsem hlavu od kukátka a pootočil se i s thonetkou. A k tomu je teď třeba říct, že když jsem tady byl před dvěma měsíci, viděl jsem tenkrát pořád před sebou jen otcovy doširoka rozevřené mrtvé oči, obrácené ke stropu, k té rýze ve stropní omítce, o níž si člověk, když chtěl, mohl myslet, že jí odešla jeho duše. Takže jsem nebyl schopen pořádně vnímat žádné jiné oči, žádnou jinou tvář. Ale teď bylo vše jinak. Hádal bych jí tak čtyřicet roků. Zářivé oči zarámované slámově žlutými vlasy a nad špičkou nosu malinká plošinka, jakoby lehounký dotek stvořitelova malíčku.

To, co mě zajímá právě na tomhle Londýně, je něco velice zvláštního. Ale to je dlouhá historie.

Přisunula si vedlejší thonetku, že si tu historii vyslechne.

Pak jsme si samozřejmě našli vhodnější místo k povídání. Našli jsme si stolek v takovém výklenku s oknem zataženým fialovou roletou. Kavárna U Smutného nosorožce.

Začal jsem:

Je to příběh mého otce. Říkejme mu Václav. Takže Václav žil krátce v dost pochybném manželství. Ale hned po jeho rozpadu se s úlevou znova oddal staromládeneckému životu. A k jeho ustálenému rytmu pak patřilo i to, že každých čtrnáct dní chodíval na nedělní oběd za svou matinkou, tedy mou budoucí babičkou, a odtud rovnou na nový program do Panorámy, tenkrát ve středu města, na Brandlově ulici. Však povězme si, že teď se už nějaký čas ta ulice jmenovala taky Herlthgasse, a co hůř, ta německá uliční cedule visela nad českou, aby bylo jasné, kdo je tady doma. A v maličké výkladní skříni Panorámy byl ve stínu nakloněné papundeklové věže z Pisy nejen nápis Barevné obrazy z celého světa, ale taky Bunte Bilder aus der ganzen Welt. Jen vevnitř se nic nezměnilo, dál tam kolem obrovského tubusu seděli svorně dokolečka na opolštářovaných

stoličkách brněnští Češi i Němci a oči přimáčknuté ke kukátkům ve stěně tubusu hleděli na plastické obrázky. Pardon, přece jen tam bylo cosi zarážejícího. Poslední měsíce se totiž mezi městy, jejichž stereoskopické záběry sytily hladové oči návštěvníků Panorámy, opakovaly až příliš často Londýn a Washington...

Vyprávěl jsem Lucii celý ten příběh o svém otci a o tom, jak se v Panorámě setkal s osudovou láskou a jaké to bylo prazvláštní setkání a za jak strašlivých okolností pak o ni přišel a tak dále. Prostě úplně celý ten příběh.

Lucie s opravdovým zájmem naslouchala a tak ten čas v kavárně U Smutného nosorožce rychle utekl. A proto jsme ho pak ještě v dalších dnech nastavovali a za necelých šest týdnů po Smutném nosorožci jsme se vzali. Byl mezi námi asi takový věkový rozdíl, jako tenkrát mezi mým otcem a matkou. Ale abych nezapomněl. Před sňatkem jsem požádal o změnu svého příjmení, takže když se za mě provdala, jmenovala se už Lucie Slepá. Moc jsme se tomu smáli, tedy já se smál, chtěl jsem totiž obrátit v žert to, co mě celý život tak trápilo, vykřičet osudu do tváře, že se ho nebojím, ale když mě pak Lucie přivazovala k posteli a obtáčela jak balík provazem a já se přitom díval do jejích zářivých očí, pocítil jsme napřed jen nejistotu, pak neklid, pak strach a nakonec paniku. Ale to už bylo pozdě. To už mě obsedla a od té chvíle jedem dnem a nocí, jedeme a míjíme okraje měst i stodoly a zahrady, nábřeží řek a ostrovy, chrámy, kašny a klášterní zdi, ulice přecpané lidmi i poloprázdná náměstí, kasárna, burzy, jatka a muzea, přístavy, tržnice, kamenné i bronzové pomníky, kovová i dřevěná vrata domů, kaštanové aleje, fabriky, domky hlídačů, parkoviště, obrovské kontejnery, ale tankery a zdymadla, nádraží, ohrady, plesnivé boudy a výstavné paláce, stadiony, koloniální katedrály, řetězové mosty, budovy parlamentů, světla majáků i semafory na křižovatkách, jedem pořád dál a ještě dál, jedeme dnem a nocí, týdny a měsíce, a já nevím, pořád ještě nevím kam. (A nikdy se to nedovím.)

Růže pro Hitchcocka

1

Ten jednoposchoďový domek, co si vybral, byl v Žabovřeskách, v té nejkrásnější brněnské čtvrti.

Když si přistavíte žebřík k téhle zídce, radil mu teď už bývalý vlastník, uvidíte odtud přes čtyři zídky zahradu, v níž básník Vítězslav Nezval sepsal na prázdninách u svých rodičů básnickou sbírku Sbohem a šáteček.

Mirek Vlasatý procházel vilkou okouzlen každou kachličkou nad schodištěm, ale i každým zrníčkem slídy lesknoucím se ve fasádě. Činžák, z něhož sem přicházel, byl plný křiku děcek a hluku z pouliční frekvence a bezmála za každou stěnou toho nájemního bytu stál televizor nějakého souseda. Kdežto tady přebývalo ticho jen ornamentálně přizdobené hlasy ptáků ze zahrad a vrznutím špatně promazané branky.

V prvním poschodí budu bydlet a do přízemí si dám nájemníka. Ale musím vybírat stejně pečlivě, jako jsem vybíral tenhle domek.

Jestli se mu už v telefonu jevil sympatický, tak teď, když ho uviděl, okamžitě nabyl jistoty, že to už je ten nájemník, kterého hledal. Nejspíš jeho vrstevník, tedy kolem čtyřicítky, příslušník lepší střední vrstvy, to bylo hned vidět, nejen podle toho, jak se oblékal (snad tak trochu jako profesor Pirk, ten elegán mezi chirurgy), ale už podle každého jeho gesta. I když něco Mirka Vlasatého na jeho budoucím nájemníkovi přece jenom zarazilo. A v první chvíli vlastně nevěděl co. Ale pak už mu to došlo. Chyběl mu lalůček na levém uchu. Totiž abychom to nepřehnali, jen půlka lalůčku levého ucha. Ale kupodivu mu to dodávalo jistého mužného půvabu, blesklo Vlasatému hlavou, aby si hned vzápětí uvědomil, že tohle je teda pitomej postřeh.

A pak ho pozval k sobě nahoru, aby si tam vyložili pravidla hry.

Položil na stolek svoje doklady: jmenoval se Mgr. Karel Chlupatý (to Mirka okouzlilo už v tom telefonu, Vlasatý a Chlupatý! to odradí případné bytové zloděje, napadlo ho, ale vzápětí mu zas došlo, že je to zase jen pitomej nápad) a přiznal se, že sice není ženatý, ale žije se stabilní partnerkou, lékařkou specializující se na infarkty a mozkové příhody.

Zatím nejsem v tom věku, zavtipkoval Mirek, ale obávám se, že taky jednou nadejde.

Nezlobte se, ale mýlíte se, už nadešel, už jste v tom věku.

Vlasatý se na Chlupatého překvapeně podíval, mínil to varování vážně, anebo to byl jen teď tak velice módní paradoxní kompliment? Ale to už Chlupatý zahalekal z okna chodby a řidič se závozníkem zvedli hlavy, každý od svého Blesku, a otevřeli špeditérský nákladák a vynesli velký mahagonový stůl a za ním hned klavír.

Nelekejte se, hraju jen velice sporadicky, a nikdy ne v pozdních večerních anebo brzkých ranních hodinách. A zato nemám televizor, toho mastodonta hlučnosti.

Ale já přece nic neřekl.

Však to by bylo zlé, kdybych čekal, až řeknete.

Následovalo pár židlí, starožitný sekretář, šatník, nějaký kuchyňský nábytek a další nezbytnosti, jakož i několik půvabných maličkostí, jež zušlechťují život mezi čtyřmi stěnami, a Chlupatý patřil už na první pohled mezi ty, co si zušlechťují všechno, nač narazí.

Mirek Vlasatý měl na druhém konci Brna, v Husovicích, bazar kombinovaný se zastavárnou, cosi, co teprve rozjížděl, stejně jako ten svůj žabovřeský dům. Předtím šílená léta dělal skladníka v národním podniku Zábrdovická mostárna, který po převratu prošel několikerýma rukama, až teď, v prvních letech nového století, vzal za své za dost podivných okolností. A když Vlasatý přišel náhle k penězům, začal uskutečňovat své sny. Chtěl mít starožitnictví, ne bazar a zastavárnu, ale na starožitnictví si musel vydělat právě

provozováním zastavárny. A jak teď viděl těch několik starožitných kousků mezi tím vším, co se vyvalilo z Chlupatého stěhováku, zase se mu zastesklo po tom zatím nenaplněném snu, po velké výkladní skříni starožitnictví, kam rozmístí něco takového, co nalistoval v aukčních katalozích, třeba biedermeierovskou sedací soupravu, rokokové zrcadlo s japonskou šperkovnicí, příborník s benátským sklem a v pozadí na panelech rozvěšené krajinky z Chitussiho školy. Nabyl velkého cviku ve snovém komponování své budoucí výkladní skříně a při obcházení brněnských starožitností si jen stále znova potvrzoval, že je mezi slepými jednookým králem, protože jestli on bude co starožitník naprostým začátečníkem, tihle nikdy ani pořádně nezačali, je to jen ubohý plebs, pro nějž starožitnosti nebyly nikdy snem, jen kšeftařskou záležitostí, a tak pak ty jejich výlohy takhle vypadají.

V bazaru a zastavárně větší část dne hospodařila Lída Šilhavá. Vlasatý tam za ní jezdil jednou denně, vždycky jen na pár hodin, a rozčiloval ji tím, že pendluje po štatlu tramvají, a přitom má doma v trezoru přinejmenším na dva cadillaky. Však tvrdil jí, že nemá ani ten trezor, taková sláva to prý zas nebyla, všechno se spotřebovalo koupí toho žabovřeského domu a husovického kvelbu. Nevěřila mu, protože Vlasatý byl vždycky divnej brouk. Dodnes ji do toho svého domu nevzal a prohlašoval, že ji tam pozve, až bude trochu zařízenej, ale Lída věděla, že je mu jen teďka dobrá jako spolehlivá pracovní síla v téhle špinavé zastavárně a že bývalej skladník míří teď hodně vysoko a už tomu začíná přizpůsobovat i své partnerské nároky. Nepouští si ji už k tělu, což sice neznamená, že ji občas neošukne, ale to vždycky jen tak ve spěchu, jako když si někdo na peróně koupí párek v housce a zhltne ho dřív, než položí nohu na stupátko vagónu.

Když se odpoledne vrátil z krámu v Husovicích, uslyšel z přízemního okna klavír a ženský hlas. Zpívala song Evy Olmerové Tam pod nebeskou bání a nedal se tomu upřít jistý půvab. Nepěstěný hlas, ale na lékařku, infarktoroložku, překvapivý výkon.

A Chlupatý by se zas mohl živit jako kavárenský pianista, to mu Vlasatý bez váhání přiznal.

Sotva zavřel ta pořád ještě hlučná venkovní vrata (celá by je měl vyměnit, nejen panty!), přestali hrát a zpívat a infarktoroložka a mozková příhodoložka – jak mu ji včera Chlupatý představil – otevřela dveře na schodiště a Vlasatý znova musel ocenit, že je to dáma, která se k elegantnímu Chlupatému hodí zrovna tak jak lehká bříza k plavbě plachetnicí. Chvilku tam na schodišti proti sobě stáli a usmívali se.

Moc byste nás potěšil, kdybyste k nám dneska přišel na večeři. Pokud nemáte nic proti telecím kotletám po baskicku.

Cítím se poctěn vašim pozváním, zablekotal Vlasatý. A opovážil bych se přijít.

Budeme okouzleni vaší opovážlivostí, usmála se zas mozková příhodoložka.

Soužití domácího pána s nájemníky bylo tak říkajíc příkladné a k Vlasatého nemalému potěšení mu čímsi vybavovalo úsměvnou atmosféru českých protektorátních filmů. Jen kdybych měl ve všem takové štěstí jako tady s nájemníky, a pomyslel přitom na Lídu Šilhavou, které se už brzy musí zbavit, protože by se styděl představit ji svým nájemníkům. A sotva na to pomyslel, už to bylo tady: Však stavte se k nám někdy taky s vaší partnerkou, nabídla infarktoroložka a Vlasatý se honem omluvil, že se s ní právě rozešel. Což příštího dne už bez otálení udělal. Byla to bouřlivá scéna a nezbylo než dopřát Lídě velkorysé odstupné a ještě jí ze zastavených předmětů přistrčit kufříkový elektrický šicí stroj s tím rizikem, že si ho původní majitelka třeba přijde vyplatit. Teď se ovšem musel sám starat o zastavárnu, pobýval tam od devíti do čtyř, ale na druhé straně, obchůdek přece jenom vynášel a taky nájemník platil velice slušný, neregulovaný nájem (zajímavé jistě bylo, že za něho platila jakási firma s neidentifikovatelnou zkratkou). A tak Vlasatý měl oprávněný pocit, že se už octl v liftu, který ho bezpečně táhne kamsi nahoru.

2

Víš, že jsem bazarník, vysvětloval Mirek, a tak jsem si hned všiml, že máš na pravé ruce krásný stříbrný náramek. Troufl bych si hádat, že to bude něco rodinného.

Nemýlíš se, Chlupatí byli vždycky úctyhodná famílie. Kdyby sis například zašel na Centrálku, viděl bys, jak výstavnou hrobku tam máme. Ale ten náramek si bohužel blíž neprohlédneš, protože se nedá sundat. Prostě nejde to.

Mirek se chtěl toho neobvyklého náramku aspoň dotknout, ale Karel prudce odtáhl ruku, což Mirka uvedlo do rozpaků, takže rychle uhnul očima a zastavil je na otevřeném a teď opuštěném laptopu:

Ale vidím, že jsem tě vyrušil z práce. Promiň, přijdu třeba jindy. Karel ho však levou rukou, tou bez náramku, přidržel jemně na židli a v té chvíli se ve dveřích kuchyňky objevila Milada s koflíky švédského čaje (černého čaje s mlékem) a Karel se k ní otočil a vysvětlil jí, že se teď právě chystal povědět tady Mirkovi něco o své práci, o tom, co má tam v tom laptopu.

To mu jistě nakrásně povíš, ale napřed ukliď ze stolu, ať se tam můžem posadit.

Karel uvolnil lehký stisk na Mirkově rameni, a zatímco Milada stanula se šálky a talířkem s lineckým pečivem nad stolkem, zvedl se, zaklapl laptop a stáhl ho ze stolku spolu se všemi těmi rozevřenými publikacemi, které tam měl rozložené.

Tak odkud začnem? No, možná si ještě vzpomeneš, že za komunistů se tady v Brně Masarykova univerzita jmenovala Univerzita Jana Evangelisty Purkyně. Teprve v roce 1990 se mohla vrátit zpátky ke svému jménu.

Ale Milada ho přerušila: Kdepak, mýlíš se. Ne v lednu 1990, ale už v prosinci 1989.

To bych neřek, hádal se Karel, v prosinci ještě nebyl čas na takové s prominutím podružnosti. Vždyť tenkrát, vzpomeň si, nezbyl čas

ani na přejmenování republiky. Ještě nějaký čas jsme byli československá socialistická.

Mirek okamžitě vycítil to nevysvětlitelně silné napětí mezi nimi. Ale taky okamžitě zaznamenal, že Karel s Miladou tomu ihned zaťali tipec. Ale už vzápětí měl zas pocit, že si to jen vymyslel a že nic takového mezi nimi nebylo. A hned poté zas věnoval pozornost tomu, jak Milada drží šálek se švédským čajem. Dříve si toho nevšímal (vždyť s nimi už několikrát večeřel, a jednou dokonce i snídal, byli nesmírně přátelští, tomu se myslím dřív říkalo: přijali mě do rodiny), ale teď si vzpomněl, že Lída Šilhavá vždycky držela šálek tak, že jeden prst, malíček, nad ním úporně tyčila. Protože si prý kdesi přečetla, že takhle drží šálky pravé dámy.

Jan Evangelista Purkyně – pokračoval ve svém výkladu Karel – byl lékař, přírodovědec, fyziolog, anatom, filozof-panteista a národní buditel, ale především objevitel buněčné struktury, však je taky po něm pojmenována. A to jste se jistě učili ve škole. Ale nejspíš ti neřekli, že Jan Evangelista se dožil na svou dobu nezvykle vysokého věku, dvaaosmdesáti let, zatímco jeho syn Karel Purkyně, neobyčejně talentovaný malíř, zemřel už ve čtyřiatřiceti, a de facto to byla sebevražda. Přestal držet dietu a záměrně si tak zkomplikoval těžkou cukrovku. Sám sebe popravil, tak říkajíc, byl svým žalobcem, soudcem i katem.

Mirek teď zřetelně viděl, že Milada vůbec nevztyčuje malíček nad šálkem. Jistěže to neznamená, že snad není pravá dáma, nýbrž nejspíš to, že Lída Šilhavá si tenkrát zas cosi vymyslela, aby byla zajímavá.

Mě zajímá Karel Purkyně, protože byl co malíř stejně geniální jako jeho otec co přírodovědec. Ale na rozdíl od svého otce zůstal tenkrát naprosto nepochopen. Vlastní otec ho neodpustitelným způsobem přezíral, takže v něm vyvolal hluboký pocit viny, což pravděpodobně vedlo k té sofistikované sebevraždě. Jako malíř rozhodujícím způsobem předběhl svou dobu, a to nejen u nás, kde

to bylo snadný, protože tady vládl ženíškovský akademismus, ale já tvrdím, že předběhl celou tehdejší Evropu, dokonce bych si ho troufl některými jeho obrazy přiřadit k tomu, čemu se ve dvacátých letech dvacátého století říkalo Nová věcnost a co se objevilo víc než padesát roků po Purkyňově smrti, tedy k malbě s přehnanou přesností zobrazování, která byla tak sugestivní, až měla v sobě cosi až magického. Takové jsou některé Purkyňovy portréty a autoportréty a lovecká zátiší s bažanty a sněžnou sovou. Nejseš kunsthistorik, a tak tě tím nechci unavovat, ale snad ještě tolik, že nejsem samozřejmě první, kdo o Purkyňovi píše, ale moje studie posouvá purkyňovská bádání tak daleko, že i já narazím na nepochopení. To srovnání s Novou věcností je natolik výstřední, že vyvolá prudký odpor a možná – usmál se – mě budou chtít historici umění ukamenovat. Jenže já už tady nebudu.

A kde budeš? chtěl se Mirek zeptat, ale v poslední chvíli ho jako by cosi varovalo, a tak se nezeptal.

Měsíc míjel za měsícem a Mirek stále žil se svými nájemníky v dokonalé pohodě a poté, co se mu podařilo zaměstnat ve svém husovickém krámku aspoň trochu spolehlivého prodavače (který ho okrádal o něco míň než Lída Šilhavá neblahé paměti), trávil teď s nimi víc času a našel si zvláštní zálibu: začal se věnovat malým všedním záhadám svých nájemníků.

Záhadou například bylo, že paní doktorka zřejmě vůbec nevykonávala svou praxi, vždyť byla stále poblíž svého partnera. Když byl doma, taky nevytáhla paty z domu (a zas občas provázela zpěvem jeho klavírní ragtimy), a když někam šel, byla vždy po jeho boku a vždycky se s ním zas vracela: kde byl on, tam byla taky ona.

Někdy v tom čase taky nastalo padesáté výročí Nezvalovy smrti: pražské metro zaplnily panely s Nezvalovými verši, a protože i Brno chtělo přispět svou troškou do mlejnice, tak doslova na poslední chvíli naklusali televizáci do zahrady, v níž Nezval kdysi napsal svou básnickou sbírku z cest po Evropě, a zinscenovali tam hraný

dokument, jak Nezval na zahradě píše Sbohem a šáteček. Z hradu Bítova si přivezli za tím účelem tamějšího kastelána, básníka Jiřího Kuběnu, jehož tělesná podoba s Nezvalem byla v té době už omračující, a nechali ho ťukat do staré remingtonky. Mirek stál na žebříku opřeném o zahradní zídku a díval se na ten televizní mumraj, když tu jeho zraky náhodně zalétly k oknu svých nájemníků a uviděl z té výšky – mezerou mezi garnyží a horní částí okna – Karla a Miladu, jak tam hrají šachy. A když pak nabyl jistoty, že oni ho nemůžou vidět, ledaže by obraceli oči v sloup, začal lézt na ten žebřík i ve dnech po Nezvalově výročí.

Vídal je tak při různých činnostech, ale nikdy při něčem intimním, ba ani při nejmenším náznaku něčeho intimního. A přitom bylo nepředstavitelné, že by jejich denní soužití neprovázely takové ty drobné důvěrné doteky, kterým se, dejme tomu z noblesního studu, vyhýbali v jeho přítomnosti, ale které určitě měly náležet k jejich mileneckému soukromí tak jako k manžetě stříbrný knoflíček.

Nepovídej, tak tohle je pro tebe záhadou? Tož ti prozradím, že existuje cosi, čemu se říká vyhoření, stav, v němž člověka ovládne naprostá lhostejnost k tomu, co dělá, a tohle nebezpečí se týká naprosto všech náročnějších profesí. A tak když Miládka zjistila, že už to na ni taky leze, že jsou pro ni pacienti už jen housky na krámě, tak se rozhodla na nějaký čas vypřáhnout. Přestože jsme už nějaký čas v Evropské unii, některé dobré evropské návyky jsme si ještě neosvojili, u nás vyhořelí dál vykonávají i tu nejnáročnější profesi a ohrožují tak majetek i životy lidí. Upřímně řečeno, někdy mám pocit, že celá naše společnost je vyhořelá, jestli mi teď rozumíš.

Tomu by snad Mirek i rozuměl, možná, že i on cítil, že celá naše společnost je vyhořelá, ale dál ho přitom trápila ta neintimita denního provozu Karla a Milady. Ale přece jen nesebral odvahu zeptat se: Denně se na vás dívám ze zahradního žebříku, ale vaše chování jeví se mi čímsi nedostačivé, co je to s váma, přátelé? Pak ho ovšem napadlo, že přece vyhoření se zrovna tak může týkat

i lidských vztahů, zvláště těch nejintimnějších. Anebo ještě jinak: co když nejsou milenci, vždyť Karel nic takového vysloveně neřekl, mluvil jen o partnerství, což může mít více významů, nebo ne? Co když je spojuje něco zcela jiného? I přestal trávit čas na žebříku a zastyděl se za to šmírování.

3

Vlasatého nájemník sedával někdy celé dny u svého laptopu, nad svou studií o malíři Purkyňovi, ale pak se zas překvapivě věnoval naprosto jiným činnostem. Měl italský terénní vůz (garážoval ho kdesi na druhém konci Žabovřesk), kterému říkal neuvěřitelně Ottavio Rinuccini (Podívej se z okna, vidíš, přistavil jsem Ottavia Rinucciniho a byl bych moc rád, Mirku, kdyby ses s náma dneska projel, máme namířeno někam k Tišnovu!), ale jezdíval taky na koni. Byl totiž členem Žabovřeského jezdeckého oddílu, ale jak v Ottaviovi Rinuccinim, tak na jezdeckých výpravách ho vždy doprovázela jeho společnice a někdy se s ním střídala u volantu a někdy si zas během jízdy prohodili své čiperné vraníky a Milada se vracela na Karlově a Karel na Miladině. Ať tak či onak, vždycky byla v jeho těsné blízkosti.

Zvlášť půvabné bylo vidět je na těch černých hřebcích v zimě (ano, čas chvátá, už se v tom domě dočkali první společné zimy!), protože to pak letěli zasněženými ulicemi jak poselstvo brabantského vévody ke španělskému králi. A tenkrát by Vlasatý třeba uvítal, kdyby pro něho přistavili třetího koně. Ale to se nikdy nestalo. To je nikdy nenapadlo.

A tak si tam pokojně žila tahle nesourodá trojice, sympatický, i když podivínský kunsthistorik, štíhlá a půvabná, ale trochu odtažitá infarktoroložka a domácí pán provozující zastavárnu, ale snící přitom o velké prodejně starožitností na náměstí Svobody.

Ale pak se najednou všechno obrátilo vzhůru nohama a rázem se ukázalo, že všechno je dočista jinak a všichni jsou, anebo vzápětí budou, někým úplně jiným. Ale nespěchejme s tím. Jen hezky krok za krokem:

Ráno uviděl Vlasatý odcházet Chlupatého směrem k zastávce tramvaje a uvědomil si, že s ním tentokrát nejde Rezavá. Krátce poté ji potkal na chodbě. Zeptala se, jestli už snídal. A co by říkal na lívanec s jablky a výbornou vídeňskou kávu. A tak se octl v bytě, co pronajal Chlupatému, a vlastně poprvé bez přítomnosti Chlupatého. Po vídeňské kávě následovalo něco alkoholu. Chtěl se tomu úporně bránit, ale to, co zakoušel, byla tak zběsilá síla, že s ním prostě zametla. Vždyť naposledy to měl, když nebudem počítat samoobsluhu, s dávno už zapomenutou Lídou Šilhavou, a to nikdy nestálo za moc. A jestli se mu Milada Rezavá – na základě žebříkových pozorování– jevila jako dost odtažitá patronka, tak teď dostal příležitost přesvědčit se, že to je naopak mnohohlavá sexuální dračice.

Pak mu zazvonil mobil v kalhotách pohozených na zemi.

Myslím, že bys to měl vzít.

Nezlob se, ale zrovna se mi nechce nic brát.

Ale Rezavá se natáhla a zvedla Vlasatého kalhoty a vytřepala z nich mobil a podala mu ho. Byl to Chlupatý. A Vlasatému rázem změkl ten jeho poustevník a zároveň ztuhl jazyk.

Budeš muset něco říct, napověděla tiše Milada.

Slyšíš, Mirku, opakoval už potřetí Karel, čekám tě na Maliňáku, před Domem umění! Nech všeho, co teď právě děláš, a okamžitě přijeď, tohle musíš vidět!

Vlasatý ochromen teď intenzivním pocitem viny, nedokázal při nejlepší vůli něco namítnout či jakkoliv vzdorovat. Všechno se to odehrálo tak strašně rychle – rezavá vichřice a pak hned chlupaté naléhání – že Vlasatý nebyl teď skoro při smyslech, a tak automaticky posbíral své věci a svedl zápas s nohavicemi a šel k sobě

nahoru se doobléknout, maje jakési hodně vzdálené tušení, že venku je cosi jako surová zima, a tak se zabalil do několika vrstev, nejsa si vůbec jistý tím, co to na sebe namotal a jestli se do toho omylem nepřipletly taky nějaké památeční součástky oděvů po jeho rodičích.

Chlupatý zimomřivě podupával před Domem umění, ruce zaražené hluboko do kapes elegantního zimníku s kožešinovým límcem, a když uviděl Vlasatého, šel mu rychle vstříc.

Proboha, jak ses to nahastrošil? Takhle tam nemůžem. Pojď blíž, upravím tě.

A chvíli tam stáli těsně proti sobě a Chlupatý se činil jak maminka na špatně oblečeném školáčkovi před odchodem do školy. A Vlasatý držel, stále ještě v drápech toho pustošivého pocitu provinění (vždyť se vyspal s partnerkou toho, kdo mu nejenže platí vysoký, neregulovaný nájem, ale navíc se k němu od začátku velice přátelsky chová, zrovna teď o něho pečuje příkladným způsobem a je to gentleman každým coulem, něco jako Jeremy Irons, jen v lehounce provinčním provedení, a tady Vlasatého poklesek vůbec neomlouvá, že Chlupatý a Rezavá už spolu nic nemají, jak se to aspoň jevilo z dvaačtyřicáté příčky dlouhého žebříku).

Chlupatý se ještě hluboce sehnul, ba přidřepl a zastrčil prokřehlými prsty jakousi strakatou látku klubající se Vlasatému z kalhot a poodstoupil a zamručel, že tohle by už šlo, a už ho vlekl ke vchodu do Domu umění.

V Praze stály na tuhle výstavu obrovské fronty, jak už dlouho na nic. Brno je v tomhle ohledu jaksi flegmatičtější. Ale taky to bude asi tím, že v Praze byla výstava předloni na jaře, kdežto sem doputovala až za těchhle třeskutých mrazů, pravil Chlupatý a zaplatil za oba vlezné a už stanuli před velkým portrétem na jednom z pilířů vstupní haly.

Jemně Vlasatým zatřepal a zeptal se ho: Už seš schopen vnímat? Jsi dnes po ránu jaksi nesoustředivej. Ulítly ti snad včely?

Vlasatý zavrtěl hlavou, že mu neulítly včely.

Na velkém portrétu seděl kdosi v křesle, levou ruku opřenu loktem, a dvěma prsty obtíženými prsteny se dotýkal tváře pod spánkem, a hleděl směrem, kde bylo lze tušit portrétistu se štaflemi a pozvednutým štětcem.

Ale možná, přemýšlel Chlupatý nahlas, že je to ještě jinak. Brňáci mají prostě lepší vkus než Pražáci. Ihned pochopili, že Dalibor Kotek nestojí za tolik pozornosti, pokud vůbec za nějakou. Byl to současník Karla Purkyně, ale na rozdíl od něho velice úspěšný. Portrétista tehdejší pražské smetánky, jehož pěstěný akademismus byl jak stvořený na zpodobení zbohatlické vznešenosti. Celej Dům umění je zaplněnej Kotkem, je zde na tři stovky portrétů a rodinných výjevů v různých velikostech, určených významem a penězi portrétovaných. Kotek ale přitom zase není o nic horší než třeba František Ženíšek, jenže nedostal žádnou zakázku při výzdobě Národního divadla, takže nebyl vyzvednut na Olymp. Ve své době ho znal každej, dneska po něm neštěknou ani slovníky výtvarných umělců. Bylo nesmírně obtížné dát dohromady tu expozici, protože čtyři pětiny obrazů je z majetku dědiců těch portrétovaných. Ale proč tak obrovskej zájem pražské veřejnosti? Co je tam přitáhlo? Určitě nejen ta vlezlá srozumitelnost akademického malířství, nýbrž taky to kukátkové divadlo nahlížející do tehdejší high society, do toho salónního snu o úspěšnosti.

Chlupatý provázel Vlasatého všemi sály Domu umění, od jednoho portrétu k druhému, tím zástupem duchů, jejichž jména dnes už nikdo nezná, protože skutečná vznešenost se vždy zákonitě míjí s penězotoky. I když tam nakonec bylo přece jenom několik portrétu skutečných osobností, průmyslníka Emila Škody, stavitele a mecenáše Josefa Hlávky, ale i Jana Evangelisty Purkyně, kterého portrétista přece jenom nemohl pominout. Ta procházka zástupy duchů byla vlastně velice úmorná, tváře a gesta splývaly, odlišovaly se vlastně jen sem tam nějakými výraznějšími detaily: velký prsten

s kamejí, trochu bizarnější náhrdelník, jakýsi neidentifikovatelný metál nad kapsičkou portrétovaného, opravdu krásné neoklasicistní krbové hodiny v pozadí portrétu. Ale Vlasatý najednou utkvěl před jedním obrazem. Chlupatý postával vedle něho a rád by ho už posunul dál, nerozuměl tomu, co Vlasatého tak zaujalo, ale Vlasatý moc dobře věděl: kroužek dam popíjejících čaj a všechny měly malíčky pozvednuty nad šálky.

Kristova svatá noho, zaúpěl Chlupatý, vždyť je to jeden z nejblbějších obrazů tady! Skutečný extrát blbosti! A já ti přitom teď chci ukázat něco skutečně výjimečného. A Chlupatý Vlasatého popostrčil, dokonce se snad dá říct, že jím lehounce smýkl.

A pak se to už tedy odehrálo. Chlupatý dostrkal Vlasatého před ten portrét. A teď už od něho upřímně čekal, že tady se zastaví, zasekne a začne skutečně trčet. A taky se dočkal.

Na portrétu před Vlasatým seděl totiž Vlasatý, jen navlečený do tehdejší dobové strůje. A ještě něco velice zvláštního: vedle křesla s portrétovaným se opíral o zeď široký meč.

4

Dneska už se tomu směju, jak říká Adina Mandlová ve svých pamětech. Vždyť vypadá to všechno jako taková nepovedená anekdota. Už ta jejich příjmení prosím: Chlupatý a Rezavá! Jejich skutečná jména samozřejmě neznám, ale můžou mi být ukradená. Čím míň toho vím, tím líp.

Sedím v tom svém velkém starožitnictví na náměstí Svobody, v sousedství domu U Čtyř mamlasů a obchodního centra Omega, a přes výkladní skříň se dívám, jak tam lidi pobíhají a valí se všemi směry s jediným cílem, někde si něco urvat, slevu v akci týdne, last minute v cestovní kanceláři, lístky na Rolling Stones či aspoň proměnit svý špinavý love na kousek love story.

Shrňme fakta. Před několika lety se v Brně likvidovala nešťastná Zábrdovická mostárna. Pracoval jsem tam jako skladník, ale ti, co mostárnu tunelovali, mě požádali, abych jim dělal „bílýho koně". Vůbec se mi do toho nechtělo, ale nabídli slušný balík a byli si jisti, že je všechno perfektně zajištěno a že do toho nikdo nespadne. Mýlili se. Byla z toho velká aféra a směřovalo to k velkému procesu. Moc jsem se bál, že do toho spadnu taky, však o mě se nikdo nezajímal, až to bylo hodně divný. Usoudil jsem pak, že je to tím, že ti dva tuneláři jsou Pražáci a proces se odehrává v Praze a na mě se tak pozapomnělo. Ale raději jsem počkal celej rok. Mezitím jeden skončil v kriminále, druhej prý utekl někam do Singapuru a všechno zas utichlo. A tak jsem si z toho balíku koupil domek v Žabovřeskách, pořídil zastavárnu a začal pomaloučku střádat na ten svůj sen, na velké starožitnictví.

Původně jsem vůbec nebyl ani mezi kandidáty. Ti, co hledali, věděli, že jde o něco naprosto mimořádného, co nemá v jejich dosavadní zkušenosti obdoby, a proto se neodvážili spolehnout jen na pouhou racionální kalkulaci, potřebovali tak říkajíc prst z nebe (anebo spíš z pekla), který by na dotyčného ukázal. A toho se jim dostalo.

Jeden z těch, co byli pověřeni hledáním, byl vyšetřujícím soudcem, který měl zrovna na stole případ vytunelování nešťastné Zábrdovické mostárny. Listoval slohou a vytáhl z ní moji fotografii a četl si k ní všechna data, když kolega strčil hlavu do dveří a připomněl, že se měl pro něho stavit, aby šli spolu na výstavu salónního malíře Dalibora Kotka. Soudce se otočil ke dveřím a řekl kolegovi, že hned. Pak zavřel slohu a šel ji uklidit do trezoru, protože to byly nesmírně choulostivé materiály. Oblékl se, a když se před odchodem rozhlédl po místnosti, zjistil, že fotku nechal na stole. Nechtělo se mu znova otvírat trezor, ale protože nic z těch materiálů nesmělo nikde zůstat ležet, strčil si moji fotografii do náprsní kapsy a spěchal za kolegou.

A na výstavě se to pak stalo. Překvapeně se zastavil před jedním obrazem a zajel rukou do náprsní kapsy a stál tam a střídavě se

díval na moji fotografii a na portrét muže v křesle a se širokým mečem opřeným o zeď. Ta neuvěřitelná podobnost byla samozřejmě naprosto náhodná, jak jinak, ale rozhodla. Soudce usoudil, že to je ten prst z nebe či z pekel, na který čekal. V příštích dnech mě bez mého vědomí „prokádrovali" a zjistili, že mám přesně ty vlastnosti, jež ta věc vyžaduje (bázlivý samotář, jehož okruh lidí, s nimiž se stýká, je docela nicotný, nechodí do hospody a nemá zrovna žádnou partnerku, a pokud má, není problém ho o ni připravit, a je snadno infikovatelný pocitem viny). A tak soudce vyřadil mé materiály ze slohy, protože kauza, k níž jsem teď byl přiřazen, byla nadřazena kauze nešťastné Zábrdovické mostárny.

Takto mi Chlupatý s Rezavou vysvětlili, jak a proč jsem byl vybrán.

Všechno bylo náležitě připraveno, a jestli o mé volbě rozhodla náhodná podobnost s portrétem z druhé poloviny devatenáctého století, tak další kroky už byly důkladně promyšleny. Jak důkladně, o tom svědčí i to, že výstava Dalibora Kotka putovala napřed po celém Česku (a byla dokonce přednostně zapůjčena do Bratislavy) a teprve pak přišla do Brna, v tu pravou chvíli, kdy už bylo na čase konfrontovat mě s mým řekněme posláním. A všechno, co tomu předcházelo, byl jen dlouhý čas čekání, vrcholící tím ránem, kdy mě Rezavá pozvala na snídani, aby mě pak z jejich ložnice odvolal Chlupatý a přistrkal až k tomu obrazu.

Meč opřený na tom portrétu o zeď je popravčí meč a mistři popravčí tenkrát patřili a zároveň nepatřili k elitě. Patřili, protože byli mohovití, tohle řemeslo mělo vždycky zlaté dno, ale zároveň nepatřili, protože byli obezděni odvěkým tabu a společenská smetánka by je mezi sebe nepřijala. Ale portrétistu zajímalo jenom to, jestli dostane od portrétovaného dobře zaplaceno. A vzpomínáš si ještě – pokračoval Chlupatý – jak tě zaujal tenhle můj stříbrný náramek? A zvedl pravou ruku a odhrnul rukáv. Nejmenuju se Chlupatý a na mém jméně ti už nemusí záležet, pro tebe jsem od této chvíle

odsouzenec a ten náramek monitoruje mé pohyby. Ani Rezavá se nejmenuje Rezavá a je to můj hlídač, kápo, dozorce. A ty – usmál se – jsi Vlasatý a budeš dál Vlasatým i poté, co vykonáš, co se od tebe čeká. Ale doporučil bych nám oběma, abychom se od téhle chvíle zas vrátili k neutrálnímu vykání. A přejděme hned k praktickým věcem. Takže, pane Vlasatý, v těchto dnech naskočí na vaše konto značně vysoká částka, a poté, co vykonáte svou práci, bude vám ztrojnásobena.

Po chvilce mlčení jsem namítl, že trest smrti byl u nás přece zrušen.

Mě se to zrušení bohužel netýká. Mám holt, ušklíbl se, svá privilegia. Ale právě proto, že se to vymyká, tak se to musí řešit takhle pokoutně.

Zeptal jsem se, proč jsem byla teda vybrán já, když jsou jistě tací, co by to vykonali profesionálně.

Protože to je můj vrtoch, má kapric. Rozumějte, jsem opravdu kdosi, kdo si i v téhle situaci může dopřát vrtochy. Dopustil jsem se čehosi, a nechtějte vědět čeho, za co si zasloužím absolutní trest, ale zároveň mám na svém kontě obrovské zásluhy. Beze mě by, pane Vlasatý, už dávno nebyl náš svět tak bezpečný, jak dosud pořád je. Ale na druhé straně nemůže být kvůli tomu akceptován takový zločin. Jsem privilegovaný natolik, že do ortelu můžu žít relativně na svobodě, jestli se tomu tak dá říct, a můžu dokončit studii o svém oblíbeném malíři. A jsem privilegovaný natolik, že jsem mohl trvat na tom, že to nesmí být profesionální zabiják, nýbrž nějaký, promiňte, roztomilý špinaveček, nějaký maličký, omlouvám se, chamtiveček, který si na mě namastí kapsu. To je ten můj vrtoch.

A kdybych ale...

To ani nevyslovujte. Byla by obnovena kauza Zábrdovické mostárny a vytáhli by na světlo boží vaši účast v ní. Navíc by se zjistilo, že ve vaší zastavárně je plno kradeného zboží. A dovedu si představit, že byste se pak třeba zoufale pokusil někomu vyprávět,

jak jste byl najat jako mistr popravčí. A kdyby vás i někdo bral vážně, což je nepředstavitelné, protože celá tahle historie je, co si budem povídat. Ale kdybyste se o to přece jenom pokusil, tak, no, zkuste uhodnout, co by následovalo.

Byl bych. vymazán.

Ale vida, to je pěkné slovo. Prozraďte mi, pane Vlasatý, proč se neživíte jako tiskový mluvčí?

Ale jak můžu vědět, že až vykonám, co mám vykonat, nebudu pak taky. vymazán?

Proto jsme u vás tak dlouho přebývali a jednali s vámi jako přátelé, abyste se naučil věřit, že oboustranné dohody budou vždy spolehlivě dodrženy. Ale ještě jedna otázka vás asi přece jenom trápí, že. Jaktože sám odsouzenec se tak pečlivě stará o svou exekuci?

A podíval se na tu, která se ještě před chvíli jmenovala Rezavá, aby odpověděla za něho.

Je v jeho zájmu, aby všechno proběhlo, abych tak řekla, náležitě. Kdyby se buď pokusil o nějaký podraz, anebo nezabránil ohrožení plynulého průběhu, ztratil by všechna svá privilegia a bylo by to neodkladně vykonáno tím nejhrubším způsobem. Byl by svěřen jinojazyčným zabijákům.

A tak to všechno nejspíš bylo. Ale něco mi přece jenom neřekli. Odsouzenec využil svého privilegovaného času taky k sepisování žádostí o milost. Samozřejmě se nikdy nedovím, komu byly určeny, kam směřovaly, ale zato vím, že to klaplo.

Tentokrát mě navštívili už v mém právě otevřeném starožitnictví, postáli před rokokovým nábytkem, zapreludovali si na koncertním křídle Steinway, otevřeli zásuvku empírového manžetníku a bylo vidět, že o tom něco vědí a dokáží to ocenit, a pak mi vysvětlili, že to, co jsem nabyl, mi už zůstane, že nemusím nic vracet, i když nakonec dostal milost.

Přišli jsme se rozloučit, už nikdy se neuvidíme. Svět, k němuž náležím, je vzdálen tvému světu, takže bych neočekával, že se můžem

ještě někde potkat. A pak se přátelsky usmál: My zapomeneme na tebe, ty zapomeneš na nás, ale nebudem se zlobit, když kdesi ve svém srdéčku zachováš pár rezavých zrníček a pár veselých chloupků.

Teprve chvíli po jejich odchodu jsem si uvědomil, že u mě něco zapomněli. Vyběhl jsem na náměstí Svobody, rozhlížel se na všechny strany, ale kde jim byl konec.

5

Vlasatého starožitnictví prosperovalo. Naučil se v tom chodit a stal se opravdovým odborníkem. Nakupoval z pozůstalostí a na inzeráty a někdy i na aukcích, ale vždycky šikovně, chytře a se znalostí věci. A jak lidé kolem vůčihledě bohatli, tak starožitnosti šly zas dobře na odbyt a Vlasatý si stavěl další, ještě krásnější domek se zahradou kousek za Brnem, v Modřicích, a těšil se, že už brzo svěří krám mladičkému, ale pracovitému a poctivému příručímu, konečně se ožení, založí rodinu a starožitný krám a nákupy bude řídit z Modřic internetem. Do vyprázdněného přízemí žabovřeského domku přijal svobodnou matku s třemi malými dětmi a zachoval se k ní velkoryse: nájem odpovídal její sociální situaci. Byla zaměstnána jako učitelka v mateřské školce, kam si brala i své děti a vracela se s nimi až večer.

Pak zas nastaly mrazivé dny, které Vlasatému připomněly ten zimní čas, kdy do brněnského Domu umění doputovala výstava Dalibora Kotka a kdy Chlupatý, který nebyl Chlupatým, a Rezavá, která nebyla Rezavou, se na vranících prohánělí zasněženými ulicemi Žabovřesk a Jundrova. I vystoupal do podkroví, kde měl uložené velké a dlouhé černé pouzdro. Původně se domníval, že to u něho Chlupatý a Rezavá zapomněli. Ale pak mu došlo, že nikdy nic na světě není zadarmo a že je nejvyšší čas, aby za to všechno, co mu zdánlivě jen tak spadlo do klína, zaplatil. Ale bude s tím umět

zacházet? A byl přesvědčen, že až přijde ta chvíle, dokáže to. A pak se tedy rozhodl, že tu chvíli už nelze dál odkládat. Už zítra je ten nejvhodnější den. K večeru jedenáct pod nulou, ulice se vyprázdní a v televizi poběží jednadvacátý díl Harryho Pottera (Harry Potter a vlkodlak Abron), takže všechno překryje zvuková kulisa.

Sotva odešla nájemnice s dětmi do školky, zatloukl Vlasatý v jejím bytě laťáky okna, aby neměly kudy utéct, a když se večer vrátily a zasedly k obrazovce s Harry Potterem, zamkl speciálními zámky dveře do ulice a do zahrady. Ale pak uslyšel shora telefon. Ihned ho napadlo, že nájemnice taky sepisovala žádosti o milost pro sebe a své děti, a když teď ten telefon zvedne, dozví se, že ji má i s dětmi propustit, a bude si zas muset hledat dalšího nájemníka a dlouho se s ním sžívat, aby získal jeho důvěru, a všechny jeho krásné plány se tak zase odloží. I vyběhl nahoru a vytrhl telefon ze zdi. Nastalo ticho. Jen když se líp zaposlouchal, uslyšel z bytu nájemnice, jak Harry Potter uhání se spřežením okšírovaných vlkodlaků.

A tak nastal čas otevřít to dlouhé černé pouzdro. I sundal pečeť, odklopil víko a vyděsil se. Uvnitř totiž byla obrovská živá růže na dlouhém stonku. Když ji zvedl oběma rukama, okvětím se dotýkala stropu. Můj Bože, polekal se, kde pro ni najdu tak velkou vázu? Ale pak mu došlo, jak je to zase hloupá, pitomá obava. Bezradně se posadil a *opřel růži vedle křesla o zeď*.

Sklípkan

1

Náš příběh začíná ještě v první fázi německé okupace, tedy před atentátem na Heydricha. Cyril Sklípek měl v tom čase v Brně na Cejlu továrnu na hračky. A to jak klasické, dřevěné, tak moderní, pohyblivé, na péro i elektrický pohon, ale konečně i hračky, jež vlastně nebyly hračkami, nýbrž škádlivými, zlobivými i zlomyslnými předměty, však je všichni známe: prskající cigarety a vybuchující doutníky, lžíce, kterými se nedá nabrat polévka, pohybliví gumoví pavouci, baterkou poháněné komáří pískání umístitelné pod postel, prdící kuličky položitelné na židli, inkoustové kaňky rozložitelné na ubrus, instantní psí hovínka a tak dále. Pamětníci si možná ještě vzpomenou, že se těmhle hračkám říkalo v Brně sklípkani a že Sklípkova továrna inspirovala brněnského lékaře a spisovatele Jiřího Štefla k detektivce Vrah duší, odehrávající se ovšem až kdesi v Americe. Horší ale bylo, že se těmi zlomyslnými hračkami nechal možná inspirovat i páně továrníkův osud. Vždyť to, co se mu stalo, byl vlastně taky takový zlý sklípkan.

O továrníku Sklípkovi se vědělo, že má v Černých Polích vilu s velkou zahradou. A v té vile mladou a krásnou ženu. To všechno se tenkrát vědělo. Ale jak se dalo čekat, nevědělo se to podstatné.

A nevěděl to tenkrát ani archanděl Gabriel, jak se říkalo dvacetiletému mládenci Gabrielu Tornovi pro jeho dlouhé, husté, lehounce se kudrnatící vlasy a pro půvabnou tvář jak z melancholických obrazů Francesca Parmigianina. Ale často se mu také říkalo Gabo Rozsévač.

Červnová noc, Gabo Rozsévač v továrníkově posteli a náhle venku jedno přitlumené štěknutí a pak pohyb po zahradě a hned

taky v domě, a tak archanděl rychle posbírá své věci, a protože nelze utéct oknem (ústí totiž do zahrady), nechá se Lídou zamknout do jejího šatníku. Chvíli tam stojí nehybný, obávaje se, že třeba teď dostane záchvat klaustrofobie a že se udusí z toho, jak je tam lapen a pozřen tou náručí dámského šatstva a prádla jak velkým chlupatým pavoukem. A teprve pak, když obava odezní (zhluboka se nadechne a zatřepe hlavou v pavučinových krajkách), chce se pustit do toho ve skříni nesmírně obtížného oblékání, ale už je pozdě. Dveře ložnice se otvírají a kdosi Lídu konejšivě osloví, rozsvítí její lampičku na nočním stolku a pak jí s omluvami vysvětluje, že musí teď ložnici opustit, protože tu místnost budou na chvíli potřebovat k jiným účelům.

Ten omluvný hlas patří jejímu manželovi a ta chvíle, o níž mluví, se pak protáhne až skoro do svítání, a ten jiný účel je konspirační schůzka před odbojovou akcí. Cyril Sklípek je záměrně mimo všechny velké odbojářské skupiny, aby se tak mohl bezpečně soustředit na vlastní akce jen s hrstkou těch, na něž se může skálopevně spolehnout. Je jich se Sklípkem šest (ale ve skutečnosti sedm, ten sedmý totiž zůstává na zahradě a hlídá). Ložnice je nejintimnější, a tudíž nejbezpečnější místnost v domě. Nejenže nemá okno do ulice, nýbrž do zahrady, ale to je navíc ještě kryto velkou korunou hrušně. A celou noc se tam bude svítit jen malou noční lampičkou.

Jenže všecka důkladná bezpečnostní opatření jsou tu na pendrek, protože Gabriel je, jak správně tušíte, konfident gestapa. A teď, když se místnost k jeho údivu naplní spiklenci a archanděl pochopí, jací jsou to spiklenci, pouští z náruče své kalhoty a košili (jejich pád ve skříni plné šatstva jen neslyšně prošumí) nejen překvapením, nýbrž také posvátným vědomím, že tak významnou a nečekanou konfidentskou kořist by měl přijmout s otevřeným srdcem a nahý, jak ho Pánbů stvořil.

Během té noci se dozví spoustu věcí, které tady nikdo netušil, protože o vlastenecké aktivitě továrníka Sklípka neměl v Brně nikdo

ponětí. Naopak, bylo známo, že jeho sklípkany s oblibou nakupovali i důstojníci wehrmachtu, a v nedaleké vile Tugendhat (kterou po okupaci okamžitě zabralo gestapo) byla po válce nalezena celá bedna zákazníkům v Berlíně a Drážďanech už neodeslaných umělých psích hovínek.

Gabriel věděl, že tak tučné sousto málokterému konfidentovi jen tak spadne do klína, ba že na něco takového se možná čeká celý konfidentský život a začasto vůbec nedočká. Zároveň ovšem věděl, že se teď musí vevnitř chovat co nejtišeji a raději si ani nepředstavovat, že by tohle taky mohla být taková ta skříň, co při každém pohybu zaskřípe. (Ale bohatý továrník měl ten nejsolidnější finský nábytek, a Finové, jak známo, napřed nechají dřevo pořádně vyzrát a teprve pak z něho něco vyrobí.) Ale trochu mu přece jenom vadilo, že si nemůže dělat konfidentské poznámky, nejen kvůli tmě ve skříni, ale taky protože sem původně přišel za docela jiným účelem, a tak to speciální péro, co ho právě použil k potěšení paní továrníkové, je k psaní poznámek nevhodné.

Vlastně si také poprvé uvědomil, že je v téhle své přidružené profesi (jinak byl docela šikovným soustružníkem a frézařem) samoukem. Vždyť nikdo ho pořádně nevycvičil, jen si ho tam párkrát zavolali a dávali mu jakési obecné pokyny. Ale to, k čemu se teď dostal, není jako udat souseda, že si přivezl odkudsi černou zabíjačku anebo že poslouchá zahraniční vysílání.

Informace, co k němu přes finské dřevo prosakuji, jsou přece jenom dost kusé, neříká se tam všechno a Gabriel by rád položil doplňující otázky a taky by se jim třeba chtěl podívat přes rameno, protože oni si tam cosi čmárají, slyší tužku, co rejdí po papíře, a slyší průvodní poznámky. A jistě by někdo vyškolenější věděl, jakým způsobem si tu změť informací poskládat ve srozumitelný celek. Ale to Gabriel ještě netuší, že mu bude dána spousta času, aby si i on, neškolený a nevycvičený, propojil všechno to, čemu naslouchá, do uspořádaného systému, do mozaiky, v níž mu nakonec

budou chybět už jen nějaké podružné kostky. A že se také naučí rozlišovat těch šest hlasů v místnosti a postupně si k nim přiřadí jména, kterými se tam oslovovali, a různé osobní detaily, jež pak pomohou gestapu při určování jejich totožnosti. Netuší, že se mu dostane spousty času, protože továrník Sklípek chce téhle zkoušky využít k co nejpečlivější, k co nejdokonalejší koordinaci akce. A v nekonečných nočních hodinách se budou všechny informace do zblbnutí opakovat, aby to pak klaplo, až dojde na věc, takže i mnohem větší vůl než archanděl by si z toho dokázal sestavit obrázek.

Jenže celé ty vleklé noční hodiny musel Gabriel prostát jak voják na vartě, protože k tomu, aby se posadil, byla ta přeplněná skříň přece jen příliš úzká. A pak se, ouha, dostavila ještě další obtíž. Vždy po milostném úkonu si archanděl chodíval ulevit, a to pak z něho tryskal další mocný proud. Však tentokrát, jak víme, už nedostal příležitost si odskočit. A tak tam teď začal čím dál víc přešlapovat. Už to bylo zlé. Nemluvě o tom, že to pak velice rychle postihlo i archandělovu schopnost soustředit se na další průběh konspirační schůzky. Čím dál víc ho to obtěžovalo, až se pak všechno v něm upnulo už jen k radostné představě uvolnění močového měchýře. A to už taky začal mít něco podobného halucinacím a docela zřetelně viděl Viktoriiny vodopády, tuny vod padaly z obrovské výše, tříštily se a stříkaly na všechny strany, a z levé strany se přibližovalo k vodopádům stádo žiraf a každá měla u tlamy velkou mýdlovou bublinu, a z druhé strany, kdo to tam ještě přichází? A není to náhodou starý lev se starou lvicí? Tak a konec! Takhle to už dál nejde!

A Gabriel se rozhodl udělat úkrok a rozhrnul šatstvo, všechny ty blůzy, sukně, bolerka, pláště, kostýmy, ale i kordulky, živůtky, spodničky a kombiné na ramínkách a věšáčcích, a zabořil se do toho co nejhlouběji a ještě se trochu natočil bokem a pak už bez dalšího otálení spustil jak ze zahradní hadice do všeho toho hedvábí,

barchetu, kmentu, veluru, atlasu, krepdešínu, saténu, mohéru, serže, ale i lodenu a marokénu silný proud moče. To štěstí! To nevýslovné štěstí! A pro tu chvíli zapomněl na vše a jenom se celým srdcem a celou duší oddal té nebeské slasti, jež tu štědře napájela žíznivý textil paní továrníkové.

A když skončil, tak jak byl z toho všeho zmaten, chtěl si rychle zapnout poklopec a začal se tam spěšně zaknoflíkovávat, zazipovávat, zapatentkovávat a zašpendlíkovávat do dámského šatstva a prádla kolem, než si zas uvědomil, že tam přece přišel dočista nahý, a musel se tedy zase ze všech těch spínadel, knoflíčků a svorek vyprošťovat. Pak se opatrně odsunul co nejdál od toho místa a už se opět pilně věnoval své práci.

Krátce před svítáním se odbojáři rozešli, protože se zřejmě chtěli zavčas vytratit z domu (vila Tugendhat napěchovaná gestapáky byla příliš blízko), a Gabriel zůstal ve skříni a čekal. Slyšel, jak zas všichni ustupují zahradou, a pak se už dům vyprázdnil a ztichl, jak velryba, jež vyvrhla Jonáše. A mír červnové noci zavládl nad celou městskou čtvrtí. Gabo Rozsévač (a nebyl to teď spíš Gabo Kropič?) se tudíž v klidu oblékl, a když mu konečně Lída odemkla skříň, proklouzl jí pod rukama, vlastně si neřekli ani slovo a taky se už nikdy nesetkali.

Do čtyřiadvaceti hodin byl zatčen továrník Sklípek a pět jeho přátel. O toho, co hlídal v zahradě, se nikdo nestaral, protože archanděl o něm nevěděl. A k továrníkově vdově se pak gestapo zachovalo kavalírsky. Vždyť přece byla nevědomým nástrojem dopadení odbojářů. Sebrali jí sice továrnu na hračky (německý majitel z ní hned udělal další brněnskou textilku), vystěhovali ji z vily, ale jinak ji nechali v klidu žít. Odstěhovala se k sestře na venkov a tam (nedaleko Kuřimi) přebývala až do konce války.

2

Hned po válce následovalo rychle po sobě několik pokusů udělat v případu továrníka Sklípka jasno. Dožadovali se toho pozůstalí po popravených. Kdo udal? Nevědělo se takřka nic, protože německé úřady tenkrát vydaly jen velice strohou zprávu o dopadení a popravě a žádné písemné materiály z agendy gestapa se k tomu nenašly a sedmý odbojář (ten, co hlídal v zahradě) se nepřihlásil a nikdo neměl tušení o jeho účasti v akci.

Vdova vypověděla, že nebyla vůbec zasvěcena a že jí manžel tu noc vysvětlil, že chce, aby zůstala mimo pro případ, že by něco selhalo. O její výpovědi nikdo nepochyboval, protože kdyby ona zajidášila, Němci by jí přece nesebrali majetek a nepotrestali vyhnanstvím kamsi na venkov.

Ale to znamená, že tady musel být ještě někdo další. Ta červnová noc byla přiklopena tajemstvím jak syrečky skleněným zvonem. A už to vypadalo, že toho Jidáše nikdy nedostanou, a už se to zakládalo ad acta, když na jaře 1947 malíř pokojů Taussig vypil v hospodě U Zelené žáby nějaká ta piva s rumem a pak všem svým dobrým kamarádům vyprávěl o tom, jak tenkrát hlídal v zahradě továrníkovic vily.

Odmítl se přiznat, přestože se s ním při výsleších nikdo nemazlil. Drželi ho ve vazbě, ale nebyly proti němu žádné důkazy, jen dva závažné argumenty: jak to že on jediný z té skupiny přežil a proč se nepřihlásil hned po válce, když se to začalo vyšetřovat? Obhajoval se právě tím, že se bál přihlásit, protože by byl podezřelý, že jediný ze skupiny přežil. A proč ho tenkrát nezatkli a nepopravili se zas pokoušel vysvětlit tím, že jeho úkolem bylo hlídat na zahradě, takže jestli byl nějaký udavač v domě, nacházel se on mimo jeho zorné pole. Po dlouhé a prodlužované vazbě ho nakonec přece jenom pustili. Příbuzní popravených ale stále žádali jeho hlavu, jistí si tím, že tohle je ten Jidáš.

Zato archanděl si nebyl jistý ničím. Nepochyboval pouze o tom, že vdova se domyslela, kdo byl tím udavačem. Rád by věřil tomu, že ho do toho nenamočí, vždyť by to bylo zároveň její doznání viny! Vždyť ten, kdo v šatníku všechno vyslechl a kdo s největší pravděpodobností pak všechno udal, byl, to dá rozum, jejím milencem! Jenže u ženských ani archanděl nikdy neví. Hrkne jí v bedně nebo v čem a najednou se vytasí se svou manželskou nevěrou! A tak Gabo Kropič přijal s úlevou zprávu, že malíř pokojů Taussig (uštván příbuznými popravených, kteří se na něho pověsili jak smečka loveckých psů) spáchal sebevraždu. A vypadalo to, že případ upadne rychle v zapomnění.

Ale kdepak. Měl být brzy znova probuzen.

S vdovou se totiž stala hodně podivná věc.

Ne, necítila se vůbec vinna. K tomu zajisté nenacházela nižádný důvod. Vždyť neměla nejmenší tušení, že archanděl je udavač. A byl jím vůbec? Copak takhle vypadají Jidáši a udavači? A manželská nevěra jednou za čas patřila přece k bontonu. A že když se jí ptali na tu noc, o Gabrielovi pomlčela? Copak směla z národního hrdiny udělat paroháče? Takže neshledala na sobě žádnou vinu. Koneckonců ten malíř pokojů se přece přiznal, ne? Sebevražda je přece přiznáním, ne?

Vrátila se z venkova do vily v Černých Polích, dostala zpátky továrnu, ale okamžitě ji prodala a už se pak v ní nikdy neobnovila výroba hraček a sklípkanů a navždycky zapadla do řady textilek na Cejlu a to, co z původní výroby sklípkanů zůstalo i přes válku na skladě, mohly pak textilačky vyhrávat v tombolách na slavnostních výročních schůzích odborového hnutí.

Ale zpět. Slíbil jsem, že se s vdovou stala podivná věc. Tady je:

Když zjistila, že obsah jejího šatníku je promáčený archandělovou močí, nechala to všechno tam. V situaci, v jaké byla (svět se jí doslova přes noc rozpadl), ji pomyšlení, co na zasmrádlý šatník poví nový, německý majitel vily, vůbec neobtěžovalo. Za sestrou na

venkov si odvezla jen ty šaty a to prádlo, co měla v jiných skříních v dalších místnostech. Ale u sestry pak ke své hrůze zjistila, že naprosto všechny její šaty a naprosto všechno její prádlo páchne archandělovou močí. Ale tím to ještě nekončilo.

Když si zajela do obchodu s dámským šatstvem a něco si tam koupila, sotva si to přinesla do toho podkrovního pokojíku, kde teď u sestry bydlela, a sotva si to oblékla, začalo to taky nemilosrdně smrdět. Pravdou je – což si ihned vyzkoušela – že to páchlo pouze jí, jen ona to cítila. Ale to jí bylo jen malou útěchou. A tak jí sestra měla brzo plné zuby, protože Lída si v jednom kuse ohřívala vodu na koupání a rychle tak spotřebovávala zásobu dříví.

Promiň, sestřičko, dovedu si přestavit, jak musí být strašné, když člověku popraví manžela a ještě pak seberou majetek. Ale možná by ti víc prospělo, kdyby ses prošla po lese, než abys pořád seděla ve vaně. Zdejší lesy jsou proslulé svým léčebným účinkem, za nímž sem jezdí i klenotník Bašta z Prostějova. V každém případě vezmi laskavě na vědomí, že do vany mi vlezeš jen dvakrát týdně, v úterý a v sobotu.

Když se na jaře v pětačtyřicátém vrátila domů do vily, čekala ji tam spousta práce, protože důstojník wehrmachtu, co si vilu zrekvíroval, si tam taky navozil nakradený porcelán, obrazy a různé starožitnosti z majetku zplynovaných Židů a Lída teď měla rozhodnout, co je z původního vybavení a co bude ten židovský majetek. A rozhodovala tak nakvap, že se pravděpodobně připravila o pár cenných věcí z vlastního majetku, ale její jediný zájem byl už se všech rychle zbavit a shodit ty páchnoucí šaty a smradlavé prádlo a napustit si konečně svou vanu vodou ohřívanou ve velkém plynovém bojleru.

Všichni čekali, že se dřív tak veselá zelenooká Lída zas objeví ve společnosti, která ještě tak trochu pamatovala neochvějný půvab jejích předválečných kloboučků a kropenatých dámských vázanek. Ale nakonec nezbylo než respektovat její vytrvalý, nekonečný smutek, tu výsadu císařoven a severských fjordů.

Jenže všechno bylo docela jinak. Lída totiž začala, a teď už bez okolků a na plný pecky, žít ve vaně. Nebrala to už jako zoufalou nezbytnost, nýbrž v tom nacházela čím dál větší zalíbení. Lídina vana se stala tlukoucím srdcem domu! A taky ten zázrak plynového bojleru! Člověk si může stále vyměňovat chladnoucí vodu za horkou a vylézt musí, jen když je to naprosto nezbytné.

O všechno v domě se starala hospodyně (slečna Popeláková), jež, jakmile pochopila, o co jde, začala dům systematicky vykrádat. Ale Lída o tom nevěděla, nechtěla vědět, byla s hospodyní spokojena, protože co potřebovala, jí slečna Popeláková obstarala, koňak, likéry, a když pak pomalu upíjela, lehounce nadnášena zvenku i zevnitř, den se míjel s nocí a strop koupelny byl promítacím plátnem, na němž dál běžel její život ve společnosti, koncerty, divadla, salóny, plesy (kde je asi ten chlapeček, co jsem s ním rok před válkou tančila na Velkém železničářském? Slávek? a jak jsem mu pak za ucho otiskla rty a on s tím chodil, no to byl ošklivý žert!) a cesty do Vídně, do Prahy, do Paříže a jedna pohádková cesta do Benátek.

Ale především jí hospodyně nosívala knihy. Z knihkupectví a z antikvariátů. V některých si jen tak listovala, tu učetla stránku, tu jen odstavec nebo tři řádky a zase se z vany natáhla pro další. A teď si konečně mohla v klidu přelouskat Vojnu a mír! Těch čtrnáct dnů, co byla do Tolstého pohroužena, se bezmála dočista vystříhala alkoholu, aby se mohla na četbu plně soustředit. A vznášela se ve vaně jak elegantní náhrobek Andreje Bolkonského (na jednom ňadru vytesáno datum jeho narození, na druhém úmrtí), a když přišlo na věc, dopřála trochu té lásky Pierru Bezuchovovi, jen jí při tom nesměl vycákat moc vody.

Slečno Popeláková – řekla vdova po dočtení Tolstého – zjistěte autobusy, zítra se pojedeme podívat na nebe nad Slavkovem! Ale hospodyně se nenamáhala něco zjišťovat a Lída si příští den už na Slavkov nevzpomněla.

A pak ji zas zaujaly indické cestopisy a populární knížečky o orientálních náboženstvích. A jednu chvíli byla už jen krok od

toho přijmout pro svou koupelnu statut buddhistického kláštera. Ale z toho zas překvapivě propadla hlasité recitaci Vrchlického Zlomků epopeje, a když hospodyně stála za dveřmi s večerním talířkem trhance s malinovou šťávou a uslyšela:

„Ty velké božství zahalené mrakem,
ty přísná ženo s neúprosným zrakem,
ty Eumenido, zatřes kšticí hadí!
Kdo dobrý, neleká se tvého soudu,
já aspoň, krok tvůj až uslyším, v hrobě
se pozvednu a žehnat budu tobě!“,

raději si, dřív než stiskla kliku, uplivla přes levé a přes pravé rameno.

Nepříliš objemná částka, již vdova získala prodejem manželovy továrny na hračky, se stále smrskávala a horem pádem se blížil den, kdy už se všechno kamsi propadne a vdově nezbude než prodat si střechu nad hlavou, prodat ten do mrtě vymrskaný dům (opakovaně si hospodyně nechala v noci přistavit stěhovák a vyváděla z vily starožitné kusy nábytku jak kravičky na dobytčí trh), v němž jedinou obyvatelnou místností zůstala koupelna. Ale Lída se toto naštěstí nedožila.

S oblibou kombinovala alkohol s barbituráty a tak bytovala ve svých „umělých rájích“, dokud ji neprobudila chladnoucí voda. A stokrát se nic nestalo, až jednou usnula tak nešťastně, že jí hlava vklouzla pod hladinu. A po její smrti se zjistilo, že si v posledních měsících vedla ve vaně deník. Byl ovlivněn četbou všelijakých těch rychlých úvodů do orientálních filozofií, a tak jste se tam například dočetli o „míru, jenž přichází skrze přijetí viny“, načež následovalo celé procesí kajícných vět. Nebyl to sice žádný pravomocný důkaz a oficiálně taky nic takového nebylo vysloveno, ale jinak se všichni shodli na tom, že deník mluví jasnou řečí a že její smrt je sebevraždou: už neunesla tíhu své viny. A lokálkáři si na tom smlsli,

když připomenuli ne tak dávnou sebevraždu Taussigovu, a hned načrtli melodramatickou triádu: velká hříšná láska továrníkovy ženy s malířem pokojů, pak společný udavačský akt, jímž milenci zbavili se manžela, a konečně červ svědomí, jenž oběma uhryzal jejich životní větve.

3

Mezi tím, co jste teď právě dočetli, a tím, co se dál chystáte číst, uběhla spousta vody a příběh se vrhl daleko dopředu. Však se sami podívejte: archanděl už není co býval, nádherné kadeře už dávno ničemně prořídly, tváře napuchly a figura mu zparchantěla. Teď kdyby se nechal zkamenět a umístit na brněnskou kašnu Parnas, mohl by tam být tak leda za Kerbera. Nebudem mu už tedy říkat archanděl.

Ale zato se Gabriel dobral významného postavení ve fabrice, kde byl na počátku našeho vyprávění jen soustružníkem a frézařem. Teď už je desátým rokem náměstkem ředitele. A nedávno se taky oženil. Jeho mladičká žena v něm stále vidí archanděla té dávné slávy, v jejích očích legenda ještě nevyhasla.

Ale bohužel, a to je trapas, legendární schopnosti šly už pomalu, ale jistě k čertu či kam. A teď máme na mysli především tu jednu určitou schopnost, jež založila slávu Gabo Rozsévače. A tu zas pohleďme: mechanismu té dávné schopnosti se dal aspoň na čas (aspoň na maličkou chvíli) obnovit právě v blahodárném světle vzpomínky. A teď nevím, jestli jsem to řekl dost srozumitelně. Prostě když Vlastičce vyprávěl o tom, čeho byl dříve mocen, a když se přitom jaksepatří rozparádil, vstala z mrtvých jeho chlapskost (snad se dá říct, že usrkávala z minulosti) a byl to zase on ve vší své slávě, i když vždycky jen kratince.

Ale Gabriel Torn neměl žádnou fantazii, a tak brzo své dávné milostné historky vyčerpal a zůstala už jen jediná, s níž přece jen tak trochu otálel. Ale nakonec došlo i na ni.

To mi už bylo dvacet roků, když se do mě zamilovala jedna fešná paní továrníková.

Vlastička, upřímně řečeno, dneska zrovna nepočítala s nějakou Gabrielovou historkou, a povězme si, že ani s jeho návštěvou, jakkoliv ho milovala, přece jen její mládí mělo holt jinčí nároky (vždyť chtěl jet dneska do Prahy, zastupovat fabriku na nějakém důležitém jednání o zakázkách pro Ugandu, ale všechno dopadlo jinak, úplně na poslední chvíli ho odvolali, teď v druhé polovině šedesátých let se začali dívat na starý dělnický kádry přes prsty, už si nevážili věrných partajníků, a obával se, že se dočká ještě hodně ošklivých překvapení), ale když vpadl pozdě večer do ložnice tak zdrblý a roztrpčený, Vlastička všechno šikovně zvládla, a dokonce se jí ho zželelo a přeložila si polštář na půlku, aby se mohla pohodlně usadit a vyslechnout jeho vzpomínání.

Jmenovala se Lída a setkal jsem se s ní v parku v Lužánkách, když tam byla venčit psa. Pes běžel před ní, bez vodítka, bez náhubku, já jim šel v ústrety, takový lužánecký frajer, hvízdal jsem si „Mé pruhované pyžamo.“, když panička vykřikla: Pro Kristovy rány, nesahejte na něho!! Žádný strachy, mě mají psi rádi, řekl jsem a v té chvíli se mi ten gauner zahryzl do ruky.

A tak Gabriel dopodrobna vypráví, jak se s paní továrníkovou seznámil a sblížil a jaký to mělo další průběh. Poreferuje o celé té jejich milostné historii, jak se odvíjela v dalších týdnech, až se dostane k té noci z počátku června. Řekne, že se stačili sotva jednou pomilovat, když se nečekaně vrátil její manžel. Ale nevrátil se sám, nýbrž s partou kumpánů, ano, tak je to, manžílek přitáhl s celou svou družinou, ale protože šli zadními vrátky, tedy přes zahradu, odřízli Gabrielovi únikovou cestu oknem a nezbývalo než napochodovat do skříně. I přiznal se, že si původně představoval, že manžílek jen

tak nahlídne do ložnice a hned zase zavře dveře, aby se zas věnoval těm kumpánům, a on tak dostane příležitost zmizet oknem do teď už prázdné zahrady. Ale kdepak, továrník vpadl do ložnice i s tou kohortou. Lidu vystrnadili a zůstali celou noc.

A v této chvíli Gabriel přerušil vyprávění, aby okoštoval, jestli to už zabralo, jestli jeho chlapskost už povstává z hrobu, ale ne, ještě neoživla, potvůrka malinká, však to nic, vůbec nic se neděje, on může klidně vyprávět dál.

A teď tedy přešel k tomu, čeho se stal ve skříni svědkem, ne teda očitým, ale ušatým svědkem. A vyprávěl o tom, jak napřed vůbec nerozuměl, co to tam tak soustředěně probírají. A napřed to bylo jak rozsypané kostky dětské stavebnice, nic nedávalo smysl. Ale pak se mu to konečně poskládalo a on pochopil, že jde o přípravu k opravdu mimořádné odbojové akci, jejímiž podrobnostmi tady teď nebude Vlastičku unavovat, ale jenom jí připomene, že nacisti se za každou takovou věc strašlivě mstili, to oni uměli, za jednoho mrtvýho nácka hned čtyřicet Čechů ke zdi! A proto musel továrníka a jeho kumpány udat, aby tak zabránil děsivé katastrofě! Našli by se tací – připustil – kteří by se i dnes na jeho činnost dívali všelijak, ale on na rozdíl od rozumbradů ví, že ve zlých časech je nejdůležitější zachovat klid a udržovat pořádek, aby se všechno nepropadlo do příšerného běsnění. A proto byl nakonec po celou válku ve spojení s gestapem, jehož se jinak všichni báli, ale on rychle pochopil, že když bude ukazovat na ty, co jsou v každé době strůjci nepokojů, zachrání tak zase ty, které by si jinak gestapo našlo, protože ty svině německý byly náchylný popravovat ber kde ber, on je přece dobře znal, byl s nima v denním kontaktu a hrál s nima chytrej vabank a zachránil tak možná tisíce nevinných... Takovýmu Benešovi se to z Londýna kázalo a hecovalo lidi do odbojářských akcí, za který pak národ platil krutejma jatkama...

A když si takhle ospravedlnil svou protektorátní minulost, pokračoval už s potěšením o tom, jak si ve skříni dal postupně dohromady

všechny informace a jak se ty informace snažil zapamatovat a jak si při tom pomáhal takovou mnemotechnickou básničkou:

Šla ovečka do kopečka
a šel pes na náves
a šli koně do tůně
a šel národ do kolen,

kterou je pan učitel Pěšina naučil ve třetí třídě. A jak se taky nakonec dopídil i jmen i totožnosti spiklenců. Člověk je někdy sám překvapen, jak mu to tadyhle – zaťukal si na čelo – perfektně šrotuje. Pomlčel však o tom, co se mu ve skříni přihodilo. Místo toho tady znovu přerušil své vyprávění, protože teď se konečně správně rozkohoutil a hned to přineslo své tuhé a ještě tužší a nakonec i nejtužší ovoce.

Potom ještě dlouho a podrobně pokračoval o své spolupráci s gestapem, neboť ke svému překvapení zjistil, že je to vznosné téma, ba to nejvznosnější ze všech, úplný samuraj vznosnosti!

A když se to pak po válce všechno vyšetřovalo – připomněl – padlo to na malíře pokojů, co hlídal v zahradě. No, sám se hlupák do toho navezl. A nakonec i Lída, ta smutná rumová pralinka. Kdežto mě, Vlastičko, mě musí mít někdo tam nahoře rád, uzavřel zadumaně.

Když tehdy, té dávné červnové noci, opouštěl fabrikant Sklípek se svými odbojáři ložnici své ženy, byla ještě tma (a během konspirační schůzky svítili z bezpečnostních důvodů jen malou noční lampičkou), takže si nevšimli, nemohli všimnout, že pod skříní je najednou veliká louže. Nemluvě o tom, že tam vlastně žádná louže nebyla. Protože finské dřevo neprosakuje.

Ale když Gabriel skončil vyprávění, velice podrobný referát o své spolupráci s gestapem, a pohlédl napřed zbožně ke stropu (Mě musí

mít, Vlastičko, někdo tam nahoře rád!) a potom pokorně sklonil hlavu, byl už den, bylo už raníčko, a tak Gabo Kropič naprosto zřetelně uviděl nádhernou, ale opravdu nádhernou a velikou louži pod Vlastiččiným šatníkem (který holt nebyl z finského dřeva).

Otřáslo jím to. Díval se a pořád nechtěl věřit vlastním očím. Vlastička. Tohle přece. Ale pak ho najednou něco napadlo. No jasně! Ta šprýmařka! Ta čtveračka! Ta šibalka! Samozřejmě sklípkan! Ta škádlivá hračka, které se říkalo sklípkan! A udělal na svou ženu cukrblik, že jí rozumí, a spustil nohy z postele a spustil se na všechny čtyři a jak pes přeběhl až ke skříni a natáhl ruku a... dotkl se té louže. A teprve teď naplno pocítil tu hrůzu! Ne, milý Gabrieli. Bohužel. Tohle není sklípkan.

Orfeus z Kénigu

V dálce jsem uviděl prales jako obrovskou zelenou vyvřelinu, jako skladiště rozložitých smaragdových kravěnců, z nichž do růžového jitřního šírání stoupal fialový dým, a pomalu jsem se spustil na všechny čtyři a kývaje se zezadu dopředu vyrážel podivné zvuky, co mě naučil Zalanha a jimiž se člověk obrací na duchy pralesa, dříve než poprvé vnikne do jeho hlubin, a nevím, jestli jsem si ty zvuky zapamatoval správně a jestli jsem je teď věrně napodobil, v odpověď jsem však uslyšel jen křik papoušků, jako kdybych se chystal vstoupit do veliké ptačí voliéry anebo do cirkusového stanu, ale po ukončení obřadu mi už nezbývalo než posadit se a čekat, až dorazí indiánští průvodci, samozřejmě si dali načas a čekal jsem až skoro do večera, obtěžován tady, kamaráde, hmyzem, který většinou vypadal jako okopírovaný podle abstraktních plastik Edvarda Stewarda, a pak už jsem uviděl průvodce a uslyšel Lennonovu Žlutou ponorku, kterou vyhrával miniaturní magnetofon, zasazený jak plomba do vykotlaného zubu usměvavého Indiána z kmene Yurimagua.

Stalo se to na počátku těch bláznivých let po vstupu vojsk Varšavské smlouvy, někdy na podzim roku 1971. Seděl jsem v nějaké paluši v Kénigu a právě jsem četl vzkaz od jedné ludry, která se na mě s úctou obracela, když na stůl padl Buckův stín.

Ukaž, řekl a natáhl pracku. Ta holka musí být obrovský médium. Takovou už dlouho hledám.

Co blbneš, vysmál jsem se mu, je to obyčejná kráva.

Ale Bucek už držel lístek a fascinován tím písmem laskal očima každou jeho kudrlinku a už nikdy jsem se nedozvěděl, co mi ta ludra vlastně vzkazovala. Ale nejspíš jako obvykle, potřebovala nějaké služby, které nejsou běžně k mání ani pro tyhle ludry.

Zjisti mi všechno, co se o ní dá zjistit. A strčil lístek do kapsy a šel.

A tady je třeba říct, že Buckovi jsem ledacos pardonoval. Bucek byl totiž ten nejpodivnější tvor, jakého jsem kdy v životě potkal. A tak jsem mu bez otálení opatřil všechny informace, co jsem mohl o té ludře sehnat.

Jmenuje se Marta G. a je to dcera velkého brněnského bafuňáře.

To situaci komplikuje, řekl, ale nemění. Je to nejcitlivější médium, na jaký jsem v životě narazil. Přesně takový potřebuju. Bez ní si do toho netroufnu jít.

Když jí bylo třináct let – pokračoval jsem – uplácal podle ní Konrád Babraj sochu Pramene Svratky; dnes je jí jedenadvacet, studuje právnickou fakultu, má za sebou dva potraty a několikaměsíční poměr s někým, koho radši nebudu jmenovat. Martička patří ke „zdravému jádru" zlaté mládeže, tomu prominentnímu klanu, který si v poslední době říká sloni nebo taky elefanti, a pohybuje se mezi Kontíkem, Intrem, Grandem a cukrárnou U Vočka.

Stačí, řekl Bucek, teď mě s ní seznam.

A tak jsem se začal staral o Buckovy námluvy. Sehnal jsem mu riflový obleček, v kterém vypadal jak prdlý mysliveček, a zaved jsem ho za ručičku do Kontíku, kde sloni právě troubili jak na horách jeleni. Ale Martička mezi nimi nebyla.

Bucku, posaď se, povídám, já se ti po ní poohlídnu.

A objednal jsem mu za bůra jedno párátko na žvýkání.

Ale Bucek se cítil dobře jenom v pořádný paluši nebo zavrtaný do svých knih. V Kontíku si připadal jak těhotná velbloudice v boxerském ringu. Nemohl se zbavit dojmu, že se na něho všichni úporně dívají. A čelil tomu, jak dovedl. A tož například tím, že levou ruku si zasunul do pravého podpaží a pravou překřížil přes levou a zahákl ji na levém boku a nohy pod stolem zapletl do sebe jak dva rozčílené plazy.

A Bucek tak dokázal trčet celé hodiny, naposledy třeba na svatbě Vráti Sedláčka, který si Bucka vybral za svědka a sám si pro něho

přijel, zvedl ho od jeho knih anebo sebral v nějaký paluši a pak ho upíchl doprostřed svatební tabule, odkud se nedalo nikam utéct, a to už do něho kvandali ze všech stran, nutili ho pít pfefrmincový hnusy a smát se pitomým anekdotám, a jak utíkal čas, plnil se mi (vzpomíná Bucek) močový měchýř, ale nesebral jsem odvahu jít na záchod, protože ten tam byl jen jeden a pořád na něj hustej nával, však krátce před půlnocí a aniž bych tomu moh zabránit, propukla spontánní psychokinetická bouře, kterou se mi uvolnilo strašlivé to vnitřní napětí, ale i narvaný měchýř: a začalo to napřed jako malá bouřka ve skleničkách s vínem, pak se naráz rozkývaly všechny obrazy na stěnách a v obou lustrech kolísala intenzita světla, až osm žárovek prudce vybuchlo a rozprsklo se na všechny strany a události nabyly na spádu: všechno nádobí na podkovovitém svatebním stole se dalo na pochod a z obrovské hromady svatebních darů uprostřed místnosti se zvedly právě ty nejtěžší kusy: 1 televizor, 2 ledničky, 3 vysavače, a vyletěly ke stropu, kde zůstaly chvíli viset jako by přilepené k desce obrovského elektromagnetu, který se pak stejně náhle vypnul a vyplivl zas všechno dolů, a nad tím vším řinčením neuvěřitelně pronikavý, hlomozivý zvuk, známý jako Foltergeist, mučivý duch. Tenkrát ještě (nezapomínejme, že Vráťa se ženil v březnu pětašedesátého) nikdo nic pořádně nevěděl o fenoménu spontánní psychokineze (až v roce 1967 vyšla známá zpráva Freiburgského institutu o událostech v advokátních kancelářích bavorského města Rosenheimu, kde podobné úkazy spontánně vyvolala 19letá Annemarie Sch.), takže nikoho nenapadlo považovat Bucka za původce té svatební šrotárny. Teď ovšem, když jsem po tříhodinovém shánění přiváděl Martičku (ve 20.42 hod., 2. listopadu 1971) a podíval se, kde jsem usadil Bucka, a uviděl, jak tam zas trčí zavinutý do sebe a na tváři to nevýslovné napětí, a navíc jsem ještě ucítil tu zvláštní vůni, o které mi sice Bucek nikdy nic neříkal, ale o níž jsem teď bezpečně věděl, že tentokrát ona je tím zlověstným příznakem, pekelnou roznětkou – okamžitě jsem pochopil, že je zle.

A tu se hned na potvrzení mých obav s hlasitým cinknutím srazily sklenky a láhve na všech stolcích a stolech ve všech poschodích hotelu. A v té chvíli roztrhl pouta své strnulosti Bucek: převrhl stůl, vyskočil a křičel Utíkejte! a ukazoval všemi pažemi ke všem východům.

Všichni se k němu vyjeveně obrátili, ale to už to začalo.

O několik minut později jsme uháněli Martiččiným vozíčkem od zdemolovaného hotelu a Martička občas šlehla od volantu po Buckovi láskou žhnoucíma očima. Fenomén spontánní psychokineze byl totiž právě mezi slony velice módní a dosud nikdo nerozpoutal k Martiččině poctě takový nádherný bengál.

A teď už pár slov o Buckově projektu:

Když v jednasedmdesátém postup „normalizace a konsolidace" překročil už všechny meze, řekl Bucek Tak dost, a přišel s nápadem přemístit celé Československo do Amazonie. A taky opravdu vystřihl v příslušném měřítku obrysy republiky a položil je na plánek povodí Amazonky tak, že se svým úzkým východním výběžkem dotýkaly Mata Grossa, zatímco čenichem ušaté psí hlavy očichávaly Porto Velho. Upozornil jsem ho, že vůbec nebere v úvahu transamazonskou dálnici (nebyla na plánku zakreslena) a nepočítá s leteckými linkami, z nichž by bylo, obávám se, do Československa vidět jak do nějakého dvorku se slepicemi, takže by nás brazilská vláda poslala šupem nazpátek. Dlouho otáčel vystřiženou siluetou, pokoušeje se nás vměstnat do amazonských pralesů. Fascinoval ho ten jeden milión pět set šedesát tisíc čtverečních kilometrů deštných pralesů vůči pouhým sto dvaceti osmi tisícům naší těžce zkoušené domoviny. Nakonec to (nerad) vzdal a začal uvažovat realisticky. Například takové Brno se v Amazonii ztratí jak zlatý prstýnek v kačením žaludku. Ale i to byl projekt velkolepý, zvláště uvážíme-li, že Bucek vůbec nemohl počítat s tím, že by snad uplatnil psychokinezi, která stačí tak na rozbíjení nádobí, tříštění žárovek a levitaci skříní, televizorů a ledniček. Nezbývalo než použít zcela

klasického postupu: rozebrat město jako takovou velikou skládačku a převážet ho v kufrech, kabelkách a aktovkách do Brazílie. Samozřejmě za předpokladu, že zároveň s tím bude v zavazadlech opačným směrem přepravována náhražka. Nejlépe to snad přiblížím na jednom konkrétním příkladu: Dietrichsteinský palác na Zelném trhu. Za každou kostku odebranou ze zdiva se okamžitě zasune její šikovná kopie, takže na konci celého transferu bude na Zelňáku stát náhražka Dietrichsteinského paláce, zatímco kdesi v hlubinách Amazonie jeho originál. A tak se vším ostatním, až se jednoho dne Brno uhnízdí v deštných pralesích a na jeho místě zůstane vyfabrikovaná kopie. Všechny přepravy, výměny a záměny musí proběhnout nepozorovány. Úspěch akce zajistí jen její naprostá nenápadnost. Hlubokomyslná organizace transferu si vyžádá muže světového formátu a tím Bucek samozřejmě byl. O jistých jeho neobvyklých schopnostech jsme se rozhodli nepochybovat. Jinak by to, pochopte, vůbec nemělo smysl.

Zásluhou Martiččiných bafuňářských konexí se Bucek zúčastnil zájezdu do Vídně, odkud se už nevrátil, a tak mi Martička zůstala na krku. Byla to docela pohledná dívenka, arci se sklony ke zmíněnému elefantilismu, ale ten jsem jí postupně vytloukl z hlavy.

Žil jsem s ní v jedné domácnosti, dbaje tak Buckova přísného pokynu nepouštět ji z očí, abych byl pořád na příjmu, protože jsem neznal dne ani hodiny, kdy se mnou jejím prostřednictvím naváže spojení. Kde není spojení, nemůže být velení, říkávali nám na vojně, a měl jsem pocit, že ještě důrazněji to platí o stěhování velikých světových měst.

A poprvé se tak stalo na kožešince, kterou si Martička přinesla z rodné bafuňárny, a v situaci, jíž bych nazval spojení – souznění.

Martička právě vyrážela všelijaké ošklivé zvuky, které se mi už zajídají (pro mě je láska tichá, vyšeptalá zahrada anebo i vánek v pšeničném poli), ale tyto pak překvapivě přešly ve změť jakýchsi cizokrajných jazyků, v nichž jsem s potížemi identifikoval chumel

portugalských a indiánských slabik, jako když někdo vyrazí zátku a napřed jde kalný, zpěněný proud, ale rychle se pročišťuje, až jsem zaslechl:

casiqui só e de tapajos santo siltt virrur stle mallttuc lnev lezett kodyyz ilhade marajó tefe xxzet ttu jsemtt see probudill a uviděl nat ttsebou skloněný indiánský obličej, na němž byl všelijakými hrudkami a rostlinnými šťávami vymalován Zerzavého obraz Náměstí svatého Marka v Benátkách a hledal jsem ještě Zerzavého podpis v levém dolním rohu, ale to už mi zhasla sirka, a nedovedeš si, Kájo, představit, jak bylo tohle k nasrání! neměl jsem už při sobě jedinou zápalku! a tak jsem musel čekat až do rána, ale ráno se ti sígři vrátili od řeky s čerstvě vydrbanýma ksichtíkama, domníval jsem se, že jsem si sám vybral svého indiánského průvodce, a zatím to on si vybral mě, což jsem pochopil, až když mi došlo, že má zálusk na mou ledvinu, asi ji potřeboval k rituálním účelům, a tak mě ochotně doprovází a čeká na svou příležitost, ale protože je v téhle části pralesa nenahraditelný, nezbývá mi, než na to přistoupit, anebo včera: pluli jsme na kanoích pralesním podloubím, takovým rostlinným tunelem, a najednou se podívám nad sebe a vidím hejna spících netopýrů, zavěšených hlavama dolů v tuhém větvoví, a byl to zážitek jak sviňa, jedem za sebou v 7 kanoích, v nichž mám složenu všechnu svou vyměřovací aparaturu, všechno, co člověk potřebuje, když chce v pralese zbudovat město, a Indiáni pořád něco monotónně mručí, anebo to je zpěv? samé hrrtl tlqeemqee okáájí, kdo má rozumět tomu jejich přitróblýmu hantecu, vybléskaný glocny jim v tom šeru světélkujou

Po nějakém čase jsem už měl s tímhle stavem zkušenosti a věděl jsem, že nesmím Martičku na žádný pád vyrušit, nechci-li tak vypnout její mediální raport, nechci-li přestřihnout telepatické spojení s Buckem. A tak jsem vždycky jen přeopatrně natáhl ruku a přistrčil kazeťák Martičce k pysku a pak už jsem jen nehybně

trčel, ku konci z toho na vše strany vytrčaný. Po každém dopise jsem Martičce nalil štamprli, i když vůbec netušila, zač ji dostává.

A když Bucek (tam v hlubinách amazonských pralesů) dodiktoval svůj dopis, v Martičce v mžiku něco vyhaslo, nezůstala v ní ani slabika z těch hlubokomyslných řádek a probudila se zas do své tupé štěbetavosti, kterou mě – v tom čase mezi dopisama – oblažovala.

(Mnozí z vás, milánkové, projevili jakousi až dojemnou starostlivost, jestli bude třeba přeložit město i se všemi jeho podrobnostmi, tedy například i s proslulou brněnskou kanalizací. V listárně se pak znovu vracíme k otázce stěhování brněnských občanů. Spanilomyslná čtenářko z Juliánova, ptáte se, kteří občané budou přemístěni, a kteří naopak zůstanou v kopii Brna a jestli jsou už za tím účelem sestavovány seznamy. Nemůžeme samozřejmě vyloučit, že z čistě technických důvodů nakonec nějaké sestaveny budou, ale zamyslela jste se vůbec nad vhodností pořizování podobných seznamů? Dále zde máme dotazy několika čtenářů z Medlánek na refundace některých velkých brněnských podniků.)

Vypravili jsme se po proudu Ria Negra (Černé řeky) k centrálnímu toku Amazonky, byla to cesta nepředstavitelně únavná, přizdobená jen křikem neurastenických zvířat z těch věčně bolestínských močálů, tam, kde je Rio nesplavné, přepravovali jsme se na hřbetech obojživelných Titanů giganteů, což je opravdový superhmyz, který se v tuto roční dobu stahuje koryty přítoků k Amazonce, aniž by byly známy důvody, a jak se tady nakládá s některými živočichy, by našince přivedlo do rozpaků, v krvi čerstvě zabitého tapíra se Indiáni umývají a zvláště roztodivně působí, když v ní myjí i docela malé děti, a takové děcko pak běží a stříká kolem sebe krev jak flák masa utržený z řeznického háku, od chvíle, kdy jsem vstoupil na brazilskou půdu, slyším nepřetržité šumění nejmohutnější ze všech řek a teď jsem ji konečně uviděl: obrovský vyvrácený kmen plul po Amazonce a mezi jeho větvemi jak

barevné květy zářily oči desítek leopardů, tady je hloubka dobrých sto padesát metrů, řekl mi průvodce a požádal o minci a hodil ji do řeky a dívali jsme se, jak klouzavým pohybem pomalu sjíždí do tyrkysových vod, až už jsme ji jen tušili jak lakotné světýlko křižující v bezzměrných hlubinách, a v tom okamžiku jsem uslyšel ohlušující řev, zvedl hlavu a uviděl roj vrtulníků putující z Puerta Yacucho na Mlžnou horu (Cerro de la Neblina), Indiáni mi vysvětlili, že jde o vědeckou expedici z celého světa, v níž jsou topografové, biologové, entomologové, botanici, zoologové a archeologové, a že letí k dosud neprobádanému věnci stolových hor na hranicích Brazílie a Venezuely, polekal jsem se, že v těchto končinách Amazonie je tak rušná frekvence, ale jeden z Indiánů mě uklidnil, že jde o setkání naprosto výjimečné a že jeho nepravděpodobnost vypočítaná computery činí v těchto místech 96,8756, čili je dostatečně vysoká, abych se na ni mohl spolehnout, ale teď už k věci: konečně jsme se dopracovali jakéhosi výsledku! tak poslouchej, zvláště ty, Kájo! včera jsme kolíky vytyčili prostor, v němž bude stát Brno, a byla to makačka od svítání do noci, ale máme to! tak tady bude stát na bažině a na blátě, jak druhdy stávalo (Brno, ze stč. brnije = bláto, a to v podobě adj. brnen s významem „město postavené na bažinaté půdě, mokřinách"), a škoda, že dosud nemáme telepatické video, abych ti mohl poslat obrázek zvláště toho plácku, na němž bude stát Kénig, naše rodné Krpole, ale když říkám kolíky, není to přesné, protože ve skutečnosti jde o čtyřicetimetrové mohutné kůly, a v takto vytyčeném prostoru postavíme důmyslnou konstrukci k zavěšenínerezocelovésítě, do níž se město položí jak dítě do plenek, sám už brzy oceníš, jak dobré místo jsem vybral, stranou všech cest, myšlenek i špatných zámyslů, blankytně modří motýli Morpho se vynořují z neproniknutelné zeleně a od řeky jim v ústrety letí velcí hnědí motýli Brassolidae, kajmani pokojně leží u břehů a v jejich mírumilovných zracích se zrcadlí hvězdná noc a nestoudně žlutý měsíc, mravenci Atta putují po svých tisíciletých stezkách, každý v kusadlech obrovský vlhký list anebo dva tři lupeny, ale teď vidím,

že jeden z nich drží malou vidličku, druhý lžíci, třetí nůž, čtvrtý mapu Amazonie, pátý v kusadlech kravatu, šestý rukavičky, sedmý ponožky, běžím k nim, křičím, tleskám, Hej, vy grázli, hej, dacani, hej, vy šašci počmáraní! ale to na ně neplatí, na hluk oni nereagují, a mravenci s příborem, mapou, kravatou, ponožkami a rukavičkami uhánějí po dlouhé liáně propojující dva pralesní velikány, na můj křik se sbíhají Indiáni s dlouhými foukačkami serbetana, ale vidlička už mizí v koruně stromu a lžíce s nožem, ponožkou a kravatou ji švihem dobíhají

Našli jsme Bucka v maličké místnůstce zavalené knihami, cestopisy z amazonských pralesů a rozpustilými románky z Brazílie. Nikdy nikam neodjel a své telepatické dopisy vysílal tady odtud – jen na vzdálenost několika set metrů, jen přes 2 ulice, a ne přes kontinenty a oceány, jak jsme se domnívali. Nad hlavou měl přišpendlenou barevnou stránku týdeníku Květy s fotografií anakondy snášející se jak obrovský stín na rodinku bílých králíčků. Napřed jsem šel ke zdi a vztekle ten obrázek strhl. Na zemi ležely prázdné plechovky a ve vzduchu stál zastydlý kouř z laciných cigaret (marsek). Za ten čas Buckovi narostl přisprostlý knír, a když jsem se na něj díval, cítil jsem jedno z největších životních zklamání, které se bezmála vyrovnalo tomu šoku, když jsem jako šestnáctiletý kluk poprvé uviděl svou spolužačku, bolestně křehkou a čistou lásku, v náruči jakéhosi olezlého dědka.

Neplivej mi tady, postěžoval si Bucek, tiše vzal oranžovou konvičku a šel zalít nějakou podivnou květinku-štětinku v maličkém květináči.

Můžeš mi dát něco k pití, Bucku?

Kdepak, hlesl. Můžu ti dát jedině pěstí do rypáku.

Cuklo to se mnou, ale zabod jsem ruce do kapes, otočil se a vypadl.

Když jsem přišel domů, seděl jsem napřed tupě na židli a díval se do zdi a pak jsem sebral klíč a sestoupil do sklepa, kde mám ještě demižón nějaké směsky a litrovku silné kořalky. Už cestou domů

jsem slyšel to divoké hučení, ale říkal jsem si, že to mě tak bere vztek, a zasunul jsem klíč do zámku a otevřel dveře a v poslední chvíli uskočil a pak jsem stál opřený o zeď a lapal po dechu.

Pojď, já ti to namaluju, řekl o něco později Bucek a pokusil se mi ukázat způsob, jakým je město – jak v obrovském skeletu, v železobetonovém košíku – uloženo v bažině. To, cos slyšel, to byla řeka, a můžu ti říct, že v některých místech, a zrovna tam, jak bydlíš, přímo pod Kociánkou, se město v převisu dotýká hladiny. To, cos viděl, to byla Amazonka.

A pokud jsem vám to ještě neprozradil, tak tohle je příběh o tom, jak mocné je kouzlo lásky. Krátce po výše zmíněném rozhovoru s Buckem jsem zjistil, že nevím, kdeže mám bafuňáckou ludru. Prolezl jsem kdeco, špendlíčkem hrabal, ale po Martičce jako by se země slehla. Teprve po čtrnácti dnech mi Bucek svěřil, jak se to ve skutečnosti má. Prostě nebyla v seznamu přepravovaných osob. A tady mi už nemohl nijak pomoct. Pochopil jsem, že nezbývá, než abych se já vrátil za ní. A měl jsem štěstí, protože Matka-Vlast se právě rozhodla udělit velkomyslný pardon utečencům. Prostřednictvím československého vyslanectví v Brazílii jsem požádal o možnost návratu. Přistoupil jsem na jejich podmínky, prošel celým tím ponižujícím rituálem a na jeho konci se setkal s ludrou. A nebylo takové lásky ve světě. A když jsme se po dvou měsících s Martičkou rozešli, věděl jsem, že cestu zpátky už mám uzavřenou.

Jednou ráno jsem stál na Malinovského náměstí a díval se, jak houf lidí úprkem běží od zastávky autobusu k zastávce tramvaje, a najednou jsem měl živou vidinu: na běžící houf spadl hustý mrak z tisíců barevných motýlů, zahalil jej a prostoupil a lidi se promíchali s motýlama jak mák s povidlím. Pochopil jsem, co to bylo: zastesklo se mi po Amazonii. Ale jak jsem řekl: nebylo už cesty zpátky.

A jiný den a při jiné příležitosti jsem si náhle uvědomil, že město, ve kterém žiju, je jen pouhá kopie a originál že je v Amazonii a že

možná všechno, co tady beru do ruky je přece stejně neskutečné. A bylo mi jasné, že se s tím v životě nedokážu smířit.

Zdává se mi o obrovském betonovém květu orchideje plujícím na bažině a o mocném Leviatanovi obracejícím se v sítinách. Mohl bych vám 4 hodiny povídat o svých barevných snech. Ale co s tím?

V tom neskutečném světě jsou i sny nicotné a bezvýznamné. Slony v Kontíku vystřídali kňouři, v pasáži Jalta postávají před Tuzexem desetiletí a devítiletí veksláci a už i v paluši v Kénigu je pivo drahé a nakyslé. Čím dál víc žijeme jen náhražky životů. A naše město je jen vyplivnutá protéza. Z čí nevymáchané držky, to se neodvážím vyslovit.

leden 1987

Puklina

Na jaře 1991 otevřel v Brně velkopodnikatel Hokna první veliké, opravdu parádní golfové hřiště (18 jamek, Driving Range, Public Course). Patřil jsem k těm, co chtěli být in, a tak jsem se tam začal scházet s dalšími inaři, většinou samými novopečenými podnikateli. Jako kluk jsem se denně otloukal na fotbalových hřištích v Žabinách nad Rosničkou, v Jundrově u Svratky a ještě leckde jinde a z tohoto pohledu se mi golf jevil jako plouhavá záležitost pro movité strejce, ale na druhé straně dlužno přiznat, že golfový klub Apple Pie byl znamenitou příležitostí k důležitým obchodním schůzkám. A když jsem byl na golfovém place asi pošesté nebo posedmé, došlo k tomu setkání, které tak rázně ovlivnilo celý můj další život.

Právě jsem se přiblížil k odpališti na čtvrtou jamku, a šel jsem si ještě vyměnit golfovou hůl, když vidím, že mě u vozíčku s holemi někdo čeká. Ale nepřišel mě zdržovat od hry, přišel mě jen, až dohraju, pozvat na oběd. Do klubové restaurace Minced Meat.

Znamenitě jsme pojedli a pak, při doutníčcích, mi Vajda vyložil co a jak.

„Víte, v Brně není zas tak moc lidí, kteří opravdu za něco stojí, a tak jsem si říkal, že by bylo moc dobrý dát je tak trochu dohromady. Hle, to je má dávná idea. A tenhle golfový klub plní funkci prvého, řekl bych hrubého výběru. Ale to samozřejmě nestačí. A proto jsem zřídil další klub, v němž jsme pokročili ještě dál a provedli už jemnější, troufnu si tvrdit duchovní výběr. Jestli opravdu nechcete zůstat mimo mísu, tak teď právě udeřila vaše hodina."

A tak jsem vstoupil i do Vajdova Spiritcentra.

Napřed jsem nepřikládal tomu, čeho jsem tam byl svědkem, větší význam než nějakému takovému „duchovnímu golfu" (vida, to je

přiléhavý termín!), prostě jen další příležitost k podnikatelským relaxacím. A vzhledem k tomu, že jsme tam platili dosti vysoké klubovní příspěvky, nepřekvapilo mě, že Vajda z nich pořídil poutavé a zábavné divadýlko se seancemi, pohyblivými stolky, výřečnými médii a fotografováním vyvolaných duchů.

Ale to všechno až do dne, kdy jsem přišel pozdě večer domů a už od branky vidím, že má bezpečnostními systémy zajištěná vilka hostí nějakého vetřelce. A navíc byl v mé posteli a četl si tam můj vzácný antikvární výtisk Filosofie v budoáru.

„Nezlobte se, ale vy jste dlouho nešel a já jsem zvyklý chodit brzo spát."

Zuřil jsem. Však byste zuřili také. Proč se nalepil zrovna na mě? Ale snažil jsem se zklidnit svůj hlas. „Kdo si vás vyvolal, ať se teď o vás postará."

„Neumíte si představit", povzdechl si, „jak bych něco takového uvítal. Byla to navýsost šlechetná a kultivovaná stará dáma."

Zarazil jsem se, protože jsem si hned vzpomněl, že ve Spiritcentru byla jedna starší dáma (vysoké postavy a jemně načrtnutého knírku), která se však minulý týden zřítila při výstupu na sedmitisícovku. Ale ještě stále tady zůstávala kardinální otázka, proč právě já bych měl být jejím spiritistickým dědicem? Proč bych se měl starat o ducha, kterého si vyvolala?

„Třeba proto," vysvětlil mi, „že byste na tom v žádném případě neprodělal. Abych tady mezi vámi vůbec mohl přebývat, musí mi někdo zajistit jakousi občanskou existenci. Ale tomu, kdo mi ji zajistí, budu po celý ten čas sloužit jako komorník, slouha nebo lokaj. Mít sluhu, to je dnes docela in, jestli ne přímo on-line."

„Počkat, a to byste ode mě očekával nějaké služné? To je pak ovšem o tom, v jaké výši."

„Jsem čirý duch, čisté spirituálno. Ke své light existenci nepotřebuju ani zblo."

A na to zblo mě taky chytil. Dostal mě na mou zbohatlickou lakotu. Ještě jsem se zeptal, jak se jmenuje? Prý Evelyn Čambr. Cože? No, budu se s tím muset srovnat.

Viděli jste někdy, jak se uvolňuje lavina? Z docela nepatrné příčiny, třeba když vám to moc hlasitě kýchne, a pak už první utržená kupa nabaluje rychle další a další vrstvy, až je z toho ničivá pohroma.

Upozornil jsem Evelyna Čambra, že mi sice přinesl kávu, ale zapomněl na cukr.

„Omlouvám se, pane. V mžiku to napravím." A rozběhl se do kuchyně, odkud jsem vzápětí uslyšel, jak tam něco padá a nato hned další hlučnou ránu a pak už celý sled hlasitých pohrom. Polekal jsem se, co se to tam proboha děje, ale ve dveřích kuchyně stál Čambr: „Teď bych tam, pane, nechodil. Hned vám řeknu, až tam zas budete moci jít."

Rozběsnil jsem se na nejvyšší míru, ale dovnitř jsem raději přece jenom nešel. A do čtyřiadvaceti hodin bylo zas všechno v pořádku. Místo rozmláceného rodinného porcelánu (poštěstilo se mu převrhnout příborník!) tam teď byly jiné, ještě exkluzivnější porcelánové sady a soupravy, docela takové, jaké člověk vidí jen v zámeckých expozicích. Okamžitě mě napadlo, že celé to může mít dvojí původ: buď to někde ukradl, anebo si to přitáhl z toho světa, z kterého sám pocházel. Vzal jsem jeden z křehkých šálků do ruky a opatrně k němu přičichl, jestli třeba neucítím záhrobní pach. V tu chvíli vstoupil Evelyn (budu mu chvíli říkat Evelyn a chvíli Čambr, aby bylo jasné, že mi k srdci nepřirost) a ulpěl na mně pohledem.

Jak jste už možná pochopili, jako sluha vykazoval Čambr až bájnou nešikovnost. Evelynovým příchodem vešel do mého domu rozkladný činitel, který mě rychle připravil o pohodu poklidné domácnosti. Spočívalo to v tom, že během pobytu tam, odkud přišel, si nejspíš rozhasil všech pět smyslů a fyzikální zákony, pro nás

samozřejmou součást každodenního provozu, se musel všechny znova učit a v zamyšlení často něco opomněl.

Tak mi třeba zapaloval večer lulku (raději bych si ji zapálil sám, protože kdo to kdy slyšel nechat si zapalovat lulku!, ale chtěl jsem vyjít vstříc jeho lokajské horlivosti) a škrtl sirkou dřív, než jsem si stačil lulku docpat (to je moc pěkný příklad, teď sledujte:), i ohlédl jsem se dozadu po takovém nacpávátku, nadupávátku, drobné apartní věcičce (ležela mi za zády na jedenáctém díle Ottova slovníku naučného), a když jsem se otočil zpátky, Evelyn stále ještě držel hořící sirku, přestože plamínek mu už zřetelně olizoval prsty a pak už hbitě přeskočil na rukáv jeho dlouhého chalátu. Vykřikl jsem a teprve teď si toho všiml, jenže nevěděl, jak to uhasit, a točil se tam a škubal sebou, a tím to ještě víc rozplamenil a shořel by jak dívčina v panenském ruměnci, kdybych na něj neskočil a nezačal ho válet po koberci.

Ale přes všechna varování, jichž se mi takto dostalo, člověk nakonec neodolá pokušení představit ho světu, totiž té societě, v níž jsem se pohyboval.

Za Evelynova vydatného přičinění jsem připravil párty s bohatou večerní tabulí a s detailním společenským scénářem. Ale zlatým hřebem měl být, rozumí se, Čambr. Vlastnit dobrého sluhu, komorníka, lokaje nebylo v tom čase ještě nic tak samozřejmého. A tak jsem s Evelynem trénoval několik dní dopředu, aby až tam bude chodit se všemi těmi mísami, někde neklopýtl, nezapackal, aby totiž dokázal vybalancovat podnosy, jejichž rozdílnou váhu svými v záhrobí otupenými smysly nevnímal. A taky jsem mu dal ušít zbrusunovou livrej místo toho ohořelého chalátu.

Ale samozřejmě to dopadlo tím nejhorším možným způsobem. Když už všichni mí hosté seděli u vzorně prostřené a vyšperkované tabule a nad stolem šuměla lehounká konverzace, jejímž smyslem je připravit jazýčky, sliny a čelisti na tu jejich soustředěnou práci, vystoupil náhle Čambr ze zdi. Ale na tom ještě nebylo nic tak

katastrofálního. Všichni ten večer očekávali cosi neobvyklého, něco, čím se budu chtít blejsknout. A spěchám hned dodat, že z Evelynovy strany to taky nebyla žádná schválnost či darebnost, naopak. Zblbnut tím naším několikadenním tréninkem a vědomím, že v žádném případě nesmí klopýtnout, nejspíš se bál, že cestou přece jenom něco zbabrá, a proto raději zvolil tu nekratší trať, z kuchyně přes zeď rovnou do velkého salonu, který ten večer sloužil jako jídelna. A teprve když stanul tváří v tvář stolovníkům a jejich upřeným zrakům, napadlo ho, že přece jenom něco zvoral, i propadl panice, čímž okamžitě ztratil ten pracně natrénovaný balanc, přepadl dopředu a vrhl obsah mís dámám do klína a hned potom zas fryško zmizel v protější zdi.

A až později, když už se mi podařilo vypakovat nevrlé hosty, jsem zjistil, že jak ve zdi, kterou Čambr vstoupil, tak ve zdi, kterou Evelyn odešel, zůstala zřetelná puklina, napovídající, že s Čambrovou absolutní nehmotností to nebude zas tak žhavé.

Z New Yorku se konečně vrátila má krásná přítelkyně, topmodelka Jana. Objevila se pozdě večer, a protože byla unavená z cesty, nevyšla vstříc mé chtivosti a odložili jsme to až na ráno.

„Můj Bože, kdo je to?!“ vykřikla zděšeně, když jsme se po ránu milostně činili a ve dveřích se objevil Evelyn a stál tam a klidně na nás vejral. A teprve když jsem vztekle škubl končetinou, zajel zas za dveře.

Rozuměl jsem tomu tak, že v záhrobí je všechno intimní naprosto veřejné, stud se tam teda moc nerespektuje a Čambr během dlouhého pobytu v pekle už ráčil zapomenout, jak to chodí tady. Ale tohle jsem samozřejmě nemohl Janě vykládat. Trvala na tom, že musím toho úchyla okamžitě vyrazit. Ale pak se všechno vyřešilo jinak.

O pár dní později byl takový poklidný, domácký večer, a když byla Janička bezpečně zabydlená v koupelně, přinesl mi Evelyn k večerní siestě lulku („Ne, ne, zapálím si sám!“) a obálku fotografií. Podíval

jsem se na něho tázavě, ale nic neřekl a vytratil se, abych mohl jeho dárek o samotě vychutnat.

Otevřel jsem obálku a byla naditá kopulacemi mé krásné přítelkyně, a to s různými partnery a někdy i s několika zaráz. Teď jistě namítnete, že to taky mohl být od Čambra špinavý podraz, nějaký nestydatý záhrobní trik (vždyť od první chvíle se Evelyn s Janičkou nesnášeli) a že mohl ty fotky zfalšovat, jenže já už dávno tušil, že je to děvka, takže Čambrův fízlovský dárek jen naplnil mé dávné očekávání.

Trpělivě jsem čekal, až se má krásná přítelkyně do sytosti vyčvachtá a vycáká a až se zas obleče do parfémů a do šatů a s andělským úsměvem se objeví v pokoji a já pak odložím lulku a taky jednu z těch fotek, na níž Janička právě oraluje s mlčovzduchem Gajdošem (slibuji, jednou vám důkladně povykládám, kdo je mlčovzduch Gajdoš) a jdu jí vstříc a pěkně si ji obejdu a hezky si ji natočím, abych ji pak mohl vykopnout rovnou na ulici.

Evelyn šel po nákupech. Zůstal jsem doma sám. Ťukám čtyřmi prsty na klavír (palci a malíčky, rajcovný, co?) a zpívám si k tomu: „Malovaný džbánku z krumlovského zámku," když zadrnčí zvonek. Vyhlídnu z okna. U branky překrásná černovláska.

Dlouhé vlasy skoro až po kotníky. Blažen ten – kmitne mi hlavou – kdo smí se v tom černém vodopádu utopit.

Vykloním se z okna a ukážu dámě na zamřížovaný mikrofonek u branky, ale zřejmě je na taková mluvítka alergická, znám takové lidi, a zakřičí na mě nahoru: „Hledáte pomocnici na drobné práce v domácnosti, je to tak, pane? Žehlení, zašíváni, štupování?"

Sice nevím, že bych hledal, ale tak božské stvoření nemůžu přece nechat u branky. Takže branka zabzučí a už to stvořeníčko vítám lehounkou úklonou. Otevře dlaň a v ní novinový inzerát, v němž značka Stykač opravdu někoho hledá na drobné domácnostní práce.

Vidíte, ještě jsem vám nařekl, že se jmenuju Karel Limberk, ale přátelé (avšak pozor: i nepřátelé!) mi, nevím proč, říkají Stykač. A pak už nemusím dlouho přemýšlet. Čambra bych sice nenazval přítelem (avšak ani nepřítelem!), ale mou přezdívku už zná. A ještě něco: jednou jsem ho zastihl, jak s kyselým ksichtem štupuje mé ponožky. (Já sice děravé ponožky vždycky vyhazoval, ale Evelyn se vrátil na svět s utkvělou představou, že ponožky se mají štupovat.)

Mlčím a dívám se na ni. Mlčí a dívá se na mě. Nedokážu si pomoct, ale hned se vidím, jak stojím v tom černém vodopádě jejích vlasů a jak vztahuju ruce a černá voda mi stříká do očí a otevřených úst.

Nemohlo to dopadnout jinak. Černovláska se jmenovala křestním jménem maďarsky Isten a milovala se, řekl bych, trochu starosvětsky, čímž nemyslím žádnou přehnanou cudnost, nýbrž to, že v jejích pohybech bylo cosi jak ve starých filmech, skoro jako bych odněkud zezadu slyšel vrčení promítačky a před očima se mi míhaly záblesky jak na poškozeném archivním snímku.

Usnul jsem zcela uondán. Ráno mě však probudilo jakési šimrání na očních víčkách a taky, považte, na chřípí. Otevřel jsem oči a uviděl, jak Isten pluje kdesi vysoko nade mnou, skoro až pod stropem, a její dlouhé vlasy visí z té výše a konečky se dotýkají mého obličeje. Lekl jsem se a zařval. A Isten se zas lekla mého zařvání a spadla ze stropu na mě. A proletěla mnou a postelí a podlahou a skončila v kuchyni na kachlových kamnech, mé pýše.

Uvědomil jsem si dvě zásadní věci: Nepochybně jsem se dopustil nekrofilie, a to s pěkně starožitnou, i když přenádhernou nebožticí. Dále mi došlo, že Evelyn začíná možná můj dům zabydlovat svými soukmenovci, nebo jak je nazvat. Jestli zavčas něco nepodniknu, tak mám za chvíli barák plný těchhle erbenovských bestií. (Abych nezapomněl: když jsem se pak odvážil vlézt pod postel, zaznamenal jsem v podlaze, kterou se propadla Isten, zřetelnou puklinu.)

Ve chvíli, kdy chtěl Vajda doklepnout golfový míček do jamky, zašlápl jsem mu ho a otočil se na něm podpatkem. Překvapeně zvedl hlavu a hned pochopil, že se mnou dnes nebude žádná sranda. A tak kápl božskou:

„No tak jo. Ta bába, která Evelyna Čambra vyvolala, velice rychle zjistila, že je to takzvanej žvejkačkovej duch. Což teda znamená, že se na svého hostitele přilepí jak žvejkačka. Ale přesto se mu pokusila uniknout. Odskočila si s nejbližší českou výpravou do Himaláje a že s nimi vystoupí na jednu z tamějších sedmitisícovek. Aby tak byla Bohu co nejblíž. Ale při výstupu se zřítila po ledové stěně. A tohle byste měl asi vědět – žvejkačkovému duchu nelze uniknout. Buď se u vás zabydlí, anebo si vás zabije."

Tož přidržte si klobouky, teď pojedem už jen z kopce!

Ach ano, čas přisouzený mi tady na zemi, utekl tak rychle. Než jsem se nadál, byl jsem už mimo mísu (v kolečkové židli) a Čambr získal vrch. Dům byl už plný erbenovských bestií, z nichž by ale chudák Karel Jaromír Erben (původně praktikant fiskálního úřadu, kde také složil apelační zkoušky, což je málo známo!) neměl žádnou radost. Neměl by pochopení pro jejich bezuzdné radovánky – nahoře bez a dole s vrtulemi zasunutými do konečníků.

Zpíjeli se vším, na co u mě kápli (sklep mi už dávno vyzunkli), a pak si natočili vrtule a vzlétli jak hejno špačků nad mou zahradu a ve vzduchu se s pištěním sráželi a padali dolů jak hrušky. I bylo mi trapně, když jsem viděl, že tomu nemravu propadly i bytosti za života tak úctyhodné jako C. J. Davisson s G. P. Thomsonem, nositelé

Nobelovy ceny za experimentální zkoumání ohybu elektronu v krystalech. A doslova mě zamrazilo, když jsem jednou v hejnu dovádějících nebožtic poznal i Elišku Kuklíkovou, svou ctihodnou babičku (z matčiny strany).

Projížděl jsem v kolečkové židli mezi zpustošenými záhony a po cestičkách posetých zkrvavenými králičími kožkami, vztekle rozškubanými knihami, loužemi rozlitého semene a čímsi podobným

obrovským sloním lejnům. Nikdo by neřekl, jak tyhle čistě virtuální bytosti dokáží zaneřádit náš pozemský svět. Pacholek od krav by se musel pýřit, kdyby tohle viděl. Ale nejvíc mě děsilo, že už brzo bude ten dům jen jejich nezadatelným majetkem. Možná teď namítnete, že mi mohlo být putna, co se s tím domem po mé smrti stane. A vidíte, nebylo! Jsem už holt takový. A tak jsem se konečně rozhodl, že už je nejvyšší čas něco podniknout. Dřív než ztratím schopnost mluvit a stařecká demence mě spolkne jak malinu.

Povolal jsem si tedy notáře a nechal za Evelynovými zády všechen svůj majetek po své smrti přepsat na církevní charitativní organizaci. A ta až se toho domu zmocní, tak už si bude, holenkové, vědět s vámi rady! Víc nebylo v mé moci, protože žvejkačkovým duchům se za života nevysmeknu. Ale i tak jsem měl radost, že jsem je – a promiňte mi to slovo, je jen výrazem mé spontánní radosti – přechcal! (Později jsem se dozvěděl, že když pak ten notář přišel domů, našel v předsíni v nalíčené pasti chycenou myš s lidskou hlavičkou. A protože byl Slovák, zošialel.)

Po notáři, s kterým jsem sepsal převod majetku, se mi ohlásil přísný pán z té charitativní organizace, co pak dům převezme. I dlužno Čambrovi přiznat, že čas od času respektoval mé právo na soukromí, a když se objevil můj návštěvník, stáhl své kumpány do domu. Jen jsem doufal, že se ten charitativník nebude příliš rozhlížet po zahradě, protože chtít po těch bestiích, aby po sobě taky někdy uklidily, bylo, obávám se, příliš.

Přísný pan mi nabídl, že by taky mohl něco pro mě udělat a poslat mi sem jeptišku-pečovatelku, která mě bude vozit po zahradě a pečovat o mé stařecké dny. Chtě nechtě jsem odmítl a řekl, že takhle je už o mě postaráno a že nic na revanš nepotřebuji. Kývl a povzbudivě se na mě usmál a zamířil k brance. Ale pak si to najednou rozmyslel a vzal to zkratkou a prošel zahradní zdí jak velbloud uchem jehly.

Ve zdi pak zůstala zřetelná puklina. Tentokrát ale byla tak veliká, že když jsem k ní přijel ve své kolečkové židli, viděl jsem skrz naskrz.

A tam na druhé straně zdi seděl kdosi a bušil do počítače a teď nadzvedl ruku a drobně, ale zato vesele na mě mávl. A to už jsem pochopil, že to všechno, co se mi stalo, a všichni ti duchové v mém domě a nakonec taky já sám jsme jen pouhými vrtochy spisovatelské představivosti, jen ošklivou anekdotou tamtoho písálka za zdí.

I poskytlo mi to jakousi útěchu.

Pardon, opravuji: neposkytlo mi to vůbec žádnou útěchu.

Smrt krále Kandaula

1. část: Král Kandaules

Stojíme s rozevřenými deštníky před krematoriem a čekáme. Stále přijíždějí další vozy, řadí se v parkovišti pod kioskem s květinami, a rychle se rozrůstáme v zástup černých deštníků. Už za chvíli se všichni vmáčkneme do obřadní síně a přitom vím, že tady skorem nikdo není kvůli nebožtíkovi.

Dívám se směrem, kde stojí Svatava. V tom místě deštníky zhoustly, nalepeny na sebe v neprostupnou černou masu. A přece. Kdyby se kdokoliv z přítomných pokusil vzpomenout na ten okamžik, kdy se Svatava poprvé objevila a kdy se rychle stala tím, čím je, musel by ke svému překvapení zjistit, že do té chvíle, než ji Ludvík přivedl do společnosti (než se s ní oženil), pro nikoho z nich neexistovala. Vynořila se jak mraky zastíněná luna, která pak ale všechno ponořila do svého světla. A všichni jsme v tom světle neobratně plavali a měli ten mrtvolný vzhled, jaký má jen měsíční krajina.

Svatava nepochybně byla krásná, ale nadpozemskost její krásy, smím-li to tak nazvat, byla do značné míry Ludvíkovým dílem. A určitou zásluhu jsem na tom měl i já. A protože tohle je i příběh o kráse, chtěl bych si, dříve než ho začnu vyprávět, dopřát malé extempore. Extempore o skutečné kráse, vedle níž je Svatava jenom provinční krasavice, taková, co na vesnických tombolách předává výhercům hlavní ceny.

Ale je tomu opravdu tak? A nepokouším se teď znehodnotit cosi, co do mého života příliš zasáhlo, takže se to dík navršeným okolnostem, bezděčným symbolům i vždy pohotovým mýtům

změnilo v jakési bezmála trauma, kterému se úporně bráním, ale do jehož centra jsem pořád víc přitahován?

Ale i kdyby tomu bylo právě takto, ta krátká odbočka zde má své místo. Ve zkratce charakterizuje to, o čem chci dále vyprávět. A je přitom čímsi, co v chronologickém sledu předchází vlastní příběh jen o několik měsíců, ale zároveň i o celou propast času. Sahá zároveň daleko i docela blízko. A je tedy přesně tím, čím bych měl začít.

Když se mi tři roky po absolvování fakulty podařilo najít místo na psychiatrické klinice v nemocnici U Svaté Anny, patřil jsem k těm, co se v Brně mezi prvními pokusili uplatnit skupinovou psychoterapii, a povzbuzován v tom docentem Hugo Širokým, snažil jsem se při léčbě neurotiků využít i některých technik Morenova psychodramatu, v čemž jsem sice nedosáhl žádných úspěchů – jako pouhý psycholog mezi psychiatry jsem k tomu neměl dostatek prostoru ani autority – ale zato jsem došel jisté pochybné popularity. A tož byl jsem něco jako Paracelsus mezi Mendělejevy.

A zatímco Mendělejevové jezdili po konferencích, pilně publikovali v odborných časopisech a byli dlouholetými a řádnými ceremoniáři ve svatyni Vědy, mně se pootevřely dveře do svatyně Umění. A tou byl v polovině šedesátých let „ateliér“ oblíbeného kabaretního herce.

Evžen měl svůj ateas na půdě činžáku na Obilném trhu a každou středu v podvečer se zde scházelo všechno, co v brněnském uměleckém světě něco znamenalo, anebo spíš chtělo znamenat. Byla to mohutná dřevěná rotunda, která prorážela střechu a čněla nad ní jak věž s kopulí, zvnějšku podobná dobře vyklenutému falusu, rozhlížejícímu se z té výšky po Obilním trhu.

Je to má věž ze slonoviny, vysvětlil mi Evžen, když jsme stáli před činžákem se zakloněnými hlavami. S tím rozdílem, že ji nemám vyloženu slonovinou, ale něčím, uvidíš, mnohem slonovinovitějším.

Pak jsme vyjeli čtyři patra výtahem a za plechovými dveřmi byla půda prostorná jak nádražní hala a uprostřed obrovský tubus rotundy, hlučný jak včelín. Vstoupili jsme lehounce vydutými dveřmi do přítmí, v němž důvěrné stádečko brněnských herců, hereček, výtvarníků a literátů sedělo po zemi na polštářích a se skleničkami v rukách.

Dámy a pánové, přestaňte kupolovat, rožnu kupoli! Někdo zaprotestoval a Evžen trpělivě čekal s rukou na vypínači. A pak se to stalo. V kupoli se rozsvítilo několik silných reflektorů a zalilo rotundu tak agresivním světlem, až jsem zavřel oči. A když jsem je po několika vteřinách otevřel, uviděl jsem ty stěny. Byly dokolečka vytapetovány obrovskými pásy fotografií. Dívčí akt v různých lascivních variantách a obscénních pozicích. Ale v tak nadživotní velikosti, že ty nezměrné detaily intimního – od podlahy až do výšky kupole – musely napoprvé uhranout kohokoliv. A v ostrém světle reflektorů vypadaly jak obrovská mytická torza, potopené pevniny, archetypální vyvřeliny, drůbky bohů anebo absurdně veliké posvátné obrázkové písmo.

Co se ti stalo? zeptal se s úsměvem Evžen; řekl jsem, že nic, Evžen zas zhasl reflektory, chvíli jsem tam s nimi poseděl, pak jsem se omluvil a zmizel, abych se už víckrát neukázal.

Přešel jsem parčík na Obilňáku a sedl na první tramvaj a jel čertvíkam. Právě jsem utrpěl lehký šok. Okamžitě jsem tu dívku dokolečka na stěnách poznal. Byla to Jana Ossendorfová, kterou jsem viděl naposledy před osmi lety.

S Janou jsem chodil do školy (na jedenáctiletku na Antonínské) a ty poslední prázdniny (mezi maturitou a fakultou) jsme hrabali seno kdesi u Volar. Bylo to na konci padesátých let, nám bylo sedmnáct a před návratem ze Šumavy, ten poslední večer, jsme si udělali takový repete maturitního večírku, celkem ochotně nám pronajali sál v místní hospodě (ve Svatém Kameni), byly jsme tam všechny čtyři maturitní třídy, Jana z déčka, já z céčka, tančili jsem

při takovém malém bakelitovém rádijku, které stálo na výčepním pultě, uvnitř páchlo rozlité pivo, venku smrděl hnůj a pršely létavice, s Janou chtěli tančit pořád všichni, dostal jsem se k ní jen na chvilečku, přesto jsem jí stačil říct, že s ní naléhavě potřebuju mluvit a že na ni počkám venku, a prostál jsem tam pak víc než hodinu mezi hnojem a létavicemi, ale vybodla se na mě a příští den brzo ráno nás odvezly vétřiesky na nádraží, jel jsem v jiným kupé než ona, nikdy jsme se už neviděli.

Jana byla nejkrásnější ženská, jakou jsem v životě potkal. Nakonec jsem rád, že jsem ji směl kdysi aspoň potkat.

Po návštěvě v „ateliéru" jsem začal pátrat po Janiných osudech. A tak jsem se dozvěděl, že Evžen si Janu vyslídil ještě v době, kdy jsem s ní chodil na jedenáctiletku. Taková krása nemohla zůstat dlouho utajena. Zatímco jsme k ní vzhlíželi s tupým chlapeckým obdivem, už kolem ní tančili ostří playboyové, z nichž nejúspěšnější byl tlusťoučký Evžen se svým obchvaťákem. A pravděpodobně právě setkání s ním otevřelo Janě cestu, která ji začátkem šedesátých let (když jí bylo dvacet) dovedla až k sebevraždě. Netroufám si to posoudil, všechno jsou jen dohady. Tenkrát se o tom v Brně hodně povídalo, ale já samozřejmě netušil, že smutnou aktérkou toho příběhu je Jana.

Ale o tom teď nechci. Měl to být jen úvod k vlastnímu vyprávění, protože s ním souvisí tematicky.

Tím tématem je kandaulismus. Kandaulismus je méně známá sexuální deviace, pojmenovaná podle mytického krále Kandaula. Když král Kandaules chtěl získat od Řeka Gygese jeho zázračný prsten, nabídl mu protihodnotu: může se ukrýt v jeho královské ložnici, pomocí zázračného prstenu se učinit neviditelným a uvidět tak nahou královnu Rhodopu, k níž Gyges (jak král dobře věděl) chová tajný cit. (A mimochodem, jakže to dopadlo? Když Gyges uviděl nahou královnu, jeho tajný cit se změnil v prudkou vášeň, odstranil krále a zmocnil se královny i trůnu.)

V moderní psychiatrii se pro mnohá traumata, komplexy, fobie, ale i některé sexuální deviace používá mytologických názvů, aby tak bylo zřejmé, že sahají hluboko do historie lidstva, až do jeho kolektivní paměti a archetypálního světa. Základ je stejný, jen vše prochází proměnami a každá doba si volí svou formu, řeč a prostředky. A tak kandaulisté jsou ti, co mají nezvládnutelnou potřebu předvádět své partnerky nahé cizím mužům.

Místnost vytapetovaná obrovskými fotografiemi Evženovy mytický krásné milenky, místnost, kde se lidi baví, chlastají a šukají obklopeni dokolečka Janinou nejintimnější přítomností (její zvěčnělou intimitou), to je pro mě moderní podoba příběhu královny Rhodopy. Ale neřekl bych – a taky to není vůbec důležité –, že Evžen byl kandaulista v tom úzkém pojetí sexuální deviace. Mnohem víc mě zajímá to, co je na kandaulismu obecného: dát v plen to nejdůvěrnější, jako kdyby nic neexistovalo, pokud to nezveřejníme ve velkých intimních detailech.

Ale to už mi dovolte, abych se vrátil ke svému vlastnímu příběhu.

Kdože byl Ludvík, Svatavin manžel? Ještě před několika lety by bylo v Brně hloupé se na to ptát. Ludvíkova popularita během jeho studia na fakultě byla taková, že se dokonce vytvořil jakýsi Ludvíkův fan klub. Byl nesmírně oblíbený společník a vyskytoval se vždy a všude tam, kde se na fakultě něco dělo, anebo přesněji řečeno, všude, kde byl Ludvík, se vždy něco pozoruhodného dělo. U něho jsem tak poprvé poznal, co je to charisma osobnosti: v každém jeho pohybu bylo něco elegantně majestátního, říkalo se mu Král Slunce (podle Ludvíka XIV.) a kudy se hnul, provázely ho hloučky šťastných favoritek. Stal se jakýmsi symbolem mládí, vitality a nonkonformity. Na druhé straně ovšem přičinlivě spolupracoval s oficiálními fakultními strukturami a pomáhal tak manipulovat studentské mínění. Využíval své nezřízené popularity k odstraňování třecích ploch mezi vedením fakulty a „všelikou živelností“ studentského

společenství. Samozřejmě si nikdy neuvědomoval, k čemu je zneužíván, a něco takového by popřel se vší rozhodností. Žil dík své nevědomosti ve šťastném srozumění sám se sebou a v tom byl taky zdroj jeho okouzlující mladistvé vitality.

A ještě několik roků po jeho odchodu z fakulty, když zdárně absolvoval, nejenže se na něho pilně vzpomínalo, ale i Ludvík se vytrvale připomínal. V pravidelných intervalech posílal na fakultu dlouhé dopisy, v nichž emfaticky oslovoval studenty prvních ročníků (přátelé mému srdci znejmilejší – psával – vy všichni, kteří v těchto dnech poprvé bloudíte chodbami naší drahé alma mater, zabydlené dosud fauny a elfy našich snů). A Ludvíkovy dopisy napřed ve zkrácené podobě publikoval univerzitní časopis, ale později se už jen vyvěšovaly na nástěnce na filosofické fakultě.

Ludvík ve skutečnosti byl, jak všichni lidé jeho druhu, necitlivý a bezohledný egocentrik, ale na rozdíl třeba od takového Evžena bez opravdového talentu (jeho talentem bylo jenom to kouzlo osobnosti), který by to aspoň zčásti ospravedlňoval.

A když o něm přemýšlím z hlediska své profese, napadá mě, že byl jednou z variant toho, co bych nazval „fučíkovským komplexem“: idol věčného mládí s obrovskými ambicemi, ale naprosto nepřiměřenými schopnostmi. Měl jedinou šanci: přežít jako idol. Ale to by ovšem musel zavčas a provždy zmizet. Pokusil se sice o sebevraždu, ale tak nešikovně, že nakonec skončil v mých rukou. V rukou módního psychologa pochybné pověsti. (A když si pak po mnoha letech sebevraždu úspěšně zopakoval, bylo už pozdě: zmizel jak kamínek ve vodách Léthé. Ale nepředbíhejme.)

Takže konec Ludvíkovy slávy nastal, jakmile absolvoval fakultu a došlo k „lámání chleba“. Napřed se sice díky své oblibě, konexím a koneckonců i jistým „preferencím shora“ rychle a dobře uchytil. Nastoupil v brněnském Domě umění s dlouhodobou perspektivou stát se jednou jeho ředitelem. Brzy se však ukázalo, že to bylo nešťastné rozhodnutí, jak pro Dům umění, tak i pro Krále Slunce. Ale

zbavit se ho nebylo vůbec snadné. A tak došlo k prvnímu konfliktu mezi ním a „společenským zájmem". Ludvík to těžce nesl, docela ho to zaskočilo, bral to jako křivdu, a dokonce snad měl pravdu: kolik jiných neschopných zůstávalo na svých místech. A těch „křivd" pak ještě následovala celá dlouhá série.

Je zavedeným zvykem posílat sebevrahy na krátkou rekonvalescenci na psychiatrickou kliniku. Na fakultě jsme se k sobě nikdy pořádně nedostali (byl jsem jedním z bezvýznamných studentů a on primadonou obklopenou suitou obdivovatelů) a teď jsme měli konečně na sebe čas. I když k tomu musím podotknout, že už to nebyl ten sebevědomý maník, který si nikdy nikoho nepustil k tělu a neuměl naslouchat, nýbrž jen oslňovat. Teď byl přece jen trochu pokrotlý, zkrouhlo ho to, takže procházel krizí, která mu nabídla možnost otevřít se lidem, a proto i možnost skutečného sebepoznání. Byla to Ludvíkova mimořádná příležitost a já ji chtěl v jeho zájmu pořádně využít. Zajímal mě jako každý člověk, který dostane tuhle šanci otevřít se, a navíc jsem byl ještě zvědavý, co v něm v jádru zůstalo zachováno, a co na čas a možná i trvale vyvanulo, a jestli se ještě, aspoň co by za nehet, cítí Králem Slunce, centrem veškerenstva. Prostě mě zajímala dezintegrace někdejšího oslnivého idolu, jehož vzestupu jsem kdysi s jistou závistí přihlížel.

Na Ludvíkovi jsem vždycky obdivoval například schopnost pohotově a spontánně reagovat. Sám jsem spíš těžkopádný, protože každou situaci několikrát přehodnocuju, než se rozkývu. Zaměstnává mě příliš mnoho variant, mezi nimiž musím volit. A když třeba už zvolím, sužuje mě zas pocit, že jsem zvolil špatně. To je možná žádoucí výbava pro někoho, kdo musí hodnotit – trpělivě a tolerantně – činy druhých, tedy řekněme pro psychologa, ale v praktickém životě se to bohužel projevuje právě jako obtížná těžkopádnost. Ludvík naopak jednal vždy s elegantní zbrkloští, což mu umožňovalo excelovat tam, kde většina jen toporně uvízla. Realizoval své nápady

okamžitě a beze zbytku, a protože v nich zřejmě nedělal žádnou selekci, uskutečňoval i ty vysloveně praštěné, což na fakultě blahé paměti překvapivě fungovalo, protože ti nahoře to nejspíš brali jako úlitbu jeho popularitě a my študáci to prostě prožívali.

Ale teď už k meritu věci. To, o čem chci vyprávět, začalo totiž kupodivu mým praštěným nápadem, mým naprosto výjimečným a naprosto praštěným nápadem, a začalo právě tady, v mém úředním kamrlíku v nemocnici U svaté Anny. Ke kamrlíku se ještě dostanu, ale teď už k tomu nápadu.

V době, kdy jsme se s Ludvíkem v nemocnici setkali a kdy náš poměr byl přece jen určován mou rolí terapeuta a jeho rolí pacienta, zaměstnávala mě zrovna taková myšlenka, taková idea, která měla něco společného s mou profesí, ale především to byla rošťárna, jakých jsem si v životě moc nedopřál právě pro svou, jak už jsem řekl, uvážlivou těžkopádnost. Totiž abych to zas okamžitě upřesnil: idea už odezněla a nápad se nerealizoval. Jen jsem si něco zkusil, ale daleko jsem se, jako vždy, nedostal, a teď jsem to už jen analyzoval, což dělám vůbec nejraději. Nejraději se bahním v tom, co se mi nepodařilo uskutečnit, líp: co se mi podařilo neuskutečnit.

Už léta mě povýtce teoreticky zajímá fenomén mystifikace. Co to vůbec je, z jaké lidské potřeby vychází, jak funguje a co se jím naplňuje. A tak především jsem se pokusil mystifikaci co nejobecněji charakterizovat. Je to podle mě hra, jedna z nejdůslednějších, a tedy ryzích her, protože se ve své čiré hravosti dotýká samé podstaty lidské identity. Mystifikace je dokonce cosi, čím lze, tvrdím, identitu ozkoušet a prověřit. Ale má-li mít tuhle mimořádnou schopnost, musí zůstat jen hrou a nesmí v ní být vůbec nic účelového a funkčního, nesmí ničemu sloužit a nesmí z ní plynout žádný užitek pro mystifikátora. A jen pak a jen tehdy je tady možnost, že mystifikátor se touhle hrou dozví něco podstatného a dobere se jakéhosi základního poznání. A v tomhle smyslu – zavtipkoval jsem – je mystifikace prostředkem i nástrojem základního výzkumu.

A mohl bys uvést nějaký příklad? zeptal se Ludvík.

Přijde čas příkladů, souhlasil jsem, ale dneska chci mluvit jenom obecně. Skutečný mystifikátor není podvodník a není hochštapler, protože co dělá, dělá jen pro to potěšení, aniž se z toho pokouší něco vytřískat. A jakmile něco uděláš naprosto bezúčelně, ale přitom do toho investuješ tolik námahy jako do účelové činnosti – a to je podstatou každé hry – octneš se v říši šťastné svobody. A mystifikace je královnou všech her, rozumíš, protože je uměním života. Posouvá hranice hry až do království skutečnosti.

A tento rozhovor jsme vedli v mém úředním kamrlíku, jenž vznikl přepažením o něco většího kamrlíku, jehož lepší půlku (tu s oknem a příslušenstvím, např. elektrickými zásuvkami) si zabral kolega psychiatr. Byla to tedy taková dost nevlídná kobka se stropním světlem, psacím stolem, telefonem, jednou židlí a pohovkou. Přesto mi byl Ludvík vděčný, že se má kam ulít, protože v nemocniční ložnici, klášterní to šalandě, byl pohromadě se čtrnácti dalšími pacienty, vesměs zlolajnými neurotiky, psychopaty a psychotiky (tenkrát ještě, pro nedostatek místa, ale i z jiných důvodů, dávali neurotiky dohromady s psychotiky a dělal se z nich takový blažený mešuge mišmaš). A jednou mě požádal, jestli bych mu nemohl „tak na hodinku půjčit svý doupě". Vysvětlil jsem mu, že to musíme synchronizovat s nepřítomností mého souseda psychiatra. Ale už do týdne to klaplo a půjčil jsem Ludvíkovi klíč a požádal ho, ať si dají bacha, aby je tam nikdo nezahlíd.

A protože jsem z nemocnice odešel před návštěvními hodinami, neviděl jsem Ludvíkovu přítelkyni, ale nepochyboval jsem, že to byl půvabný zjev, jakých si Král Slunce odedávna dopřával v celých kolekcích. A když jsem si pak příští ráno vyzvedl od Ludvíka klíč, neměl jsem už možnost prohodit s ním slůvko, protože ošetřovatelé připravovali na vedlejším lůžku pacienta na elektrošok a už na pouhou přípravu (během aplikace byli pak pacienti vykázáni

na chodbu) byl tak tristní pohled, že Ludvíkovi zchroml jazyk jak nějaké bájeslovné potvoře.

Však sotva jsem vstoupil do svého kumbálu, všiml jsem si okamžitě, že ve vzduchu tkví vůně nějakého parfému a že pohovkou bylo hnuto. No tož, přiznám se, čekal jsem to. Ale protože nemám možnost vznést se ke stropu a prohlédnout si místnost z orlí perspektivy, spustil jsem se na všechny čtyři a prohlédl ji aspoň ze žabí. A jen se mé oči zahákly do přítmí pod psacím stolem, uviděl jsem tam něco drobného a nesporně kovového. Vytáhl jsem to na světlo boží a byla to ocelově modrá vlásenka.

Zkusili jste si někdy, přátelé, poskládat ženský portrét ze tří komponent: z ocelově modré vlásenky, z nepatrné vůně parfému a z nepatrně hnuté pohovky? Mně se to bleskově podařilo. A zkomponoval jsem si Ludvíkovu návštěvnici tak prudce a působivě, až rýpl mě osten touhy i závisti.

A když jsem za Ludvíkem zašel, měl jsem vlásenku v sevřené dlani.

Jestli mluvíš o tý koze, řekl trpce, tak ta vůbec nepřišla. Protože, jestli to nevíš, když spadneš do hajzlu, všichni se na tebe vyseró.

Počkej, zaprotestoval jsem, ale Ludvík trval na tom, že celý odpoledne hrál šachy s ošetřovatelem, kterýmu se tady říká Ježíšek.

Šel jsem za Ježíškem a ten mi to potvrdil: za Ludvíkem nepřišla žádná návštěva.

Ten člověk je ďábel, řekl Ježíšek, nejenže jsem s ním prohrál všechny partie, ale na každý tah mi okamžitě odpověděl, a když jsem se ho zeptal, jestli ho neotravuje, že musí tak dlouho čekat na mý protitahy, tvrdil, že mu to vůbec nevadí, protože si při čekání opakuje recepty nějaký slavný pařížský kuchyně. Ten člověk je kuchař? zeptal se Ježíšek. Sám jste to řekl, Ježíšku, ujistil jsem ho, je to ďábel.

I pochopil jsem, jak je představivost záludná. Jak je schopna vytvořit si z pouhého očekávání (a z jednoho falešného podnětu)

celou skutečnost! Protože teď už mi bylo jasné, že vlásenka patřila Věrušce, kantorce z gymnázia na Křenové, kterou v dobrém rozmaru a pro vaše potěšení nazvu svou snoubenku. S pohovkou samozřejmě nebylo hnuto a parfém si můj nos-nemrava vymyslel. Takže z jedné ztracené snoubenčiny vlásenky jak z odhozeného kouzelnického semínka vyrostla hned její sokyně: ženská, po níž jsem v mžiku strašlivě zatoužil, jak se to snad ani ve slušné společnosti nedělá.

A jako je mystifikace královnou her – pokračoval jsem příštího dne ve svém výkladu – tak královnou mystifikací, čili takovou královnou královen, je mystifikace literární. Nepočítám k ní samozřejmě Hankův padělek, ty nešťastné rukopisné podvrhy, protože to vůbec nebyla hra, ale záležitost utilitární. To byl prostě literární podvod, který měl dokázat, jaký jsme štramácký národ a jakou máme bohatou kulturu a historii.

Předpokládal jsem, že tahle část mé přednášky vzbudí větší Ludvíkův zájem. Věděl jsem totiž o jakémsi jeho literárním usilování. Ludvík kdysi publikoval v univerzitním časopise pár básniček a v brněnském rozhlase vysílali nějaké jeho fejetony. V literárních časopisech však neuspěl, přestože se, a o tom nepochybuji, pilně snažil. Ale to podle mého přesvědčení musí stačit k tomu, aby ho ilustrovaný výklad o literárních mystifikacích zaujal víc než nějaká obecná fenomenologie pojmu.

Ale to byste museli vidět, jak Ludvík prostě umí nenaslouchat! Jakmile se nemluvilo přímo o něm, o jeho vzácné a pozoruhodné osobě (o jeho královském majestátu!) poslouchal vždycky jen netečně a roztržitě, a i to už byl výkon. Viděl jsem mu na očích, jak jeho pozornost rychle opadává a jak jeho zájem mžikem vyhasíná. Přestože procházel hlubokou osobnostní krizí, jak tomu říkáme v profesní hantýrce, bylo velmi obtížné otevřít ho světu a chvílemi se mi to jevilo zhola nemožné.

Přesto na ta odpoledne a podvečery rád vzpomínám. Měl jsem tehdy zvláštní zálibu v čajích, které mi kamarád dovážel z celého světa, a protože Ludvík byl snob, nechal se jimi napájet. Vidím ten kamrlík, těsný jak papiňák, kde jsme se střídali na židli a na pohovce, jako bychom si stále prohazovali role psychoanalytika a pacienta, na stole rozložena má čajotéka, sada cizokrajných plechovek a karaf a dóz z barevného skla. Bylo to na konci léta a z počátku podzimu, už se brzy stmívalo, a protože jsem v kamrlíku (v mé části přepažené místnosti) neměl elektrickou zásuvku a stropní žárovka byla k smrti protivná, svítili jsme si jen propan-butanovým vařičem.

A tak jsem povídal Ludvíkovi o královně všech mystifikací, o mystifikaci literární. Zmínil jsem se o Nezvalově Robertu Davidovi, ale vyprávěl jsem mu například i o aféře kolem Minue Drouetové, o osmileté geniální francouzské básnířce, jejíž básničky psal ovšem její tatínek, a nezapomněl jsem ani na neznámé Balzacovo arcidílo, román Kupcové věna, který v roce 1947 po sto čtrnáct večerů prý trpělivě diktoval sám Balzac z onoho světa prostřednictvím jakéhosi lyonského média. A dostal jsem se samozřejmě i ke Guillaumu Apollinairovi v ženském převlečení, ke slavnému básníkovi, který si v letech 1908–1909 vymyslel rozkošnou staropanenskou básnířku Louisu Lalannovou a bombardoval jejími básnickými plody vážené literární časopisy i ctěné literární salóny. A odtud byl už jen krok k zlatému hřebu mého programu, k literární mystifikaci, o níž jsem se pokusil já.

Ludvík otevřel jedno oko, rozložen na mé psychoanalytické pohovce, zamával mi víčkem jak ploutví a hned zas znova odplul do svých libidinózních snů. Takže jsem nejspíš mluvil jen k propan-butanovému plameni, podobnému ve své nahotě duši krásné básnířky, o níž jsem zas snil já, ale jíž se mi nedostalo. A tak jsem se při realizaci svého mystifikačního nápadu musel spokojit s nepříliš půvabnou sestřičkou z neurologie. Totiž, abych zas nepřeháněl, bylo tomu přesně naopak: na ten nápad jsem přišel, když náš milostný

románek kulminoval, a napřed byl jen součástí milostných her s Vladěnkou, ale pak se oddělil, zbytněl a začal žít samostatným životem. Napsal jsem dvacet erotických básniček, jakousi dívčí milostnou lyriku, a rozeslal to pod Vladěnčiným jménem do literárních časopisů.

A tady hned spěchám dodat, že jsem byl vždy pilný publicista. A psal jsem nejen oblíbené sloupky o psychologii všedního dne, ale čas od času mi Lidová demokracie nebo Svobodné slovo otiskly i nějakou výtvarnou recenzi, a kdyby s nimi byla řeč, ochotně bych pro Rovnost psal i veršované rozhlásky. Neměl jsem zajisté žádný svůj originální styl, ale zato jsem obratně zrcadlil slohy už zvěčnělých slavných autorů. I to byla hra, která mě těšila, a nabyl jsem v ní řemeslné zručnosti, takže vyrobit dvacet básniček pro potřebu mé mystifikace nebyl zas až tak velký problém.

A teď ještě prozradím, že jsem si byl jist úspěchem, jist, že básničky vzbudí zájem, a viděl jsem to rovněž očima psychologa: záměna erotického subjektu! Když muž píše ženskou milostnou lyriku, je to, tvrdil bych, vždy hodně jiné, než kdyby ji napsala autorka. Takové básničky jsou nejen eroticky odvážnější, otevřenější, ale mají i jinou, působivější atmosféru. Jsou totiž pro nezasvěcené čtenáře čímsi tajemným ozvláštněné, a získávají tak magickou přitažlivost. A to by byl, poslyšte, recept pro průměrného básníka: změň pohlaví a přes noc se staneš géniem! A kromě toho jsou takové básničky vždycky tak trochu parodie, a proto nepostrádají humoru, něčeho, všimněte si, ženské milostné lyrice naprosto cizího. A nakonec i tenhle humor zerotičťuje: právě svou zvláštní, tak neženskou cizorodostí.

A tohle všechno jsem věděl předem, dříve než jsem se posadil ke stolu a zalepil do obálek svých dvacet básniček. A opravdu: z dvaceti mi otiskli čtrnáct, což je slušný úspěch, když se uváží, jak jsou redakce zaplavovány opusy začínajících básníků a básnířek. Ale to už jsem taky věděl, že pokud otisknu dalších čtrnáct (a původně jsem chtěl trumfnout i Apollinaira a počnout s Vladěnkou celou

knížečku), můj osud bude zpečetěn. Sestřička z neurologie totiž – což jsem ještě stačil zavčas postřehnout – bude každý můj další veršík brát jako doklad naší hluboké vnitřní spřízněnosti. Vždyť Vladěnka se tak svým jménem nad mými texty vlastně ztotožňovala s mými myšlenkami a já se zas na oplátku každým tím eroticky inverzním veršíkem ztotožňoval s jejím ženstvím! Vždyť šlo vlastně o výměnu jakýchsi magických zásnubních prstýnků! A takovouhle magii mi byl čert dlužen! To už nebyla hra, ale past! A tak jsem šel rychle od toho, dokud kohoutka neoškubali.

A dlužno říci, že tomu závěru naslouchal Ludvík s určitým zájmem a nabídl mi dokonce, abych mu ukázal Vladěnku. A když k tomu vbrzku byla příležitost (Vladěnka hrála na nemocničním dvorku s ochrnutými pacienty hru „Zajíček ve své jamce sám"), schválil mi, že jsem šel od toho. Když už musíš vlítnou do pasti – poučil mě s varovně zvednutým ukazovákem – pak by to měla být hodně krásná a nejradši černovlasá past.

Přestalo pršet a všude kolem se s důstojnou rozvážností zavírají deštníky. A tak konečně vidím Svatavu, její dlouhé černé vlasy, rozpuštěné až do půli zad, smutečně rozpuštěné, protože Svatava ví, co se patří. Je jen málo lidských bytostí, které tak přesně vědí, co chtějí a co to obnáší. A to jsem ji dlouho podezříval, že je jen Ludvíkovou loutkou, že nemá vlastní vůli, ani vlastní osudy.

A měl bych se teď sebrat a usebrat a jít blíž, jak se to ode mě očekává. Nikdo samozřejmě neví, že mě s Ludvíkem spojovalo jakési cosi, snad spiklenectví anebo nedobrovolné spřeženectví, ale všichni tuší, že jsem patřil až k tomu nejužšímu okruhu, s nímž Svatava s Ludvíkem udržovali nejtěsnější kontakty. A přinejmenším Svatava je přesvědčena o tom, že jsme s Ludvíkem byli nejdůvěrnější přátelé.

Skládám a otřepávám deštník a rozvážně rozkolébávám svou kulatou postavičku. K obloze výstražně trčí špičaté věžičky krematoria. Prodírám se černým davem ke Svatavě.

2. část: Královna Rhodopa

Vzpomínám si – a bylo to někdy na jaře roku 1967 –, jak do Prahy zavítal u nás dosud opomíjený patriarcha anglických básníků. A říkejme mu třeba sir Edward, ale připomeňme okamžitě, že jeho skutečné jméno bylo pojmem u zrodu moderní poezie. Tenkrát se stalo něco u nás tehdy dost neobvyklého. Čs. televize poskytla siru Edwardovi dvacet minut živého vysílacího času, takovou podvečerní enklávu, svatý prostor slova, tlumených gest a poezie, do něhož starý pán usedl obklopen profesory z katedry anglistiky a dohlížiteli z ministerstva kultury. A ještě něco neobvyklého: českou poezii zde nezastupoval nikdo ze zasloužilých básnických koryfejů, ale Svatava.

Svatava se objevila v české poezii tak prudce, až to způsobilo v malých českých poměrech dost velký skandál. Představovala totiž v milostné lyrice zcela nový fenomén. Když to teď trochu přeženu, řeknu, že těmi básničkami se prochvíval celý vzrostlý les mužských údů a kolébavý rytmus jejích veršů, to byl věru nezaměnitelný rytmus soulože. A autoritativní marxistický literární kritik, povětrný občasnými záchvaty liberalismu, pozvedl okamžitě hlas na její obranu v článku, jehož název parafrázoval slavnou O'Neillovu divadelní hru: Lascívnost sluší Svatavě. Upozornil, že z dialektického pohledu je to vlastně poezie cudná a moralistní a zároveň si všiml něčeho v ženské erotice zcela neobvyklého – Svatavina smyslu pro humor. Psal: „Zatímco většina ženské milostné poezie žhne patosem a topí se v sentimentu, Svatava opovrhuje těmito dámskými instrumenty, a pokud jich použije, vždy jen s přídechem parodie, a dokazuje nám tak, že ženský úděl, směstnaný mezi první mens a klimaktérium, může být nahlížen i sub specie jiskřivého humoru. Svatava je první ženský erotický klaun české literatury!" A pak už Svatavě vyšly (a na naše poměry opravdu hbitě) dvě básnické sbírky a její fotografie – nadpozemská tvář kněžky Poezie,

lascivního anděla a erotické Madony, první dámy české literatury a Miss ars poetica – se objevovala všude, od obálek týdeníku Vlasta až po stránky avantgardních Sešitů pro mladou literaturu. A tak nikoho taky nepřekvapilo, že Svatavu vybrali do družiny provázející slavného anglického básníka až do televizního studia.

Vyjímala se tam mezi těmi profesorskými a úřednickými křížalami jak váza s orosenými růžemi mezi střepy starých hrnců. A sir Edward požádal jednoho z překladatelů své poezie – přerušil ho v půli řeči, právě když mu překladatel vysvětloval, jak obtížně hledá v češtině adekvátní obdobu pro Mistrovy krajinné metafory, které vyrůstají nejen z jiného jazyka, ale taky z diametrálně jiného typu krajiny co obrazu duše – přerušil ho tedy rázně v půli řeči a požádal, aby se zvedl a šel si vyměnit místo s tou krásnou českou básnířkou, protože tu chce mít po svém boku, neboť už teď, aniž četl jediný její verš, bez uzardění ví, že i její metaforika roste ze stejné duchovní krajiny jako ta jeho, vždyť starý básník, pánové, je už jako starý pes, který vždy bezpečně ucítí krásnou psici poezie i přes bariéru jazyka, času a společenských zřízení.

I bylo mu okamžitě vyhověno a zbytek besedy se patriarcha anglických básníků obracel už jen ke Svatavě a na všechny otázky odpovídal, jako kdyby je položila právě ona, přestože nepronesla ani slovo a setrvávala v tak pronikavém mlčení, že posvátný oheň toho mlčení nepřetržitě hořel v televizním studiu jako věčné světlo na nějakém druidském oltáři.

Zato celou řadu otázek místo Svatavy položil Ludvík, jehož přítomnost ve studiu nesmíme opomenout. A protože neuměl anglicky, požádal překladatele, který si vyměnil místo se Svatavou, aby otázky tlumočil. A překladatel, vnitřně zlomený z toho, že ho Mistr vykázal ze své blízkosti, změnil se teď v kus beztvarého hadru a v Ludvíkova osobního tlumočníka. Na jednu z těch otázek do smrti nezapomenu.

Svatavu by moc zajímalo – řekl Ludvík–jestlipak, Mistře, víte o tom, že tajemná dívka s mateřským znaménkem na pravém boku,

vaše nebeská konkubína, s níž kopulujete ve snu, jejž popisujete ve dvaašedesátém sonetu sbírky Písně z malin a ostružiní, je ve skutečnosti Svatava?

A sir Edward po celou dobu, co Ludvík kladl otázku, patřil na Svatavu a hleděl na ni mlčky ještě chvíli poté, co už byla otázka zcela položena a přeložena. A pak teprve pomalu a tiše odpověděl: Ano, vím o tom. Hned jsem ji tady poznal.

Viděl jsem na obrazovce, jak puritánští dohlížitelé z ministerstva kultury trpěli jak psi (málem z toho zcepeněli!) a doslechl se pak v kuloárech, že za trest zatrhli profesorům z katedry anglistiky zájezd po stopách anglických proletářských básníků. A ještě něco, miláčkové: sir Edward samozřejmě nenapsal žádný dvaašedesátý sonet a dokonce ani žádnou sbírku Písně z malin a ostružiní!

S ohromující pohotovostí vyšel v Anglii výbor ze Svataviných veršů a na definitivní podobě překladu se podílel sám sir Edward. A Ludvík mi podal ten tenký, leč sličný svazeček, do něhož mi Svatava vepsala srdečné věnování.

Nějaký čas poté, co jsme Ludvíka propustili z nemocnice, jsem se dozvěděl, že učí kdesi na zdravotní škole, a napadlo mě, že to je konečně profese podle jeho schopností i gusta. A dovedl jsem si živě představit, jak je tam obklopen dívčím obdivem a jak před těmi většinou vesnickými husičkami rozvírá ohromující charisma své osobnosti jak pyšný paví ocas, jehož velká oka ta děvčátka uhranují, takže se chvějou a tetelí jak malí něžní králíčci. A protože jsem měl radost z toho, jak se mi do jedné malé myšlenečky podařilo vměstnat hned tolik zvířátek – husičky, páva, něžné králíčky – bavil jsem se chvíli ještě jejím rozpřádáním, než mě telefon odvolal kamsi na oddělení.

A pak jsem na Ludvíka zas na nějaký čas zapomněl. Až mi došlo svatební oznámení. Řekl jsem si, že to teda vzal nějak hopem a že tohle bych od něho určitě nečekal. A byl jsem moc zvědav na tu ženskou, která ho dokázala uhnat.

Už na první pohled bylo jasné, že nevěsta má půvab i šmrnc, ale přesto jsem pořád ještě nechápal, proč se rozhodl oženit právě s ní. Ludvíkův domek v Řečkovicích byl nacvakaný svatebčany, skorem celá fakulta z těch časů Krále Slunce, popovídal jsem si tam se spoustou lidí, s kterýma jsem se už léta neviděl, ale to opravdu důležité jsem se dozvěděl až čirou náhodou a od cizích.

Když jsem totiž hledal onu místnůstku, vklouzl jsem omylem do koupelny a tady na vaně seděly hned tři bláznivé ženské a štěrchaly sklem a ledem, zcela zaujaty tím, co si povídaly. Okamžitě jsem pochopil, proč se s tím zašily až do koupelny. Panuje totiž taková roztomilá pověra, že o nevěstě ve svatebním domě se nesluší mluvit stejně jako o provaze v domě oběšence.

Tak ty opravdu nevíš, řekla prvá z nich, proč si bere tuhle Svatavu? Je to Ludvíkova žákyně ze zdravky, měla z ní být zdravotní sestra, ale objevil v ní básnický střevo! A tak si teď bere jednu z největších nadějí české literatury!

To je paráda, zasmála se druhá, Ludvíka teď zajímajou na ženských střeva!

Ale vtom mě ta třetí uviděla u dveří, lekla se a zapištěla.

Jen klid, dámy, nic jsem neslyšel! A vesele jsem jim zamával a šel dál bloudit po svatebním labyrintu.

A tak jsem nakonec narazil i na Ludvíka. Měl připravený takový laciný bonmot, kterým mě chtěl odbýt: Jestlipak víš, proč lidi umírají jen jednou, ale žení se i šestkrát? Ale nedal jsem se. Tož poslóché, Luďku, tak ty si pré bereš básnířku? Tak ty si bereš zdravotní sestru, která píše básničky? Výstražně zasyčel a připomněl mi, že o nevěstě se nemá mluvit v domě oběšencově. Ve svatebním, Ludvíčku, opravil jsem ho. Fajn, řekl mi, ale nezlob se, tohle je velká svatba a mám tady společenský povinnosti. Brnknu ti a musíš někdy přijít. Na opravdový přátele já nezapomínám a vím, že takových má člověk míň než mrzák prstů na jedný ruce. A stiskl mi loket.

Svatba se pak ještě dlouho vlekla jak slavnostní sopel, až jsem si nakonec otřel oblemptané sako a córal se na noční zastávku tramvaje.

Protože je literatura mou tajnou láskou, chovám se k ní opravdu jako k tajné lásce: občas jako bych na ni úplně zapomněl, ale pak se k ní vracím s tím větší náruživostí! A tak jsem třeba dlouho nelistoval literárními časopisy a věnoval se jen kazuistice neurotiků a psychotiků, ale pak jsem – jako když práskne do koní – oběhl kiosky a knihkupectví a přivlekl domů náruč literárních časopisů a bestsellerů, vysypal to všechno do postele a vlezl si tam za tím jak dychtivé milenec.

A tentokrát to opravdu stálo za to. Našel jsem požehnaně básniček od Ludvíkovy nevěsty a nemohl jsem se mýlit, protože všechny byly vyrobeny podle mého mystifikačního receptu, až na to, že byl máličko přetažen. Ludvík se totiž nespokojil jen s dívčí milostnou tematikou, ale posunul ji až kamsi na hranici obscenity, kam já bych si nikdy netroufal. Ale neodvážil bych se jen proto, že tohle přece nemůže projít! A tak jsem s obdivem hleděl, jak riskantní hraje hru! Metafory byly docela banální, ale použitím troufalých erotických detailů působily jak zjevení. A můj nápad byl tak zlomocně umocněn.

Právě jsem přemýšlel o tom, jak se vlastně mohlo stát, že tahle obscénní ataka prolomila puritánskou bariéru, když zazvonil telefon. Ludvík, jak slíbil. Moc se na mě se Svatavó těšijó a nemám brat žádnó flaško, protože ze svatby toho eště zvostalo. Tak přiď okamžitě, nabídl, čekám tě hned.

A když jsem uháněl šalinó a krásným letním dnem do Řečkovic, vůbec mě nenapadlo, že se právě chystám překročit „hranici stínu".

Domek vypadá samozřejmě jinak, když je narvané svatebním běsněním, než když je celé jen tak k dispozici třem lidem. A napřed

jsem měl dokonce pocit, že budeme jenom sami dva. A přišlo mi to přece jenom líto, protože jsem si ještě dobře pamatoval, jak Ludvík slíbil do telefonu, že se „na mě se Svatavó těšijó". Přece jenom jsem si ji chtěl prohlédnout pořádně a zblízka, jak k tomu nikdy není na svatbě příležitost.

Nezouvej se, požádal mě Ludvík, půjdem na balkón. A vzal dvě láhve za hrdla a vystoupali jsme po schodech. A na balkóně byl rozkošný stoleček, taková snobská prďárna. Představte si totiž stolek stylizovaný do podoby velkého želvího krunýře a na něm prostřeno pro dva.

A taky teprve tady, na balkóně, jsem si uvědomil, jak vtipně je domek umístěn. Na kopečku, průčelím k předměstí, však zahradou k hlubokému údolí, jímž protékala trať s vlaky jak vlekoucími se říčními remorkéry. Zahrada byla obezděna vysokou, vínem obrostlou zdí, takže majestátný pocit soukromí tu byl dokonalý. A i to červencové slunko – bylo báječné léto roku 1966 – viselo na obloze jak rodinný šperk, hozený tam nádherně marnotratnou rukou.

Ludvík coby dokonalý hostitel proměnil želví hřbet v labužnickou tabuli, k níž se ale člověk těžko dopracovával, protože okraje rozložitého krunýře vás nutily sedět trochu z ruky. Natahoval jsem se po talířcích, ale krunýř mě přitom tlačil do břicha a přidržoval v odstupu. Až mi Ludvík předvedl, jak se to dělá. Postavil se, sklonil se pro talířek a zas se s ním posadil. Následoval jsem jeho příkladu, ale tu však v okamžiku, kdy jsem se sklonil nad želvím hřbetem, uviděl jsem přes protější okraj krunýře dolů do zahrady před balkónem. A rodinný šperk na obloze měl tam svůj protějšek!

Na zahradě těsně před balkónem ležela totiž na opalovacím lehátku Svatava. A ležela na zádech a jediné, co měla na sobě: dva zelené lupínky na očích. A bylo to tak nebezpečně blízko, že jsem zřetelně viděl stopy po jakýchsi milostných rituálech, což násobilo její krásu k nepříčetnosti, takže jsem zůstal trčet v předklonu, než jsem si s hrůzou uvědomil, cože to dělám. Ludvík přece musel vědět,

co tam vidím. Posadil jsem se až trochu zprudka, ale Ludvík o čemsi mluvil a nedal na sobě vůbec nic znát.

A tahle situace se pak pořád dokola opakovala. Kdykoliv jsem se zvedl pro nějaký další talířek a zůstal tam chvíli trčet s předkloněným hřbetem, abych se pak jen s vypětím vůle donutil posadit, Ludvík tomu vůbec nevěnoval pozornost, jako kdyby o ničem nevěděl.

(Ale to jsem ještě nemohl tušit, že je to přímo modelová situace pro naše budoucí rozhovory. Kdykoliv jsem se s ním totiž v příštích týdnech a měsících pokoušel načít řeč o tom, co mě skutečně zajímalo, nevěnoval mi vůbec pozornost. Když jsem začal o něm, o Svatavě a literárních mystifikacích, prostě mě neslyšel. Na téma mystifikace nereagoval. Až jsem si začal připadat jako pes, který se jen opakovaně zakusuje do vatovaného rukávu cvičitele.)

Ale zpět. Seděli jsme tam dlouho, já mlčel, Ludvík o čemsi mlel, jak on to umí. Každou chvíli jsem se zvedl, abych odložil prázdný, anebo si naopak vzal plný talířek. Pak se slunko svezlo k obzoru a já byl tiše zarovnaný Ludvíkovými pamlsky, a kdykoliv jsem se jen pohnul, zakymácela se tam ve mně ta výstražná pyramida. Už jsem se neodvažoval zvedat a už vůbec ne předklánět.

Jenom jsem tupě seděl a pak jsem uslyšel klapnout dveře a jak jde někdo přes pokoj k balkónu a pak jsem uviděl Svatavu. Nevím, ale možná jsem tiše vykřikl. Ludvík se otočil a už ji uviděl taky a usmál se. Zvedl se, šel k ní a jak tam stála ve dveřích, oblečená už do tmavých večerních šatů, ale na očích v naprosto nehybné tváři pořád ještě ty zelené lupínky, přistoupil blíž a opatrně jí ty lístky sundal.

A objevily se veliké hnědé oči, přeludné, tajemné, výsměšné (první ženský erotický klaun!), oči, jež brzy fotografové rozmnoží jak bujivou exotickou květenu do všech čtenářských domácností. Ale nepředbíhejme. Zatím jsme pořád ještě v červenci 1966 a na balkóně řečkovického domku a Ludvík donese z pokoje další židli, Svatava přisedne k želvímu krunýři a hned se podává čaj. Na mou

počest, však k mému bezmeznému utrpení, neboť nikdo v Brně neumí připravit čaj, snad jenom kromě mne v mém propan-butanovém doupěti, za jehož papundeklovou stěnou tluče špačky stařičký psychiatr, ale tak hlasitě jak kladívko ve velkém městském orloji.

A teprve když jsem uháněl krásným letním večerem (a šalinó!) domů, došlo mi, že nahá Svatava, to byl úplatek, protihodnota za mé mlčení.

A šlo to tak rychle, že jsem nestačil hledět. Čtvrt roku po otištění prvního textíku se už Ludvíkovy básničky publikované pod Svataviným jménem začaly pravidelně objevovat ve všech literárních časopisech. A byla to bomba: vybuchla a její střepiny jsem nacházel prostě všude. A na konci téhož roku (v prosinci 1966), na naše poměry opravdu hbitě, vyšla první sbírka a na jaře příštího (těsně před návštěvou patriarchy anglických básníků) druhá.

Ta první se jmenovala Faun Marcipán a už název byl šťastný: ať už pro zvukovou asociaci s tehdy ještě velice populárním Fanfánem Tulipánem, anebo pro tu představu perníkového fauna („očnicemi jak vikýři prostrkuje perníkové ruce a honí mě v hlavě jak po dvoře, až se mu hlasitě přitisknu“).

A byly tam verše, které se mi docela zamlouvaly (např. básnička V sítinách noci hoří zlatý lín), ale většinou převažovalo cosi, co bych bez váhání nazval jen kultivovaným básničkařením. Vždyť v češtině se poezie píše sama! Za každým novým veršem se tiše chvějí tuny už napsaných: ten stříbrný, zlatý a platinový poklad jazyka.

Pobavilo mě, jak se ten fór vydařil, a vzal jsem se zadostiučiněním na vědomí, že se jen potvrdilo, co jsem si vykonstruoval a vymyslel. Byl jsem potěšen, že se někdo ujal nápadu, který já nedokázal dovést do konce, a že tedy mohu vidět, jak v reálu vypadá, co já si jen vysnil.

Můj návod Ludvík vylepšil třemi vlastními nápady. O jednom jsem se už zmínil: odvážné erotické detaily. Druhým šťastným nápadem bylo uvědomit si, že každý literární úspěch potřebuje zdatného manažera. A tím nejzdatnějším byl samozřejmě sám Ludvík.

Snadnost, s jakou navazoval společenské kontakty, drzost, s jakou pronikal do redakcí a seznamoval se s lidmi, kteří tady měli nějaký vliv, sugestivní výmluvnost a neodbytná dotěrnost, jeho nesporný společenský talent a výkonné charisma – to vše teď sloužilo k prosazování jeho vlastních básniček. A tím pádem to, co by si nikdy sám jako autor nemohl dovolit – protože takhle neodbytně prosazovat vlastní textíky je odedávna považováno za neklamný projev grafomanie – bylo teď docela lidsky pochopitelné, vždyť sloužil talentu své krásné ženy! A taková služba je zas odedávna považována za ušlechtilý projev rytířskosti: sloužil kráse a poezii.

A konečně třetí nápad: Svatava! Vždyť tak nádherná ženská coby básnířka, to se málokdy potrefí! A jako by ty verše byly jen tajemnou transmutací té zářivé bytosti: zlato její ženské krásy se jen proměňovalo ve zlato básnických obrazů.

Jenže to pak už přestala být hra a stala se z toho záležitost Ludvíkovy literární ctižádosti. A podařilo se mu tak nejen uskutečnit, ale dokonce několikanásobně překonat svůj dávný ješitný sen: jeho básničky vyšplhaly na žebříčku popularity na tu nejvyšší příčku a už nikdo nepochyboval o jejich hodnotě! Konečně se zas stal – i když na zapřenou a inkognito – centrem veškerenstva. A pochopil jsem, že se cítí něčím jako tajemným středověkým mnichem, Mistrem Anonymem.

Dva dny po návštěvě domku v Řečkovicích byl pátek a už dopoledne jsem zavolal Věrušce (o níž jsem se už zmínil jako o své snoubence), aby nekupovala na večer lístky, protože mě kolega požádal, abych za něho vzal službu. Na oddělení totiž každou noc zůstával psychiatr, psycholog nebo neurolog pro případ, že by se stalo něco mimořádného.

Mimořádného se nestalo nic, ale něco zvláštního ano. Znovu jsem si potvrdil, jak zákeřný společník je čaj. Jednou za čas mívá totiž paradoxní účinek, místo aby povzbudil, uspí mě. Sotva jsem se

stačil podívat na hodinky (bylo něco před šestou večerní), zhasnout stropní světlo a potmě se dostat na pohovku. A tam už mě čekal sen.

Procházel jsem zvláštní krajinou, než mi došlo, že to vůbec není krajina, ale Evženův „ateliér". Ale byl tak veliký, že se doslova klenul od obzoru k obzoru a na nekonečných plochách vytapetovaný obrovskými fotografiemi, utopenými nahoře až v mléčné dráze. Ale na těch fotografiích nebyla Jana, ale Svatava. A pak jsem pochopil: Svatava je Jana, Jana je Svatava. Vracela se za mnou z té dálky mých sedmnácti let.

Ale pak to už zas nebyl Evženův „ateliér" a poznal jsem vesničku Svatý Kámen u Volar, kde jsme tenkrát, ty prázdniny po maturitě, byli na senné brigádě. A uviděl jsem hospodu, kde jsme poslední večer tančili a před kterou jsem pak v noci čekal na Janu. A jak jsem se přibližoval, věděl jsem, že tentokrát tam stojí, tentokrát tam ona čeká na mě.

A najednou tam bylo schodiště v nějakém domě a já byl dole a Jana nahoře a pak rozžla světlo, které se mi rozprostřelo po schodech jak koberec. Neviděl jsem ji, ale slyšel tam nahoře její dech. A pocítil jsem nevysvětlitelný strach.

Probudil jsem se do tmy, jaká je jen v místnosti bez oken.

Donutil jsem se vstát, rozsvítit stropní světlo a otevřít dveře na chodbu. A tak jsem tam pak seděl – pod stropním světlem a s dveřmi dokořán – a kouřil cigaretu. Došlo mi, že jsem jak hranostaj chycený do želez: do rána neusnu.

Když člověk ví, že neusne, nemá se do toho nutit. Podíval jsem se na hodinky (bylo půl druhé v noci), prošel se po kumbále a udělal si další čaj, který tentokrát fungoval normálně a utvrdil mě v bdění. Otevřel jsem zásuvku a vytáhl balíček ještě neprolistovaných časopisů. A okamžitě jsem narazil na další Ludvíkovy básničky. Byl plodný jak nějaká hnusná ramlice.

A co nejhoršího, s hrůzou jsem si uvědomil, jak dokonale to funguje, a dokonce i v mém případě, přestože já byl přece do všeho

zasvěcený. Svatavino jméno nad těmi veršíky mělo neuvěřitelný účinek. Bral jsem ty erotické ornamenty v Ludvíkových básničkách, jako kdyby je opravdu vyšívala a háčkovala Svatava. A tak i když jsem věděl, že erotický žertík „tančím jak Salome, s nohama na stropě, s tvou hlavou ve klíně" se vylíhl v Ludvíkově hlavě, spojoval jsem si ho se Svatavou, a když jsem si přečetl verš „zůstala jsem na pláži noci jak mušle, v níž je slyšet šumění tvé krve", uviděl jsem velký detail Svataviných rtů, jak se lehce dotýkají a v místě doteku zřetelná rýha, a nad verši „a má studna má stud u dna a stydím se za ten stud" strašlivě zastesklo se mi po Svatavě, a zatoužil jsem aspoň uslyšet její hlas. Vylovil jsem z peněženky obdélníček Ludvíkovy vizitky, zvedl telefonní sluchátko, začal pomalu vytáčet a teprve před posledním číslem jsem si uvědomil, cože to dělám, a zastavil ten pohyb a odložil sluchátko a zůstal tam do rána čumět jak píča nad telefonem.

A ráno byla sobota. Skočil jsem si přes ulici pro snídani, donesl si krabičku portugalských sardinek, a zatímco jsem sardinky-roztomilé dívčinky spouštěl za ocásky do chřtánu, přemýšlel jsem, co užitečného bych mohl hned po ránu vykonat. Pak jsem si utřel ruce a přitáhl znova telefon. Vytočil jsem snoubenčino číslo, a když jsem po chvilce čekání uslyšel Věrčin ospalý hlas, oznámil jsem jí, že „Titanic právě vyplul na svou šťastnou pouť", což bylo naše smluvené heslo pro případ, že by se někdo z nás rozhodl zásnubní vztah ukončit. A dodal jsem „Měj se a ahoj", a aniž bych čekal na odpověď, ihned jsem zavěsil.

I stal jsem se jakýmsi rodinným přítelem Ludvíka a Svatavy, takřka každodenní součástí jejich domácnosti, mlýnkem na maso přimontovaným natrvalo na jejich kuchyňské lince, jejich svatebním porcelánovým kompletem. Ludvík si mě tak stále držel poblíž, aby mě měl pod dohledem. Vždyť jsem byl jediný, kdo byl zasvěcený do jeho mystifikačního tajemství a kdo je proto mohl ohrozit.

Vyhovovalo mi to, protože jsem tak směl být stále ve Svatavině blízkosti, sedět s ní za jedním stolem, naslouchat jejímu bezobsažnému brebentění, vídat ji v nejrůznějších situacích a být tichým společníkem manželské siesty v čím dál vzácnějších tichých hodinách.

Ale pokud jsem třeba tajně počítal s tím, že se znova zopakuje situace z onoho červencového odpoledne na balkóně řečkovického domku. A naopak jsem teď zaznamenal ostrý kontrast mezi eroticky stimulující poezií a cudně utlumeným Svataviným chováním. A napadlo mě okamžitě, že i ten kontrast, to je vlastně určitý druh rafinované koketérie, a že jsem svědkem toho, jak povolnou loutkou je Svatava v Ludvíkových rukou, a že jistě i proto si ji vybral. Přesně tak: to nejspíš rozhodlo! Svatavina loutkovitost.

Za Ludvíkovou ženou teď už pravidelně chodívali významní brněnští kulturtrégři, novinářští šmoci, nakladatelští redaktoři, ale i opravdové osobnosti velkého literárního Brna. A brzy už bylo nepředstavitelné, aby nějaký znamenitý spisovatel, básník, dramatik (ale i malíř, hudebník, režisér, herec) zavítal do Brna a nevážil hned cestu do Řečkovic, do „hrdliččí věže", jak se začalo domku žertem říkat (tenkrát byl zrovna velice populární Robinson Jeffers se svou „jestřábí věží").

Směl jsem tedy být pravidelným účastníkem literárních dýchánků ve Svatavině prostorné kuchyni, protože všechny se odehrávaly skoro vždycky jen tam. A to byl také jeden z úspěšných Ludvíkových manažerských triků: kněžka Poezie měla být světu představena i jako bohyně rodinného krbu, domácí vestálka. Čili opět dráždivý kontrast. A nevím, s kým Ludvík konzultoval vzhled téhle svatyně, ale musel to být vyhledávaný odborník, vždyť se taky Svatavina kuchyně objevila v jednom z čísel západoněmeckého měsíčníku Schöner Wohnen. A aniž by byla popřena její původní funkce (Svatava opravdu v té kuchyni vařila), měla i charakter originálního literárního salónku pro gurmány.

A taky sem literární gurmáni táhli v celých mracích a byly večery, kdy se všichni hosté prostě už nevešli do kuchyně (přestože byla opravdu prostorná), a tak postávali v setmělé zahradě přešlapujíce opatrně mezi záhonky se Svatavinou zeleninou, a tu se pak vždycky Ludvík s básnířkou objevili v kuchyňských dveřích a laskavě se usmáli a pokynuli do té mnohohlasé tmy, kde jim vstříc svítily jen obdivné čumáčky cigaret.

A tady bych chtěl znova připomenout, že se náš příběh odehrává v bezpečné hlubině šedesátých let, kdy literatura je v centru pozornosti a novinky oblíbených autorů málem dosahují nákladů kuchařských knih (sic!) a tým nejznamenitějších spisovatelů je ctěn a vážen skorem jako hokejové nebo fotbalové mužstvo. Na druhé straně ovšem, přes to množství literárních časopisů, je dost obtížné v tak jedinečné konkurenci obstát. A tím pro mě bylo nepochopitelnější, že Svataviny verše nezapadly mezi početnými efemeridkami a že bylo čím dál zjevnější, že tohle je stálice na literárním nebi. A přece to byly stále tytéž řádky, tytéž veršíky, tentýž inkoherentní styl, kulhavé metafory a básnické kompilačky (mezi nimiž se jen občas něco zatřpytilo), které kdysi redaktoři Ludvíkovi (když je ještě rozesílal pod svým jménem) obratem vraceli nebo házeli rovnou do koše, a teď se nad nimi zalykali chválou a považovali za svou čest, že právě oni je mohou jako první číst.

Na Ludvíkově realizaci mého mystifikačního nápadu mě ohromně pobavila jedna mimořádná okolnost. Když já si vybral partnerku pro svou hru, sestřičku z neurologie, vybral jsem si pilnou a kultivovanou čtenářku poezie, která znala zpaměti celé odstavce z Vančurova Rozmarného léta a věděla dokonce, kdo je Alfred Jarry a André Breton, a načínala každý den tím, že si do jeho záhlaví vepsala aforistický citát z Rochefoucaulda, Jerzyho Lece nebo satirika J. R. Picka.

Svatava naproti tomu nevěděla o literatuře vůbec nic, a to, že se stala první dámou české literatury, pranic nezměnilo na jejích

ustálených zvycích a zájmech. Samozřejmě si nakonec přece jen osvojila jisté literární znalosti, ale jen s roztomilou lhostejností, kterou bych přirovnal k nezájmu archanděla Gabriela o Einsteinovu teorii relativity. O to lepší to byl šprým, o to dokonalejší mystifikace! (Kdyby to ovšem vůbec byl šprým a kdyby to byla jen mystifikace!)

Jako kdyby Svatava byla bytost z nějakého tajemného Ostrova Poezie, bytost, jež nerozumí lidské řeči, ale jen magickému jazyku Poezie, a jež proto musí mít k ruce tlumočníka. Návštěvníci hleděli na Svatavu, obraceli se na ni a Ludvík, který decentně seděl stranou, místo ní odpovídal. Nikoho to nepřekvapovalo, nikdo se tomu nepodivoval a mně se to mohlo jevit jen jako další chytrý manažerský tah, který básnířku ozvláštňoval, ale ve skutečnosti to bylo tak, že za Svatavu prostě někdo musel mluvit, jinak by to dopadlo katastrofálně.

Dřevěné selské židle s vyřezávanými srdíčky (pro pohodlí hostů doplněné polštářky s kajčím peřím) a na stěně nad kuchyňským stolem, na zavěšeném slovácké ubruse, Svatavou vlastnoručně vyšívaná báseň:

Vyřezávaným okénečkem
do vyšívané tmy
dívám se do noci jak do studny
a na nebi zrcadlí se
kalná voda černá voda
a v té vodě nebe
a na tom nebi voda
a ve vodě stesk
plný zlatých plev.

V koutku pak nápadně nenápadný psací stolek s vázičkou polních květů a malebně rozloženými listy rukopisů a rukopisných poznámek. A všiml jsem si, že stejně jako polní květy i manuskripty byly

pravidelně vyměňovány a že to nebylo Ludvíkovo, ale opravdu ženské písmo, a představoval jsem si, jak Svatava denně za domácí úkol přepisuje z Ludvíkova strojopisu do svého rukopisu nejnovější Ludvíkovy básničky.

Jeskyně slov s vůní kuchyňského koření a sadou vyleštěných pánví, jež vrhají hypnotizující blesky nad Svatavinou hlavou jako v chrámu skutečné bohyně. A všichni odtamtud odcházejí ožehnuti těmi blesky a omámeni narkotizující vůní koření.

A všichni odtamtud odcházejí s oduševnělou tváří, a s darem, který si pak – a to už záleží jen na nich – mohou nést dál životem.

3. část: Gyges

A tu jsme se najednou pohnuli. Dříve než jsem se stačil přiblížit až ke Svatavě, dal se černý dav vyzbrojený deštníky do pohybu a začal zaplňovat obřadní síň krematoria. A Ludvík už čekal na svém místě v otevřené rakvi.

Sotva jsem se usadil (v jedné z prostředních řad pohřebčanů), dosedl na místo vedle mě Martin. Martin je mladičký hudební skladatel, o němž se už teď mluví jako o nejvýraznějším představiteli své generace. První v řadě Svataviných milenců, ten, který prorazil Ludvíkem tak pečlivě vybudovanou bariéru Svataviny nedotknutelnosti a umožnil tak, aby erotické strofy těch básniček začaly fungovat jako hmyzí feromony, široko daleko vysílaná vůně pohlaví a pach Svataviny chtivosti. Nu dost o tom, ale v téhle chvíli mě napadla fantastická myšlenka, že celý ten černý dav v obřadní síni jsou – samozřejmě kromě mne – samí Svatavini milenci.

Nepamatuji si z obřadu vůbec nic, jen že v jednu chvíli se ke mně Martin přiklonil a šeptem mě upozornil na přímo děsivý výběr hudby, jako kdyby šlo (řekl doslova) o kremaci nějakého bučovického

řezníka. A bylo mi jasné, že je to práce Svatavy, jejíž katastrofický vkus teď už nikdo nehlídal.

Po úmorně dlouhém obřadu se všichni začali řadit. Nezbylo mi, než zařadit se taky. Martin postupoval přede mnou, a protože je mnohem vyšší než já, neviděl jsem přes něho. Posouvali jsme se zvolna a kolébavě podél obludné zdi krematoria a před katafalkem se řada lomila v pravém úhlu a za rakví čekala Svatava.

Byl horký červencový den, osvěžený tou dešťovou sprškou – nádherné léto roku 1968 – ale tady uvnitř dusno, samozřejmě ta nejmizernější klimatizace. Díval jsem se do Martinových zad, až jsme se konečně přiblížili ke katafalku a Martin se lehounce sklonil nad rakví (jak všichni) a na chvilečku a jakoby překvapeně zůstal stát a šel zas dál. A pak se to stalo. Uviděl jsem Ludvíka a možná jsem tiše vykřikl. Ležel na zádech v černém večerním obleku a na očích měl přilepené zelené lupínky.

Zůstal jsem tam znehybněle trčet, než jsem si zas uvědomil, kdeže to jsem a cože to dělám. Vypětím vůle jsem se donutil postoupit o krok a zvednout hlavu. A uviděl jsem veliké hnědé, přeludné, tajemné, a nemohl jsem se mýlit: výsměšné Svataviny oči.

Jako všichni jsem jí stiskl ruku, ale nedostal ze sebe jediné slovo. Okamžitě jsem však pochopil, že to taky ode mě nečeká.

Dlouhé černé vlasy rámovaly nadpozemsky krásný obličej, už dlouho jsem o Svatavině kráse nepochyboval (ale teď jsem se bolestně zastyděl, jak jsem kdy vůbec mohl!!) a bleskově mi naskočil Ludvíkův-Svatavin verš: „lačnými ústy tě volám, svým hořícím masem, zpěněným královským šarlatem...“

Pomalu jsme vystupovali z obřadní síně a venku se mezitím znova rozpršelo a znova se spustil prudký letní liják. Ale i přes hlučné šumění deště jako bych za svými zády slyšel, jak do pece krematoria hlasitě vjíždí – s lupínky na očích – mrtvý král Kandaules.

A stalo se, co se muselo stát. Čím častěji jsem pobýval v té literární kuchyni, tím hůř jsem odolával její černé magii. A přestože jsem trénovaný profesionál (jako psycholog jsem prošel výcvikem v sugesci a hypnóze v kroměřížské léčebně pychoterapeuta Stanislava Kratochvíla), nebyl jsem dostatečně imunní vůči hypnotizujícímu lesku kuchyňských pánví a sugestivní vůni Svatavina koření. Čím dál víc mě to všechno uvádělo ve zmatek. A přestože jsem sám kdysi Ludvíkovi nabídl recept na literární úspěch, přestával jsem už tomu rozumět.

Jak to že špatná, no řekněme průměrná poezie byla i nespornými znalci hodnocena jako jeden z vrcholů, a to nejen v českém literárním kontextu? Opravdu stačil jen ten trik se záměnou erotického subjektu, Svatavina suverénní krása a Ludvíkova perfektní manažerská práce?

Smím konečně vědět, co se tu stalo s hierarchií hodnot a jak to že se tahle, po staletí budovaná hodnotová pyramida najednou převrhla dík několika vychcaným fíglům? A co je pak vůbec literatura? A nemýlím se v samé její podstatě a není mé přesvědčení o pravdivosti jako tajemném jádru literárního talentu jen projevem mé hlupácké naivity?

Vždyť jsem byl několikrát svědkem toho, jak kovaní znalci literatury – i skutečné osobnosti, v nichž řád Poezie souzněl s jejich ryzí opravdovostí – přijížděli do „hrdliččí věže", aby vzdali hodl básnířce. A viděl jsem je trávit dlouhé hodiny na exerciciích se Svatavou: promlouvat k ní – hluché a němé – a vést – Ludvíkovým prostřednictvím – nekonečné dialogy s tou idiotkou Poezie.

A co když literatuře přisuzuji příliš velký význam? A co když nelze vyloučit, že takových dodnes neodhalených nestydatých podvodů a manažerských triků je v historii literatury mnohem víc, aniž by to vždycky musely být tak rafinované mystifikace? A co když vůbec nejde o neodhalené podvody, ale zasvěcenci o nich dávno dobře vědí a celé dějiny literatury jsou jen nekonečným řetězcem

špinavostí a podrazů, takovými „obecnými dějinami hanebnosti“? A co když každému namyšlenému psavci stačí jen práskaný manažer a úporná snaha prosadit se? A co když se literární hodnoty prostě jen fabrikují a běda těm, kdo sázejí na talent?

Přiznám se (a apeluji tak ještě chvíli na vaši trpělivost), že mě to zaměstnávalo po celý dlouhý týden a můj zmatek se jen stupňoval. Takový objev, pokud je to vůbec objev, je totiž možné ověřit a ozkoušet právě jen na nejvýznamnějších autorech a nesporných hodnotách.

A tak jsem šel najisto a s dychtivostí loveckého ohaře. Co když – napadlo mě okamžitě – obratný židovský manažer, jakým nepochybně Max Brod byl, udělal z pilného grafomana sousto pro mýtotvorné literární teoretiky? A s tím záměrem – zároveň však s odporem k tak svatokrádežnému nápadu – jsem si listoval Kafkovým Zámkem. Znova jsem se začítal do důvěrně známých stránek, a některé jsem četl ihned pohroužen do Kafkova úzkostného světa, ale nad některými jsem s hrůzou zjišťoval, že snad mám i pravdu.

A neskončil jsem u Kafky a ozkoušel kdekoho a ledasco. Samozřejmě jsem si vybíral především své literární lásky a dávné idoly, s kterými jsem si do značné míry ztotožňoval svůj duchovní svět v různých fázích života.

A můj zmatek a rozpaky nabyly až trýznivého charakteru.

Tak Mácha mi chvílemi připadal jako hymnický metafyzik propastí lidské existence, ale hned zase jako extatický křikloun, zalykající se prázdnotou vlastních myšlenek. Holan chvílemi jako Prométheus vylamující světelné balvany z hořícího Vesmíru a chvílemi jako jeden z těch psychotických proroků, jakých mně tady v blázinci projde rukama nepočítaně. Faulkner mi v jednom dlouhém odstavci předvedl celou drásavou rozpornost světa, ale když jsem tentýž odstavec četl jen o chvíli později, byl to už jen chaotický navršenec křečovitých protimluvů a naschválů, s nimiž nemělo smysl mařit čas. Proust mě uhranul magickými zrcadly

paměti, ale hned zase k smrti otravoval a nudil. A Ginsberg mi svým dlouhodechým metrem ozvučil celý prostor duše, ale pak mě zas zavalil buzerantskou hysterií.

A tak bych mohl pokračovat. Jak to že jsem si toho dosud nevšiml? A přitom chci zdůraznit, pokud to není dostatečně zřejmé, že i tutéž knihu téhož autora, tutéž stránku, odstavec i řádku jsem jednou četl jako něco originálního a podstatného, co mě činí účastna těch nejpřísnějších tajemství Všehomíra, ale když jsem to zkusil jindy, otráveně jsem hleděl na snůšku banalit a nesrozumitelných skřeků.

A tak jsem v těch hektických hodinách a dnech provždy ztratil svůj krásný a nevinný vztah k literatuře a jistotu, že vůbec existuje nějaká hranice oddělující to pravdivé a opravdové od literárního podvrhu, od ješitných psavců a hochštaplerů. A tak jsem si uvědomil, že o literatuře nevím nic a že to je taky jediné, co vůbec smím vědět.

Přibyl nám nový pacient, sedmnáctiletý schizofrenik, jehož schizofrenní ataka vyvrcholila tak, že se zamkl ve svém pokojíku a odmítal se s kýmkoliv vidět. Když ho pak násilím odvezli k nám, našly se v tom pokojíku stovky lístečků a na každém z nich pořád totéž slovo: „Teď!“ a u toho vždy nějaký číselný údaj. Číselné údaje se měnily, i písmo se obměňovalo (od pečlivě stylizovaného provedení až po lajdácky letmý záznam), jen slovo zůstávalo totéž.

Schizofrenici se zoufale snaží zachytit v prostoru a čase, najít pevný bod, o který se mohou opřít a z něhož lze vzdorovat chaosu. Domyslel jsem si, že číselný údaj u slova „Teď!“, to byl onen časoprostorový bod, hodina a minuta: 18,00 a 16,20 a 8,32 a 9,11 a 10,48 a 13,12 a 15,04 a 21,26 a tak pořád dál. Lístečky nakonec překrývaly všechny minuty dne a každá minuta byla tou rozhodující (oním „Teď!“) a každou se pořád znova všechno začínalo i končilo. V tom množství se navzájem popíraly a rozhodující okamžik byl nakonec každý a žádný a čas se tak zastavil ve své ztuhlé zaměnitelnosti.

Pokusil jsem se o tom s pacientem promluvit a zaskočilo mě, když neskutečnost své skutečnosti pojmenoval slovem „hra“. Ať dělám cokoliv, vysvětlil mi, ať se snažím, jak chci, nemám nikdy pocit skutečnosti, ale vždy jen hry. Chcete říct mystifikace? zeptal jsem se. A tentokrát se on na mě podíval překvapeně. To jste řekl moc hezky, pochválil mě. Všechno je skutečně jen mystifikace.

Jednou, když jsem už trochu znuděně seděl v salónu „hrdliččí věže“, vzal si mě Ludvík stranou a s okázalou důležitostí, kterou vždy provázel všechny svoje návrhy, mi nabídl, že by mě mohl prosadit, kdybych to chtěl zkusit jako spisovatel, básník anebo, nedej bože, dramatik. Jen se tady porozhlídni, máchl rukou, sem dolézajó všichni, co mají nějaké vliv. Stačí, když na tebe upozorním.

A pak mi chvíli povídal o tom, čemu říkal „můj zvěřinec“. Tak tohle je redaktůrek z Rovnosti, který se snaží prosadit tím, že se věší na slavné autory, na Mikuláška a Skácela, a teď se mi pověsil i na Svatavu. A tamhle druhé takové. To jsou lidi bez vlastního talentu, ale protože nemají ani schopnost poznat talent u druhých, musí jim někdo ukázat, kdo je „bezpečná hodnota“, kdo je „marka“, jak říkajó. A tady zas – a Ludvík mě upozornil na jinou hierarchickou vrstvu, malebně rozesazenou pod poličkou s cibuláčovými hrnéčky – a tady jsou ti, co už hébajó škatulema a ukazujó prstem, kdo je „marka“. Skutečný talent se smí objevit jen s jejich laskavým svolením. Ti se už nemusí na nikoho věšet, protože jsou už zavedení. Ale rozdíl mezi prvníma a druhýma je jen jediné: ti první jsou drzí jen jak mouchy, ti druzí už jak ovádi.

Hodně jsem o Ludvíkovi přemýšlel. To, co mi jen tak mimochodem říkal, bylo nepochybně bravurní ukázkou jeho schopností vidět lidem až do žaludku. Bystře pozorovat a svá pozorování správně a rychle zpracovat. Ale bohužel tenhle nadhled se vytratil, jakmile měl hodnotit sám sebe. Tady jeho úsudek ošklivě selhával.

Ludvík suverénně dominoval ve většině společenských situací. Byl rozený pletichář a brzy jsem zjistil, že tu opravdickou zálibu

nachází především v intrikaření: vymýšlet pomluvy a drby, rozšiřovat je a přiživovat a pak se už jen dívat, jak ten ohýnek stravuje lidské vztahy, rychle je mrzačí a proměňuje v ošklivé hromádky popela. A tak, když jsem nepřijal jeho nabídku, že mě prosadí jako spisovatele – bylo mi jasné, že je to zas míněno jako úplatek, za to že budu mlčet, však víme o čem – začal mi temně vyhrožovat a nepochyboval jsem o tom, že mně svými pletichami může znepříjemnit život tak, až se mi bude zajídat.

Ale jestli to není všechno ve skutečnosti tak, že mu prostě závidím, a nejen tu jeho šťastnou spontánnost, ale možná i nešťastnou necitlivost k druhým a nekritičnost vůči sobě, protože mu sice někdy působí potíže, ale v naprosté většině případů mu jak hodně ostré lokty prosekává prostor, a jestli jsem já jen jakési šedivé zvířátko naší lidské rezervace, Ludvík je v ní nepochybně cosi statného a srstnatého. A není to všechno nakonec i příběh závisti? Bezostyšně mi ukradl nápad, jak kanec se na něm vypásl a teď mi milostivě smetá drobty ze stolu.

A tak přestávám rozumět i sám sobě. Ale taky příběhu, jehož jsem samozvaným vypravěčem. A už mi není vůbec jasné, kde má své jádro, a jestli to všechno, na co tak úporně soustřeďuju pozornost, není jen podružné, náhradní a svévolné.

A začal jsem znova přemýšlet i o Svatavě. Nepochybně byla krásná, ale mezi komponentami její krásy nezanedbatelné bylo i to, že je autorkou básnických knížek, které jdou z ruky do ruky. Nebyla by tak krásná, kdyby nebyla básnířkou milostné poezie, a naopak. Tohle se navzájem hecuje. Její krása prozařuje ty verše a erotické metafory zas rozsvěcují (jak souhvězdí noční oblohu) její krásu.

Přirovnal bych to (poezii a krásu) ke dvěma zrcadlům postaveným ohnisky přímo proti sobě. Jejich donekonečna navzájem zrcadlený záblesk se tak rozrůstá do obrovského požáru.

A v ohni toho požáru shořely pochybnosti, jež jsem kdysi o ní vyslovil (provinční kráska předávající ceny výhercům tomboly!), a nepochyboval jsem už o Svatavě, ale jako když si vytěsněné trauma hledá a posléze i nachází jinou a zobecňující podobu, pochyboval jsem teď přímo o kráse. O samotné ideji krásy, chcete-li.

A jak vidíte, octl jsem se až v Platónově jeskyni idejí. A na stěnách té jeskyně, v záblescích tančícího ohně, zrcadlily se zas veliké intimní detaily. I poznal jsem v nich Janu, svou dávnou platonickou lásku, tu Evženovu kurvičku. A takhle pořád dokola.

Sotva jsme Miloše, toho sedmnáctiletého schizofrenika, propustili na neděli domů (na „bláznovský opušťák"), pokusil se o sebevraždu. Demonstrativních sebevražd je jak kokotů v kokotinci, ale když někdo skočí na dlažbu z balkónu v pátém poschodí, myslí to nejspíš smrtelně vážně.

A nejsem si vůbec tak jistý, jestli byl Miloš schizofrenik. Samozřejmě projevoval některé klasické příznaky, ale o to teď nejde. Co koneckonců víme o schizofrenii? Byl to jeden z nejzoufalejších hledačů pravdy a opravdovosti. Všechno nechal plavat a šel za tím jediným. Samozřejmě můžete ledasco namítnout, ale kdybyste ho znali, námitky by vás rychle opustily (což jistě není žádný argument).

Myslíš, že se teď konečně dovíme pravdu o padesátých letech a o tom všem? zeptal se mě kamarád patolog-idealista, s kterým občas chodívám na skleničku do cukrárny naproti nemocnice. Zavrtěl jsem rozhodně hlavou. Kdepak, kamaráde. Podle mě je to zas jen novej podraz. Když totiž zjistili, že takhle už jim to lidi nežerou, vymysleli si na nás socialismus s lidskou tváří. Ale každej socialismus má jen jednu tvář: tu, která se vytírá hajzlpapírem. Proboha, tiše, poprosil mě patolog-idealista.

K hledání pravdy má člověk odedávna jen čtyři možnosti: za prvé náboženství, za druhé filozofii, za třetí umění a literaturu a za čtvrté hledat si na vlastní pěst, se zaťatou opravdovostí. Na náboženství

jsem nikdy neměl dost kačení žaludek, dějinami filozofie jsem se nikdy nedokázal prokousat a k hledání na vlastní pěst se mi nedostávalo zaťatovosti. Zbývalo mi tedy umění, literatura. A právě proto, že literatura pro mě vždycky znamenala tohle, netroufal jsem si s ní něco začínat, vstupovat do jejího posvátného teritoria. Kdybych měl opravdu literární talent, dokázal bych mu bez váhání zasvětit celý život a bez nejmenší pochyby o tom, že to je to nejhodnotnější a nejcennější, co mohu udělat. Ale v literatuře není nic horšího než kultivovaný průměr. Tak jsem tomu aspoň doposud věřil.

Řekněte mi, ale popravdě – zeptal se mě sedmnáctiletý schizofrenik Miloš v tom jediném, dlouhém rozhovoru, co jsme spolu vedli – řekněte mi, kdybyste zjistil, že všechno, ale úplně všechno, je jen jedna velká mystifikace, vyvodil byste z toho důsledky? Pokoušel jsem se mu vysvětlit, že ta otázka je úplně špatně položena. Položte ji tedy správně, navrhl mi a čekal.

Využil toho, že byl sám doma a skočil z balkónu v pátém poschodí. Na Biskupské ulici. Prý ho narychlo přikryli jen novinami, protože nikdo nebyl ochoten dát tam kus prostěradla anebo deku, než pro něho přijedou.

Ke svému překvapení jsem zjistil, že to prožívám hůř než co jiného. Přestože jsem Miloše znal jenom z diagnózy, anamnézy a z jednoho dlouhého rozhovoru. A přestože samozřejmě vím, že povolání klinického psychologa je poseto sebevraždami jak císařův obraz mušinci. Měl jsem vztek na celej svět, který odnepaměti nahrává obratným podvodníkům, bezcitným tupcům a všelijakým vychcánkům.

Každému psychoterapeutovi se to prý dřív nebo později musí stát. Je to jen taková profesní krize a nic víc. Ale přestože si to říkám několikrát za sebou a po nějaké chvíli zase znova, cítím, jak mi to nepomáhá a nic neřeší. A možná je to taky tím, že se to stalo zrovna v tomhle čase. Ať tak či jinak, nevím si s tím rady. Potřeboval bych něco udělat, co by jednou provždy všechno vyvrátilo

anebo stvrdilo. Takový ten jednou provždy determinující (a proto nesmyslný) čin.

Pokud to, co jsem dosud řekl o Ludvíkově „zvěřinci“, ve vás třeba vyvolalo dojem, že literární salón v „hrdliččí věži“ byl otevřený každému, kdo se jen namanul, tak je teď nejvyšší čas upozornit, že tomu tak vůbec nebylo (a snad jen krátce a zpočátku, než se „hrdliččí věž“ stala pojmem) a že Ludvík si velice rychle zavedl nepsané, leč všeobecně ctěné pravidlo. Do salónu se mohl dostat jen ten, kdo byl buď pozván, anebo napoprvé jako host přiveden někým ze stálých návštěvníků.

A tak když mě někdo z nejširšího okruhu známých (anebo dokonce z lidí, co jsem v životě neviděl, ale co se teď ke mně hlásili s úmyslem využít mě coby bacilonosiče, s nímž jak infekce vklouznou hladce dovnitř) požádal, abych ho vzal s sebou jako hosta, vzpomněl jsem si vždycky, jak mě Ludvík upozornil, že s ním mám každého hosta napřed prokonzultovat, a z odporu k takovému postupu jsem radši odmítal šmahem všechny.

U Martina jsem se ale rozhodl udělat výjimku, i když mi bylo jasné, že právě Martina by tam Ludvík viděl moc nerad.

Martin byl mladičký hudební skladatel, o němž se už ale teď mluvilo jako o nejvýraznějším představiteli své generace a jenž byl navíc obdařen mužnou krásou, jak už tak jsou boží dary nespravedlivě rozdělovány.

Martin zhudebnil pro dívčí sbor Svatavinu báseň Do mého lůna chodí luny spát a postaral se o její důstojné provedení ve společnosti dalších svých obdivuhodných novinek na koncertě v Besedním domě. A když tam uvítal Svatavu s Ludvíkem, čekal teď, že bude na oplátku pozván do „hrdliččí věže“. A nebýt mě, čekal by dodnes.

Ludvík zásadně nezval mladé, hezké a opravdu talentované autory (stačilo, že je nemohl vykázat, když občas přijeli z Prahy

a jiných světových metropolí) a doplňoval svůj „zvěřinec“ jen samými zrůdami, polozrůdami a čtvrtzrůdami, anebo aspoň nepříliš hezkými lidmi. A nebylo to jaksi jen proto, že Svatavina krása na takovém pozadí o to víc zářila, ale i proto, jak jsem rychle pochopil, že si přece jenom nebyl Svatavou tak jist. A tak jsem se rozhodl Martinovu návštěvu nekonzultovat.

Když jsem Martina poprvé přivedl (v dubnu 1968), pozoroval jsem pobaveně, jak skromně a nenápadně sedí v lesku kuchyňských pánví, polévkových šufánků a nablýskaných kredenců a jak na Svatavě visí očima. A jen když se pak během večera párkrát stalo, že se někdo posadil anebo postavil přímo před něho a zaclonil mu Svatavin luzný zjev, zvedl se Martin rozhodně a šiboval svou židli s vyřezávaným srdíčkem do nějakého místa, odkud zas bylo na básnířku dobře vidět.

I pochopil jsem, že ten mladičký génius, o jehož přízeň se docela nedávno ošklivě servaly (pokousaly a podrápaly) dvě znamenité brněnské herečky, je do Svatavy beznadějně zamilován. A tak ten jímavý rozpor mezi dráždivou erotickou poezií a vestálčí nedostupností, ten obscénní žár obezděný hradbou kuchyňské cudnosti, ta vyzývavá krása a odrazující netečnost, to vše v něm probouzelo zběsilou touhu, která ho však paradoxně zakovala do žalostné nehybnosti. A Martin, uvyklý dosud, že mu pečená dívčí ňadra létají až do huby, tady jen hladově zíral.

4. část: Místo katarze

Svatava Brustlerová:
Pocta Marině Cvetajevové

Tříska světla
pod nehtem tmy
noc sbírá své havrany
růže-karafa s podsvětní vodou
zpěv z kterého slyšíme jen
obrácení notových listů
bouře z které vidíme jen
stupnice barometrů
popel z měst která nikdy neshořela

touha z které slyšíme jen
tlukot cizích křídel
bolest z které vidíme jen
popravčí káry čichsi snů
láska kterou známe jen z televizních šotů

a pak Kdesi-cosi
rozpárá břicho jak harpuna
a Oceán zaleje se naší krví

Když jsem se toho dne vrátil z krematoria, ničemu jsem ještě nerozuměl. A muselo uplynout několik týdnů, než jsem konečně pochopil, že to, co jsem tam uviděl – a co pro všechny ostatní mělo být jen jakousi rituální výstředností, na jaké už byli z „hrdliččí věže" zvyklí – to byl ve skutečnosti signál, Svatavin signál, určený jen pro mě!

Ale pak už jsem jednal rychle a rozhodně.

Věděl jsem, že teď, po Ludvíkově smrti, nezbývá Svatavě, než se provždy odmlčet. A jako jediný zasvěcený, mohl bych tomu pobaveně přihlížet.

V posledních měsících Ludvíkova života se přihodilo něco zvláštního. Svatava byla loutka, která se vzbouřila. Odvrhla roli, kterou jí Ludvík přidělil, vysmekla se a začala si žít vlastním životem.

Rozhodl jsem se dát zas všechno do pořádku. To bude má podmínka.

Tak především, s andělem lascivních snů je konec! Teď, když už měla jméno, mohl jsem si dovolit udělat z ní autorku přísně duchovní lyriky, a konverzi, která by předcházela této hluboké vnitřní proměně, jsem chtěl motivovat její katarzní očistou po Ludvíkově smrti. A začal jsem tím, že jsem složil básnířčin dlouhý, hymnický žalozpěv za jejím Ludvíkem, inspirovaný slavnou Ginsbergovou básní Kaddiš.

A ohlásil jsem se Svatavě. A jednoho pozdního srpnového večera, měsíc po Ludvíkově sebevraždě, jsem se vyzbrojil žalozpěvem a malým sametovým pouzdérkem (v jakém obvykle bývá prstýnek) a rozjel se do Řečkovic.

Dům byl neuvěřitelně tichý a temný. Bzučák mi otevřel dveře.

A najednou jsem stál pod schodištěm. A pak rozžla světlo, které se rozprostřelo po schodech jak koberec. Já dole, Svatava nahoře. Neviděl jsem ji, ale měl jsem pocit, že slyším její dech.

A tu mě napadlo, že tuhle scénu už přece znám a že jsem ji už jednou zažil.

Ale rozuměl jsem samozřejmě, co je příčinou tak zvláštního stavu. Když člověk překvapivě dospěje k cíli dlouhého směřování, jehož pohyb nebyl vždy zcela jasný a cíl vědomý a přiznávaný, octne se v tak trochu snové situaci. Ale dá se to říct taky jinak. Byl jsem šťastný a štěstí je vždy něco iracionálního. Konečně jsem shodil břemeno trýznivých pochybností, které mě v posledních měsících sužovaly.

A pak jsem udělal to, co jsem si předem pečlivě promyslel a připravil. Sáhl jsem do náprsní kapsy, vytáhl sametové pouzdérko (v jakém obvykle bývá prstýnek), vyjmul z něho dva zelené lupínky,

navlhčil a přilepil na oči. A byla to má odpověď Svatavě, že jsem porozuměl jejímu signálu.

A lupínky na očích, začal jsem tápavě, pomalu, slepecky stoupat do schodů. Ale pak se v mém těle s hlasitým cvaknutím vztyčila směrovka, která mě už bezpečně vedla a nadnášela. Stoupal jsem zvolna, lehounce a slavnostně, šel jsem vstříc Svatavě, a věděl jsem, s jistotou jsem věděl, že dnešní noc (noc z 20. na 21. srpna 1968) si už na celý život a navždycky zapamatuju.

Plomba

Nahmatal jsem jazykem otvor v zubu a po několikadenním váhání jsem se vypravil na středisko a díval se teď na bolestí kolorované detaily mastné pleti své vlídné zubařky. Nakonec mi do šestky vpravo zasadila vložku a upozornila, že kdyby to moc bolelo, mám si ji opatrně vyrýpnout špendlíkem. Zašel jsem si na decinku červeného nastojáka, abych zapudil ten zubařský odér, a pak jsem se lajdal zpátky do úřadu. Byl jeden z prvních hezkých jarních dnů, po kotníky jsem se brodil odřenými šupinami, v zubech mi pocukávalo jak dlouhými opratěmi a horní poschodí vysokých činžáků někdo polil růžovým pudinkem.

Zdeněčku, řekla mi kolegyně Miluška, vypadáš, jako by tě vyškrábli z umrlčí komory. A než jsem stačil odpovědět, pokračovala o své kamarádce Jiřince, co se právě vrátila z Rakouska, kde teď v kavárnách servírujou ke každý kávě balíček prezervativů. Zasmál jsem se, ale cestou z práce jsem se radši stavil v samoobslužný drogérii, protože jsem si vzpomněl, že jsem na čtvrtek pozvaný k Haně Lehaně.

Bydlím na Bratislavské, tam, kde kdysi bývalo a snad pořád je pověstné ghetto cikánů a sociálních vyděděnců. Tady mám garsonku v třetím poschodí mohutného pavlačáku, té hlučné „továrny na bydlení“. Často jsem si říkal, že ticho mého pokoje je do toho vřískavého činžáku uloženo jak zlatá cihla do zdi špinavého vepřína. Z jedné strany mám totiž štítovou stěnu a z druhé bydlí důchodce B. Chaba, tak to má aspoň na plechové cedulce na dveřích. Párkrát jsem ho potkal na schodech, kde se vždycky přidržoval zábradlí, namáhavě oddechoval, a když jsem ho míjel, jen se na mě tak skoro omluvně usmál.

V noci mě probudila bolest tak neodbytná, že jsem se posadil na posteli a spustil nohy na zem. Dlouho jsem bezradně seděl, než mi

došlo, co musím dělat. Rozsvítil jsem všechna světla a začal zmateně hledat nějaký špendlík. Chodil jsem mezi oknem, televizorem a kuchyňským koutem, než jsem našel v zácloně velikou jehlu, a když jsem ji bral do ruky, přišla mi obrovská jak velrybí harpuna. Ani jsem se nenamáhal vytahovat z ní nit, a ve chvíli, kdy jsem ji opatrně směroval ve slinném moři, uslyšel jsem neobvyklý hluk ze sousedního bytu. Ztuhl jsem a bolest vyletěla nahoru jak raketa a vmáčkla mě svým chvostem do země. Několik dlouhých minut jsem tam stál a nebyl schopen pohybu a po celou tu dobu prosakovaly přes zeď zvuky. Pak jsem nasadil jehlu, vyrýpl vložku a v tu ránu bylo ticho a bolest odlehla. Šel jsem pozhasínat světla, ulehl a okamžitě usnul.

Když jsem se příští den vrátil z úřadu, uviděl jsem dveře do vedlejšího bytu dokořán. Napřed jsem měl pocit, že se mě to netýká, vždyť jsem B. Chabu prakticky vůbec neznal. A pomyslel jsem si, že když je někdo tak skromný a tichý, že celou dobu nevím o jeho přítomnosti, tím méně budu teď vědět o jeho nepřítomnosti. Ale nazítří večer, když jsem měl jít za Hanou Lehanou, mě z ničeho nic napadlo, že tam nepůjdu. A o několik minut později jsem už s jistotou věděl, že tam dnes jít nedokážu. Seděl jsem na posteli, ohmatával jazykem ctihodnou dutinu a právě jsem se rozhodl, že nepůjdu ani k zubařce, protože nejsem blázen, abych si zas nechal zmagořit zub.

Skončily mé tiché dny v garsonce na Bratislavské. Do uvolněného sousedního bytu se někdo nastěhoval už začátkem příštího týdne a jedno dlouhé odpoledne jsem poslouchal, jak si zatlouká do zdi skoby a rozvěšuje tam skříňky, police a obrazy. Pak jsem si zašel naproti do Lahůdek pro večeři a při čekání ve frontě se dozvěděl, že byt po zemřelém důchodci převzala nějaká mladá žena. Nikdo ji tam nikdy předtím neviděl a najednou se mrcha objeví vybavená všemi papíry jako údajná Chabova družka. Setřel jsem horlivé sliny,

kterými mě informátoři poprskali, a když jsem se vrátil z nákupu a přezouval se, uslyšel jsem hlasy za dveřmi a vyhlédl špehýrkou. Sousedka byla mimo zorné pole, ale zato jsem viděl mladíka, který tam do ní klavíroval a na řemínku držel vlčáka. V té chvíli vlčák vyskočil, našponoval vodítko a rozštěkal se směrem k špehýrce. Rychle jsem zacouval a o několik hodin později – krátce před jedenáctou – se v sousedním bytě pustili do hudební produkce, k níž jim stačily čtyři hlučné nástroje: kytara a mužský, ženský a psí hlas. Produkce se protáhla do tří do rána a zvlášť neúnavný byl vlčák. Aspoň padesátkrát jsem vylezl z postele, namašíroval ke zdi a zastavil se před ní se zvednutými pěstmi, jen zabušit, ale padesátkrát jsem si vždycky znova uvědomil, že by to třeba mohlo vzbudit jejich nelibost. Nazítří jsem je pak z udělání potkal na schodech. Zpomalil jsem, abych je raději minul na odpočívadle, protože jsem se právem obával, že když půjdou kolem v tom těsném prostoru, může se stát, že se o ně nějak neobratně otřu. Zastavil jsem se proto a čekal, předstíraje náhle propuknuvší zájem o barvu podšívky kabátu. A právě když jsem hbitým nožíkem vnikl do mystéria podšívky, oslovil mě ženský hlas.

Věru jsem neviděl už patnáct roků. Kdyby mě neoslovila, nepoznal bych ji. Ale přitom, její vzhled se možná změnil, ale krása zůstala netknuta. Vidím, že mi chcete oponovat, protože všichni moc dobře víme, co je to patnáct roků. Ale pomohu vaší představivosti. Věra je jak vodní rostlina v proudu času: chvěje se, vlní, otáčí se, ale zůstává. Když jsem ji naposledy viděl, měla dlouhé černé vlasy. Když je rozestřela kolem sebe, překryla celé náměstí. Vzpomínám, jak jsme se tam pak všichni motali v těch hladových tmách, jen já neměl nikdy šanci. Požádala mladíka, aby počkal dole, a po celý ten čas (sotva několik minut), co jsme si povídali na odpočívadle, jsem slyšel zdola netrpělivé poštěkávání.

Co tady dělám, Zdeňku? Víš, jak bych ti to řekla, do tohohle bytu mě odložili.

Kdo tě odložil?

No to je spíš dlouhý povídání. Jednou si na to najdem trochu času. Vydrápala jsem se hodně nahoru a teď mě zas poslali zpátky. A jak vidíš, šoupli mě až na dno.

Děkuji, to se ti povedlo.

Nezlob se, řekla bezohledně, ale když se na to díváš odtamtud, tak to tak je.

A co ten vlčák, Věruško, ten taky patří k tomu tvýmu dnu? Je to tvůj Kerberos?

Budeš se divit, ale to je docela fajn kluk. Někoho takovýho zrovna teďka potřebuju. A co děláš ty? Vzpomínám si, žes byl na něco talentovanej. Na fyziku nebo deskriptivu.

Ale když jsem neodpověděl, vůbec si toho nevšimla. Upřímně řečeno, nevěřil jsem, že si na mě někdy najde čas. A pravděpodobně bychom se už nikdy neviděli, kdybych ji náhodou o týden později nepotkal ve velké drogerii na Cejlu. Vezla si v košíku možná tucet krabiček se zubními pastami a hned mi ochotně svěřila, o čem ji důvěrně informoval její zubař: když člověk používá jen jediný druh zubní pasty, bakterie se časem adaptují a zakousnou se do zubů s tím větší náruživostí.

Kam tak spěcháš, Věruš?

Je to na mně tak moc vidět?

Vzali tě na milost? Vracíš se tam, odkud tě vyšoupli?

Ušklíbla se. Ti nikoho neberou na milost, kamaráde. Jdu na to trošku jinak. Pak se podívala na hodinky, polekala se a rozběhla se s vozíkem k pokladně. Od pokladny se ještě otočila a mávla mi.

Zvonek cinkl tak jemně, že jsem ho skorem přeslechl. Za dveřmi stál „vlčák“, ale bez psa. Omluvil se, že obtěžuje, a vysvětlil, že mě dlouho nezdrží. Usmál jsem se zdvořile, ale to bylo vše. Zmlkl a držel v ruce klíček od vozu.

Dobře, povídám, počkejte, obleču se.

Dole stál trabant a vzadu seděl pes. Posadil jsem se vedle řidiče a pes mi okamžitě opřel čumák o rameno. Mladík to uviděl a znova se omlouval: nezlobte se, pane inženýre, von je to takové společenské pes. Ale jestli vám ten šňupák moc vadí, tak mu klidně povězte, běž do hajzlu, potvoro! A na to von slyší, uvidíte.

Abych projevil dobrou vůli, vyzkoušel jsem to, a pes se opravdu poslušně stáhl.

Vyjeli jsme z Bratislavské a pokračovali po Košti až k nádražnímu viaduktu, kde jsme zastavili před semaforem. Vytáhl sparty, cvrnkl zespodu do balíčku a nabídl mi, a když jsem odmítl, zapálil si a otočil se a foukl do psí mordy. Pes sebou škubl a vydral se z něho jakýsi podivný zvuk. A na to jeho pán čekal. Přehnul se přes opěradlo, chytil psa za uši a začal s ním smýkat dopředu dozadu a vrčel při tom. I pes začal vrčet, slyšel jsem je za svými zády, byla to dvojice k popukání a čekal jsem jen, kdy se oba rozštěkají.

Je tam zelená, pánové.

Okamžitě pustil psa, otočil se k volantu a pokračovali jsme. Zaparkoval u Prioru, psa zamkl do vozu a prolezli jsme „myší dírou" (jíž se táhlo obrovské heslo „Více socialismu znamená více demokracie") do prostoru před Padovcem. Rozhlédl se, jako by chvíli váhal, a pak vyrazil k lázním na Kopečné. Jsou tam dvě hospody a byl jsem zvědav, pro kterou se rozhodne. Zřejmě z ohledu na mě vybral tu solidnější (hotel Korzo), pozdravil se s někým u výčepu, a když jsme nahlédli dovnitř a zjistili, že je nacvaknuto, požádal mě, abych tady chviličku počkal, a šel najisto k jednomu z těch stolů a s někým tam mluvil. A pak už jsem viděl, jak jeden z hostů zvedl účtenku a šel s ní k výčepu a tam zaplatil, zatímco jeho spolustolovníci sbírali své věci. A přiznám se, že samozřejmost, s jakou to proběhlo, na mě udělala dojem.

Posadili jsme se a mladík natáhl ruku přes stůl: jmenuju se Borek a Věrčini přátelé jsou mými přáteli.

Celou tu cestu z mého bytu v hlučivém pavlačáku až na tuhle pohodlnou židli jsem přemýšlel, co může mít za lubem. A teď

konečně nadešla minuta pravdy. Když přinesli lahodně vychlazenou plzeň, Borek si sundal z tácu hned čtyři sklenice a okamžitě obrátil tu první a čekal, až i já dopiju, ale dřív, než se dotkl druhé, začal: Říkala mi Věrka, že prý se spolu znáte už děsně dlouho. Povídej mi všechno, co víš.

A tak jsem pochopil, že jsem padl do rukou tesklivého šílence a že se z nich tak rychle nedostanu. Borek je zadělanej do Věrušky jak hřebeček-pitomeček do klisničky. Ale protože mu brzo došlo, že já mu toho moc nepovím (nevím, kam odešla, a nevím, jestli se ještě někdy vrátí), rozpovídal se o ní sám a mluvil dlouho a nakonec si pomáhal rukama a mimikou okoukanou od Laurela a Hardyho, takže jsem nevěděl, jestli mám brečet nebo se smát. Číšník nosil pivo, v rohu u dveří někdo zapnul barevný televizor, Borkovi, kterého tady kdekdo znal, občas někdo položil ruku na rameno a v měkkých vlnách na mě dorážel okolní svět. Pak si vzpomínám, že přisedli nějací Borkovi kamarádi, ale možná, že to byli ti samí, co je Borek požádal, aby nám uvolnili stůl. Teď už mu jejich přítomnost nevadila a taky už nemluvil o Věře.

Mluvili jsme jeden přes druhého o všem možném a číšník do toho přinášel zlatavou tekutinu a rozlíval ji do lenivě vykroužených číší a Borek se stále zvedal a slavnostně připíjel. To už mně bylo všelijak, ale zároveň se ve mně rozlízal fantastický pocit bezpečí. Poprvé v životě jsem s jistotou věděl: to jsou mí lidé, k nim patřím a zpřerážím ruce a nohy každému, kdo by mě od nich chtěl odtrhnout. A skutečně jsem se taky úpěnlivě držel stolu, když mě chtěli zvednout, zmítal jsem se a sténal a „vlčák" Borek křikl Pusťte ho, vy svině! a klekl a olízl mě dojatým jazykem.

Probudil jsem se před ránem. Šel jsem na záchod, a když jsem se pak vracel na lůžko, zjistil jsem, že bloudím. Tam, kde obvykle mívám postel, jsem našel hromadu prázdných plechovek. Rozhlédl jsem se v přítmí (v tomhle rozpoložení jsem neměl odvahu rozsvítit) a především uviděl okno, zpola zatažené nějakým hadrem.

A pod oknem jakýsi starý gauč. Před ním na zemi ležel můj kabát a čepice. Na sobě jsem měl zválené šaty, v kterých jsem nejspíš prolezl liščí norou a propasíroval se hranostajím doupětem. Šel jsem k oknu, ale tam jsem ke svému překvapení uviděl ten výsek ulice, který tak důvěrně znám. A právě jsem přemýšlel o tom, že jsem sice ve svém bytě, ale někdo mi tady vyměnil všechen nábytek, když mi do toho vklouzla myšlenečka jak mol do šatníku: když Borek a jeho kumpáni nemohli najít klíč od mého bytu (vám to prozradím: nosím ho v čepici, kde mám našitou miniaturní kapsičku), uložili mě do vedlejšího. Mám jim zazlívat, že mi tak připravili tohle ranní změtení?

Obul jsem si boty, hodil přes ruku kabát, zvedl ze země čepici a z maličké předsíňky se ještě jednou ohlédl po odřeném gauči, otlučené židli a jakémsi stolku na vratkých nohou. Tyhle věci-nevěci byly nepochybně z pozůstalosti důchodce Chaby. Řeknete samozřejmě, že ostatní si rozebrali Chabovi příbuzní, hodili na korbu všechno, co stálo za odvoz. A co nechali, vyházela nejspíš Věra na dvůr, kde máme takový malý, pavlačákový „bleší trh". No nádhera, odpovím, ale pročpak tady nechávala Chabovu omlácenou židli, ošklivý gauč a rozklížený stolek? A konečně jak to že po Věruščině překotném útěku tady nezůstala žádná její tretka? Ani popelníček na zemi, ani flakónek na parapetu? Stojím tady a povídám s váma a zatím přibývá denního světla a stále ostřejší detaily se mi zařezávají do duše. Vytahuji z miniaturní kapsičky v čepici klíč od svého bytu a obracím se zády k vám i tomuhle dojemnému obrázku.

Zavolal si mě vedoucí oddělení a že by si rád prohlédl ty moje podklady k Černajově návrhu. Upozornil jsem ho, že jsem si je vzal domů, protože jsem se chtěl ještě na něco podívat.

Skoč pro ně, řekl Mára, ať je mám před polednem na stole.

A tak jsem šel a přijdu domů před desátou a už ze dvora vidím, že nám v poschodí vládne nezvyklý zednický ruch. Na schodech

leží prkna, po kterých mládenci tlačí kolečka s maltou a cementem a zednickým výtahem dopravují ze dvora rozbité tvárnice, otlučené cihly a drť z bouraček. A všechno to vozí a nosí do sousední garsonky, kde už se vrší pěkná hromada. Zeptal jsem se toho, kterého jsem měl za políra.

Tenhle dům je starej činžák, šéfe, pavlačák z dvacátých let, a tak se nedivte, že je staticky narušenej. A když teď vycpeme a zabetonujem a zacementujem tenhle prázdný byt, podaří se nám udržet statickou rovnováhu celýho domu.

To myslíte vážně? To chcete tu garsonku od podlahy do stropu zavézt tímhle šuntem?

Zítra jsme s tím hotovi. Speče se to všecko dohromady, jestli jste někdy viděl, co se stane s vagónem uhlí, když přes den promokne a v noci najednou uhodijou pořádný mrazy.

Něco jsem nesmyslně zablekotal. Dole jsem si ještě všiml, že do kontejneru, v kterém přepravovali nahoru rozbité tvárnice, přihazovali i haraburdí z „blešího trhu“ na dvoře. Jako když někdo živí obrovský oheň a hází do něj všechno, co má po ruce.

Neseš ty podklady? zeptal se šéf.

Nenesu nic. Úplně jsem zapomněl.

Mára zvedl hlavu a výsměšně se na mě podíval. Tak jsem pochopil, že od začátku věděl všecko.

květen 1987

Dame de coeur

On: Takže jen vavřince? Opravdu si nic nedáte? Já bych třeba, podívejme se tady, irské skopové! Ne, musím se držet zpátky. Ale vy jste jak lunt!

Ona: A vy zase jak špunt. Z pěkně bachraté flašky.

On: Koukám, jak dokážete být zlá. Skoro bych se ptal, proč jsem si s váma dával schůzku?

Ona: Hned vám to připomenu. Slíbil jste mi vyprávět příběh.

On: Ještě jsem ho nikdy nenapsal a ještě jsem ho nikomu nevyprávěl.

Ona: Tak to je nejvyšší čas. A taky jste slíbil, že to bude milostný příběh. Jiný nechci. Takhle se posadím, natáhnu nohy. Můžete začít.

On: Nevěřte, ale teď zrovna nevím, jak začít.

Ona: A to je, jak víme, moc dobrej začátek.

On: Varuju vás, bude to trochu, jak bych to jenom řekl?

Ona: Obscénní? Jen do toho! Těším se.

On: A ještě něco. Je to prastarý příběh. Z mého mládí. No, vlastně z dětství.

Ona: Tak to musí být hodně a hodně prastarý příběh.

On: Přesto ho chcete? Aha. Tak napřed shrnu reálie. Psal se rok 1952 a chodil jsem do sedmé třídy. A přišla k nám nová učitelka. Doslova zjevení z jinýho světa. Ze světa grácie, noblesy, půvabu. A neumíte si představit, co to tenkrát znamenalo. Byli jsme dvanáctiletí klacci, ale když vešla do třídy, my tam stáli úplně zkamenělí.

Ona: Ještě vyruším, můžu poprosit, abyste ji nějak popsal? Nějaký výstižný detail, co říkáte?

On: Povím vám, jak se nám sama představila. Řekla, že se jmenuje Jana Sladká. Jak ten Kozina z Psohlavců. Ale že na to nemáme

spoléhat, protože taky dokáže být hořká a kyselá. A pak nám nabídla: Ale my – a to už teď vidím – my se do sebe zamilujeme, pla?

Ona: A zamilovali?

On: Pokud jde o nás, tak celá třída! A naráz. A po uši. A drtivě.

Ona: A pokud jde o ni?

On: Nespěchejte na mě. K tomu přijdem. (Pauza 7 vt.) Byl jsem tenkrát cosi jako třídní bavič. Vyprávěl jsem, a dokonce už i psal takové kovbojské povídačky. O Tomu Mixovi, králi kovbojů. No jasně, autostylizace. Ale asi jsem už měl ten svůj vyprávěčskej talent. Kluci si to opisovali zezadu do školních sešitů. A byla z toho nepříjemnost, kterou hodili na krk té nové učitelce. Vyřešila to šalamounsky. Pokárala ty, co si mé povídačky opisovali do školních sešitů, ale zároveň z nich přečetla celé třídě nahlas ukázku. A měl jsem na ni po vyučování počkat. Počítal jsem s tím, že teď budu za trest po škole, ale když se konečně objevila, měla přes rameno kabelku a ve třídě jsme se vůbec nezdrželi a šli po Husově ke kasárnám a pak nahoru na Špilberk. Zelené stráně špilberské zuřivě kvetly a lípa, již jsme míjeli, bzučela nadita včelstvem.

Ona: Čímž jste to umístil do roční doby.

On: Přesně tak, to mi přijde důležité.

Ona: Takže jste šli spolu na Špilberk.

On: No vlastně jen přes Špilberk, protože na druhé straně jsme zas sestoupili dolů a kolem pravoslavného kostela až na ulici biskupa Gorazda. Otočila klíčkem a octli jsme se v chodbičce s nájemnými byty, otočila druhým a už jsme byli v předsíňce s otevřenými dveřmi do pokoje. A v pokoji dvě stěny plné knih. Řekla mi, abych šel dál a že ta knihovna je její pýchou a že si mám vybrat, co chci a co unesu. Stál jsem tam jak pablb, neschopný vybrat pranic. Naskládala mi hromádku z předválečných překladů angloamerické literatury a navrch Nezvalova Rimbauda. Když Rimbaud začal psát svý geniální básničky, byl v tvým věku. Cítil jsem, jak mi hoří tváře. Pobral jsem knihy, nacpal do aktovky rozvalené teď jak klokaní vak

a rychle se vypoklonkoval. (Pauza 3 vt.) Už nám asi nesou toho vavřince. Nechcete aspoň šunkovou roládu? Hermelín nebo třenýho rokfóra?

Ona: Nechci nic. Pokračujte.

On: Celá třída vzala rychle na vědomí, že si mě ta nová učitelka oblíbila. A bylo to přijato se žárliveckou nevolí, protože o její přízeň stáli všichni. Ale jen Moucha, Dušan Moucha, se s tím pokusil něco udělat. Však taky nemohl jinak, protože byl ve třídě tím, čemu se dnes říká King. A tak se hodil marod, vytáhl si teplotu na devětatřicítku, protože to Kingové umí, a celý dva dny se potil v posteli nad básničkou na Stalina, přesvědčený o tom, že Stalin je přece víc než Tom Mix, král kovbojů. A tak velký King světového proletariátu měl nesobecky podpořit malého školního Kinga. Znovu připomínám, že se psal rok 1952.

Ona: Mohl byste teď aspoň kousek z tý básničky?

On: To bych, věřte, rád. Bohužel nemohu sloužit. Ale ručím vám za to, že ta básnička nestála za nic.

Ona: A co kdybyste teď zkusil aspoň dva Kingovy veršíky zplodit. Vždyť jste profesionál. Aby to vyprávění bylo plastičtější.

On: Tož přiznám se, že básničky na Stalina nejsou má silná stránka.

Ona: Ach jo. Budu si muset posloužit sama. (Pauza 8 vt.) Když Stalin večer usíná, jde do svých snů jak do kina.

On: Ale vy máte talent! Karel Sýs by vám mohl závidět!

Ona: Fajn, sundejte ruku z mýho kolena. Jedeme dál.

On: Na začátku vyučování se přihlásil a šel báseň odevzdat. Ale ta nová učitelka ji nedokázala ocenit. Básničku mu beze slova vrátila, aniž ji přečetla třídě nahlas. A tak když si chtěl dál podržet svou královskou svrchovanost, museli všichni vzít na vědomí, přečíst si z mýho ksichtu, že jsem si svou drzost škaredě odskákal. A tyhle záležitosti se vždycky vyřizovaly na Špilberku. Tam bylo jejich hájemství.

Ona: Takže zelené stráně špilberské zas zuřivě kvetly a lípa zas bzučela, nadita včelstvem?

On: No, jak vy dokážete být zlá!

Ona: Andreo!

On: Prosím?

Ona: Jak vy dokážete být zlá, Andreo! Smíte mi tak říkat, zlá Andrea. A pokračujte prosím.

On: Když mě Moucha zmlátil tak, že ze mě málem vytloukl duši, posbíral mě z bláta a opřel o strom a vypláznuv dlouhý vrásčitý jazyk, pečlivě si olízal otlučené kotníky hromotluckých pěstí a ponechal mě mým myšlenkám.

Ona: Nádherný obrázek! Až mě to láká. Nebudete se zlobit, když se teď na chvilku do toho vmontuju? (Pauza 5 vt.) Takže dlouho jste tam seděl opřený o strom a nebyl si jist, jestli to nad vaší hlavou bzučí včelstvo v koruně lípy, anebo jestli to nebzučí sám rozdurděný vesmír se vším svým hvězdným komoňstvem. Ať tak či onak, nakonec jste se rozhodl zvednout a s potácivou zarputilostí šel, aniž jste měl ponětí, kam to vlastně spěcháte. Pár zvědavců se po vás ohlédlo, zůstali chvíli stát a koukali, jak jste zaprasený blátem a krví, a někdo se vás dokonce zeptal, ale nedočkal se odpovědi, protože jste jen pořád šel a šel a šel. Až jste sestoupil ze Špilberku přímo na ulici biskupa Gorazda a tam, dřív než jste si to stačil uvědomit, stiskl zvonek.

On: Vidím, že jsem tady zbytečný, má zlá Andreo.

Ona: Ale kdepak, dál už si to netroufám vědět. Co bylo po zazvonění, nechám na vás.

On: Yes, stiskl jsem tedy zvonek. Kdo je? ozval se hlas za dveřmi nevybavenými kukátkem. Ale já ze sebe nedostal ani slovo. Dveře se napřed jen nepatrně pootevřely, ale pak už se rozletěly dokořán. Panno nebeská! vydechla a vtáhla mě rychle dovnitř. Znova jsem se pokoušel cosi říct, ale jazyk se mně jen naprázdno otáčel v hubě. Takhle!

Ona: Jak? Mohla bych ho ještě jednou vidět?

On: Dvakrát panáček nekáže. Přijďte někdy ke mně a budu vám ho ukazovat pořád dokolečka. (Pauza 3 vt.) Soudružka učitelka mi napřed u kuchyňského dřezu umyla obličej a konstatovala, že to chválabohu není zas tak tragický, jak se na první pohled zdálo. Potom si vyřídila nějaký telefonát, zrušila schůzku s kýmsi a vymluvila se přitom na hromadu sešitů a písemek. A uvařila mi čaj s rumem, což byl v té době univerzální lék na všechna protivenství. Má zlá Andreo, kde jsou ty časy univerzálních léků? Pomalu jsem usrkával čaj a konečně zas byl schopen mluvit.

Ona: A tady bych si zas troufla. Můžu zase chvíli? Anebo radši ne. (Pauza 1 vt.) Anebo teda jo. (Pauza 5 vt.) Soudružka učitelka řekla, že když vás někdo potřeboval takhle ztlouct za to, že se jí líbila vaše povídka o králi kovbojů, tak že je to moc dobrej vstup do literatury. Řekla vám, že ten výprask byl vlastně váš první honorář, aha. A pak pokračovala: To říkám naprosto vážně a moc bych chtěla, abys mi teď rozuměl. Ti nejlepší spisovatelé, co svět světem stojí, nesklízejí bohatství a slávu, ale především bití. Krev a bláto, Tome Mixi.

On: Jo, přesně tak, jako byste tam tenkrát byla. (Pauza 4 vt.) Ale pak najednou přerušila povídání o literatuře, protože jí došlo, že se teď především potřebuju vykoupat. Vždyť jsem byl celý od sajrajtu, v kterém mě Moucha s potěšením vyválel. A zavedla mě do koupelny a napouštěla vanu a zároveň mě svlékala.

Ona: Tak bacha, trochu víc o tý koupelně.

On: No, byla to taková malá komora, kterou skoro celou obsáhla vana a odkud byl velkým oknem, zataženým záclonou, výhled do zahrady, vložené jak zelený šperk doprostřed ošklivých zdí a šedivých dvorů.

Ona: Fakt, parádně řečeno, tak jak vy to umíte, ale měla bych radost, kdybyste mi takovou koupelnu z počátku padesátých let představil konkrétněji. To by nešlo?

On: Vždycky jsem tušil, že dámská koupelna je cosi jako kosmetická svatyně, vybavená vším tím mešním nádobíčkem, ale tenkrát

zrovna, hned napoprvé, když je člověk nejvnímavější, jsem byl, lituju, dost nepozorný. Intenzivně mě zaměstnávalo něco jiného. Ale přestože jsme byl k tomu jinému vší bytostí upřen, nepodařilo se mi to zastihnout. To je jako když sedíte před syslí dírou a hlídáte, až se ten pobuda objeví, a pak se jen na vteřinku otočíte po nějakém zvuku za vašimi zády, a ten sysel stačí vyklouznout.

Ona: Smím vědět, co jste teď pojmenoval nepolapitelným syslem?

On: Zasmějete se, protože tím myslím onen nepostižitelný okamžik, v němž se samaritánský dotek změnil v milostný. Opatrně mě omývala pečlivě se vyhýbajíc všem bolavým místům – byl jsem od Kinga Mouchy pohryzán jak od šakala – a najednou jediný dotek, nevím který, uvedl všechno do pohybu. A pak jsem už jenom, jako ve snách, slyšel, jak mi říká, ale no tak, no tak nespěchej, Tome, máme přece spoustu času, práce kvapná málo platná, kovboji. (Pauza 9 vt.) Ale hned od počátku mně vědomě lhala, vůbec jsme neměli spoustu času. Ta škola pod Špilberkem byla jenom její přestupní stanicí. Její bachraté kolegyně, bábušky z děrévušky, jak jim říkala, si ji hned od první chvíle znenáviděly a už bylo rozhodnuto, že hned po prázdninách pofrčí dál a nastoupí na nějaké vesnické škole kdesi v pohraničí. Moc dobře věděla, jak máme málo času. Ale nikdy mi to neřekla. Prosím?

Ona: Vůbec nic. Jsem jak pěna.

On: Ze dne na den přerušila všechny své brněnské kontakty, abychom mohli být spolu, a ten malý byt na Gorazdově ulici se teď stal uzavřeným vesmírem, do něhož jsme vklouzávali jak uprchlíci z antisvětů. Často jsme se milovali na koberci, protože mě nebyla s to naučit zvládat tu splašenou netrpělivost. A někdy už i v předsíňce. Sotva mně otevřela, už jsem se jak malý kentaur dral z kalhot, a to hned nevěděla, jestli se má smát, nebo vlhnout. Přitom se třeba nešikovně opřela o dřevěný reliéf Jana Husa na hranici kostnické, mistrovské dílko jejího dědečka, vlasteneckého řezbáře, a jak jsem ji tam s klukovskou divokostí tiskl, hořel jí Hus příští den na zádech,

takže se mohla v hodině dějepisu svléknout jak názorná pomůcka. (Pauza 5 vt.) Ale kromě toho našeho uzavřeného vesmíru existoval ještě jakýsi venkovní svět, v kterém jsem se taky musel pohybovat. Ale s ním se taky cosi stalo. Všecko se v něm obrátilo vzhůru nohama a běželo po rukách jako ten cirkusový august, který najednou, hlavou dolů, vystřelil z pusy jazyk a ten se mu pak tam dole klimbal jak nějaký červený opičí chuj. Ach pardon. Omlouvám se.

Ona: Nic se nestalo. Naopak, je to velice názorný obrázek toho světa vzhůru nohama.

On: Měl jsme pocit, že ve škole o nás všichni vědí a při jejích hodinách jsem se bál na ni podívat. A doma jsem na tom nebyl o moc líp. Když mě někdo oslovil, vždycky jsem se vylekal. Bál jsem se každé otázky, ještě dřív než byla vyslovena. Ale kupodivu nikdo o nás nevěděl. Jako by mezi námi a světem byla snad jakási neprůhledná zástěna. A bůhví jestli ji držel anděl či ďábel. (Pauza 8 vt.) Utečme! navrhl jsem. Jsou přece země, kde by si nás nikdo nevšímal! Je Jižní Amerika, ne? A je Martinik, co? A Napoleonova Korsika!

A taky je Gronsko, napovídala mi. A severní a jižní točna, ne? A jsou velké obyvatelné ledovce! A pohostinné hrobky faraonů! A jsou odstavené měděné a olověné doly! A jsou hluboká skotská jezera, v nichž se dá žít se stéblem vystrčeným nad hladinu!

A když se opravdu vyvedlo slunečné odpoledne, seděli jsme proti sobě ve vaně v plné sluneční záři a s rozhrnutým závěsem i záclonou, ale taky s rizikem, že nás uvidí kdosi z toho osamělého okna tam vysoko v protější zdi.

Nevíš, kdo za tím oknem bydlí?

To vím náhodou docela přesně. Předsedkyně uličního výboru. Až ta nahlásí mým kolegyním ve škole, co tady spolu děláme, sežerou mě zaživa, bábušky z děrévušky, ježibabky.

Neboj, dřív tě sežeru já.

A někdy se stalo, že jsme celé hodiny vůbec nepromluvili. Jen jsme po sobě chňapali desítkami úst a pronikali do sebe stovkami

sliznic a navzájem splývali a zas se oddělovali a ztráceli přitom jistotu, že jsme se oddělili vždycky správně a že se nám všecko nepromíchalo a že nejsme teď zbloudilí androgyni.

A pak jsem jednou ležel na zádech a Jana jak na houpacím koníkovi, nahoru dolů, nahoru dolů, a držela přitom v zubech jasně červenou růži, jíž se říká Dame de coeur. A pak se co nejvíc sklonila a šel jsme jí vstříc, až jsme se dotkli rty, a já opatrně, abych se nezranil o ostny, převzal růži a položil zas hlavu na koberec a po chvilce ji zase zvedl a teď mi zas ona šla vstříc a vzala si růži zpět. A tak Dame de coeur stále putovala mezi námi, z úst do úst jak štafetový kolík na trati, kterou jsme teď spolu běželi, až jsem ucítil, že ztrácím vládu nad sebou a vykřikl jsem a chňapl po ostnaté růži a hned krve jak z prasete, a šlo teď ze mě nahoře červené a dole prudce zas bílé, odšpuntován zaráz dvěma dámami de coeur.

Chtěla bych, abys věděl, že tohle, co tady teď děláme, je taky honorář. Už dopředu za to, co jednou napíšeš.

Rozumím, něco jako záloha. A mám ti podepsat, že jsem ji převzal?

Smála se: Teď právě podepsals, bílým a červeným inkoustem!

(Pauza 18 vt.)

Ale pak přišlo to zlé, kruté, šílené. Dodneška jsem nedokázal pochopit, jak mi to mohla udělat. Uprostřed toho léta bez rozloučení zmizela. Samozřejmě mi hned na začátku řekla, že až to přijde, nebudem se loučit. Ale to jsem nevěděl, že je to tak blízko. A když se pak stalo, zachránila mě jen má neschopnost uvěřit, že se už nikdy nesetkáme. Dlouhé roky jsem ji pak hledal, už dávno dospělý a už dávno v jiném čase, pokoušel jsem se zjistit, kam ji zašantročili, ve které vesnické škole učí, pokud vůbec ještě učí, pokud vůbec ještě žije. To, co jsem tenkrát během pouhých šesti týdnů, to, co jsem tenkrát prožil, mě nepředstavitelně změnilo. Rázem jsem se odlišil od svých vrstevníků, najednou jsem byl mnohem starší a nevěděl jsem o nikom, komu bych to mohl svěřit. Octl jsem se sám ve světě,

o němž jsem předčasně věděl příliš mnoho. Když něco takového prožijete ve dvanácti, napřed ten uragán a pak tu ničivou ztrátu, tak už celý váš život jen roste kolem toho. Měla vůbec tušení, co mi tím způsobí? Myslím, že ano, a myslím, že to byl její záměr. Má učitelka, má zasvěcovatelka, má dame de coeur, milostná mrcha, jíž vděčím za všechno.

(Pauza 9 vt.)

Ona: Kdy jste ji přestal hledat?

On: Copak já vím? (Pauza 6 vt.) Nikdy jsem ji nepřestal hledat. Jak utíkal čas, přál jsem si aspoň nahlédnout do bytu na Gorazdově ulici, ale zavčas jsem z toho vycouval, když mi došlo, jak by to bylo zlé, kdybych tam zazvonil a otevřel mi někdo cizí. Tak dobře a co aspoň tu zahradu, co jsme se do ní dívali koupelnovým oknem? Několikrát jsem obešel celý domovní blok a marně hledal vchod do zahrady. A pak jsem si na Úvoze našel vysoký činžák a dostal se tam na půdu a z půdy na střechu a pokoušel se z té výšky zahlídnout mezi domy na Gorazdově zelený šperk vložený doprostřed ošklivých zdí a šedivých dvorů. Ale viděl jsem jen ty ošklivé zdi a šedivé dvory. Povím to takhle – kdysi dávno, velice dávno jsem vstoupil do zakázaného města a pak někdo šel a pozamykal všechny jeho brány a já dnes nevím, jsem už venku, nebo jsem zůstal tam vevnitř?

Ona: To je hezké, dokonce velice hezké, ale chybí tomu konec.

On: Jakto konec?

Ona: Takhle to přece nemůžete nechat.

On: Má zlá Andreo, takhle jsem to přece nenechal já, nýbrž to, čemu se myslím říká život. Za to, že můj příběh nemá konec, nemůžu přece já.

Ona: Tak fajn. Chvíli se toho zas ujmu. Smím? Proč myslíte, že jste ji už nikdy nenašel? Proč se sama neozvala? (Pauza 7 vt.) Z toho prostého důvodu, že se stalo něco, co vstoupilo mezi vás. Něco, co přitom s váma úzce souviselo. Už rozumíte? (Pauza 6 vt.) I kdyby ji odtamtud nevyštvali, musela by sama utéct. Co nejdál od vás. Tak co,

už se vám rozsvítilo? (Pauza 5 vt.) Ten důvod se ale naplno vyjevil až pár týdnů poté, co odešla. Už vám to zapaluje? Ještě ne? (Pauza 4 vt.) Ještě pořád ne? (Pauza 3 vt.) Byla s váma v jiným stavu! Zbouchl jste ji! Jenže vám bylo tenkrát, vašnosto, dvanáct, jí čtyřiadvacet! Dovedete si vůbec představit ten skandál! V tý době! Upálili by ji jak čarodějnici! Moment, nechte mě domluvit! Má babička rychle pochopila, že se to nesmíte dozvědět. Váš zázračný chámovod, ten úderník a stachanovec, sice už fachčil na plný pecky, vaše geniální obraznost taky, ale jinak jste byl jen pitomej kluk, a kdybyste se to dozvěděl, vaše reakce by byla katastrofální! Všecky vás tenkrát mohla pohřbít! A kromě toho, má babička měla taky povinnost ke svýmu děcku. A tak se tam kdesi v pohraničí narychlo provdala, a když se můj otec narodil, měl už zajištěno rodinné zázemí a o vás se nikdy nedozvěděl. Už končím, ještě půl minuty! (Pauza 3 vt.) Teprve, když babička viděla, jak nezadržitelně rostu do její podoby, rozhodla se poslat mě vám do cesty. Vlezla jsem do vašich kurzů tvůrčího psaní a hned jsem si všimla, jak mě hltáte očima. Protože ta podoba je kdesi ve vás navěky zafixovaná. A taky jsem věděla, že si nosíte s sebou příběh, který jste nikdy nedokázal napsat.

On: Tak fajn a můžu teď zase já? To, co jste mi pověděla, ten váš závěr mého příběhu, ta vaše pointa, vždyť to je kýč, hloupý kýč! Promiňte, to ale neberu. Tak pitomý konec, takový škvár si opravdu nezasloužím. A škoda, mohl to být milý večer. Tak zapomeňte na to, o čem jsme mluvili. A ještě něco. (Pauza 4 vt.) Nebudu se zlobit, když vás už neuvidím ve svých kurzech psaní. Jste zkažená telenovelami.

Zvednutím ruky zavolal vrchního a zaplatil dvakrát dvě deci vavřince. A teprve když doma otevřel aktovku, našel malý, zčernalý klacík, který mu tam zřejmě, když byl zaměstnán placením, podstrčila. Podržel ho chvíli v ruce. (Pauza 572 vt.) A pak pochopil, že to byl (před mnoha a mnoha a mnoha lety) stonek růže. Teď už ovšem bez květu i ostnů. Ale jeho mladičká žena, protože ho stále ještě

milovala, vyhověla tomu zvláštnímu přání. Avšak hned při druhém pohybu úd ráčil vyklouznout a už jen ležel stařecky svraštělý. Ale oni, předávajíce si zčernalý klacík z úst do úst, dál běželi svou spanilou jízdu.

A pokud nezemřeli, běží ji tam dodnes.

Mávnutí motýlích křídel

Zdena odletěla do Montpelier na mezinárodní kongres o aktivaci telomerázy a kancerogenezi. A protože Jakub obtížně snášel její nepřítomnost, nabral si na ten svůj „slaměný týden" spoustu práce včetně služby na Lince naděje. Ale přesto mu zůstal jeden plonkový den jako taková vzduchová bublina v jantaru. A tak dostal nápad, že by v té bublině mohl pověsit Bauchův obraz (Večerní bouře). Zdena ho dostala od původního majitele, jehož dcera umírala na rakovinu, ale Zdeně se podařil ten zázrak, který se jednou za čas stává i na brněnské onkologii. Obraz si donesla srolovaný a zasunutý do veliké tuby. Jakub se tedy domluvil s rámařem a ten přišel s klínovým rámem už té velikosti, rozložil si vercajk na stolku pod oknem a před Jakubovýma očima se pustil do práce.

„Plátno se nesmí dotýkat plochy rámu, aby se vnitřní hrany lišt neotiskly na obraze," vysvětloval mi pan Láník a pak plátno přichytil napřed provizorně a speciálními napínacími kleštěmi je opatrně vypínal od středu protilehlých lišt až do stran, načež přemístil některé hřebíčky a přichytil definitivně. „Tohle je velice kvalitní konopné plátno, a tak se nebojte, nebude třeba to přepínat." Nakonec opatřil rám kroužkem tak, aby skobička nebyla vidět. Hned po jeho odchodu jsem se odhodlal obraz pověsit. Už dávno jsem věděl kam. V ložnici byla jedna volná stěna, stačilo jen sundat plakát s Charlie Chaplinem. Sroloval jsem Chaplina, a když jsem věšel Baucha do výše očí, odloupla se v tom místě taková velká šupina, vlastně jakési víčko, zabarvením přizpůsobené zdi.

A pod odloupnutým víčkem uviděl Jakub cosi velice podobného kukátku ve dveřích, jen to bylo o dost menší. Vedle bydleli mladí manželé, prodavačka u Meinla a řidič dodávky. A pokud dispozice jejich bytu byla totožná s Jakubovým – což bylo velice

pravděpodobné, vždyť tohle byl činžák postavený v padesátých letech jako takový ošklivý „stroj na bydlení“ – pak kukátko míří sousedům přímo do ložnice. A tu ho napadlo, že když teď sundal víčko, záblesk světla ve zdi je může na kukátko upozornit, a on teď bude platit za hříchy předchozího nájemníka. Proto se rychle spustil na všechny čtyři a pokusil se tu šupinu najít. A tu někdo zazvonil.

Zatímco jsem připravoval místo pro Bauchovu Večerní bouři, sestupoval pan Láník po schodech (dům je bez výtahu) a nejspíš až u domovních dveří zjistil, že si u mě zapomněl ty napínací kleště. A když si pak na stolku pod oknem otevřel koženou kabelu, aby si tam kleště uklidil, uviděl dveřmi do ložnice Bauchův obraz, kladívko a krabičku se skobičkami. „Takže vy to už zkoušíte pověsit? Tak já bych to nestrkal doprostřed, ale spíš tak trochu doleva. Ukážu vám kam. Můžu dál?“ Zahradil jsem mu cestu. „Nezlobte se, pane Láník.“ Kývl: „Já vím, chcete říct, že nemám co dělat ve vaší ložnici. No nic, chtěl jsem vám jen poradit. Ale už si beru kabelu a mažu.“ Stál jsem chvíli za zavřenými dveřmi a naslouchal, jak starý Láník zas pajdá ze schodů. Ta blamáž, kdyby se teď provalilo, že dosud seriózní psychiatr je ve skutečnosti ložnicový voyeur. To bych mohl řemeslo rovnou pověsit na hřebík.

Jakub zvedá víčko nalepené na nasliněném ukazováčku, ale přitom si uvědomuje, že to vůbec nebude jen tak. Jestli průhled zatím neobjevili, a všechno mluví o tom, že ne, tak to přece neznamená, že ho neobjeví nikdy. Musí je proto předejít, to je teď jediné řešení. Není problém zjistit, kdo v tomhle bytě bydlel před ním, horší bude dokázat, že tenhle nájemník byl tím voyeurem. Ale než zas nalepil víčko na své místo, přece jenom napřed zakryl kukátko svým pravým okem.

Zaskočilo mě to snad ještě víc, než ten objev kukátka. Průhledem ve zdi jsem totiž neviděl ložnici ve vedlejším bytě, jak jsem čekal, nýbrž jakousi zahradu. A přitom za touhle zdí mojí ložnice zcela určitě nemohla být venkovní fasáda, průhled ven z domu. Nemluvě

už o tom, že tady v nejbližším okolí nebyla přece vůbec žádná zahrada. A pak už jsem taky uviděl kluka, který seděl v koruně jednoho z těch stromů a četl si tam v nějaké knížce.

A Jakub nejenže okamžitě toho kluka poznal, nýbrž taky hned uhodl, co je to za knížku. Lovci orchidejí v předválečném vydání. To byla totiž jediná knížka, kterou si chodil číst do koruny stromu, aby si tak vyvolal iluzi účasti na těch dobrodružných dějích v jihoamerických pralesích.

Jak je to dnes dávno, tenkrát mně bylo tak devět nebo deset roků. A to, na co se teď dívám, je tedy cosi jako rodinnej film z mého dětství. Jenže to má jednu maličkou závadu: neměli jsme doma kameru a žádný rodinný filmy se u nás nikdy nenatáčely. Dobře, budu hádat. Zdeně jsem kdysi povídal o tom, jak jsem si jako kluk četl v koruně stromu, a tak z krabice s rodinnýma fotkama vylovila tu z mých deseti roků a najala si nějakýho uličníka, co chodil do večerní školy k herci Mikuláši Mazlovi, který v Brně učíval hrát dvojníky. Takže za tím kukátkem není průhled do vedlejšího bytu, ale na dárkový video.

A tak Jakub hádal, že je to nejspíš dárek k jeho padesátým narozeninám, jejichž oslava ho čeká hned poté, co se Zdena vrátí z kongresu. A že to teda všechno pokazil, když si ten dárek už teď našel a rozbalil. I odstoupil od kukátka a rozhodil bezradně rukama. Ale netrvalo dlouho a přesvědčil se, že je to asi jinak. Když totiž zas přiložil oko, objevila se tam jiná sekvence. Už neseděl na stromě, ale v téže zahradě u prostřeného stolku a byli tam s ním oba rodičové a ještě kdosi.

Ale to je přece strýc Uher! Právě se vrátil z komunistickýho lágru, kde ho drželi sedm roků. A tohle byla jeho jediná návštěva u nás. Jak bych se na ni nepamatoval! Ten nádherný letní den a prostřený stolek pod ořešákem královským! Asi jsem o tom Zdeně taky povídal, ale neměl jsem v krabici žádnou strýcovu fotku, a tak ho nikdo nemohl zahrát! A kromě toho, podoba mýho otce a mý matky,

uchovaná v mý emocionální paměti, co o tom můžou vědět nějaký fotky! Ale v tom kukátku teď, to byli oni, na to bych přísahal!

Doktor Jakub Mayer trpěl čímsi, co by se snad dalo nazvat „studem v iracionálních záležitostech". Sám si to tak kdysi diagnostikoval. To bylo nepříjemné tím spíš, že byl psychiatrem, jehož pacienti měli anamnézy plné všelijakého „iracionálního smetí". Horší ovšem bylo, že se s iracionálnem setkával i ve vlastním životě. Zvláště živě se mu vybavovaly dvě příhody, které ho dokázaly zneklidnit. Je tomu už víc než tři roky. Ráno se probudil, šel do kuchyně a našel tam obrovskou skvrnu na zdi. V noci zřejmě praskla ve zdi vodovodní trubka a musel teď rychle zavolat instalatéra. Ale sotva položil sluchátko, telefon zazvonil a volali z nemocnice, kde v noci zemřel Zdenin otec na mozkovou mrtvici. Praskla mozková céva a následovala hemoragie cerebri s už nezvratným následkem. I když mezi prvým a druhým, prasklou vodovodní trubkou a prasklou cévou, nebyla samozřejmě vůbec žádná kauzální souvislost a dávat to vůbec do jakýchkoli souvislostí působilo nenáležitě, ba přímo pohoršlivě, Jakub okamžitě uhodl, že jde o jev, jemuž Jung říkal synchronicita: časový souběh dvou i více spolu nesouvisejících událostí, které ale mají jakousi, třeba i kuriózní spřízněnost. Čili Jungem se tomu nakonec přece jenom dostalo jakéhosi „racionálního posvěcení", tím spíš, že si pro synchronicitu, jak Jakub taky věděl, našla fyzika obdobu v oblasti kvantových částic.

Ta druhá příhoda byla pak naprosto všední, obyčejnská, prosta vší hravé obraznosti. Ale kupodivu mě tím víc zasáhla. Člověk by řekl kravinka, ale mě by to málem přivedlo k šílenství, kdybych zrovna nebyl tím psychiatrem, anebo snad taky i k náboženské konverzi, kdyby zrovna můj dědeček nebyl tím evangelickým pastorem. Byla to neobjasnitelná blbinka, pro niž jsem nenašel žádné „posvěcení". Seděl jsem sám u snídaně, když mi spadla lžička pod stůl. Spustil jsem se za ní, ale byla tam k nenalezení, a přitom pod stolem a kolem stolu nebylo nic, do čeho by mohla zapadnout anebo za

čím se schovat. Napadlo mě, že odskočila daleko od místa dopadu a hledal jsem ji v celém prostoru kuchyně. Pak jsem zavolal na kliniku a domluvil se s kolegou, že pro ten den převezme mé pacienty a uvolnil jsem si tak prostor pro důkladné hledání. A vlastně dodnes jsem to hledání nevzdal, jsa v pokušení rozebrat kvůli té pitomé lžičce nejen celej byt, ale snad i celej dosažitelnej svět, do poslední třísky a posledního ptačího pípnutí.

To, co nazveme Jakubovým „studem z iracionálna", se pak projevovalo i tak, že se s tím vždycky snažil vyrovnat sám a nikomu se nesvěřil se svými nezpracovatelnými zážitky, přičemž mu co psychologovi muselo být jasné, že je to ten nejhloupější způsob, jak na to reagovat. Tak i v tomto případě. Věděl už, že o tom neřekne Zdeně, přestože to pokračovalo dál, další a další sekvence z dávné minulosti, z druhé poloviny padesátých let. Zřetelně si vzpomínal na tu jedinou návštěvu strýce Uhra, jak s ním poseděli na zahradě, ale i na to, jak se to pak otci rozleželo v hlavě, jak se vyděsil a okamžitě zas přerušil kontakty s tím politickým vězněm. Vídat se s politickými vězni mohlo mít v té době velice neblahé následky.

Maminka měla na otce rozhodující vliv, kdyby ona řekla, aby se o strýce postaral, vždyť by mu mohl najít slušné místo v První brněnské, kde byl v tom čase zástupcem ředitele. Ale bohužel ho naopak podpořila v jeho obavách a tím strachem pak taky infikovali všechny příbuzné. Strýc se tak octl v naprosté izolaci a byl na tom vlastně hůř než v lágru, protože tady pak už neměl, s kým by promluvil. Jestli to není tak náhodou na velikou studii o fenoménu druhé půle padesátých let, kdy se už někteří z těch lágrů vraceli, ale do úplně jiného světa, než který kdysi opustili, do světa, kterému nerozuměli a v němž je už nikdo nečekal. Neříkám, že všichni takhle dopadli, ale strýc rozhodně měl tu smůlu. Ať to bylo, jak bylo, v lágru přináležel k jakémusi společenství a tady teď vstoupil do mrazivé samoty.

Jakub tam stojí, oko na otvoru ve zdi. Vidí teď svou matku, jak sedí sama u stolku na zahradě a zapaluje jednu cigaretu za druhou

a myšlenkami kdoví kde oklepává si popel na halenku a na sukni. Přestože Jakubův strýc nebyl žádný její pokrevní příbuzný, jen bratranec jejího muže, po strýcově sebevraždě se s ní něco stane a bude čím dál osamělejší, jako by chtěla kopírovat jeho osud, a pak už to vezme zkrátka, rakovina plic. Ale teď je ještě čas, hádá Jakub, teď, jak tam sedí, tak to je nejspíš jen pár dní po strýcově návštěvě, teď, kdyby měl příležitost s ní promluvit, vždyť na její vůli záleží, protože otec je v jejích rukách tvárný jak chlebový těsto, teď, kdyby měl šanci si s ní promluvit, zachránil by jistě nejen strýce, ale možná taky ji. A sotva na to pomyslí, jak na štičí přání vystoupí pomalu ze zdi klika a pak se už rýsuje obrys dveří a už vidí, že je mu nabídnuto vstoupit dovnitř.

Stiskl jsem kliku a dvířka se docela samozřejmě otevřela. A teprve teď jsem se polekal. Viděl jsem do zahrady svýho dětství, tam, kam jsem dosud hleděl pouze kukátkem. *Ach ten stolek mezi stromy*. Maminka tam seděla sama, ale tak zamyšlena, že oklepávala cigaretu mimo popelník, na halenku a na sukni, a kdybych tam teď vešel a šel pomalu k ní, poznala by mě? Zvedla by hlavu, usmála se, anebo by začala v hrůze křičet? Cítil jsem zároveň touhu tam vstoupit, ale taky dosud nepoznanou úzkost a ten ostych, ano ten ostych z iracionálního. Však zároveň jsem věděl, že kdybych si teď s maminkou promluvil, kdybych ji přesvědčil, aby zpracovala otce, zachránil bych nejen strýce, ale třeba taky ji. A už jsem si dokonce připravoval věty, které jí – když to dobře proběhne – povím. Jenže máme my lidé vůbec právo zasahovat do minulosti, a nebude můj zásah právě tím pověstným mávnutím motýlího křídla, které pak někdy v budoucnosti vyvolá děsivé přírodní katastrofy, třeba nějaké přízračné záplavy a povodně? Jen přítomnost je naše a za každý pokus pozměnit minulost můžem draze zaplatit. Stál jsem tam a v rozpacích přešlapoval a dvířka zůstávala pootevřena, ještě chvíli čekala, ale když jsem pořád jen přešlapoval a neměl se k činu, tak se dvířka zase zavřela, jejich obrys se rozpustil ve zdi, klika

se zas zasunula a jak jsem hned zjistil, v kukátku se zatmělo a byl tomu konec.

Jakub zatloukl skobu do zdi a nedal na rámaře a pověsil si obraz přímo doprostřed zdi, aby tak zakryl kukátko a umožnil mu tam v závětří nenápadně, poanglicku zmizet. A když o hodinku později nadzvedl prstem obraz, přesvědčil se, že kukátko poctivě využilo svého času a opravdu úplně zmizelo. Vidím, že budem kamarádi, pochválil je Jakub.

Zdena přijela z Prahy svým vozem, který si před odletem zagarážovala na Ruzyni. Přivezla Jakubovi nevelkou dřevěnou plastiku nějakého indiánského šamana, a přestože to pocházelo z jakéhosi pochybného šopíku, tvářilo se to dost věrohodně a Zdena nepochybovala, že to dotvoří image Jakubovy pracovny na klinice. Jakub si myslel svoje a nic nenamítal, ani když plastiku prozatím posadila (byl to sedací šaman) na komodu v jejich ložnici. Teprve pak se zastavila před Bauchem, lehounce se dotkla malíčkem rámu a kývla, že je obraz na dobrém místě. Zdena s Jakubem měli zásadu, že si nikdy nenosili svou práci domů, navzájem si nevnucovali zaujetí pro svá lékařská témata. Ale tohle bylo přece jenom něco výjimečného.

Viděl jsem na Zdeně, že prostě musí ten kongres ze sebe vyklopit, aby vůbec dokázala po přeletu z jiného časového pásma usnout. A vyprávěla mi o něm tak, že postupovala v soustředných kruzích, přičemž tím prvním, vnějším bylo samozřejmě místo konání, město Montpelier ve státě Vermont, lišící se od svého francouzského protějšku (Montpellier) například tím jedním el, ale přibližující se mu zato podobnou oddaností lékařským vědám. V dalším soustředném kruhu byla pak kuloárová atmosféra kongresu, kterou mi popsala jako takový obří abiturientský večírek. A ve třetím, vnitřním kruhu se pak soustředila na samotné pracovní téma kongresu, přenesené teď do útulných pahorkatin našeho manželského letiště.

Na břiše a s bradou podepřenou o složený polštář se Jakubovi pokoušela vysvětlit, proč aktivní enzym telomeráza patří k nejuniverzálnějším znakům odlišujícím nádorové buňky od ostatních v těle. Ale v okamžiku, kdy se chtěla pustit do výkladu telomery, tedy repetitivní sekvence DNA na koncích eukaryotických chromozomů, najednou vyskočila z postele a běžela k zrcadlu a vylovila z dosud nevybaleného kufříku balíček cigaret a zapálila si.

Poprvé v životě jsem ji viděl kouřit a nebyl jsem si jist, co na to říct. Ale Zdena si to sama okomentovala, když mi svěřila, jaký nesmysl je tvrzení, že v Americe je kouření už dávno na ústupu. „Náš kongres například celé dny ležel pod příkrovem cigaretového mraku." Po dlouhém a únavném milování (ještě nikdy se mi se Zdenou nestalo, abych měl pocit, že s ní běžím tak šíleně dlouhou a vyčerpávající trať, několikrát jsem zpomalil kopulaci a požádal ji, aby mi setřela pot z čela) si zase zapálila a prozradila mi, že kdysi, když jsem ji ještě neznal, kouřila, ale že se k tomu rozhodně nemíní vracet, že jenom dorazí ten americký balíček. A když jsem ji tam teď tak viděl, došlo mi, čeho jsem si dříve nikdy nevšiml, totiž jak je Zdena podobna mé matce. „A to mně říkáš ty, který bys měl nejlíp vědět, že muži si nevědomky vybírají ženy co nejpodobnější svým matkám. Vidíš, právě jsem ti splnila tvůj nejtajnější klukovský sen: vyspal ses se svou mámou!"

V úterý měl Jakub ty padesátiny. Tušil, že Zdena už dávno něco chystala, ale podařilo se jí to utajit tak dokonale, že když si v pondělí vpodvečer zajeli na to místo nad Brněnskou přehradou a uviděl tu parádní chalupu, kterou zakoupila za jeho zády, musel si kotníčky palců zatlačit slzy dojetí. V chalupě byl nábytek dle jejich vkusu a na jeho nočním stolku ležela nejnovější kniha slavného amerického psychoanalytika Irvina D. Yaloma „Když Nietzsche plakal" a chalupa byla zabezpečena dokonalým security systémem.

Nedokázal jsem si vysvětlit, jak tohle všechno stihla, aniž bych z toho cokoliv postřehl. Chalupa byla přiměřeně daleko od přehrady,

na niž tu byl shora příjemný pohled, protože jedině z téhle dálky a výšky nebylo znát, jak jsou její vody skrz naskrz prosyceny sinicemi. Stál jsem a vejral na malou bílou plachetničku, která se točila tam dole v tom velkém lavoru, když mě Zdena drbla do zad: byl čas jít spát, protože příštího dne jsme čekali přátele, s kterými to všechno oslavíme.

Vzbudil se zvlášť brzo do krásného dne – úplně na počátku nádherného léta 1996 – a protože místo vedle něho už bylo prázdné, vypravil se bosý po mechovitém koberci (na jednom místě pod ním něco ruplo jako krovky nějakého hmyzu) až k zadnímu okýnku, z něhož bylo vidět do zahrady za chalupou, kde stál stolek, ach ten stolek mezi stromy, a u něho seděla Zdena.

Tak děsivě podobná mé matce, až mě napadlo, že je to třeba ona, a pak už jsem věděl, že je to ona a že je mi tak ještě jednou dopřána šance zasáhnout do naší pokaňhané minulosti a říct máti, aby si promluvila s mým otcem ve věci strýce Uhra. A tentokrát jsem tedy už neváhal. Seděla ke mně bokem tak zamyšlena, že oklepávala cigaretu mimo popelník, na sukni a na halenku, a když jsem stiskl kliku a otevřel dvířka do zahrady, na prahu jsem hned trochu zachrčel, abych ji tak na sebe upozornil a nepolekal a aby nezačala křičet, až se objevím za jejími zády. A pak už jsem neodolal pokušení a nemyslel vůbec na to, že se nesmí beztrestně zasahovat do minulosti, a že můžu tak vyvolat přírodní pohromy, zaplavit naši zem stoletými a tisíciletými vodami, jak stojí psáno, a šel jsem pomalu k ní. Zvedla hlavu, usmála se a já se nadechl a promluvil.

A tak doktor Jakub Mayer rozevřel svá motýlí křídla a mávl jimi.

Via mala Brunensis

Právě začínalo dlouhé, vyprahlé a úmorné léto, jaké už teď na nás doléhá každým třetím nebo čtvrtým rokem, a navíc byla středa, můj dlouhý den za poštovní přepážkou. Stál jsem u velké váhy na balíky, bral jeden za druhým, natíral je štětečkem a lepil na ně štítky a cítil, jak mi horké kapky klouzají pod košilí. A pak jsem zvedl hlavu a uviděl ji. Jedna z těch nádherných ženských, co mě už léta obtěžují ve snech: blondýnka s dlouhými vlasy, anděl oblepený zlatým peřím a jak čerstvě vyškubnutý z andělského holubníku. Zvážil jsem její balík, natřel ho štětečkem, polepil a přenesl na vozík, na němž se pak balíky odvážejí na perón. Usmála se na mě a poděkovala. A o tři hodiny později, před osmou večer, kdy ve středu končím, uviděl jsem tu blondýnku znova. Trpělivě čekala až na konci dlouhé, poslední řady.

Stala s mi taková hloupá věc, přibalila jsem do toho balíku něco, co tam nepatří.

Řekl jsem Dobře, počkejte prosím tady, a zadním východem z poštovní budovy jsem se dostal na nádražní perón, kde pod dlouhým přístřeškem stála dlouhá řada vozíků s balíkovou poštou. Šel jsem kolem hlídače v prosklené budce (seděl tam tlustě a důležitě, pečlivě zamknutý do uniformy, z které mu rukávy a nohavicemi nepřetržitě vytékaly čurůčky potu), a protože jsem věděl, kde mám hledat, ihned jsem se vracel s balíkem. Cestou jsem si přečetl zpáteční adresu, a tak jsem se dozvěděl, že se jmenuje Dana Kotková, a vzpomínám si, jak jsem se skoro cítil dotčen obyčejnskostí toho jména. V poštovní hale je samozřejmě zákaz kouření, ale když jsem zastihl Danu s cigaretou (opírala se o pultík s průvodkami, byly už dvě minuty po osmé, hala se švihem vyprázdnila), nic jsem neřekl. Hbitě rozvázala provázek a pospíšila si, aby mě už nezdržovala.

Zůstal jsem opodál a zvědavě čekal, co asi vyloví z balíku. A přestože jsem si představoval ledasco, vzalo mi dech, když jsem to uviděl. Tím fantastickým předmětem, který se nestydatě objevil, byla stará, vykvedlaná vařečka. Muž, který uvidí ženinu vařečku – řekla s vážnou tváří –, musí pak tu ženu následovat do jejího domu.

Poté, co balík znova zabalila, odnesl jsem ho zase na perón, a když jsem se vrátil, zavřel jsem okna, zamkl vchod do přízemní haly, zastavil páternoster a odevzdal klíče na vrátnici. Ze zpáteční adresy jsem věděl, že bydlí nedaleko nádraží. Cestou jsme nepromluvili jediné slovo. A když jsme vstoupili do domu na Jánské č. 4 (do obytné části budovy Moravské spořitelny) a vyjeli výtahem do šestého, nejvyššího poschodí, čekalo mě ještě jedno překvapení. Místo dveří do bytu otevřela dveře, kterými jsme vešli na plochou střechu. Zůstal jsem na vteřinku polekaně stát, jak na mě zavanulo dávnou vzpomínkou.

Dana šla najisto. Postupoval jsem za ní po kovovém žebříku na další, výše umístěnou plošinu vedle prosklených strojoven výtahu, vypadajících jak obrovská terária anebo veliké skleněné zvony. Ještě stále jsme mlčeli. Dana mě kamsi vedla a já ji neobratně a se žaludkem sevřeným závratí následoval. Šli jsme teď nad Macochou dvora, odkud jak z bezedné zvukové žumpy stoupaly hlasy televizorů, ozvěna zkreslovala směr zvuků otvíraných a zavíraných oken pod námi, šli jsme jak po přehradní hrázi a viděli zároveň do dvora i do kaňonu ulice, svět střech připomínal přístav přecpaný stožáry, remorkéry i starožitnými parníkovými vehikly, přičemž se mi náhle zasekl dech, když jsem mezi stěnami dvou sousedních domů jak mezi boky vedle sebe kotvících zaoceánských lodí – v té uzounké průlince mezi megatunami lehounce se chvějící oceli – zahlédl lomivou propast až kamsi do nitra nezřených hlubin. Dana se po mně občas ohlídla a měl jsem pocit, že se výborně baví. Teď se například zastavila před drátem, který se zvedal nad plochou

střechou jako přepona trojúhelníku vyšrafovaného dalšími dráty, takže se nedal podlézt, ale jen překročit, přešlápnout tam, kde byl až na samém kraji střechy zachycen do kovového očka, a čekala, aby mi předvedla, jak se to dělá: přidržela se drátu otočena zády k příkopu ulice, překročila ho, ale vrátila se hned zpátky a pomalu mi ten pohyb zopakovala a pak jak vzorná gymnastka poodstoupila, zvedla paže, uklonila se a usmála. Dále bylo nám přejíti po úzké dřevěné lávce kolem širokého komína a Dana mě zase instruovala (předvedla, kam zasunout ruku, kde se přidržet a jak zas postupovat, obrácený zády k propasti dvora). Pak jsme opatrně přelezli jakousi pochybnou plechovou stříšku a jako z triangulačního bodu jsem teď viděl: naproti *nahoře* pečlivě zatažené záclony v nejvyšším poschodí hotelu Evropa, *vpravo dole* hračkovitý vchod do Elektrodomu na Jánské a *vlevo dole* špinavý hustý proud oběma směry po třídě Vítězství.

Přes *šikmou* střechu nárožního domu na Jánské a třídě Vítězství (domu s lékárnou U červeného raka) jsme přeběhli po čtyřech jako psi a po *rovné* střeše vedlejšího domu přešli nadmutí jak pávi, a tak octli jsme se na „domě barona Haupta", jehož všechna poschodí jsou ozdobena nevšedními polygonálními arkýři a v přízemí je velká prodejna kuchyňských a železářských potřeb. (Baron Štěpán Haupt von Buchenrode byl, jak jsem se nedávno náhodou dozvěděl, potomkem slavné průmyslnické rodiny a na konci 19. století si zakoupil šlechtický titul a provozoval tehdy velice módní českou vlasteneckou činnost.) A tam na střeše barona Haupta jsem náhle uviděl rozestřený fialově smaragdový koberec: protáhlou obdélníkovou plochu porostlou pronikavě zelenou pažitkou do nedělních polévek, jež právě kvetla velkými trsy nafialovělých kvítků. A v té chvíli mě napadlo, že úzkost, která mě v dětství prostupovala, jakmile jsem jen uviděl adventní fialovou barvu, se postupně měnila v pulsující fialovou radost; až dnes mnou protéká jak neónovými trubkami a chvěje se nedočkavostí.

Ale nebyl čas na dlouhé úvahy. Stáli jsme na pažitkovém koberci, který kvetl na střeše domu barona Haupta, vysoko nad třídou Vítězství a usmívali se: já rozpačitě a Dana poťóchle. Svlíkej se, pohni! a párkrát zatřepala rukama nohama a stála tam nahá. Nejsem zdaleka tak hbitý, seděl jsem obsypán jejími svršky jak velkými okvětními plátky, zápasil s tkaničkou svých potróblých botasek a vůně šnytlíku mě udeřila do smyslů a fialová radost hluboce prostoupila. A v tu chvíli jsem se podíval na hodinky a scházelo pár minut do deváté letního času a zvedl jsem hlavu a nedaleko odtud stálo ještě rudé slunko jak Ježíšovo planoucí srdce, co nám visívalo v dětství nad kuchyňským stolem.

Mezitím a potom se setmělo, a tak ještě zadýchaní a vykoupaní v potu a dřív než jsme si zas cokoliv oblékli, překulili jsme se na kraj ploché střechy Hauptova domu. A tady jsme se sušili v té horké tmě. A aby nám to šlo veseleji, přidala k tomu Šeherezáda vyprávěnku.

(Jenom jsem nechápal, proč při tom sedíme zrovna tak nepohodlně při kraji střechy, a dostalo se mi vysvětlení, že odtud hlídáme, až se bude vracet její starej z Černohorský pivnice. Je to děsné ranař, a kdyby tě se mnou chytil, rozmačká tě jak vemeno.

A co když pude spodem? Myslím dolů po Orlí a po Minoritské.

A co by to dělal? Už jedenáct roků chodí každé večír z Černohorské tudyma.)

A Dana si olízla rty a pustila se do vyprávění:

žil byl v jednom městě jistý, už nemladý muž a jeho příběh začal náhle zrovna toho dne, kdy si náhodou vzpomněl, jak mu nějaký známý kdysi povídal, že už se těší, až mu kluci trochu povyrostou, aby se s nimi mohl rozjet do Košic, a odtud pak vyrazijou na cestu přes celý Slovensko, Moravu a Čechy až do Aše, jenže nepůjdou po silnici, ale lesními stezkami, rozumíš, pudou jak lesní zvěř přes hory, lesy a roklinami, ze Slovenskýho Rudohoří do Nízkých Tater

a přes Velkou a Malou Fatru, Bílý Karpaty a Javorníky do Beskyd, přeběhnou Moravskou Bránu do Jeseníků, Orlických hor, Krkonoš anebo spodem přes Českomoravskou vysočinu, a tak pořád dál se stanem, spacákama a ruksakama, jenže všechno dopadlo jinak, protože než mu kluci povyrostli, co zbylo z lesní cesty z Košic do Aše? průmyslové emise a lýkožrouti spásli, co se dalo, a něco zas odtahali tiráci za dumpingové ceny do Rakous a do Valach a zůstaly jen odrbané, špinavé lesní ostrůvky, které už nespojovala žádná tichá stezka, které už dávno nespojovalo nic, leda něčí zlý svědomí, ale ten někdo si to stejně tak nebral, a tak zrovna téhož dne, co si na toho známýho a jeho kluky náhodou vzpomněl, se mu taky stalo, že najednou ti potkal nějakýho Matonohu, s kterým se neviděl už takovou dobu, Matonohu, s kterým chodil do školy, a okamžitě se poznali, přestože by František řekl, že se už dávno zapomněli, a tu si musel přiznat, že ta dávná léta, co kdysi strávil s Matonohou a s celou tou klukovskou partou, znamenala v jeho životě víc, než byl dosud ochoten připustit, a tak tam stáli a mluvili (a zrovna v tu nejhlučnější hodinu a na jedné z nejrušnějších ulic a lidi do nich vráželi ze všech stran) a samozřejmě došla řeč i na Montgomeryho, copak je možný, abys nevěděl – ptal se Matonoha –, že Montgomery je dnes jedním z nejvyšších a nejmocnějších úředníků v tom nejvyšším a nejmocnějším městským úřadě? a František si okamžitě vzpomněl, že ksicht podobný Montgomerymu už několikrát viděl v novinách a možná i v televizi, ale nikdy ho při tom nenapadlo, že je to ten jejich bývalý spolužák, že je to „náš Montgomery“, kterýmu kdysi kdosi z party dal tuhle obdivnou přezdívku (po polním maršálovi Montgomerym, po vítězi z II. světové války, po němž se tenkrát ještě jmenovala v Žabovřeskách jedna dlouhá ulice, dnešní Minská samozřejmě), a pak si ještě povídali o ledasčem a najednou se z ničeho nic odlepili a šli si po svých, a teprve když míjel hlučnou zahrádku hospůdky nad dětskou nemocnicí, napadlo Františka, že se s Matonohou na ničem nedomluvili a že ani neví, kde Matonoha

bydlí, ohlídl se, ale ten už stačil někam zmizet, a o dva dny později šel pak František náhodou kolem budovy nejmocnějšího městského úřadu a vzpomněl si na Montgomeryho a představil si ho v hlubinách té postmodernistické perníkové chaloupky, jak tam sedí u videa s obrazovými svodkami nejnovějších krajských aktualit, trpělivý strážce našich umolousaných osudů, a František se překvapivě rozhodl a vstoupil do prostory nejspíš hlídané fotobuňkami, teď vysílajícími svůj sojčí křik vlásečnicovými poplašnými kanály a prohlížejícími si vetřelce skrytými ka*me*rami *od barvy jeho kravaty až po vyboulení poklopce* –

Zvedl jsem hlavu, protože tady Dana zhurta zmlkla, a čekal jsem, až bude zas pokračovat, ale místo toho řekla Pro dnešek končíme. Píchla ukazováčkem dolů, kde táhl třídou Vítězství spolek černohorských střelců.

Oschlí, překotně jsme se oblékli a vyrazili na krkolomnou zpáteční cestu, teď už uzavřenou do tmy jak zásuvka prádelníku.

Na co myslíš? zeptala se mě bába Drotárová, když mě zastihla, jak skelným pohledem kókám do stropu největší brněnské poštovní haly, a sama si hned odpověděla: Na nesmysle!

Ve čtvrtek jsem měl kratší den náhradou za dlouhou středeční službu. Razítka mi voněla řebříčkem zahradnickým a lep poštovních známek chutnal jak citrónem pokapaná ústřice. Neb to udělá z úřednické nádeničiny láska, ta čarodějka. Přesto jsem úderem třetí vystřelil z pošty, ale okamžitě jsem si uvědomil, že mám moře času a že nevím, jak ho strávit. Jsemť mistr v plundrování času, ale tentokrát jsem si připadal jak lišejník, který má rozdrolit nestvůrně veliký balvan. Coural jsem po městě, a jak uplýval čas, naskakovaly mi v stále rychlejším sledu dávné i docela čerstvé vzpomínky a obrazy. Před půl devátou jsem byl na Jánské, odemkl si dole Daniným klíčkem a vyjel výtahem do šestého poschodí, kde už na mě čekala. Večer byl zrovna jak ten včerejší: dusný, horký a divoký a každý náš

pohyb nás zaplavil lijáky potu. Až jsem se polekal, kolik je v nás bezuzdné vody. O dvacet minut později jsme zas seděli při kraji střechy Hauptova domu a hlídali třídu Vítězství pod námi. Dana si olízla rty a pokračovala:

v přízemní hale nejvyššího úřadu panovalo nevrlé ticho a jen vrátný ze svý kukaně se na Františka líbezně usmíval, ale to jistě jen proto, že ho držel na mušce rychlopalnýho kulometu, a všechno by nejspíš dopadlo tak, že František by se po minutě otočil a zas vypadl a pustil to všechno z hlavy, kdyby se v té chvíli naproti neotevřely dveře výtahu a nevystoupil sám polní maršál Montgomery, prošel kolem se svým doprovodem a na jeho nehybné, frigovské tváři nebylo znát, jestli Františka poznal, prošel kolem tak nevšímavě, jako kdyby se, mrcha, odehrál na úplně jiné obrazovce úplně jiného televizního programu, ale takový byl odnepaměti, to bylo jeho mateřské poznávací znamínko, a František se za ním otočil a pomyslel si, kam valíš, ty píčo! ale sotva to v duchu vyslovil, jen si to stačil pomyslet, byl už zas Montgomery zpátky a sám a bez doprovodu a šel rovnou k němu a chytil ho za paži, promiň, že jsem tě hned nepoznal, ale to je z toho, že nosím v hlavě tolik hovězích ksichtů, že lidskej se mi tam už nevejde, a vzal Františka k sobě nahoru a tam si ho dlouho a zálibně prohlížel, někam ses mně v posledních třiceti letech ztratil, ale to teď rychle napravíme, a už jak sám baron Štěpán Haupt zvedl stříbrný zvoneček, který mu ležel na stolku před obrazovkou terminálu, a přiběhla sekretářka a přiběhl tajemník, oblečení do kostýmů komorné a lokaje, trval jsem na tom, vysvětloval Montgomery, aby všechno bylo stylově čistý, takže mají na sobě i historické spodní prádlo, jestli se chceš podívat, a už šel k sekretářce a chystal se jí zvednout sukni, ale František živě protestoval, ani si neumíš představit, Františku, jak tě rád vidím, řekl Montgomery a naplnil sklenky, tuhle kořalenku mám ještě od nebožtíčka Jožky Ulče, šak víš, toho slováckýho primáša, a nebudeš mi věřit, je tomu tři roky, co jsem ho jednou v noci požádal, aby si

vzal húsle, a jeli jsme na Centrálku a nechali šoféra zaparkovanýho u chodníku a přelezli hřbitovní zeď a primáš mi tam zahrál na hrobě mý matky, a bylo to k smrti pravdivý a krásný, že povídám, Jožko, choď mi sem zahrát, až já tady budem ležet, ale slib mi, kamaráde, že přijdeš zase v noci a přelezeš zeď, a Ulč slíbil, ale za dva roky mu rupla v hlavě taková cévka, a když jsem přijel do Strážnice připomenout mu ten slib, nepoznal mě už, nemluvil a vydával jen takový skřeky jak ňáké zasrané pták, a Montgomery si vzal sklenku a šel s ní k oknu a dlouho tam stál odvrácenej, a když pak čas zahoustl a tapety večera odchlíply, jeden z nejvyšších městských úředníků, stále ještě přilepenej k okenní tabuli, najednou rázně rozehnal ty chmury, uvědomil si, co vlastně Františkovi chtěl a přešel k věci: pokud si ještě, Františku, vzpomínáš na naši dávnou klukovskou partu, tak věz, že všichni jsme se tady časem moc hezky upíchli a všichni jsme si našli moc pěkná místečka v nejvyšších úřadech, jenom tys nějak zůstal stranou, nebyls jaksi po ruce, ale dřív než napravíme, co jsme opomněli, měl bych ti teď, tuším, něco svěřit, a začnu třeba tím, že se tě zeptám, chceš, Františku, chlapče, vědět, proč jsme se vůbec drali na tak vysoká místa a do tak vysokých úřadů? a proč jsme se kvůli tomu špinili a kurvili a proč jsme se vydrápali a profackovali tam, kam, jak známo, lezou jenom lidský mrchy, ale protože František neodpovídal – a co by měl tak asi odpovědět? – jeden z nejvyšších úředníků anebo možná vůbec ten nejvyšší úředník potřásl hlavou, odtrhl se od okenní tabule a začal si to rázovat po místnosti: a proč myslíš, Františku, že jsme nechali tak zpustnout tohle město, opadat fasády, zpustošit parky, propadnout sklepení a zdevastovat historický jádro? a proč jsme znemožnili realizaci všech těch chytrých a nanejvýš žádoucích projektů, co se už čtvrt století objevují v návrzích urbanistických souborů? a řekni mi, Františku, proč jsme například nedopustili, aby se uskutečnil dávný projekt přemístění hlavního nádraží mimo městský centrum a ulehčilo se tak nejhůř postižený zóně? proč všechno pořád jen

flikujem a flastrujem a obstavujem ohradama? proč se všechno tak zoufale vleče, proč jsou pořád jen rozkopaný ulice a na koho furt dem s tó flignó? a co myslíš, Františku, kam se propadly všechny ty investice a zvelebovací částky a proč jsme přivedli město až málem na veřejný smetiště všech měst? a proč jsme ošidili podchod před nádražím a škrábli i stavbu obchodního domu? tak fajn, tak prima, přerušil ho František, chcu to vědět, Montgomery, kam jsi ulil všechny ty finanční prostředky? ptám se, a kam zmizely penízky nás, daňových poplatníčků? a jak asi vypadá vyúčtování městský správy za poslední dvě desetiletí? a proč ses vůbec dral nahoru? a proč ses zkurvil tak, že před tebou každej slušnej člověk odplivne? a můžu a smím to vědět, můj milej polní maršále? a Montgomery se jen usmál a řekl Samozřejmě, právě se ti to chystám vysvětlit, Františku –

Končíme, končíme, řekla Dana, támhle jde můj černohorskej borec. Které je to? dívám se – oči na šťopkách – dolů do ulice. Ale Dana mě plácne po vyfénovaném zadku. Mrskni sebou, oblíkáme se!

Mrskni sebou, oblíkáme se! plácla mě Dana, ale sotva sáhnu po trenýrkách, vidím, že ona si tam dál dřepí a nehýbá se. Co je? leknu se a Dana se pomalu otočí a povídá To nebyl můj černohorskej blbec. Promiň, spletla jsem se. A když jsem se zas posadil a sepnul ruce pod koleny, olízla si rty a pokračovala:

můžu a smím to vědět, můj milej polní maršále? zeptal se František a Montgomery se jen usmál a řekl, samozřejmě, právě se ti to chystám vysvětlit, a vzpomínáš si, Františku, na náš dávnej klukovskej sen, na ten sen všech městskejch kluků? a František okamžitě přikývl, protože právě tohle čekal (bylo to rok nebo dva po válce, seděli jsme na střeše paláce Morava a dole Maliňák a ten rušný koridor, který se tenkrát ještě jmenoval Cejl a ne Gottwaldova a běžel dozadu až k textilním fabrikám, seděli jsme tam s celou klukovskou partou a město nám leželo u nohou a byla před námi dlouhá cesta, celá ta štreka, jejíž délku si tenkrát nikdo z nás nebyl

s to představit) moc dobře si vzpomínám, řekl František, ale nebyl to sen všech kluků, ale někdo tam tenkrát přišel na nápad a my jsme ho přijali za svůj, ale to už si nevzpomenu kdo – a František vrtěl hlavou – na jakej nápad? zeptal se Montgomery, na nápad přejít po střechách celý město z jednoho konce na druhý, a nejvyšší úředník kývl, tak vidíš, a to byl sen, pro který jsme už tenkrát byli ochotni zaprodat svý duše, ale museli jsme čekat hodně dlouho a hodně trpělivě, než se našel někdo, kdo byl ochotnej naše duše koupit, a tak jsme, Františku, pětadvacet roků pracovali na tom, abysme se dostali do křesel nejmocnějších úředníků a mohli tak uskutečnit starej klukovskej sen, a dnes je to cesta, která dokolečka obepíná celý město, běží nad všemi městskými čtvrtěmi, ale abychom na její stavbu splašili finanční prostředky, museli jsme je někde ulít, museli jsme je někde zdéchnót a zobnót, Františku, protože každé sen něco stojí, chci říct, že to, co jsme potřebovali *tam nahoře* – a vysoký úředník ukázal palcem do stropu – museli jsme si zas vzít *tam dole* – a vysoký úředník ukázal oknem do ulic – anebo taky naopak: co nenajdeš tam dole, hledej, chlapče, nahoře, ale teď už, Františku, když už jsi tu mezi náma v jednom čochu s kabronama, teď už mluvme chvíli o tobě, a Montgomery mluvil chvíli tiše o Františkovi, a když domluvil, dostal František krásnou kancelář s výhledem do městských sadů a nastěhoval se i s rodinou do služebního komfortního bytu a stal se zaměstnancem nejvyššího úřadu a podílníkem privilegií nejvyšších úředníků, ale celá věc měla samozřejmě i svůj háček, a byl to rovnou hák, takže když ho František poprvé uviděl, zatajil se mu dech a srdce mu začalo divoce škytat, zjistil totiž, že jak v té kancelářské místnosti, tak i v tom přiděleném komfortním bytě pobýval před ním spolužák Matonoha (zjistil to podle nějakých drobností, co po Matonohovi zůstaly v zásuvce kancelářského stolu, a v bytě je pak, představ si, našel v sifonu kuchyňského dřezu, a to měl z toho, že se hned ve všem vrtal!), a okamžitě ho napadlo, jestli to všechno není ve skutečnosti úplně jinak, a rozhodl se, že

musí ihned mluvit s Matonohou, jenže kde ho najít, uvědomil si, že vlastně o něm neví vůbec nic kromě několika prkotin, takže jediné, co mu zbývalo a co se mu jevilo jako trochu smysluplné, bylo chodit nahoru a dolů po ulici, na níž před týdnem (kousek nad hospůdkou u dětské nemocnice) Matonohu potkal, a věnoval tomu spoustu času a nezměrné píle, tvrdl tam nekonečné hodiny jak nějaké pitomé šilc, až to nakonec vzdal a usoudil, že Matonoha se tam octl toho dne zrovna tak náhodou jako on sám a že ani poblíž nebydlí ani tudyma nechodí do hokny, vzdal to a docela jednoduše si zašel na kádrové a personální oddělení nejvyššího úřadu a tam si vyžádal Matonohovu adresu a bylo mu sděleno, že „žádné informace o stávajících ani bývalých zaměstnancích se nikomu neposkytují", to se stalo dopoledne před jedenáctou hodinou a za čtyřicet minut poté – při obědě v jídelně nejvyššího úřadu, dokolečka oblepené barevnou fotografickou tapetou se stády roztomilých tučňáků plujících na velkých modrých krách a ledovcích – si k Františkovu stolu přisedl Montgomery a – dovolíš? – stříbrnou naběračkou zalovil v polívkové míse a položil na Františkův talíř 6 usměvavých játrových knedlíčků, ale když chtěl František ponořit lžíci do polévky, polní maršál varovně sykl: tak co, chlapče, o co ti jde!? a když František položil lžíci a poslušně čekal, Montgomery – sledován teď ze všech stran vzrušenými barevnými tučňáky – pokračoval: zřejmě ti vrtá hlavou, Františku, co se stalo s Matonohou, a taky, proč se to stalo, a určitě si teď myslíš, že jsme snad nějací lidožrouti nebo mafiáni a že jsme ho zazdili do pylonu nového mostu přes bohunické sídliště, a vypadá to, že tě nepřesvědčím, dokud ti ho nepředhodím živého a zdravého, a pak v klidu dojedli, protože Montgomery si byl jist tím, že neexistuje na světě nic, kvůli čemu by si měl uspěchat oběd, a pak odložili příbory a říhli a krkli a otřeli si pysky hedvábnými ubrousky a opustili stále ještě rozčíleně brebentící tučňáky a v přízemí si vyzvedli šoféra šestsettřináctky, švihli to přes město a rozjeli se až do Obřan, Montgomery se cestou díval na

hodinky a taky do něčeho, co později označí jako časový plán, a kývl hlavou, když zastavili před nějakým domem zarostlým břečťanem, velkou rodinnou vilkou, které místní říkali „Katzenhaus“, protože se v její zahradě povalovaly desítky koček, a tady vůz stál a čekal a šofér otevřel dvířka a luftoval a Montgomery si složil ruce na břiše a vypadalo to, že takhle zůstanou navěky, a pak se to stalo: na střeše Katzenhausu se objevila lidská postava, ale sotva ji stačili vzít na vědomí, už zas zmizela za nějakou ozdobnou věžičkou, chceš tvrdit, zeptal se smutně František, že tohle byl Matonoha? ale Montgomery neodpověděl a díval se zas do svých papírů a uháněli na další místo zpátky přes střed města a František měl pocit, že letí a švihají proti proudu času, a všichni se dekovali před tím papalášským tornádem, v Brně je jen pár míst, odkud je zdola na cestu vidět, vysvětloval nejvyšší úředník, a nezapomínej, že Matonoha má obrovskej náskok, protože po střechách je to vždycky zkratkou, a teď například – a ťukl na sklíčko hodinek – je na střeše některého secesního činžáku na Konečnýho náměstí a jestli budeme mít štěstí –

Pokračování příště, řekla Dana. A osušeni fénem té blahodárné noci, překotně jsme se oblékli a vyrazili na zpáteční cestu. Dana přivolala výtah a přistoupila blíž a otřela se o mě ponókadlama. Nacouval jsem do výtahu, zavřel klec a stiskl knoflík do přízemí.

Příštího dne (v pátek odpoledne) jsem šel od nádraží po třídě Vítězství a hned zkraje si všiml něčeho, co jsem dosud prostě neviděl – reliéfu dvou andělů ve výši prvního poschodí nad kuchyňským oknem restaurace v Padovci. Teprve když jsem si je líp prohlédl, zjistil jsem, že to nejsou andělé, ale jakési mytologické postavy v životní velikosti: ten vlevo byl možná Herkules, protože měl přes záda přehozenou lví kůži, a ta vpravo byla nejspíš nějaká bohyně. Vznášeli se podobni velikým, potrhlým labutím a mezi sebou drželi obrovský věnec, v němž byl zřejmě kdysi dávno firemní štít restaurace Padovec. Reliéf byl

očouzen kouřem z trouby kuchyňských kamen, jejíž kloub trčel teď z otevřeného okna jak kovový loket. Chvíli jsem stál a přemýšlel o tom, jak je to zvláštní, že jsem si toho dosud nikdy nevšiml. A kousek výše, na rohu Panské a třídy Vítězství, jsem podruhé obrátil hlavu nahoru. Visela tam kamera. Na tom samozřejmě nebylo nic neobvyklého. Visí tam už léta a celý střed města je prošpikován těmihle kamerami, informujícími šilcárnu na Lenince o situaci v centru Brna. Neobvyklé bylo jen, že dosud nenápadná kamera (splývající svou barvou se špinavou fasádou domu) byla teď ozvláštněna. A fungovalo to tak dokonale, že kdo šel kolem, zvedl k ní překvapeně oči. Jestliže dosud totiž zabírala třídu Vítězství – a to buď od nádraží k Panské anebo od Panské k náměstí Svobody, případně byla pootočena do Panské a na část Radnické anebo do protější Jánské a na část Minoritské – teď překvapivě směřovala nahoru. A když jsme se pokoušel odhadnout kam, měl jsem pocit, že střeží střechu domu barona Haupta. Pohledem z ulice se samozřejmě nedalo nic přesného zjistit, ale když jsem se pak večer podíval ze střechy Hauptova domu přímo do oka kamery, to už jsem se trochu polekal. O půl deváté totiž nepřišla (dosud naprosto přesná a spolehlivá) Dana ke dveřím na střechu a napřed jsem trpělivě čekal a pak jsem šel poprvé nahoru sám a dlouho jsem tam kysnul, ponořen do omáčky svých vzpomínek. Ale když se setmělo, vzdal jsem to a slezl ze střechy. Pak jsem se chtěl aspoň zastavit před jejími dveřmi, ale protože jsem nevěděl, v kterém poschodí bydlí (rozloučili jsme se vždycky u výtahu), bral jsem to byt po bytě a četl jmenovky na všech dveřích. Dostal jsem se tak až do přízemí a otočil se a bral to zas dveře za dveřmi nahoru. A zmátlo mě to tak, že jsem se nakonec odhodlal k zoufalému činu, jak jinak to nazvat, a zazvonil na jeden ze zvonků (MUDr. Zdeněk Kypr) a zeptal se. Pak jsem o poschodí výš zazvonil na další zvonek (Ing. Josef Červinka). Ale nikdo v domě ji neznal jménem ani podle popisu. A pak už mě nenapadlo nic smysluplného. Leda to, že všechno je ve skutečnosti úplně jinak.

Byl páteční večer, k desáté hodině. Cestou jsem potkával hlavně bezprizorné hloučky vypouštěné z hospod. Pak jsem sáhl do kapsy a ke svému úleku tam objevil srolovanou kravatu, a tož poď ven, šlajfko, a ohrnul límeček a uvázal si ji v chůzi.

Ani mě nepřekvapilo, když jsem uviděl světla v nejvyšším poschodí nejvyššího úřadu. Prošel jsem prázdným parkovištěm a teď uviděl světla i v přízemní hale. Répl jsem loktem do dveří a – bylo otevřeno. A tak jsem vstoupil do prostor nejspíš hlídaných fotobuňkami, vysílajícími teď svůj sojčí křik vlásečnicovými poplašnými kanály a prohlížejícími si mě skrytými kamerami. *Od barvy kravaty po vyboulení poklopce*.

Dovětek

Sužován neztišitelným pocitem viny, rozhodl jsem se napsat tuto povídku.

Zvolil jsem formu příběhu vyprávěného v dalším příběhu, přičemž mezi skutečností A (Šeherezádiným vyprávěním o Františkovi a Montgomerym) a skutečností B (vyprávěním poštovního úředníčka, jak na střeše šukal se Šeherezádou) by měl čtenář cítit jen tenounkou přepážku, vlastně jen průsvitnou blanku, tak jak ji často i v životě cítím mezi skutečností a svými příběhy. Montgomery má některé rysy někoho, koho jsem kdysi dávno znával, stejně jako poštovní úředníček je podobný jednomu mému dávnému spolužákovi. Zato Matonohu jsem si jen vymyslel pro dovádivé potěšení čtenářek a Dana (Šeherezáda) je zase jen konvenční transformací pocitu nostalgie, tak jak se nečekaně objeví, aby zas náhle zmizel. Brno je opravdu tak zpustošené, jak líčím v povídce, a všechny ty drobné reálie (včetně fialového koberečku rozestřeného na střeše domu barona Haupta) odpovídají skutečnosti.

A byl jsem to já, kdo před mnoha a mnoha lety na střeše paláce Morava zapálil chlapecká srdce pro svůj nápad, a netušil jsem, na jak dalekou cestu je posílám a s jakou zarputilostí se ujmou svého úkolu. Pro mě to byl jen záškub fantazie, nicotný záblesk, na nějž jsem ostatně vzápětí zapomněl. Dnes, když už nemohu nic odvolat ani vrátit, s hrůzou patřím na stále se vršící strašlivé plody svých snů. To už je osud nás pošetilých idealistů. Jsme roznětkou na začátku dlouhé šňůry, na jejímž konci obrátí se všechno v sutiny a prach...

Sužován neztišitelnými pocity viny, bloudím tím podivným městem, které má fantazie poznamenala tak pustošivým způsobem...

září 1987

Hudba pro dávné spolužáky

cantabile:

jeden můj, dnes už bezejmenný spolužák (a jeho tvář se mi vytratila stejně jako jeho jméno) z prvních tříd obecné školy (v Žabovřeskách na Sirotkově ulici) trpěl fixní ideou, jejímuž výkladu zasvětil kterýsi dávný podvečer, kočky by měly mít dva ocasy, druhý místo hlavy, pak by se daly svázat do dlouhého kočičího řetězu nebo v kočičí vlak, ke každé kočce z každé strany po kočičím vagónu, a dokonce si klekl do žlutého písku, odhrnul trochu listí a maloval zlomenou a v zubech zaostřenou větévkou ideu kočičího řetězového mostu, ten hrůzný kočičí konstruktér, ideu žebříku vzepřeného do nebe, ideu kočičí řetězové reakce, byly to jen hrubé, nečitelné náčrtky, ale ideje z nich vystupovaly jak cestující z dlouho očekávaného boeingu, které kus po kuse oslňuje fleší trpělivý fotoreportér, a vzpomínám si, poslouchal jsem s úctou a pohlížel na něho s obdivem, jaký člověk chová k všelikým bizarériím, chodili jsme kdesi, lezli po stráních, přecházeli po kládách a bezejmenný spolužák nepolevoval ve svém výkladu, a dnes už samozřejmě vím, že „idea kočičího řetězového mostu" vzklíčila později v něco mnohem zrůdnějšího, v mramorový institut, palác s portály, vrypy, sloupovím, se stupni, po nichž běží hlouček úředníků se sklopenými hlavami, anebo v nějaký dodatek, v jistou úpravu dodatku nějakého ústavního článku, a kdybych denně listoval v tisku posledních let, určitě bych našel „kočičího konstruktéra" na některé tribuně anebo v záběru z foyeru, až na to že bych ho stejně nepoznal, jeho tvář se mi vytratila, a nebudete mi věřit a zrovna v tomto okamžiku, v této chvíli a téhle znamenité době spousty mých bývalých spolužáků zaujímají znamenitá a nepochybná místa ve společenských a státních mašinériích a tahají

za pochybné nitky, anebo přinejmenším pochybeným způsobem, a leckterý často citovaný světový politik je jen rukavice navlečená na neviditelné ruce jednoho mého bývalého spolužáka, zatímco o pár kroků dál, omšelý kondotiér, generál kteréhosi svrchovaného štábu, je jen ocelová bota na noze dalšího spolužáka, a tak je svět rozdaný do rukou a k nohám bývalých spolužáků, a ten, kdo ho rozdal, na mě nemyslil, zahrnul mě do davu podružných a opomíjitelných, ale proč vám to povídám, když si vůbec nestěžuju, naprosto si nemíním stěžovat

largo melancholico, adagio depresivo:

jako kluk jsem nikdy nic nesbíral, kromě včel, ty se ovšem nesbírají, aby se někam vlepovaly, ale zakládá se z nich úl (nebo na úl), ten jsem sice neměl, ale správně jsem usoudil, že úl je jen pudl, zatímco včely jádro pudla, jako kluk jsem sbíral včely a k tomu účelu jsem se vybavil vysloužilým kostelnickým náčiním, dlouhou tyčí s dusítkem, tj. kalíškem na zhasínání svíček, a dlouhou tyčí se zvonečkem a měšcem na milodary, jednu tyč jsem si přichytil karabinkou k opasku jako stříbrnou ručnici, k druhé jsem přivázal kousek špagátku a hodil ji přes rameno jako těžkou medvědobijku, a takto ozbrojen šplhal jsem do korun lip, kde bývalo jak v bočních chrámových lodích v průběhu hlučného De profundis, a tady jsem pak pracoval s oběma tyčemi tak trochu na způsob čínského jídelního nářadí, nevím, jestli si to svedete představit, je to imago trojrozměrné, trojsmyslné, audio-vizuálně-čichové (ten hluk včel, tu vůni lip a mne v koruně s dlouhými tyčemi), dusítkem jsem přiklápěl včely na květech a přistavoval pod ně měšec na milodary a takto jsem vždycky nachytal pěkné stádce, ale nebylo to k ničemu, protože včely pozamykané v zavařovačkách hynuly, buďže ze smutku, buďže na protest proti klíči, který jsem nosil kolem krku

staccato neurotico:

chodíval jsem kdysi do šermířského oddílu, který se za příznivějšího počasí rozcvičoval pod Špilberkem, na dvorku přilehlém k té paradajské tělocvičně, napřed jsme pracovali tak říkajíc „bez párátek", dřepy, kliky, klus na místě, poskoky, pak jsme se rozestoupili do většího kruhu a má prvá lekce franštiny měla úsečnou formu šermířských povelů, a to byla samozřejmě stále ještě „jízda bez koně", výpady nikam nezacílené, až pak se kruh zavlnil, zploštěl a rozdělil na dvě proti sobě stojící řady, tenhle záběr se mi vybavuje v podobě širokoúhlé filmové sekvence na barevném materiálu firmy Paramount, na jakém se natáčí Gatsbyové a Jámy a kyvadla, i když bych ho raději viděl jako fresku z quattrocenta nebo aspoň sgrafito, ale vzpomínání je záležitost stereotypní, člověk nemůže chtít zázraky, ještě tak kolorovaného Hlinomaze, být špičkovým šermířem bylo mým snem tak dlouho, dokud jsem nezjistil, že mě to vnitřně mrzačí, že po třiceti čtyřiceti šermířských hodinách se ve mně začíná hromadit potenciál agresivity, anebo se naopak uvolňuje a vystupuje jak odpoutaný balón, sotva jsme se pozdravili tím prostinkým šermířským gestem, které vám prvně vtloukají do hlavy, spustil jsem se do podřepu, abych si zavázal tkaničky, a nejradši bych tam zůstal dodnes, i když jsem neměl co vázat, na nohách tenisky bez tkaniček (na takové malé triky je naprostý spoleh, všichni víme: přikrýváme si ústa dlaní, abychom mohli zívnout, sjedeme do podřepu, abychom si zavázali tkaničky, skáčeme po jedné noze s vytočenou hlavou, když vytřepáváme z ucha vodu, vrháme se tváří k zemi, když čekáme výbuch granátu, což vše jsou účelné pohyby, ale z hlediska teorie informace také „pohybové idiomy", tj. když si přikryjeme ústa dlaní, všichni čekají zívnutí, když padneme tváří k zemi, všichni čekají výbuch granátu, a informace proběhne, i když nemáme v uších vodu a nevybuchují granáty, čili taková pohybová grafika, která může být jednou nesdělná, podruhé bez obsahu), když jsem se zvedl z podřepu, všichni ještě čekali a zdálo se dokonce, že jsou zaskočeni tím, jak to proběhlo rychle, v břichu

se mi teď střídavě otáčel lodní šroub a pracovala lodní pumpa, chtěl jsem se poklonit na vše strany, jak je to v pravoslaví zvykem, ale rozmyslel jsem si to a nic víc se už nestalo, hodina šermu pokračovala tak fádně jako třeba soukromá lekce klavíru, až na to že jsem věděl: příště se už neukážu, a samozřejmě jsem si ten objev nechal pro sebe, měl jsem totiž ještě v živé paměti, jak náš předšermíř vzal kolem ramen jednoho adepta, jenž zapochyboval o praktické účelovosti šermířských dovedností, poodvedl ho stranou a tady s ním chodil dokolečka kolem stromu a mluvil do něho tak dlouho, až se pochybovač, rozpálen těmi řečmi, vytrhl, běžel pro svůj koncíř, postavil se předšermíři, a jak to bývá v historkách o obrácení Pavla, do úpadu se s ním potýkal za ohavného vyzvánění starého plechu, zatímco náš předšermíř na nás pomrkával a my seděli na patách a šklebili se, a tímto obrazem bych chtěl vzpomínku uzavřít: M. R., bílý jako lilie, opřený čelem nad lingrůstkou na záchodku, vyhazuje ze sebe duši, nic menšího než duši, opravdu

moderato parainsomnie:

taky proto mé spolužáky nevidět, že pod přilbicí důležitosti jsou takřka neviditelní (vídám je jen občas při nedobrovolném bdění, počítám je místo oveček), neřídí jeden dva koncerny ani konglomerát mamutích podniků – řídí svět, a když si představím třeba takového Káju Navrátila, připouštím, že už tenkrát, v patnácti, měl k tomu přizpůsobený ksicht, zatímco mně tyhle věci prostě nejsou dány, tak je to

furioso:

jednou jsem rozzuřil včely k nepříčetnosti a jejich zlobný hlas otřásal korunou lípy, jako kdyby z ní chtěl třepat hrušky, unikl jsem sice bez jediného šrámu, ale týden jsem chodil po špičkách, aby na mě včely zapomněly, ale zdá se, že nezapomněly dodnes, anebo je to jen zbytečná obava, tenhle důvod, proč se vyhýbám kvetoucím

loukám, a tak jak si jiní před spaním probírají srst, pátrajíce po plazivém a skákavém hmyzu, já večer v posteli centimetr po centimetru hledám žihadlo

bel canto:

mé bel canto, to jsou zvony, ale jak se čas posouvá od dětství, ubývá jich, jako by je někdo srážel klackem a jako kdyby se hroznovím zvonů přehnala sněť a prokousala plesnivina, takže někdy sedím, poslouchám a odčítám na prstech: Jakub ještě zvoní a tohle je Magdaléna, ale kam se poděl Šimon a už dlouho jsem neslyšel Jana, Marka, Pavla, Matouše, ale taky by se to dalo říct jinak – hlas zvonů se pročistil, a což není to tak, že stárnutí je přímo úměrné čistotě toho hlasu, a čím víc se blížíme smrti (smrti-Siréně), tím ho sladčeji, podmanivěji slyšíme, viděl jsem nedávno film Agnés Vardové Štěstí, jehož nasládlost urážela dobrý vkus jedné mé dobré přítelkyně, ale takový je život – sladký, až nám všem z něho padají zuby, a utopit se v melase, to je úděl většiny z nás, a přestože nenacházím na smrti nic vysloveně estetizujícího, těžko, ach přetěžko může urážet můj dobrý vkus, ale něco jsem vám zamlčel a teď mě to mrzí, totiž ne všichni moji spolužáci uspěli a najde se mezi nimi několik takových, kteří už, jak říká Halas, zezdola k růžím přivoní, a já na ně musím myslet, kdykoliv si zadřu do dlaně třísku, to se jim už stát nemůže, říkám si, to se jim už opravdu nemůže stát, tak tedy zvony, hlas, který se nikdy neodírá až do krve, ale bel canto, a to je divné, je stále sladší, čistší, podmanivější, i když jeho melodie teď mnohem prostší, teď koneckonců jenom popěvek, letální popěvek, a bel canto je jako větev, kterou jednou pod námi kdosi utne, a každý se na to těší jiným způsobem, a vidím, že má kvalifikace – apostrofovat bel canto – je nepostačující, nikdy jsem nebyl básník, vždy jen sotva vypravěč, takže končím tam, kde by jiní začínali, uprostřed obstojně rozvité věty

1974

Neklej prosím

Brno, Královo Pole, Slovanské náměstí. Ano, tady v secesním činžáku nedaleko školy bydlí Oleg F., a teď mě právě do čehosi zasvěcuje:

Viděls někdy kočku pohybovat se po stole, na němž je spousta sklenic a porcelánu?

Viděl. Pohybuje se nesmírně obratně a nikdy nic neshodí, nerozbije. Protože kočky nesnášejí hluk.

A proč nesnášejí hluk?

Protože mají náramně citlivé uši.

Aha. A víš taky o tom, že značná část bílých koček je naprosto hluchá a s oblibou rozbíjejí sklo, porcelán, keramiku?

Jo, slyšel jsem. Když jsou hluché, tak neznají hluk, který by je od toho odradil.

Přesně tak. Ale aby to bylo ještě komplikovanější, tak právě mezi bílými kočkami se jednou za dlouhý čas objeví jedinec vynikající fenomenálním sluchem. V lidské řeči neexistuje přívlastek, kterým by se ten sluch dal označit.

Kývl jsem k bílé kočce, kterou měl v košíku na pohovce. To je ten jedinec?

Chvíli jsme ji tiše pozorovali. Její uši byly v neustálém pohybu a kočičí hlavička se pootáčela, předkláněla, zakláněla, jako by nepřetržitě cosi pozorně sledovala.

Tráví celé dny jen naslouchání. Vlastně ji nic jiného na světě nezajímá, žije jen těmi zvuky. Ale dovedeme si vůbec představit, jaké to musí být zvuky, aby si navždycky přivlastnily veškerou její pozornost? Vsadil bych se, že jsou barevné a svým způsobem konzistentní a že je ta bestie slyší v celých, navzájem zřetelně rozlišitelných zvukových pásmech. Příklad. Teď má právě přijet tramvaj z Řečkovic a zastávka je tímhle směrem. Uplynulo několik vteřin

a kočka se skutečně obrátila udaným směrem a pak okamžik jako by sledovala i odjezd. Ale to je jen prvé, nejbližší pásmo zvuků. Zkusil jsem se dostat dál, do dalších pásem. Zajímalo mě, jestli třeba reaguje na začátek denního provozu v Královopolských strojírnách.

Ale jak můžeš, hergot, poznat, co je kočičí reakce na hluk mašin v daleké provozní hale?

Neklej, poprosil. Poznávám to samozřejmě jen velice obtížně. A ještě obtížněji bych ti to vysvětloval. V podstatě jde asi o to, že její pohyby při chytání zvuků říkají zas ledasco přímo o těch zvucích. Já už ti mám dneska naprostou jistotu, že ta mrcha slyší celé město, celé Brno. V tomhle úctyhodném štatlu není jediného zvuku, který by nevzala na vědomí. Celé zvukové bohatství města má obmáknuté. Jen se s ní naučit líp komunikovat.

Pak jsem Olega dlouho (šest roků?) neviděl. Ale pak jsem se doslechl, že zavčas využil výhod předčasného důchodu. A taky jsem slyšel, že si nechal odpojit telefon, internet a vůbec se všemožně odřízl od světa. A tušil jsem, čemu se teď doma tak soustředěně věnuje. A protože to znova probudilo můj zájem, napsal jsem dopis, v němž jsem se zdvořile dotázal, jestli bych se nemohl stavit na návštěvu.

Odepsal mi do Moravského Krumlova až po nestydatě dlouhé době. Vymluvil se, že je bohužel stále něčím zaneprázdněn. A že mi dá vědět, až bude na tom líp s časem. Ale o kočce ani zmínky. A v závěru mě požádal, abych už, krucinál, něco udělal s těmi dveřmi do koupelny, protože čím dál tím protivněji vržou.

Neklej prosím! odepsal jsem obratem.

Schönheit čili krása

JUDr. Horst Satschek byl brněnský Němec a Pavel Sovadina ho znal především jako velkého sběratele obrazů. Sovadina měl totiž doma Picassa, jedno z těch nádherných pláten z „růžového období", a když neodolal a zmínil se o tom Satschekovi, tak ten se hned spěchal podívat a pak měsíc od měsíce zvedal částky, které za obraz nabízel. Ale Sovadina trval na tom, že obraz je neprodejný, protože ho získal za velice romantických okolností (a kdyby tohle byl román, a ne kratička povídka, viděli byste, s jakým potěšením bych ty okolnosti podrobně vylíčil). Satschek po vyslechnutí romantických okolností kývl, ale stejně zas příští měsíc přišel s další nabídkou. A to všechno až do dne, kdy se Sovadinův syn oženil a odstěhoval, a Sovadina pak vyměnil teď už příliš veliký byt na Veselé ulici za skromnější až někde v Husovicích.

Za rok poté vstoupila německá okupační armáda do Československa a někteří brněnští Němci, a mezi nimi bohužel i JUDr. Horst Satschek, ten příchod uvítali. A v období, které následovalo, zanedbával Satschek svou sběratelskou vášeň, protože měl teď spoustu jiných zájmů i starostí a taky si nebyl jist, jestli část jeho sbírky nenáleží k takzvanému „entartete Kunst", „zvrhlému umění". Ale po letech pak už začínalo být jasné, že Hitlerova válka se světem směřuje ke katastrofálnímu konci, a tak se v Satschekovi znova probudila jeho sběratelská záliba. V červenci 1944 vyhledal svého někdejšího souseda Pavla Sovadinu a moc si přál vidět zas toho Picassa.

Myslím, že je na čase, pravil Satschek, abych vám vysvětlil, čím je pro mě umění. Bez něho bych totiž nedokázal žít, protože krása je protijedem proti jedu skutečnosti, která nás obklopuje. A pak před Sovadinou ještě víc a parádněji rozvinul svou teorii krásy, ale

na konci té přednášky Sovadina stejně řekl: Ano, já vám rozumím, ale přesto vám nemůžu Picassa prodat.

Satschek kývl a chvíli tam na sebe úporně mlčeli. A teprve pak Satschek vylovil dvě zapečetěné obálky. Podívejte, taky tahle obálka je jed, ale tahle zas protijed. Obě jsou adresovány mému dobrému známému, gruppenführerovi SS Günteru Wangenheimovi z brněnské ústředny gestapa na Eichhorner Strasse. (A my k tomu dodejme, že tím myslel budovu dnešní právnické fakulty na Veveří ulici, kterou opravdu za okupace zabralo gestapo.) První dopis má, jak vidíte, známku a za chvíli ho hodím do poštovní schránky a ten druhý je beze známky a vyměním ho teď s vámi za Picassův obraz a vy dopis zanesete do kastlíku na budově gestapa. V tom prvém dopise oznamuji, že váš syn je nebezpečným nepřítelem Říše, a v tom druhém to zas odvolávám a prohlašuji to za svůj omyl a naprostý nesmysl.

Ale když pak Satschek odešel s obrazem pod paží, vůbec se nenamáhal házet ten první dopis do schránky, vždyť v něm byl jen prázdný list. I ten druhý dopis, ten, který pak Sovadina spěchal zanést do kastlíku na budově gestapa, byl naprosto nevinný, bylo to jen kamarádské pozvání gruppenführera na rodinný oběd.

Smůla (aspoň pro Satscheka a gruppenführera!) byla ovšem v tom, že krátce předtím, než se odehrála výměna dopisu za obraz, byl podniknut nezdařený atentát na Hitlera a dopadení účastníci prozradili jména těch, kteří měli hned po zavraždění Hitlera iniciovat na různých místech Říše převzetí moci. Hitlerovi stoupenci uvalili na zprávu o atentátu, jak my dnes říkáme, informační embargo a spěchali napřed posbírat spiklence. Však když přišli zatknout gruppenführera Güntera Wangenheima, došlo mu to a chtěl vytáhnout revolver, aby se zastřelil, ale ti dva se domnívali, že se chce bránit a byli rychlejší. A když pak našli v kastlíku gestapa Satschekův dopis adresovaný gruppenführerovi, proslídili pečlivě jeho text a větu der hört den Kuckkuck nicht mehr rufen (ten už neuslyší

kukačku kukat) pochopili jako narážku na atentát a Satscheka ještě téhož dne zatkli, a aniž se chudák vůbec dozvěděl o nějakém pokusu o atentát, byl okamžitě bez soudu popraven. Kam zmizela sbírka jeho obrazů, včetně Sovadinova Picassa, není známo.

Takže kdyby JUDr. Horst Satschek nepodnikl ten svůj neblahý wechsel dopisu za obraz, nic by ho nepostihlo. A přitom byl varován! Zřetelně varován! Z toho je hned vidět, jak se nevyplácí redukovat umění jen na teorii krásy, jakkoliv oslnivou. Umění totiž plní ještě jednu funkci, na níž Satschek bohužel nedbal: je i věštbou, varováním, orákulem!

Ach promiňte, vy stále ještě nevíte, co bylo na tom Picassově obrazu z „růžového období". Stál tam rozkročený harlekýn s nataženou levou rukou, jejíž dlaň byla obrácena nahoru, zatímco v pozvednuté pravé ruce držel nafouknutý sáček. A tím nafouknutým satschekem se právě chystal udeřit do té rozevřené dlaně.

Nu a to je vše, es ist schon Schlafenzeit, milé děti.

De profundis

Na Jaselské ulici, přímo naproti domu, kde je dnes pamětní deska na brněnský pobyt spisovatele Roberta Musila, stojí dům, k němuž se tento příběh váže jak stužka ke kloboučku manželky profesora Lukáše Alberta. Profesor Albert tam bydlel v přízemním bytě s empírovým nábytkem a prosklenou terasou, ústící do zahrady, v níž stávali ztepilí smrkové, kteří jen v určitou hodinu propouštěli do bytu větší porci denního světla, takže ten salónek za terasou měl pro nás kluky tak trochu atmosféru jakési svatyně.

Scházeli jsme se tam tři spolužáci ze školy na Antonínské: Zdeněk, syn páně profesorův, Ondra z téhož domu, jen o poschodí výš, a já, co jsem tenkrát bydlel na Gorkého, hned za rohem Jaselské. Pan profesor nás učil hrát šachy, protože šachová gramotnost byla v polovině padesátých let bezmála stejně žádoucí jako dnes ta počítačová. Sám pak chodíval do šachové kavárničky hotelu Avion, a když teď zalistujeme hodně dopředu, tak jeho šachová židle tam osiřela v září 1969 a vdova ho následovala v takovém spěchu, že si v kuchyni na příborníku zapomněla ten svůj klobouček s modrou stužkou.

To jsme už dávno nebyli spolužáci, Ondra učil češtinu na gymnáziu v Králově Poli, Zdeněk byl vedoucím prodejny obuvi na Veselé a já pucoval kliky v jednom bezvýznamném úřadě. Ze setrvačnosti jsme se v tom bytě ještě dál scházeli, ale od šachových partií jsme už raději upustili, protože pro Zdeňka, který zdědil šachový talent po otci, jsme už dávno nebyli žádní soupeři.

V roce 1972 se pak Zdeňkovi podařilo emigrovat a do bytu po něm a do toho empírového nábytku nastěhovali zasloužilého člena komunistické strany, kterému se později začalo v domě říkat plukovník Alzheimer.

Ale ta prvá léta byl stále ještě velice čilý a navštěvovali ho další členové partaje, ale chodívali i tací, co si teprve zásluhy dobývali, a jednou u něho natáčela televize a jindy zas přijeli nějací lampasáci z okupační sovětské armády a dlouho do noci tam opilecky vyřvávali. A bych nezapomněl, hned ten první měsíc jeho přebývání v bytě na Jaselské naklusali chlapíci s motorovými pilami a zaťali tipec té ztepilé jehličnaté kráse stínící prosklenou terasu.

Však na počátku osmdesátých let už jeho čas pokročil a už začal zdárně kandidovat na hodnost plukovníka Alzheimera. Jeho oblíbenou zábavou v tom čase bylo obcházet město, a kde uviděl nějakou frontu, ať už na cokoliv, vybral si někoho uprostřed té fronty a vylovil svou průkazku zasloužilého člena a arogantně si vynutil, aby ho dotyčný pustil před sebe. Chvilku tam jen tak postál, načež se zas odlepil a šel hledat další frontu. Nikdo se neodvážil nic namítnout, a pokud někdo třeba jen zabručel, hbitě se na něho obrátil s dotazem, jestli se mu něco nelíbí. Ale jednou už z takové výpravy netrefil nazpátek, bloudil a motal se ulicemi, až ho kdosi přivedl domů, značně zbědovaného. To už pak za ním místo partajníků začali chodit z pečovatelských služeb a přiváželi mu jídlo a vodili ho na procházky. Však na konci osmdesátých let měli už soudruzi jiné starosti než věnovat se svým zasloužilým členům, návštěvy pečovatelských služeb prořídly, a tak se v prosinci 1988 přihodilo to, co nazveme dejme tomu roznětkou tohoto příběhu.

Ondra mi o tom vyprávěl z odstupu několika měsíců. Na Štědrý večer se do noci zdržel u nějaké své kantorské kolegyně, ale protože spal rád ve své posteli, vypravil se domů, a když se pak konečně dostal na Jaselskou, našel v té studené vánoční noci ležet před domovními dveřmi plukovníka Alzheimera. I když neznal nikoho v širém světě, kdo by mu byl protivnější, nedokázal překročit ležící lidské tělo. Shýbl se a plukovník Alzheimer se mu pověsil na krk. V jeho kapse našel klíče, a tak zas po dlouhém čase vstoupil do bytu, v němž jsme se kdysi pravidelně scházeli. Přestože tam stále

zůstával tentýž solidní empírový nábytek, bylo to tam jinak k nepoznání. Jako kdyby celý ten byt zpola strávil a pak zas vyvrhl nějaký přízračný leviatan.

Ondra dovlekl plukovníka Alzheimera do křesla a ten se tam hned začal zmítat v nějakých křečích. I rozhlédl se po telefonu, že zavolá záchranku, a v té chvíli se Alzheimer pokoušel zvednout a něco sípavě vykřikoval, někoho volal. Ondra nadiktoval do telefonu ulici a číslo domu a bylo mu jasné, že tady bude muset počkat na jejich příjezd. Alzheimer pořád sípal, a když se nad ním Ondra znova zastavil, poznal, že volá Otče! A taky hned pochopil, že nevolá svého otce, nýbrž kněze, důstojného otce, pátera, nějakého duchovního. A to zcela určitého kněze, někoho, s nímž si teď Ondru spletl.

„A taky mi došlo, že po mně chce, abych ho vyzpovídal. Pletl si mě s knězem, a jestli jsem dobře rozuměl, tak s nějakým otcem Surým."

„A napadlo tě," zeptal jsem se Ondry, „odkud plukovník Alzheimer toho kněze asi znal? Že ho nejspíš někdy v padesátých letech vyslýchal, připravoval na nějaký ten proces s katolickýma panáčkama?"

„O ničem jsem nepřemýšlel. Překvapeně jsme hleděl sám na sebe, jak si přitahuju židli a nakláním se k němu uchem. A to už se to z něho řinulo. A najednou ti docela srozumitelně."

„Jasně, to v něm zůstalo z těch dávných časů – věděl, že vyslýchaný se musí snažit, jinak dostane po šlapkách."

„Uslyšel jsem strašlivý věci. A když skončil, tak jsme si vzpomněl, že po zpovědi je na řadě pokání."

„Takže sehráls ten zpovědní servis se vším všudy. A dál?"

„Za pokání se zadávají modlitby, třeba padesátkrát zdrávas. Ale musel jsem vzít v úvahu, že modlit se asi neumí a že mu to budu muset předříkávat. A tak jsem mu zadal pětkrát otčenáš. Ale zjistil jsem, že ani já ho už neumím. Vybavily se mi jen nějaký dva verše.

A tak jsem mu je pětkrát předříkal a on pětkrát opakoval po mně:

„Otče náš, jenž jsi na nebesích...
přijď království tvé...“

A pak jsem nad ním udělal velkej kříž, teda jak jsem si představoval, že se má dělat. A jak jsem tam seděl v kabátě, najednou se mi vrhl na límec a začal ho líbat, protože si ho asi spletl s kněžskou štólou.“

„A dál?“

„Přijela záchranka, předal jsem ho, naložili ho a na mé telefonní číslo, co jsem jim musel nadiktovat, mi pak ráno, na Boží hod, zavolali, že v nemocnici zemřel. Vrátil jsem se do toho bytu a po obrovské námaze jsem tam našel nějaký adresy a telefony Alzheimerových příbuzných, obtelefonoval jsem to, kohosi jsem zastihl a řekl jsem mu co a jak, byt jsem zamkl a klíč předal domovnímu důvěrníkovi.“

„A nenapadlo tě, žes takhle možná odemkl tomu komunistickýmu hajzlíkovi nebeskou bránu?“

„Ale blbost. Kdesi jsem četl, že kdokoliv, třeba i nevěřící, může v krajní nouzi vykonat svátost křtu. Ale nikdy jsem neslyšel, že by někdo jiný než kněz mohl vyzpovídat hříšníka a dát mu rozhřešení.“

Přesně tak. Totéž jsem si myslel taky já. Takže mě pak zaskočilo, když jsem ho požádal, aby mi svěřil, co z Alzheimera vytáhl, a Ondra se napřed vymlouval, že už to všechno zapomněl, a když jsem pořád naléhal, zeptal se mě, jestlipak vím, co je to zpovědní tajemství. Vyděsil jsem se: Co blbneš? Jaký zpovědní tajemství, když to od tebe byla jenom taková hra? A tu se mi přiznal, že vlastně neví, co to bylo. A že se to asi nikdy nedoví.

Ale dozvěděl.

Asi o rok později přiletěl na pár dní z Clevelandu Zdeněk a tak jsme uspořádali k tématu „plukovník Alzheimer“ malé symposion. Nejlepší by samozřejmě bylo, kdyby se mohlo odehrát v bytě na Jaselské, ale ten dům už zatím kdosi vyrestituoval, a proto jsme

se sešli v hotelu Continental nad dobrou večeří (svíčková na hříbkách). Zdeněk se zájmem vyslechl celou historii o plukovníkovi Alzheimerovi, od plukovníkova nastěhování do Zdeňkova bytu až po půlnoční odjezd sanitky, a zeptal se pak Ondry, co si teď zpětně myslí o platnosti či neplatnosti té zpovědi a toho rozhřešení. Ondra, který teď už byl na cestě ke kněžství, nám vysvětlil, že katolická církev za ta staletí pochopila, že čím je systém dokonalejší, tím je otevřenější a tím víc připouští výjimek. A tak i ke spáse vede několik takzvaných kodifikovaných cest, ale v krajní nouzi se i tady počítá s výjimkami. A Bůh, který je samozřejmě mnohem otevřenější než to nejdokonalejší lidské společenství, zná těch výjimek na tisíce. A někdy si zvolí ke spáse duše i tu nejpodivnější, ano, dokonce tu nejbizarnější cestu, která už přímo hraničí s nějakým tím zázračným fíglem.

Zdeněk nad tou úvahou dostal jeden ze svých nejlepších nápadů. Šachové nadání, které zdědil po svém otci, ho doprovodilo i do emigrace, ale velice těžce nesl, že počítače už začínají porážet šachové velmistry. A Ondra ho tak přivedl k nápadu udělat něco s principem hry, obměnit ho na ten způsob, aby šachy do svých pravidel implantovaly výjimky, na kterých pak počítače ztroskotají, protože jedině člověk dokáže počítat s nevypočitatelným. A tak se Zdeněk vracel do Států nanejvýš spokojen, že ukořistil myšlenečku na inovaci šachové hry.

A já se rozloučil s Ondrou, pobaven tím, kam až ho přivedla zvědavost na to, jak je to v krajní nouzi se spasením. On však už tu věc s plukovníkem Alzheimerem považoval za první, tenkrát ještě netušený krok na své duchovní cestě. Nu, já jsem z jiného těsta a nerozumím tomu, jak může takhle marnit čas, když se nám teď otevřelo tolik možností.

O tři týdny později se mě Ondra pokoušel dovolat, a když mě nezastihl, nechal mi aspoň na záznamníku kratičkou zprávu: *Dnes v noci se mi zdálo, že jsem znova v pokoji v tom domě na Jaselské. Ale*

tentokrát jsem byl už v kněžském, a když jsem se obrátil ke křeslu, nenašel jsem tam plukovníka Alzheimera, nýbrž tebe. A tak jsem tě přiměl ke generální zpovědi a vymáčkl z tebe pokání a dostals rozhřešení a poslední pomazání. Třeba tě ten můj sen pobaví.

Ale nepobavil, protože jsem si ho už nikdy ze záznamníku nevyslechl. Tu možnost jsem už nedostal. Zato každou chvíli slyším, jak mi lidi courají tam kdesi nad hlavou, a není už v mé moci zaťukat do stropu holí.

Borges 1

Mexický spisovatel Carlos Fuentes navštívil v roce 1984 slavného argentinského spisovatele Jorga Luise Borgese v jeho ženevském bytě a v listě své mladičké přítelkyni Albě Isidoře Migdoniové podrobně vylíčil, jaký to byl v prvních chvílích šok vidět úctyhodného slepého starce, jak sedí co nejblíže světlu u velkého okna v pokoji plném nejroztodivnějších exotických housenek. A bylo to jako v nějakém Buňuelově filmu, housenky lezly po záclonách potřísněných barevnými výměšky, po stole, po harmoniu, v knihovně po hřbetech knih, ale také pochodovaly po stropě. I napadlo mě okamžitě – píše Fuentes – že takhle nějak vypadá Swedenborgovo peklo, o němž se Borges tak často zmiňuje. Spousty housenek byly totiž rozšlapány do koberců, protože Borgesovy pantofle nevynikaly takovou citlivostí jako jeho slepecké ruce, které se dotýkaly housenek jako živých písmen, slabik a slov rozuteklých z jeho knih. Ale pak jsem si uvědomil, má lásko – pokračuje Fuentes v dopise Albě Isidoře – že pro Borgese je to možná naopak swedenborgovské nebe a že tam žije v tichém srozumění a štěstí, z něhož se rodí jeho povídky jako ta zběsilá záplava housenek, a diktuje je pak do mikrofonu a kazety s povídkami skládá do úhledných hromádek, jako já skládám, můj tyrkysový anděli, němý hold Tvé kráse, kdykoli klečím s jazykem ponořeným v Tvé úžlabí.

Tolik Fuentes. Krátce poté, co jsem se dozvěděl o Borgesově smrti (15. června 1986 z večerní relace českého vysílání BBC), jsem navštívil brněnského malíře Jana Zuziaka (na Kopečné ulici), který stejně jako slavný argentinský spisovatel krmí ve svém maličkém bytě desítky roztodivných exotických housenek, kuklí je a pozoruje jejich motýlí transmutace. A dlouho jsem si vybíral housenku, jež by toho byla hodna. Tu jsem pak pojmenoval na Borgesovu památku

po jeho slavné povídce *Zahrada, ve které se cestičky rozvětvují*, a Zuziak věnoval obzvláštní péči jejímu zakuklení, aby ji nesežral lumek či jaký housenčí parazit. Jednoho dne mi pak vzrušeně zavolal.

Už na první pohled bylo jasné, že to, co se vykuklilo, není motýl. A když jsem přiblížil své krátkozraké oči až těsně k drátěné klícce velikosti Rubikovy kostky, setkal jsem se s blazeovaným pohledem čehosi podobného zároveň ještěrce i mořskému koníkovi. Má to blanitá křídla, upozornil mě Zuziak. Je to dráček, vydechl jsem a začal jsem couvat ke zdi.

Po několik dnech (dráček rostl, bylo ho třeba přemístit do velké plechovky od Meinlovy kávy a navrtat do ní otvory) pozval malíř Zuziak typografa Borise Myslivečka, který věděl všechno o esoterice.

To dá rozum, řekl Boris, že když někdo pojmenuje housenku po Borgesově povídce, může se nadít nejhoršího. A pak po dlouhém (ale opravdu dlouhém) otálení nabídl, že si zatím dráčka vezme do garáže (Boris si před léty koupil garáž, ale nikdy se už nedostal k tomu, aby si do ní koupil auto). Vzal jsem vlhkého dráčka štítivě do ruky (byl už velký jako králík) a přehodil přes něho roušku jako přes monstranci a přede mnou šel Zuziak a za mnou Boris pro případ, že by se něco semlelo. Tramvají jsme se přepravili do Jundrova, kde měl Boris tu garáž (v dlouhé řadě garáží nad Javorovou ulicí).

Příští týden jsme se znova sešli a Boris nás hnal sviňským krokem až do Jundrova, tam otevřel garáž a vystavil nás blazeovanému pohledu draka velkého jak prase na krmníku. Takového draka jsme už nemohli odnést jak monstranci a Boris proklínal den, kdy si s náma začal.

Ale pověz nám, Borisi, chtěl znát Zuziak, z čeho takovýhle drak roste a tloustne, čím se živí, když je pořád zamčený v prázdné garáži? A Boris, který věděl všechno o esoterice, řekl, že takovýhle drak se živí tím nejcennějším, co má ten, kdo je zodpovědný za jeho stvoření. A oba se podívali na mě.

Střídali jsme se jako vojáci ve službě a každého dne jel někdo z nás do Jundrova podívat se, jak to pokračuje. Báli jsme se, že drak poroste dál a že ho jednoho dne přestane bavit ten blazeovaný pohled a dá vybuchnout své dračí podstatě. Ale drak kupodivu vyrostl už jen maličko, dotkl se ježatým hřbetem stropu garáže a pak už přestal růst a začal nápadně hubnout. Odcházel nám před očima, ale na jeho pohledu nebylo vůbec nic znát. Nakonec se smrskl a zcepeněl. A Boris, který věděl všechno o esoterice, řekl, že je to jednoduchý, prostě sežral všechno a pak už mu nezbylo, než pojít hlady. Dračí mršina nebyla větší než odhozená čepice. Přesto jsme ji spálili v lesíku nad Jundrovem a popel zakopali čtvrt sáhu do země.

Pak jsme ještě vymetli z Borisovy garáže velikou hromadu barevného trusu, v kterou se proměnilo to nejcennější, co jsem kdy měl.

Tajně jsem si odnesl v kapse hrst trusu, abych ji podrobil zkoumání. Chtěl jsme zjistit, co nejcennějšího ze mě drak vyžral. Ale ať jsem se snažil, jak snažil, na nic jsem nepřišel. Entita dračí potravy byla v trusu pozměněna k nepoznání. A tak dodneška nevím, co bylo ve mně nejcennějšího a o co jsem přišel. A taky nevím, jestli je to špatně nebo dobře.

Kamiony naložené okurkami

Je tomu už pár roků, co se mi to přihodilo. Kdesi jsem se zdržel až do brzkých ranních hodin a kdosi mi nabídl, že mě vezme domů, protože stejně jede do Ivančic a odtamtud už je to kousek ke mně, do Moravského Krumlova. Vymotali jsme se z brněnských ulic a za svítání vyrazili po silnici, jež byla v tuhle hodinu skoro pustá (potkali jsme jen dva kamiony naložené okurkami, ale ty se tady objevily jen proto, aby daly téhle povídce název).

Ten, co mi ochotně nabídl svezení (byl to rekvizitář z divadla Husa na provázku? teď už fakt nevím), vykládal cestou cosi o nových bezpečnostních systémech a při jejich podrobném technickém popisu nám znamenitě utíkal čas. A než jsme se nadáli, byli jsme už před Ivančicemi. A řidič přibrzdil a řekl mi, že je tady taková zkratka kopcem dolů, sešup do městečka, ale že tu dneska něco hergot nehraje, protože ta zkratka nezačínala nikdy lesíkem. A zeptal se mě, jestli to přesto nezkusíme. Kývl jsem. Co jsem měl dělat?

Odbočili jsme tedy do toho lesíka, byl už takřka den, ale řidič jel zvolna, neobyčejně pomalu a oči na štopkách. Požádal jsem ho, jestli by mi na chvilku nezastavil. Pokrčil rameny a já vylezl a udělal jsem pár kroků k nejbližšímu stromu, ale pak jsem se podíval na výsek oblohy mezi stromy a tak jsem se lekl, že jsem rázem zapomněl, co tam u toho stromu chci. Můj společník, který taky vylezl z auta, se chystal, že si zatím zapálí cigaretu, ale taktéž zvedl oči k obloze a v tu ránu zastrčil cigaretu zpět do krabičky a sebe zpátky do vozu. Rychle jsem nasedl, oba jsme mlčeli jak zařezaní, a vycouval zpátky na silnici a zavezl mě, jak slíbil, až do Moravského Krumlova, ale neřekl ani slovo na rozloučenou a já mu zas zapomněl poděkovat.

V Brně na Kopečné ulici, pod Denisovými sady, bydlí malíř Jan Zuziak, který zrovna v čase, o němž mluvím, procházel vleklou

tvůrčí krizí a vůbec nemaloval. Chodíval jsem si za ním popovídat. Tak i tentokrát.

Představ si, řekl (když nám otevřel láhev rulandského modrého, kterou jsem donesl), představ si, je tomu asi měsíc, co jsem se vrátil ranním vlakem z Prahy a byl jsem tak utahaný, že jsem hned, jak jsem přijel, šel spát. A zdálo se mi – však víš, že si zapisuju sny – zdálo se mi, že kamsi s někým jedeš, zastavujete v takovém lesíku, vystupujete, ty jdeš ke stromu a on si chce zapálit cigaretu, ale nezapálí.

Však odmítl jsem mu sednout na lep: Jasně, to máš od rekvizitáře či kdo to byl, co mě tam vezl. A to by mě teda moc zajímalo, co všechno ti o té cestě řekl.

Ale Zuziak se zatvářil překvapeně. Nevěděl, o čem mluvím. Žádnej rekvizitář mu nic neříkal. A pak změnil téma a zeptal se mě, jestli si ještě pamatuju na Doubravku, no přece dceru té kavkazské Rusky, Jeleny Jazykovové, a jestli vím, že začala malovat? A rovnou stropní fresky! Chodí po kamarádech, a když si někdo nedá dost bacha, dotáhne si žebřík a usadí se mu na stropě a maluje jak mourovatá. Zmichelangelovatěla. Ale nelekni se, je to dost divoký!

A otevřel dveře do místnosti, kde spával. Ale když jsem se tam podíval na strop, krve by se ve mně nedořezal. A musel jsem se přidržet zdi.

Neblázni, divil se Zuziak, tebe ty Doubravčiny fresky tak fascinují?

Ale blbost, nechme toho, stejně bych ti to nedokázal vysvětlit. A rychle jsem se vrátil do vedlejší místnosti.

Ale pokusím se to vysvětlit alespoň vám.

Je totiž známo, že v té fázi spánku, v níž se nám zdávají sny (říká se jí anglickou zkratkou REM, Rapid Eye Movements), se naše oči rychle pohybují. I napadlo mě, že při tak čiperné aktivitě mohou oči brnknout do víček, a ta se tím pádem maličko pootevřou. A pokud je kolem tma, a to většinou je, nemá to na sen vliv. Jenže Zuziak šel

přece spát až ráno, až za denního světla, a mohl tedy ve spánku zahlédnout štěrbinou mezi pootevřenými víčky kus stropu své ložnice. Čímž se vysvětluje, co jsme viděli my, já a ten rekvizitář, na výseku oblohy mezi stromy: Doubravčiny příšerný fresky!

Zabloudili jsme zřejmě do Zuziakova snu. Takže jsem teď zpětně moc rád, že jsme se tam zachovali slušně: rekvizitář si tam nezapálil a já u stromu neudělal, co jsem se chystal udělat.

Kéž by se tak chovali i případní návštěvníci v mých snech.

Borges 2

Někdy na jaře v jednaosmdesátém jsem přijel náhle do Pardubic. Setkal jsem se tam s dívkou, jež mi měla přeložit dopis pro argentinského spisovatele Jorga Luise Borgese. Dopis byl plný literárních narážek a všelijakých složitých komplimentů a obdivných úklon, co jsem na tu dálku posílal svému milovanému Mistrovi.

Romana, která se krátce po absolvování pardubického gymnázia provdala za nějakého argentinského výrobce hovězích konzerv, mi slíbila, že dopis nejen přeloží, ale i osobně doručí a přečte slavnému spisovateli, i kdyby se měla za ním rozjet do Švýcarska, kde teď většinou trávil své slepé dny. A že až zase přijede za maminkou do Pardubic, poví mi, jak byl dopis přijat.

Ale bohužel se mi už nikdy neozvala a pak jsem se doslechl, že snad byla agentkou KGB, však válela to prý na obě strany, až ji někdo – jak se to už těmhle agentkám stává – maličko odklidil. A ještě několikrát jsem si na ni vzpomněl, totiž na to, jak mi vyprávěla, že v bohaté argentinské famílii, do níž se provdala, kvetl posvátný kult spisovatele Jorga Luise Borgese, kult, který prý není v Argentině ničím výjimečným.

A pak už jsem to všechno pustil z hlavy. Uplynula řada let a komunistické režimy mezitím popadaly jak opilí stařečci z barových stoliček, ale i Borges už byl dávno po smrti, a jednou jsem šel parkem na periferii Brna, parčíkem, kde ještě nedávno stála socha jakéhosi dělnického předáka, a zvednu hlavu a dívám se, že tam místo něho stojí kamenná ženská postava, totiž Romana, kterou jsem sice už pěkně dlouho neviděl, ale marná sláva, zapamatoval jsem si ji nadosmrti.

Však nezastavil jsem se, jak byste čekali, ale vyděšen z toho setkání spěchal jsem z parku. A teprve doma se mi to rozleželo

a vstal jsem ráno dřív a šel se tam podívat v hodinu, kdy tam jen vítr prohání listí. A teď, když jsem měl čas důkladně si ji prohlédnout (byla to opravdu Romana, stála na soklu, zachycena sochařem právě v okamžiku, kdy jsem ji naposledy uviděl na rohu jakési pardubické ulice: už odcházela a ještě za mnou pootočila hlavu), všiml jsem si něčeho, co mi poprvé uniklo.To, co jsem považoval za zvednutý límec Romanina kabátu, byly ve skutečnosti tlapy nějakého velikého psa. Nalehl Romaně na záda a předními tlapami se jí opíral o ramena.

Nechal jsem uplynout celý týden, než jsem se znova vypravil do parku. Mezitím došlo k nápadné změně. Obrovský pes byl teď zřetelně vlk a nevisel na zádech Romaně, ale veliké vlčici, která se tam vzpínala jak obskakovaná klisna. Byl už pozdní večer a v parčíku obstoupeném domy s rozsvícenými okny jsem se cítil jak ve zhasnutém akváriu uprostřed osvětleného pokoje. Po maličkém zaváhání jsem vylezl na podstavec, škrtl sirkou a posvítil si zblízka na ošklivou hlavu vlčice, na zuby vyceněné ve zvířecí rozkoši.

Nebudu vás napínat, protože dál už proběhlo všechno svižně. Za několik dní jsem zastihl sousoší při další proměně. Byl tam obrovský kamenný had škrtící ve svém objetí kamennou lamu či podobné zvíře. A tak to pokračovalo teď už v rychlém sledu: střídaly se naturalistické scény z argentinských pralesů s mytologickými výjevy. A bylo zábavné pozorovat, jak lidé procházejí parkem, posedávají po lavičkách, ale kdykoliv zavadí očima o sousoší, dělají, jako by bylo samozřejmé, že uprostřed parku je sousoší jednorožce stojícího na hřbetě slonovi a potom zas hned zkamenělé kohoutí zápasy.

A když už to nějaký čas běželo, pochopil jsem, o co jde: živé písmo! Napadlo mě, že mi tak Borges odkudsi, kde teď je, odpovídá na můj dopis. A chvíli mi trvalo, než jsem pochopil, že se mýlím.

Nebyla to odpověď na můj dopis (i když svým způsobem vlastně taky), ale byl to projev Borgesovy nevýslovné důvěry. Živým písmem

mi odkudsi (kde teď je) diktoval svou nejnovější povídku. A trvalo mi nesmírně dlouho, než jsem se naučil tomu písmu trochu rozumět. Mezitím text povídky běžel na podstavci už pošesté dokola a já teprve vytušil obrysy jejího příběhu. Ale tu dostalo se mi radostného poznání. Borges kdysi napsal povídku Tajný zázrak, odehrávající se v Praze za německé okupace (její hrdinou byl spisovatel Jaromír Hladík), a tady jsem měl před sebou další jeho příběh s českým námětem.

A konečně se mi po obrovské námaze (kterou jsem radostně obětoval svému Mistrovi) podařilo přepsat ze živého písma první dvě věty Borgesovy povídky: *Někdy na jaře v jednaosmdesátém jsem přijel náhle do Pardubic. Setkal jsem se tam s dívkou, jež mi měla přeložit dopis pro argentinského spisovatele Jorga Luise Borgese*. Ale dál už jsem s tím nedokázal pohnout. Pocítil jsem naprostou bezmocnost. Už nikdy se nedozvím, co je v té povídce.

A v maličkém parku kdesi na brněnském předměstí pořád dokolečka naprázdno běží neznámý Borgesův text, zapsaný živým písmem.

Pasáž Alfa

Funkcionalistický architekt Bohuslav Fuchs má v Brně několik slavných staveb, ale taky jednoho levobočka, který se ve výčtu jeho architektonických opusů skoro nikdy neuvádí, přestože jde o přímo učebnicovou ukázku funkcionalismu a impozantní stavbu v samém centru města. Fuchs byl sice roku 1930 na počátku projektu paláce Alfa, takříkajíc ho počal, navrhl a nakreslil, ale úprav a realizace se už ujali jiní. Škoda. Pasáž Alfa, to jadýrko ve skořápce paláce Alfa, je totiž jakýmsi zenovým prostorem. Přestože jsou tam obchůdky, obchody, kavárna, divadlo, ochozy a několikero schodišť, vchodů, východů a průchodů, je tam zároveň zvláštní klidový statut, projdete pasáží a jako byste prošli okamžikem bez hranic, aniž si to vůbec uvědomíte. Buddhisti ani nemusí v Brně stavět žádný chrám, stačí, když si vysvětí pasáž Alfa.

Jako kluk jsem záviděl spolužákovi, co v Alfě bydlel, ten veliký svazek klíčů a klíčků k všemožným zámkům v soustavě mříží, oddělujících v nočních hodinách jednotlivé úseky pasáže, které tak připomínaly lodní komory v nepotopitelném Titaniku. A jen v Alfě se mohlo přihodit, co vám teď povím.

Ještě jako vysokoškolský študák jsem připravoval středoškolačku k maturitě a byl jsem v té rodině vážený domácí učitel, který dvakrát týdně vešel do paláce Alfa a pak stoupal složitým systémem schodišť v úzkých chodbách jak myš děrami v obrovském ementálu. V druhém poschodí jsem vždy zaslechl přes zeď piano (taky tam někdo dával kondice?) a o kousek výš zas ve zdi šuměl déšť či co. A to vůbec nemluvím o výtazích, které tam všude rejdily jak člunky v tkalcovském stavu, ale já, jakkoliv vážený, neměl k nim klíč.

A tak týden po týdnu, až jedno odpoledne jsem vystoupal ke dveřím, zazvonil, vevnitř to zadrnčelo, ale jinak v bytě ticho. A tak

jsem zazvonil znova a důrazněji, vždyť mi přece už za chvíli měla začít hodina. A uslyšel jsem tiché kroky a kukátkem se někdo podíval a zas odešel. Dlouho jsem tam stál, než jsem se odvážil zazvonit ještě potřetí. A pak jsem si vzpomněl, že v bytě je telefon, a zašel jsem přes ulici na poštu a našel si číslo pana inženýra a prozvonil to tam. Někdo na druhém konci mlčky zvedl sluchátko, čekal, ale sotva jsem se představil, zas ho položil. Vypadá to jak prapodivná záhada, a vysvětlení je sice jednoduché, ale připravte se, udeří na temnou strunu.

Příštího dne jsem navštívil ty, co mi kondice dohodili, a dozvěděl se všechno. Na hodinu jsem přišel v pondělí a předchozího dne, tedy v neděli, vezl pan inženýr svou ženu a dceru z výletu a havarovali a žena s dcerou nepřežily, jen pan inženýr vyvázl jak zázrakem bez zranění. Co měl tedy udělat, když jsem v pondělí přišel zazvonit u jeho dveří? Měl mi snad otevřít a říci, už tady nemáte koho učit, právě jsem zabil vaši žačku?

Od té doby uplynula spousta let, ale už nikdy jsem nesebral odvahu třeba jen tak vystoupat k těm dveřím. Peníze za kondice mi přišly poštou.

Ale promiňte, to jsem odbočil. Chtěl jsem jen říct, že pasáž Alfa je zenový prostor.

Pozdě

Jmenuju se Miloš Hrabě a jsem zaměstnancem zdravotní pojišťovny, kde jsem pak cosi jako „styčný důstojník“ pro kontakty pojišťovny se zdravotními zařízeními. Takže když jsem vzal na vědomí ty své potíže s ledvinami, mohl jsem se obrátit na konkrétní lékaře, kteří mě osobně znali a vyšli mi vstříc, snad to i tak trochu pochopili jako test své lékařské spolehlivosti. Neposkytli mi tedy žádná privilegia, prošel jsem si tím, čím všichni ostatní pojištěnci, jen zproštěn všech těch organizačních zmatků, které běžným pacientům znepříjemňují život. Na mém případu chtěl totiž personál demonstrovat to, čemu snad říkali vzorný nemocniční standard. Byl jsem umístěn na urologické oddělení fakultní nemocnice U svaté Anny, ale celý ten řetězec vyšetření– od ultrazvuku přes sedimenty v moči, rentgen, nativní snímky ledvin, kontrastní computerovou tomografii až po vylučovací urografii – celý ten řetězec neměl jediný zádrhel. Ta rozkošná funkční plynulost měla snad potěšit mé úřednické srdce.

Strávil jsem na lůžkovém oddělení necelé čtyři dny, a protože se mé obtíže hned na začátku vyšetřování daly na zbabělý ústup, mohl jsem se nerušen kapricemi svého těla věnovat cvrkotu kolem sebe, pozorovat pacienty před i po operaci prostaty, a taky ty skutečné ledvináře i chodbičkové korzo s pacoši, kterým se mezi nohama houpaly igelitové pytlíky s močí, což jim nebránilo v tom, aby důstojně korzovali rozprávějíce spolu, zatímco jejich hlavičky občas o sebe ťukly jak vajíčka v ošatce. Ale už druhý den odpoledne se objevil Vojta Stárek.

Já bych ho nepoznal, ale upíchli ho na lůžko vedle mě a ihned mě oslovil, ještě dřív, než si začal vybalovat věci na noční stolek. Vojta byl spolužák z gymplu, ale teprve po nějaké chvíli mi to zapálilo. Vzpomněl jsem si totiž, že jsem zrovna tuhle situaci s ním už jednou zažil.Tedy abych byl přesný, obrácenou variantu téhle situace.

Je tomu už víc než šestatřicet roků, ale tu noc, kdy jsem se přemísťoval s plnou polní z jaroměřické posádky do Havlíčkova Brodu, jsem si zachoval dosti zřetelně v paměti. I s tou jízdou ucouranými nočními vlaky a s obtížným přesedáním se všemi těmi svými vojenskými saky paky. A nad ránem pak příchod do kasáren za Havlbrodem, na silnici na Humpolec, tam, kde prý kdysi bývalo letiště. Noční dozorčí mě zavedl na cimru, kde na mě čekalo volné lůžko, ale když jsem se tam zabydloval, vztyčil se na vedlejší posteli kdosi a koukám, on to Vojta Stárek.

A setkat se teď s Vojtou po šestatřiceti letech zrovna zase na postelích vedle sebe a zase vlastně v čemsi podobném kasárenským podmínkám, zopakovat si tu dávnou havlbrodskou situaci v obměněné variantě, to mě přece jenom zaskočilo.

Nečerti se, kamaráde, ale hluboce se mýlíš, já totiž nebyl na vojně v Havlbrodě ani nikde jinde. Pracně jsem si vyšvindloval modrou knížku a mám tu relikvii ještě doma schovanou.

A když pak volal domů, požádal hned svou ženu, aby přinesla tu knížku ukázat. Prohlížel jsem si pak ten vzácný doklad stvrzující, že nikdy nebyl vojákem.

Býval bych to snad i tak přijal, kdyby mě hned následující noci nevzbudil vrtulník rychlé záchranné služby přistávající na rozlehlém nemocničním dvoře. Měl jsem postel u okna, posadil jsem se a díval, jak k němu běží personál s nosítky, vynášejí kohosi zabaleného do několika vrstev a utíkají s ním a kličkují mezi zaparkovanými sanitkami. Ale když se vrtulník zas zvedl, nemohl jsem dlouho usnout a pak se mně v té hodině mezi psem a vlkem zjevil obrázek, vzpomněl jsem si na cosi, rovněž s modrou knížkou.

Odehrálo se to v těch kasárnách na silnici na Humpolec. Ráno na umývárce jsem si všiml čehosi, co se Vojtovi většinou dařilo obratně skrývat: na levé ruce mu chyběl první článek malíčku, tedy ten s nehýtkem.

Ale za to mohls vyfasovat modrou knížku, ne?

Milošu, Milošu, napomenul mě, tys asi spadl z Marsu, ne? Na modrou knížku by mi musel chybět aspoň celej palec anebo ukazovák pravý ruky, vole!

Myslel jsem teď na to, jak šikovně se naučil ten svůj maličkatý handicap skrývat, ale v této chvíli ležel ve spánku bezmocně na lůžku vedle mě. Spustil jsem nohy na zem a opatrně jsem ho obešel a zastihl jsem jeho levou ruku, jak mu bezelstně visí přes okraj postele. Přidřepl jsem a teď i v tom mizerném nočním osvětlení z modré žárovky nade dveřmi jsem zřetelně viděl, že mu chybí první článek na malíčku. Tož byl to on, ten havlbrodskej!

Už jsem do rána neusnul a pořád dokolečka se přebíral třemi vysvětleními, která však byla, jedno vedle druhého, naprosto nemožná. Vojtova modrá knížka, doklad stvrzující, že byl zproštěn vojenské služby, že nikdy nebyl na vojně, měla pak tedy jediný účel: dokázat, že nikdy nebyl v havlbrodských kasárnách, přehodit přes ten jeho pobyt tam jakýsi pláštík neviditelnosti? Ale proč? To je jak z nějakého hloupoučkého špionážního románu! Jenže druhé vysvětlení není o nic pravděpodobnější: pletu si ho tedy s někým jiným, kdo je taky mým spolužákem z gymplu a komu taky chybí první článek levého malíčku a koho jsem tenkrát v kasárnách přinatrefil taky na posteli vedle sebe? A třetí vysvětlení to pak dovršuje: celou tu vzpomínku na mé dávné vojenské setkání s bezmaličníkem jsem si nevědomky zgruntu vymyslel a je to jen má hodně pozdní postfabulace?

Jakási tíseň mě vedla k tomu, že jsem už na to s Vojtou nezavedl řeč, jen když jsem odcházel, zavtipkoval jsem, že až se příště setkáme, bude to na hřbitově, kde s hrůzou zjistíme, že zas spíme vedle sebe.

Odešel jsem s negativním nálezem, ledviny naprosto v pořádku, a taky jsem si namlouval, že ta historka s Vojtou je jen bezvýznamná záležitost. Ale rychle jsem se přesvědčil, že ta tíseň ve mně dál přežívá.

Po Milošově odchodu jsem si uvědomil, že to setkání se nám teda moc nevyvedlo, protože když jsme se spěšně loučili – na chodbičce před sesternou – viděl jsem, že ho setkání se mnou vyloženě trápí. Jen co mě zbavili těch ledvinných konkrementů, vydal jsem se do zdravotní pojišťovny, kde jsem ho sice nezastihl, ale vyloudil jsem na nich Milošovu adresu. Spěchal jsem, protože to už jsem měl zlé tušení. Bydlel na Starobrněnské, v bytě situovaném hned naproti velké pivnice.

Otevřela mi jeho žena a už v její tváři bylo cosi, co bych přirovnal, no vlastně nevím, k čemu bych to přirovnal. A zatímco nám šla uvařit zelený čaj (trval jsem vysloveně na čaji, protože kávu jsem podezříval z výroby těch mých ledvinných konkrementů), potvrdil jsem Milošovi, že měl pravdu, už to nezapírám, opravdu jsme se setkali v havlbrodských kasárnách, tam při silnici do Humpolce. A že s tou modrou knížkou, to je taková zapeklitá historka, příznačná pro tu dobu. Však přece sám ví, jaká to tenkrát byla doba. Plná falše, klamstva a předstírání. A omluvil jsem se, že jsem se z hloupé setrvačnosti pokusil i jeho obalamutit. Ale Miloš mi naslouchal a nenaslouchal, seděl tam a díval se na mě, a když jsem se odmlčel, řekl jenom: Pozdě, kamaráde! A docela pomaloučku zvedl levou ruku a uviděl jsem na jeho malíčku fáč, ještě bobtnající krví.

Vyšel jsem z domu od Miloše ve chvíli, kdy se z protější pivnice vyvalila jakási parta výrostků, švihem se rozvinuli do toho, čemu se na vojně říkalo rojnice, zabrali celou ulici, šli a ožralecky pořvávali, a když jsem se pokusil mezi nimi projít, udeřil mě jeden z nich špičatým loktem do břicha, až jsem bolestí zakvičel, zapotácel jsem se a zamotala se mi hlava a vrávoravě jsem došel k chodníku a na čele studený pot posadil jsem se na špinavý obrubník. Dobře mi tak! Konec.

Olinka

Vyprávěl mi jistý můj známý, že si začal s Olinkou, manželkou jistého podnikatele. Ale aby nezpůsobil potíže sobě ani jí, dodržel všechna bezpečnostní pravidla. Vyčkal, až její muž odjede služebně až kamsi do Dánska, a pak ji vzal do hotýlku až na druhém konci Brna, kde ji nikdo neznal (podnikatel bydlel v Masarykově čtvrti a ten můj známý ji vzal do Židenic.) A to tam ještě přijeli až v nočních hodinách a jak myšky vklouzli do hotelového pokoje. Ale když se pak příštího dne až k poledni probudili, ke své hrůze zjistili, že jim až do postelí zvědavě nahlížejí tváře namáčknuté na okně. A k tomu spěchejme dodat, že ten pokoj byl vysoko v poschodí, a proto si ani nezatáhli závěsy.

Leč ukázalo se, že to má jednoduché vysvětlení. V té brněnské čtvrti žil totiž šikovný truhlář a ten vám přišel na nápad, že chodit na chůdách by se mohlo stát stejně tak módní jako jezdit na kolečkových bruslích. A dobrá věc se podařila a lidi tam opravdu začali na chůdách korzovat. A to se pak občas stalo, že se zvědavě přimáčkli k nějakému oknu v poschodí jak ke sklu výlohy.

Jenže tím to bohužel neskončilo. Přecitlivělá Olinka měla z hotelového zážitku dlouhodobý šok. Což se projevilo tak, že se doma probudila uprostřed noci a uslyšela, jak někdo zaťukal na okno (a spěchejme dodat, že na okno bytu vysoko v poschodí!), a posadila se na posteli, a zatímco její muž tvrdě spal, vyděšena hleděla na zataženou žaluzii. A příští noc se opakovalo totéž a pak už pořád. Pravidelně se probouzela uprostřed noci a někdo ťukal na okno.

Můj známý zkontaktoval Olinku se slavným psychoterapeutem a ten dospěl k závěru, že jde o noční můru vyvolanou u tak přecitlivělé ženské bytosti pocitem provinění a že se té můry nezbaví, dokud žaluzie nevytáhne a neuvidí za oknem místo mstivých Erinyí nějaký dobrácký obličej s všeodpouštějícím úsměvem.

Chacha, pravil jsem pobaveně, ale čí dobrácký obličej?

Samozřejmě tvůj, řekl a šel do auta pro chůdy a složil mi je k nohám. Načež vyslovil částku, která by mi umožnila v klidu se soustředit na napsání dalšího románu. Můj známý je bohatý libertin se smyslem pro fair play.

S psychoterapeutem je to domluvený. Až si troufneš, tak dá Olince pokyn, aby si tu noc vytáhla žaluzie. Ale nejlepší by prý bylo, kdybys měl na hlavě klobouk, klobouček a hezky smekl a lehounce se Olince uklonil. Ta úklona by totiž měla na pozadí hvězdné oblohy zklidňující, přímo léčivý účinek.

Sedím u stolu a píšu tyto řádky a občas zvednu hlavu a dívám se nevěřícně na ty chůdy na podlaze. Tak to teda ne! Tak to přece ne! Copak jsem nějakej šašek! A copak umím chodit na chůdách! Zesměšním se a ještě se zabiju! Ale pak to zaškrundá v mém dobráckém srdci. A v mé prázdné peněžence. A tak sotva dopíšu, vytratím se na půdu. A tam vytáhnu ze staré skříně klobouček. A udeřím jím vztekle o koleno, až se zvedne mračno prachu.

Krátká povídka o dvou otvorech

Stalo se to na konci té dlouhé předloňské zimy. Dívám se na zasněžený kopeček na konečné v sídlišti Lesná, takový velký krtinec, hemžící se dětskými postavičkami v barevných kuliších. Sáňkují, strkají se a koulují, a jak jdu blíž, začínám rozeznávat jednotlivá slova a pak z toho bez varování vyletí hlásek asi tak pětileté holčičky, ječící na jinou holčičku: „Běž do p... a běž do p...!" (Za ta dvě „p..." si dosaďte dva rozdílné, leč přilehlé tělesné otvory.) Přiznám se, že jsem se té tuplované výzvy trochu lekl. Když mně bylo tolikhle, tak mé kamarádky tohleto nekřičívaly. Čímž nechci tvrdit, že to tenkrát byl lepší a slušnější svět. Nemohl být, vždyť zrovna končila válka, a co je ve světě oplzlejšího než války?

A zatímco jsem na konečné čekal na tramvaj, dospěl jsem k přesvědčení, že důvody poslat někoho zaráz i do dvou sousedních tělesných otvorů existují nepochybně už od pěti let, jestli ne dřív, a jsou stejně legitimní jako ty, jež máme ve svých dejme tomu sedmdesáti. Ale jak se vzdalujeme vlastnímu dětství, nejsme už ochotni připustit, že dětské úzkosti a vzteky mají oprávněně stejnou váhu a razanci jako ty naše. A na druhé straně, pokud budeme jednou sprostí jak žumpa, máme na to zaděláno už v dětském věku.

Ale o tomhle jsem nechtěl. To setkání s pětiletým holčičím spratkem mi totiž nakonec vybavilo dávnou vzpomínku. Bylo mi tenkrát jedenáct roků, začínala padesátá léta a do Brna přijel jakýsi sovětský potentát, už si nepamatuju kdo, a školy ho šly uvítat na velké manifestaci družby na náměstí Rudé armády. Příští den soudruh učitel vyvolal mou spolužačku (tu, jejíhož otce právě zatkli v souvislosti s nějakým politickým procesem) a zeptal se jí, jak to že si dovolila ulít se z manifestace? Čekal jsem, že se bude nějak omlouvat či vymlouvat, ale kdepak. Neřekla slovo, vůbec neodpověděla,

ale zato se stalo něco zvláštního, zřetelně jsem viděl, jak učitel polkl a o krok couvl, a nechtěl bych se hádat, ale mám pocit, že se dokonce začervenal, projel jím zachvěv studu. Má jedenáctiletá spolužačka ho totiž takhle mlčky, bez jediného slova, jen široce rozevřenýma očima poslala přímo do jednoho a možná i dvou tělesných otvorů! Ihned, navždy a nenávratně! A nebudeme si teď povídat, co dál následovalo. Jde mi jen o ten jediný, kratičký okamžik.

Byl jsem totiž tehdy v podobné situaci jak má spolužačka (můj otec právě emigroval), ale nedokázal bych tak statečně reagovat, nejít na manifestaci družby a poslat pak soudruha učitele do prdele a do piče. Prožil jsem ten čas přikrčený strachy. A možná právě proto schraňuju tu vzpomínku a stále víc mi na ní záleží, přestože tuším, že je to možná jen má konfabulace. Ale zdá se mi, že celý svět by ztratil smysl, kdyby se to tenkrát takhle nestalo.

Raut na radnici

Poprvé v životě mě v Brně pozvali na nějaký raut, a to přímo na radnici. Když ve sněmovním sále skončila velká slavnost předávání cen, jíž se podle odhadu novinářů zúčastnilo pět set hostí, octl jsem se v presu čtyř set devadesáti devíti rautuchtivých, pokoušejících se promáčknout do rytířského sálu.

Patřím k těm, co se vždycky nechávali odstrkovat od plných mís, neboť mi bývalo trapné rvát se o tučná sousta. Ale zároveň jsem vždy cítil trpkou křivdu, že právě já, renesanční duší milenec života, mám jen hladově přihlížet těm, co si trhají z živého masa skutečnosti ty nejlepší kusy. A tak jsem se rozhodl, že tenhle raut mi bude příležitostí konečně s tím něco udělat.

Rytířský sál nepočítal s takovým srocením hlav, jež se teď začaly pozvolna otáčet a jejichž chřípí se zachvělo a nozdry hlasitě nasávaly. A vždyť nás tady čekaly nejen švédské stoly, ale také teplá kuchyně s grily, rošty a rožni, kde gastronomické poklady před našima očima dozlatova dozrávaly. Rozhodl jsem se, že se vypravím ke grilu, avšak proud mě strhl kamsi jinam, ale protože jsem tušil, že i tohle bude dobrý tah, nechal jsem se davem unášet, což jinak nečiním, a dostal se tak do samé blízkosti steaků a řízečků. Ale kolem nich byl neprostupný kruh, takže mi nezbylo než přes čísi rameno natáhnout žádostivě ruku. Ale kdosi mě přes ni hned pleskl jak malého prvňáčka, kterého přistihli, že si hraje s něčím v kalhotách. Naštval jsem se. Tak tohle snad nemám zapotřebí! A proklínal jsem chvíli, kdy jsem se uvolil přijmout pozvání na radnici. Člověk nemá nikdy jednat v rozporu se svým přesvědčením.

Tlačil jsem se k východu, už zase pohrdaje tím tupým davem kolem. A pak jsem uviděl stolek přeplněný nejlahodnějšími chlebíčky, úplné lahůdkářské klenotnictví, a řekl jsem si, že jenom tak

v chůzi do toho rukou zajedu a vezmu si pár kousků na cestu do té nevlídné, hladové večerní tmy. Ale jak jsem se pokusil jen tak v letu uchopit čtyři nebo pět (no, možná šest nebo sedm) chlebíčků, smetl jsem jich deset nebo dvacet lidem pod nohy. A jakási dáma jak na potvoru hned uklouzla a vlašák z těch chlebíčků vystříkl pánům až na náprsenky. A kdosi řekl Kterej čurák! a zvedl hlavu ke mně.

A tak jsem si rychle vyzvedl v šatně kabát a spěchal z radnice. Ale zapletl jsem se tam do nějakých radničních chodeb, jako kdybych bloudil v kafkovském zámku. A najednou jsem uviděl stolek s cukrářskými pochoutkami. Takže jsem byl zřejmě ještě pořád v prostorách určených rautu. Jenže tady jsem byl sám, jen s milou slečnou, která mi teď vyšla vstříc. A když mě s úsměvem vyprovodila ke stolku, kolem něhož se netlačil žádný rautuchtivý dav, taky jsem se usmál a zeptal se, jestli bych místo rakviček nemohl raději dostat punčového indiánka.

Znova se usmála: Ale drahý pane, tohle nejsou cukrářské výrobky, ale maličké vzorky skutečných rakví. Vyberte si jednu a my vám ji tady hned ušijeme na míru. A železným stiskem mě uchopila kolem ramen.

My Moudiové

My Moudiové jsme byli ještě na počátku druhé poloviny čtyřicátých let významná a prosperující brněnská rodina. Jednu procovskou vilu jsme drželi nad Wilsonovým lesem poblíž Babákova náměstí (dnes náměstí Míru), druhou v Králově Poli, třetí v Obřanech, čtvrtou a pátou v Židenicích a šestou v Žabovřeskách. Byly rozesety jak strategické body, z nichž jsme vládli městu, povýtce jen duchovně, protože jsme byli profesory, lékaři, historiky, filosofy a jeden z nás dokonce napsal a knižně vydal rozsáhlou epickou báseň, v níž vylíčil pochod smrti (z koncentračního tábora v Dachau), jehož byl účastníkem. Byli jsme nesporně okrasou a duchovní slávou města.

Nejstarší z nás, dědeček Moudi, dožíval své dny právě ve vile poblíž Babákova náměstí. A byl to stařec s patriarším plnovousem, do něhož si, jak běžel čas, vplétal různé cetky, ale i připínal brože a třpytivé spony, takže když vám ho přiváželi vstříc na kolečkové židli mezi záhony macešek, lekli jste se, že vám přivážejí divou, opentlenou Moranu, pohanskou bohyni smrti, která se na jaře vynáší do řek.

Nejstarší Moudi byl nejvzdělanější a nejmoudřejší, ale už obestřený věčnými mrákotami, v nichž jeho jasné chvilky prosvítaly jen jako díry ve střeše stodoly. Měl stále k ruce zlatovlasou schovanku Sylvu – děvčátko, které strýc Moudi zachránil na konci války holohlavé z koncentračního tábora v Dachau – a ta dědečka Moudi v létě chránila před slunečním úpalem tak, že mu zahalila tvář i celou hlavu do svých, už zase dlouhých vlasů. A z té nádherné zlaté houštiny ke mně jednou dědeček promluvil jako Bůh k Mojžíšovi z hořícího keře. My Moudiové – pravil – jsme předurčeni k opravdu velkým duchovním úkolům, ale naše obří a jak olovo těžká varlata nás přidržují při zemi, takže nemáme možnost vznést se, nýbrž jen tak žabácky poskakovat. Když mi to svěřil v tom nesmírném

slunečním žáru v zahradě vily poblíž Babákova náměstí, bylo mi, myslím, sedm roků. A zatímco Sylva seděla na opěradle jeho kolečkové židle zastírajíc mu tvář rozpuštěnými vlasy, stál jsem tam poslušně s puclákem dědečkova bylinkového lektvaru, do něhož schovanka vymačkávala půlku citronu. A jak ji pak prudce zmáčkla a zašklebila se přitom na mě, ucítil jsem pojednou pronikavou bolest tam kdesi ve slabinách.

O devět roků později byl už dědeček Moudi dávno mrtev a Moudiové zbědováni, rozmetáni a zapomenuti. Z některých se stali estébáčtí práskači, pár jich emigrovalo, jeden zemřel v kriminále a zbytek upadl do naprosté bezvýznamnosti. Duchovní světlo rodu zhaslo jak v celofánu obalená žárovečka v loutkovém divadélku a nezmotali jsme se už ani na žabácké poskakování, nýbrž plížili se jak smečka hadů v silničním prachu.

Mně bylo v tom čase šestnáct roků, byl podzim, v Maďarsku sovětské tanky drtily kontrarevoluci a já byl zamilován do čtyřiadvacetileté paničky, jejíhož plukovnického manžela právě narychlo povolali do Prahy. Doprovodila ho k vlaku a pak jsme se každý jinou tramvají přibližovali k místu schůzky.

Seděli jsme pod lesíkem na strmém ostrohu s výhledem na hladinu přehrady. Chvíle do setmění, hladina v ohni červánků jak hořící Budapešť a já směl mít ruku podsunutou pod Sylviným zadkem (ano, byla to dědečkova zlatovlasá schovanka). A Sylva, jista si mou psí oddaností, svěřila se mi se vším, co jí běželo hlavou.

Sylvička měla divokou a nespoutanou fantazii, jak si uvědomuju zvláště teď, z toho obrovského odstupu. To ona přišla s nápadem sestavit jakousi dětskou protistátní skupinu pro velký dětský proces. V jakémsi tajemném myšlenkovém změtení byla přesvědčena o tom, že právě dětský proces by mohl být tou nejúčinnější bariérou proti už zběsilému náporu kontrarevolučních idejí. A obávám se, že zrovna tenhle nápad byl jen opožděným plodem dědečkovy snahy vzdělávat ji, když znuděně vysedávala na opěradle jeho kolečkové

židle. V jedné ze svých jasných chvilek jí možná vyprávěl o křížové výpravě dětí.

Byl bys nejstarší a ti ostatní by se vybrali ve věkovém rozmezí od třinácti do patnácti let.

Zeptal jsem se, jestli v tom velkém procesu budu odsouzen k smrti. Připustila, že jako nejstaršímu ze skupiny by se mi to mohlo stát. A okamžitě, ale okamžitě jsem pochopil, že když teď na to přistoupím, dostane se mi odměny, po jaké jedině prahnu. A vy, co nic nevíte o naší rodině, neporozumíte. I kdyby v nás Moudiech všechno vyhaslo, vyhnilo a vychcípalo, požár lásky věčně bude hořet a jeho žhavé uhlíky, to je ten obolos, který jednou vtiskneme do dlaně Charónovi.

(Setmělo se, ochladilo a spěchali jsme bystrckou tmou k zastávce tramvaje.)

Bezpochyby by se vám líbilo, kdyby Sylva bydlela v jedné ze zkonfiskovaných vil Moudiů. Ale nic se nemá přehánět ani v kýčovitém příběhu. Musíme se spokojit tím, že obývala komfortní, měšťácky zařízený byt v jednom z robustních brněnských činžáků.

Vedla mě zkušenou rukou a všechny mé úzkosti a všechny obavy, které vždy provázejí první lásku v chlapeckém věku, obratně vymetla jednoduchým fíglem. Nedopřála mi uvědomit si, co spolu vlastně děláme. Prostě jsme při tom mluvili o zcela jiných věcech. Zatímco mě zasvěcovala do nejelementárnějších tajemství života, probírala se mnou technické detaily složení dětské protistátní skupiny, jejíž popravenou hlavou jsem se měl už vbrzku stát. A přestože se už všechno dnes propadlo do hlubin času a nepravděpodobnosti, stále ještě slyším naše vzrušené hlasy, kterými jsme se dorozumívali v té horké tmě a z různých vzdáleností, úhlů a poloh, když se naše ústa a oči přibližovaly, míjely a vzdalovaly jak nějaké hvězdy ve zrychleném vesmíru.

Potom se zvedla na loktech a chvíli si mě prohlížela. Tož bude tě škoda, řekla. Ale já se jen drobně usmál a odpověděl jí s krásným patosem svých šestnácti let.

Jak všichni víme, všechno dopadlo jinak. Nikdy už nebyl žádný monstrproces s dětmi. Sylvička se jen o vlas opozdila se svým nápadem. A tak bych měl mít hřejivý pocit, že jsem na tom vydělal. Jediný z Moudiů, který cosi vyinkasoval, aniž za to musel zaplatit.

Ale jak správně tušíte, je ten příběh metaforou. Vždyť všichni bychom měli mít hřejivý pocit, že jsme na tom vydělali. Nechali jsme se v těch časech svést, hanebně svést, došli jsme i jakéhosi zasvěcení, a přesto jsme přežili. Ale dědeček Moudi (a jako bych i jeho slyšel) by řekl: A víte tak jistě, že jste opravdu přežili?

Ale než by to stačil vysvětlit, mrákotný stav by ho zas zastřel jak zlaté vlasy jeho krásné schovanky (a mé první zasvěcovatelky).

Pastýř bytí

Toto je příběh někoho, říkejme mu M., kdo ráno raníčko nasedl v městě B. do vlaku, který ho měl přepravit do města C., a sotva nasedl, vlak se dal zvolna do pohybu a M. pokračoval v ranním spánku, dokud ho v 9.48 nevzbudilo pípání náramkových hodinek, upozorňující ho, že už je na místě. M. tedy vystoupil a první, co ho napadlo, byla banalita, že všechna města jsou si zaměnitelně podobná, jen s jedním, ale podstatným rozdílem, že C., do něhož jsem přijel, je mnohem, ach, mnohem krásnější než B., z něhož jsem vyjel.

Postavil se na tramvajovou refýž a počkal si na dvojku, o níž věděl z písemných instrukcí pro účastníky konference o Heideggerově ontologické diferenci, že ho dopraví až k budově bývalého okresního výboru partaje. Vystoupil tedy na osmé zastávce, ale marně se rozhlížel po nějaké takové budově, zato měl pocit, že to tady důvěrně zná. A když prošel ještě dvě ulice, seznal, že kdyby teď byl doma v B., musela by tamhleto být, no ovšem, G-ova ulice, kde bydlí. A když přišel blíž, viděl, že je to opravdu G-ova ulice. A když vytáhl svazeček klíčů a jeden z nich vyzkoušel v zámku, dostal se do domu a přivolal si výtah, vyjel do druhého poschodí a vyplašeně přistoupil ke dveřím, na nichž byla vizitka s jeho jménem. A když si i odemkl a vstoupil dovnitř a v předsíňce na zdi uviděl velkou zarámovanou fotografii obchodního a nájemního domu U Čtyř mamlasů na náměstí Svobody, začal už tomu rozumět. Pochopil, že usnul ve vagóně soupravy, která nikdy nevyjela z nádraží, jenom ji tam posunovali, a tak se probudil a vystoupil ve svém vlastním městě. Ale sotva se dobral tohoto poznání, otevřely se dveře pokoje a M. spatřil sám sebe, ale dotyčný ho zřejmě neviděl, nijak nereagoval na jeho přítomnost (šel si do předsíně pro noviny odložené na botníku).

M. začal cosi zmateně koktat, ale nikdo ho neslyšel, ani jeho vlastní žena, kterou zahlédl otevřenými dveřmi pokoje.

A tak začal žít v domácnosti sebe sama, protože stejně nevěděl o způsobu, jak se zas vrátit do světa, ze kterého přijel. Už si samozřejmě nemyslel, že ten vlak s ním vůbec nevyjel z B. Opravdu ho kamsi dovezl. Ale jaký vlak a kdy zas pojede nazpátek? Zřejmě se ocitl v městě, které bylo zcela identické s jeho vlastním, až na to, že bylo, jestli mu správně rozumíme, ještě mnohem totožnější než jeho vlastní město. Všechno, s čím se tady setkal (včetně sebe sama), nebylo snad kopií toho, z čeho přijel, ale naopak, bylo mnohem podstatnější, ano, nejspíš i skutečnější než jeho vlastní město (a než jeho vlastní já). A pak už velice rychle poznal, že to tak platí doslova. Například jim navštěvoval spíž a všechno tam bylo nepředstavitelně sladší a slanější a kyselejší než to, co dosud jedl (ale sladší a slanější a kyselejší byla tady nejspíš i jeho žena!), a přestože jim ujídal jen nepatrně, opravdu jako myška, docela ho to zasytilo.

Nijak jim v domácnosti nepřekážel, nevěděli o něm, vždyť pro ně byl pouhý jejich stín, ani to ne, bez chuti a bez zápachu, nevnímali ho, zatímco oni pro něj byli z té nejzákladnější pralátky. A hluboce ho zajímalo, jak se to nejpodstatnější (nejhutnější, nejchutnější, nejskutečnější) vyjevuje i ve všem ostatním. Nejvíc ho zaujalo, když mohl sledovat sebe sama se svou ženou v milostném konání, jež mělo zde pečeť čehosi výsostného a vyzařovalo nesmírnou sílu.

Nezapomeňme, že když jim vnikl do předsíně, na botníku ležely noviny a že mu je pán domu sebral před nosem. Noviny ho přitom nesmírně zajímaly. Našel je pak v kuchyni na ledničce a dozvěděl se, že je to Mladá fronta Dnes s datem: sobota 16. září 2006. A tak jsem zjistil, že tady je čas o celé dva dny opožděn, protože na konferenci v C. jsem přece odjel až v pondělí 18. září. Ale za dva dny už i tady nadešlo pondělí a sledoval jsem sám sebe, jak s přednáškou o Heideggerovi v aktovce opouštím ráno raníčko byt, dům, G-ovu ulici, a jel jsem tedy s ním tramvají na nádraží a nasedl do vlaku

(vlak se okamžitě rozjel) a oba, já i já, jsme usnuli a probudili se až (v 9.48) v cílové stanici. Pak jsem sledoval M. (mě) na jeho cestě z nádraží (město zářilo jak vycíděné) a díval se, jak se zmateně rozhlíží a poznává svůj dům na G-ově ulici a vytahuje svazek klíčů a jede výtahem do druhého poschodí, a stál jsem mu za zády, když vyplašeně hleděl na svou vizitku na dveřích a odmykal a zastavil se v předsíňce před velkou zarámovanou fotografií (obchodní a nájemní dům U Čtyř mamlasů na náměstí Svobody). A pak se už setkal se sebou samým a seznal, že je jen stínem skutečného M., a svět, ze kterého přijel, jen stínem světa, v němž se teď pohybuje.

Tak dobře, toto je příběh o mně, který jsem jen stínem skutečného já, které je zas jen stínem ještě skutečnějšího já, které je opět jen stínem ještě opravdovějšího já. Každé pondělní (a ještě pondělnější) ráno jedeme tramvají na nádraží a nasedáme do vlaku, který nás přepraví do dalšího, ještě opravdovějšího města, a tak je nás stále víc a víc a skutečnost je stále hutnější a vzduch stále opojnější, a když to pak dělám se svou ženou (nejsladší, nejslanější, nejkyselejší!), nábožně dřepíme kolem a díváme se na to se stále větším zaujetím. Až mě pak jednou napadne, že ta řada nejspíš běží i na druhou stranu a že i já jistě mám své stíny a stíny stínů (ty ovšem nevidím, jak zas ti přede mnou nevidí mě) a že je nás tedy už pěkně veliké stádo. A když pak jdeme všichni (v neděli 17. září 2006, den před odjezdem na heideggerovskou konferenci) na podvečerní procházku, neodolám už a hlasitě zabečím. A okamžitě se přidávají ti přede mnou a okamžitě se přidávají i ti za mnou a veliké bečení se zvedá (béééééé! béééééé! béééééé!) k těm nejzářivějším nebesům.

Morytát o výtahu

V domě čp. 42 na Veveří ulici v Brně bydlela ve IV. poschodí slečna Hana Hrdličková, zatímco v V. poschodí bydlel inženýr Bruno Formáček. Ve výtahu se prakticky nikdy nesetkávali, protože slečna Hana, prodavačka ve velkém obchodním domě Aso na České ulici, měla jinou pracovní dobu než pan inženýr, zaměstnanec stavební firmy Crha a syn. Ale toho osudového dne, 18. dubna 1946, jeli nepopíratelně spolu výtahem.

Inženýr Formáček se právě chystal dovřít dveře výtahové klece, když v poslední chvíli přiběhl jakýsi človíček a požádal je, aby ještě chvíli posečkali, a vrátil se pro starou paní, drobnou stařenku, co se jen s obtížemi dobelhala až k výtahu. Pan inženýr a slečna Hana starou paní pozdravili, ale stařenka na pozdrav neodpověděla, byla jak duchem nepřítomná, a človíček, co ji doprovázel, jen cosi zabručel.

Výtah měl dekorativní okénka z matných, neprůhledných skel a byl úctyhodný nejen svým vzhledem (připomínajícím velikou, pseudogotickou zpovědnici), ale i tím, jak se pohyboval, vždy nesmírně pomalu a důstojně. Ale toho dne stoupal obzvlášť nápadně pomalu, až měl inženýr Formáček (ale i slečna Hrdličková) pocit, že tady snad není něco v pořádku. A když pak své podezření i vyslovili nahlas, dostalo se jim okamžitě vysvětlení od človíčka, co provázel mlčenlivou stařenku. Informoval je, že jízda dnes potrvá poněkud déle, ale nikoli snad proto, že by se výtah pohyboval pomaleji, kdepak, stoupá mnohem rychleji, ale nejedou tentokrát jenom do IV. a V. poschodí čp. 42 na Veveří ulici, ale pojedou, abych tak řekl, mnohem výš. A pak jim vysvětlil, že drobná stařenka je svatá žena, která celý svůj život zasvětila cestě k Pánu, a dnes se jí dostane milosti, budeme svědky jejího nanebevzetí.

Inženýr Formáček a slečna Hrdličková to napřed samozřejmě nebrali vážně, ale když se výtah pořád sunul kamsi nahoru a nedal se zastavit mačkáním knoflíků anebo pootevřením dveří, poklesli na duchu a inženýr Formáček se pokusil s človíčkem vyjednávat a přesvědčit ho, že oni s tím přece nemají nic společného a navíc nejsou vůbec připraveni na cestu Tam, nemluvě už o tom, že nikdo nemá právo přepravovat je kamkoli proti jejich vůli.

Ale človíček jen pokrčil rameny a kdo ví, jak by všechno skončilo, kdyby slečna Hrdličková nedostala nápad, který v té chvíli považovala za šťastné vnuknutí. A nápad byl založen na tom, že když teď okamžitě trošku. no. znesvětí výtahovou kabinu, nebude už moci dál sloužit svému posvátnému účelu.

Ale inženýr Formáček byl suchar a studený čumák a chvíli trvalo než pochopil, co se po něm chce. Zato človíčkovi hned došlo, o co se to pokoušejí, a jak byli vmáčknuti do rohu výtahové kabiny, snažil se je odtrhnout od sebe a křičel na ně, že tohle přece nesmějí, a dusil se vzteky. Slečna Hana se k němu otočila jen tak přes rameno a zeptala se, jestli se chce taky přidat?

A tak moje maminka a můj otec vyklouzli z výtahové pasti tím, že znesvětili výtahovou kabinu, čímž zároveň zabránili dobré stařence, aby došla své posvátné mety.

A to já jsem plod těch smilných minut ve výtahu a vypadá to, že maminka mě využila i k tomu, aby otce přivedla k manželství. Však neměla z toho nikdy žádnou opravdovou radost a už od prvních dnů se pohybovala kolem mě s úzkostnou obezřetností. Přesto neušla svému osudu. A pak se ujal mé výchovy otec. Ale to už nebyla obezřetnost, to už byl, obávám se, strach.

Jednou (po dlouhé řadě let od právě vylíčených událostí) jsme s otcem seděli na stráni nad sídlištěm Lesná, odkud je parádní výhled na celé Brno. Byl nádherný večer a slunce zatavilo město do umné růžové krychle, která se mi před očima pomalu propadala.

Vždycky jsem slýchal i četl, řekl můj otec, že Bůh je nekonečně milosrdný, a tak mi pověz, proč bych právě já měl být vyjmut z jeho milosrdenství? Snad když se člověk jednou něčeho dopustí, musí pak po celý život platit za to jediné provinění? Ale nejhorší na tom, chlapče, je, pokračoval otec, nejhorší je, že mně to dneska všechno připadá, promiň, jako děsná sranda! Svatá stařenka cestující výtahem na Věčnost! A jak jsme jí to s maminkou pokazili! A kvůli tomu já se teď celý život trápím! A hned je vidět, jak mu smíchy cuká v koutcích úst.

Mlčel jsem a díval se na zapadající slunce.

Otci ještě chvíli cukalo v koutcích, ještě chvíli se culil, ale pak už si sám rozepnul límec košile a položil mi hlavu na koleno. Vytáhl jsem nůž, zkusmo se dotkl bříškem palce jeho ostří a láskyplně ho přiložil k otcovu hrdlu.

Balada o žárlivosti (s ochutnávkou na konci)

Liborovi bylo devatenáct roků a studoval na filozofické fakultě myslím etnografii a o prázdninách si různě přivydělával. Nahodil si na záda tornu plnou zboží a vzorků zboží, sedl na bicykl a rozjel se po kraji. A takto vybaven začal taky jednoho srpnového odpoledne stoupat do prudkého kopce až kousek za Líšní, kopce, na jehož vrcholu bylo cosi jako zámeček.

Nebyl to samozřejmě žádný skutečný zámeček, ale jen velká vila se dvěma věžičkami, ještě na konci osmdesátých let jedno z muzeí dělnického hnutí. Ale pak se vila restitucí vrátila komusi, kdo ji bez váhání prodal dál, a tak se dostala až do rukou místního politika, jenž byl po prvních svobodných volbách dokonce ministrem. A když pak musel opustit ministerské křeslo, dělal všechno možný, aby zůstal aspoň poslancem, politika mu rychle přirostla k srdci a napřed duše a pak i ksicht mu zeškrholovatěly. A pendloval mezi Prahou a líšeňskou vilou čím dál, dá-li se to tak říct, odtažitěji, až nakonec už jen prostřednictvím faxů a telefonního záznamníku a emailů.

Libor musel tvrdě šlápnout do pedálů, když se chtěl s tak těžkou tornou vydrápat do tak strmého kopce. A ve dvou třetinách dostal dokonce chuť slézt z kola a táhnout ho za sebou jak červec (Festuca ovina) zchromlé křídlo. Ale neudělal to, protože měl pocit, že jeho zápas s kopcem někdo ze zámečku sleduje zpytavým okem. Ten dlouhý úsek prudkého svahu bez jediného stromu byl v tom horkém srpnovém dni opravdu protivný, takže když se Libor vyškrábal nahoru, pílil hned do stínu před vchodem. Ale to se už rozštěkali psi, hodně ostří psi, a sundávaje tornu uviděl dvě kamery namířené každá v jiném úhlu do prostoru, v němž teď stál. Otevřel tornu a vytáhl zboží, teflonové či jaké pánve, a ukázal je na jednu

i druhou kameru. Ale zpytavé oko nereagovalo na pánve, nýbrž se zvláštním zalíbením na dolíček, jenž se Liborovi dělal ve tváři.

Můj bože, měla jsem bráchu, kterýmu se dělával zrovna takový.

A co se stalo s tím vaším odolíčkovaným bratrem, smím-li se ptát?

Oženili ho, řeklo oko.

Ach tak, odkývl Libor, zarachotila brána a byl vpuštěn dovnitř.

Přibližně o čtrnáct dnů později sledoval Libor ve vile na kopci a na velké domácké obrazovce příběh milenců na palubě Titaniku. Alice přiložila do krbu a řekla: To je přece náš příběh, to ty seš chudej jak kostelní myš, já jsem milionářská princezna a to my jsme přece ti milenci z Titaniku...

A netušila ještě, jak blízka je pravdě, pokud ovšem zůstaneme jen u hrubé přibližnosti jejich dalších osudů.

Alicin muž, kterého teď už dlouhá léta znala pouze ze švihácké parafy ve faxech, z emailů a z hlasu v mobilním telefonu, nečekaně přijel a v žárliveckém vzteku je nahé nahnal do atria své vily, kde na ně chtěl poštvat své ostré psy, ale tu vyskytla se potíž, protože psi mu dík tak dlouhé nepřítomnosti docela odvykli a obrátili se proti němu. Středověký mystik svatý Bernard z Clairvaux, zvaný též doctor mellifluus, což bychom mohli volně přeložit jako „učitel medem oplývající", tvrdil, že poslední myšlenka, předcházející uvolnění duše z těla, bude pak ovládat i následný posmrtný život. A ukázalo se, že měl pravdu i v případě exministra, kterého roztrhali vlastní psi i vlastní vzteklá žárlivost.

Nedlouho po pohřbu se vdova provdala za studenta etnografie. Hned po svatbě se však na ně pověsil zadávený exministr. Kdykoliv se někam rozjeli, mohli si být jisti, že budou cestou havarovat, a kdykoliv se vypravili do lesa na houby, nebylo pochyb, že se jim tam nějaká muchomůrka zelená převleče za křemenáče. A jen zásluhou toho, že o nástrahách věděli předem, totiž přesněji řečeno, že je při každé příležitosti očekávali, unikali jim už při prvních, nejnepatrnějších náznacích. Navíc je společné vzdorování nebožtíkovým

nástrahám spíš sbližovalo než rozdělovalo. Ale bohužel, nakonec podcenili jeho liščí úskočnost.

Vypadalo to, že bude zas jednou pořádná zima. Přes den napadlo tolik sněhu, že Alice raději zavolala do Zahradní technické správy, aby nezapomněli i cestu na kopec protáhnout sněžným pluhem, ale jak se dalo čekat, vybodli se na to. A tak, vraceje se z odpoledního semináře na fakultě, musel se Libor sněhem doslova prokousat a na kopec se vyškrábal mokrý a prokřehlý a Alice ho hned nahnala do postele a přinesla čaj s citrónem a medem a on se jí svěřil (ale to už mu oči plály horečkou), že když teď stoupal k „zámečku", stoupala spolu s ním i vzpomínka, jak vloni v tom horkém srpnovém odpoledni jel do kopce na bicyklu s těžkou tornou na zádech, však už v tušení věcí nebývalých a sladkých. Ale pak ji najednou, oči rozšířené tou horečkou, oslovil cizím křestním jménem, jako Emu, Lídu anebo možná Kateřinu. Ale dříve než stačila, ochromená žárlivostí, zareagovat, zazvonil vedle v pokoji telefon. A když ho zvedla, uslyšela Liborův hlas. Volal z nemocnice, že ho při přecházení křižovatky na Moravském náměstí srazil nějaký šílený motocyklista, ale chválabohu nic vážného, pár dní si tam však pobude. Položila sluchátko. Alice, stejně jako vy anebo já, neměla žádné zkušenosti v nakládání s přízraky, ale pochopila, že tohohle jí sem poslal její mrtvý exmanžel a možná je to on sám převlečený za Libora, a tak v návalu nepříčetného vzteku sáhla po brokovnici, kterými teď brněnský magistrát vybavoval občany na obranu proti ruským a ukrajinským mafiím, a vtrhla zpátky do ložnice a hned od dveří střelila do břicha to monstrum, které jí tu exmanžel nadělil. A odhodila pušku a spěchala do města. Ale marně Libora hledala po všech brněnských nemocnicích.

A vás, kteří jste už mezitím pochopili, co se vlastně stalo, spěchám teď ujistit, že po tomhle podlém skutku si už démoni stáhli exministrovu duši do horoucích pekel, a nyní vám ji grilovanou a na vidličce nabízejí ochutnat (ale dorazit se musíte bramborovým salátem, aby zbylo pro všechny čtenáře).

Stavení znamení

Seznámili jsme se na jakési snobské párty. Slovo dalo slovo a nakonec mi nechala svou vizitku. Usoudila, že bych mohl její dceru něco učit, třeba jazyky.

Bydlela v luxusní brněnské čtvrti, kde zarámovány ve smaragdové zeleni stojí moderní rodinné vilky, ty zázračné plody meziválečné architektonické avantgardy. Ale také je zde nemálo staveb, jež s větším či menším zbohatlickým nevkusem splétají různé pseudohistorické slohy. A bohužel právě k takovému domu mě přivedla adresa na vizitce. Přísný vzhled falešné gotiky se zde snoubil s důstojenstvím a noblesou pseudorenesance a rozverností secese a výsledkem byl jakýsi škleb, který na mě hleděl přes zdobné mříže zahrady.

Když jsem zazvonil, bzučák mi otevřel branku a vzápětí se otevřely i dveře domu a šel jsem po pěšince vstříc ženské postavě, nejspíš služebné, přísného vzhledu a zřejmě i nejpřísnějších mravů. Okamžitě mi bylo jasné, že mnou opovrhuje a bude navždycky opovrhovat. Pustila mě do haly a tam mi přikázala, abych počkal u dveří, a odešla ohlásit můj příchod.

Čekal jsem nějakou chvíli a pak se objevila, tak jak jsem ji znal už z toho večírku, důstojná, noblesní a přes svůj věk stále ještě krásná dáma. Zavedla mě z haly nahoru do knihovny, která byla zařízena i jako učebna pro její dceru. Dohodli jsme se na francouzštině a latině. Ale kdybyste ji nenaučil ani jediný subjonctif, jsem přesvědčena o tom, že už pouhý kontakt s člověkem takového duchovního rozhledu bude dostatečnou školou pro mou dceru. A pak mě zanechala v knihovně s šálkem vonícího čaje a koláči. Protože jsem musel na svou žákyni nějakou tu chvíli čekat, přišly mi koláče s čajem nesmírně vhod.

Uběhlo několik měsíců, kdy jsem týden co týden chodíval do vilky v nejluxusnější čtvrti, a služebná se ke mně chovala se stále větším opovržením a paní domu stále laskavěji a pozorněji, ale já přesto nikdy nesebral odvahu svěřit se jí, že hodiny s její dcerou jsou pro mě čím dál větším peklem.

To už jsme pochopil, že pro svou žákyni nejsem žádný korepetitor (anebo chcete-li, domácí učitel), ale jen jakási hloupá hračka, s kterou může nakládat podle svých rozmarů. Pod stolem na mě dorážela koleny, nad stolem kozičkami a byla to stále nebezpečnější hra. A když jsem se jí jednou pokusil vyložit funkci francouzského plusquamperfekta na ukázce ze Chateaubriandových Pamětí ze záhrobí, strhla mě na koberec a tam přivedla mé smysly k takové zběsilosti, že jsme udělal, co jsem vůbec neměl v úmyslu, a navíc jsem svou žačku ošklivě pokousal.

Všechno proběhlo tak rychle, že teprve dodatečně mi došlo, že během našeho počínání mohla vejít služebná nebo paní domu. Když jsem se s tím svěřil své žákyni, upřímně jsem ji rozesmál. Stála před zrcadlem a prohlížela si prokousnutý ret, ale ani ten ji příliš neznepokojoval. Zato já se nacházel v takovém rozpoložení, že jsem si nedokázal představit, že bych teď měl potkat služebnou nebo paní domu.

Tak pojď, řekla a opřela se ramenem do regálu knihovny a ten se pootočil a pootevřel mi vchod na jakési úzké zadní schodiště. Okamžitě mě napadlo, že takové tajné schodiště (jako v nějakém „gotickém románě“) prostě patří k snobské výbavě procovských vilek. Seběhl jsem po schodišti do zadní uličky a nevypadalo to, že bych se někdy mínil vrátit.

Ale nemohl jsem se jen tak vypařit. Pokusil jsem se napsat paní domu dopis, v němž bych jí vysvětlil, proč už nemohu doučovat její dceru, ale přiznám se, že jsem se nedostal přes první řádku. A tak jsem se tam přece jenom vypravil, rozhodnut, že naposledy.

Šel jsem po cestičce a písek hlasitě skřípal a opakoval jsem si připravené věty a pak jsem zvedl hlavu a uviděl služebnou, jak tam na mě čeká, a s hrůzou jsem hleděl do tváře přizdobené tentokrát nejen opovržlivým úsměvem. Okamžitě jsem zapomněl všechno, co jsem si pečlivě připravil. A když služebná odešla a po chvíli se dostavila paní domu, pochopil jsem, že i kdybych připravené nezapomněl, stejně by mi to k ničemu nebylo, protože bych teď ze sebe nedostal jediné slovo. Jako nějaká dvě strašlivá znamení uviděl jsem na tváři služebné a potom i paní domu stopy svých zubů. A jako němá ovce jsem se nechal odvést do knihovny, kde mě paní domu zůstavila mým myšlenkám.

Napřed jsem propadl panice. Ale pak mi to všechno pozvolna, ale samozřejmě došlo.

Nikdy jsem je neviděl pohromadě, vždycky jen každou zvlášť, a když mě služebná nechala stát v hale, uplynula vždycky dostatečně dlouhá doba, než se objevila paní domu. A když mě paní domu nechala sedět v knihovně, uplynula vždycky dostatečně dlouhá doba, než se objevila moje žákyně. Byly stejné postavy a lišily se vlastně jen oblečením a nastylizovanými detaily. A tak jsem konečně pochopil, že je to jedna a stále táž čiperně se převlékající potvora, která si se mnou hraje s obrovskou náruživostí, i usoudil jsem, že nic takového snad ani nemám zapotřebí a že zvednu kotvy, mé dámy, chci říct, má milá a roztomilá dámo.

Opřel jsem se ramenem do knihovny a mechanismus se dal do pohybu a uvolnil mi vchod na úzké zadní schodiště. Seběhl jsem dolů a otevřel dveře do uličky za domem. Hned za dveřmi seděla na chodníku obrovská doga, temně vrčela a střehla každý můj pohyb. A když zvedla ke mně hlavu se zlýma očima, uviděl jsem prokousnutý horní pysk, stopy svých zubů. Nedaleko odtud, ve vedlejší ulici (ale teď najednou jakoby na konci světa) se ozval šťastný smích mladé dvojice.

Romance o černém šerifovi

ale já se dovolávám celý
svého rozpuštění
v tvém horkém vnitřku
— Oldřich Mikulášek, Agogh

Když se po několika trapných odkladech konečně otevřel nový hypermarket, všichni okamžitě věděli, že něco s ním není v pořádku. Nejenže byl postaven na nevhodném místě a zavlhlém podkladě a nejenže jeho architektonická podoba byla výslednicí nesčíslných kompromisů, které původní záměr změnily ve vlastní nejapnou karikaturu, ale především bylo jasné, že něco s ním prostě není v pořádku. Byl jsem jedním z mála, co cítili k jeho zmrzačené podobě jakousi příchylnost. Rád jsem si ho prohlížel ze všech stran a některé dny jsem kroužil kolem hypermarketu jako kocour kolem horké kaše, a šlo to dokonce tak daleko, že něco mě lehounce rozechvívalo, kdykoliv jsem na něj jen pomyslel.

Přijali mě do hypermarketu jako černého šerifa, jak se tomu na počátku devadesátých let říkalo. A než jsem se stačil rozhlídnout, zavolali mě, že si se mnou promluví.

Sem se dívejte! A přistoupili k tabuli a něco mi tam hbitě načrtli. Byl to obrys, nebo přesněji nárys hypermarketu. Ale k té části, co jsem důvěrně znal, připojili ještě další, řeklo by se podzemní, a spojeny tvořily velice zvláštní celek, který mě hluboce rozechvěl. Dotkl se mě zvláštní záchvěv štěstí.

Mnohoúčelovost – pokračovali – prochází našimi životy jako ten nejzákladnější znak. A z toho jsme taky vycházeli, když jsme projektovali obchodní dům. A když jsme ho stavěli. Nuže, jeden účel znáte a zná ho každý blbec: hypermarket prodává. Ale jak teď sám

vidíte, je to například taky obrovská mina, mamutí nálož, která ve spojení s dalšími rozmístěnými v Brně má rozmetat centrum města v případě, že by padlo do rukou nepřítele.

Vojenský účel se vás ovšem netýká. Smazali tabuli. Na ten zas klidně zapomeňte. Ale teď konečně k vám! A namířili křídou na mě. Na vašem přijetí nebylo vůbec nic náhodného. Až přijde čas, všechno se dozvíte.

A pak mi přišel telegram z Lanžhota. Pochopil jsem, že se něco stalo s maminkou. Poslední léta žila už jen s kocourem, kterému říkala Mlsoň, a s králíky, které měla taky nějak pojmenované.

Uvítala mě maminčina sousedka a pověděla mi to. Maminka vylezla na půdičku, nejspíš pro seno králíkům, a propadla se zpuchřelými trámisky na betonovou dlážku dvora. Byla to smrt rychlá jak plesknutí ryby na hladině.

Po pohřbu jsem poseděl u sousedky, pořád jsem se však díval na hodinky, protože jsem se chtěl ještě dneska vrátit, ale sousedka povídá: Tož cobyste kadysi chodili, ostaňte.

A bylo mi hned jasné, že tím myslí nejen to, že nemám tak spěchat, ale především, že mám zůstat natrvalo. Ujmout se domku po rodičích a oženit se tady.

Odložil jsem odjezd na ráno a celou noc se převaloval v tatínkově posteli. Otevřeným oknem vlály vůně ze zahrad a sadů a taky z blízkého lužního lesa, kde jsem si jako kluk hrával na Robinsona. Ale k ránu se mi zdálo o hypermarketu. Uviděl jsem tu obrovskou, důvěrnou masu obestřenou bílými plaménky jakési zářící aury. Probudil jsem se a rychle sbalil věci a ani se neoholil, jak jsem spěchal, aby mi to neujelo.

Co dělá má láska, že u srdce mně trne? Kdo mdlobně mísí svůj dech s jejím dechem, když jenom mukou nepřítomnosti jsem u ní?

Na vytržený list ze záznamníku jsem si načrtl podivný tvar obchodního domu, vznikající spojením jeho nadzemní i podzemní části. Znova se mě dotkl zvláštní záchvěv štěstí. Pochopil jsem, na

co se to dívám. Na obrovitou pochvu vyrůstající jako divoký květ ze země! Nadechl jsem se a pomalu vydechl. Najednou jsem rozuměl ledasčemu ze svého života. Teď už mi bylo jasné, proč jsem se nikdy neoženil a pro koho si uchoval čistotu. Jako novic nějakého tajného řádu.

Minulo léto, podzim a posléze i zima a opět je zde předjaří. Ráno jsem vstal dřív, abych všechno stihl. Do bílé oblékám se košile, vybírám manžetové knoflíčky a nakonec zapínám opasek s pistolí. Nejedu tramvají, ale zavolám si taxíka. Tož dnes je ten den. Projíždím městem a rozestupují se přede mnou mlhy jak velká zmuchlaná prostěradla. A když se konečně přiblížím k hypermarketu, vidím, jak na tu něžnou, milovanou masu padá drobný předjarní sníh jak bílé květy na nevěstu. Tak touha úplná jak vykasaná luna až nad pas nezřený do naha vysvléká i z ruměnce náš stud.

Legenda o věčném návratu

Slečna Jahodová (ano, ta co bydlela na nábřeží Svratky, na Jeneweinově ulici) zažila příhodu, která otřásla, troufám si tvrdit, celým jejím životem. Jednoho dne (v pozdních ranních hodinách) uslyšela totiž pohyb, který ji přikoval na židli, a pak se po koberci smykl stín, slečna vykřikla, a to už se myš veliká jak dětská pěstička zastavila u zdi a vztyčila na zadní. Ale slečna Kamila Jahodová ji odmítla vzít na vědomí a seděla tam s očima přikrytýma dlaněmi. Ale když ji myš oslovila stařeckým hlasem krvavého Generalissima, spadl z ní po zákonu paradoxu všecek strach a široce rozevřenýma očima hleděla na toho velkého, prošedivělého hlodavce, který se jí teď svěřoval, že posmrtnou reinkarnací přijal tuhle nepříliš důvěryhodnou podobu, a vše za účelem sepsání Pamětí, na něž mu už nezbyl čas během příliš vzrušujícího života.

Rozhodl jsem se najmout vás coby zapisovatelku.

Ale slečna Jahodová ho upozornila, že neovládá těsnopis ani pravopis a nikdy nebyla sekretářkou a tím míň zapisovatelkou.

Nevadí, odsekl Generalissimus, protože stejně neměl na vybranou. Přišel k slečně Jahodové a k myší podobě jako slepý k houslím, totiž jako k trestu za svůj předchozí život. Ale když už se tak stalo, ocenil aspoň její jméno jako připomínku dávných let, jež prožil kdysi ve společnosti nezapomenutelného Gentricha Grigorjeviče Jagody.

Slečna Jahodová sice neprojevila žádné nadšení, ale jelikož právě trpěla hlubokou citovou deprivací, uvážila, jestli by v té práci nenašla jakés zapomnění.

A tak každého rána strávili několik hodin sepisováním Pamětí a slečna ke svému překvapení zjistila, že se na ty diktáty (a rozkošné detaily z Generalissimova života) docela těší.

Ale tahle idyla neměla bohužel žádného trvání, protože žádné trvání nemívaly ani citové deprivace slečny Jahodové. Sotva ji totiž hanebně opustil jeden výtečník, už se čiperně poohlížela po druhém. Během poměrně dlouhého života se dostalo Generalissimovi bezpočet příležitostí nahlédnout hodně zblízka do lidských osudů a naučit se tak přijímat lidské nedostatky s trochou pohrdlivé shovívavosti, vědomé si toho, že pouze on je s to přísně dodržovat řád, zatímco naprostá většina lidí jsou jen vycházkové hole, jen špacírky v rukou okolností, které jimi mávají sem a tam. Neřekl jí proto křivého slova, když se několikrát opozdila na memoárové hodiny. Ale mnohem víc ho znepokojilo, že slečna Jahodová jevila teď silné známky roztržitosti (myšlenkami u svého výtečníka), což se mohlo neblaze podepsat na jejich společné práci. A skutečně, když pak listoval Pamětmi, nacházel tam očividné následky.

Promluvme si, navrhl. Ale setkal se bohužel s nepochopením, hraničícím s neurvalostí. Možná, že sám nakonec taky trochu zvedl hlas. Ale to už dnes těžko posoudíme.

A tak se slečna Jahodová ujistila, že nemá toho zapotřebí, a zašla do obchodu se všelikou zvěří a zakoupila tam tu nejlacinější kočku, kočku na jedno použití. Přinesla ji domů, tam ji šupla do bytu a spěchala zas za svým výtečníkem. Když se pak pozdě v noci vrátila, čekala ji už kočka za dveřmi a oslovila Generalissimovým hlasem.

Nelekni se, mám doma mluvící kočku.

To existuje? podivil se výtečník. Kočka se na ně díval přimhouřenýma očima a lehce nazrzlá srst se mu chvěla jak les plný statické elektřiny. Ale jinak dal pokoj. Snad to nakonec půjde, usoudila slečna. A šlo to. Kočka se spokojil tím, že jí aspoň několik hodin týdně směl dál diktovat Paměti.

Ale jestliže jste dosud měli slečnu Jahodovou za pouhou ženskou naivku, poopravíte teď svoje mínění. Když se ji totiž milenec chystal zas opustit, propadla sice napřed nezměrnému zmatku (čemuž kočka přihlížel s nepokrytou nechutí), ale když už bylo opravdu

zle, rozhodla si ho za každou cenu podržet. A tak pozvala výtečníka ještě naposledy k sobě a připravila mu králičí pečínku, o níž jen my víme, že to ve skutečnosti byla pečená kočka.

Generalissimus si ubrouskem utřel mastný knír, svižně se zvedl od stolu a s mladistvým elánem výtečníka rázoval po místnosti. Teď už zcela bez zájmu o jakési Paměti.

(V očích mu už zas plál krvelačný žár, o němž historici tvrdí, že podlamoval kolena každému, kdo se dostal do jeho blízkosti.)

Andělé nicotnosti

Kavárna Bellevue. Dnes už ji v Brně nenajdete, přejmenovali ji a interiéry přestavěli. Tohle je ale příběh z dávných časů, ze „zlatých šedesátých", kdy tam ještě chodívali básníci Mikulášek se Skácelem a kdy se tam hrávaly šachy i kulečník a na pisoáru byl ještě ten slavný nápis Servít je vůl.

Pavlík D. byl už na první pohled podivný tvor a spadal tehdy do kategorie „příživník". Poté co přestal studovat, žil s nějakou rozvedenou paničkou a ta ho sytila i šatila. Poprvé jsem ho viděl právě v Bellevue. Seděl na židli čelem k opěradlu a zády k šachovému stolku, díval se z okna na projíždějící šaliny a při tom diktoval tahy na šachovnici. Taky jsem se u toho hloučku nad šachovnicí zastavil, přesvědčený o tom, že tady nějaký mladičký šachový mistr hraje naslepo exhibiční partii. Ale Pavlík nebyl registrovaný šachista, a když ho kdosi vyzval k účasti na nějakém přeboru, jen zavrtěl hlavou.

Ještě větší obliby než jeho slepé šachové partie doznalo jeho „slepé čtení" z Haškova Švejka. Stačilo vyslovit jakoukoliv, rozumějte naprosto jakoukoliv větu z kterékoliv kapitoly, a Pavlík hned navázal a zpaměti pokračoval tak dlouho, jak bylo přítomným libo. A odvyprávěl tak třeba deset dvacet stránek Osudů dobrého vojáka, zatímco se k jeho stolku stahovali hosté ze všech koutů kavárny.

V Bellevue býval tenkrát taky klavír, a to se k němu někdo posadil a sotva se dotkl kláves, Pavlík se okamžitě chytil a dokázal zazpívat lidovku, Jeníka z Prodanky, ale i nějakou italskou árii, ale vždycky tak, že jsme tam pak chvíli ztichle seděli.

Nevíme nic dopředu o svých osudech. Nevíme ani, co se stane v příští minutě. Pavlík věděl, co se stane v příštích dvou minutách. Což se co předvídání budoucnosti může jevit jako dost nicotné, minutoví proroci jsou jistě směšná disciplína, ale když to zažijete

na vlastní oči, je to ohromující. Tak to se třeba Pavlík nějaký čas pozorně díval k některému ze vzdálenějších stolů a pak nás upozornil, že za chvíli se tam ten s knírkem zvedne a natáhne přes stůl a fackne toho v oranžovém svetru. Přesně tak se stalo. A vypadalo to, že o ty dvě minuty předběhl skutečnost. Ale bylo to samozřejmě tak, že za zvlášť příznivých okolností dokázal bystře pozorovat a velice rychle analyzovat a analyzované zpracovat. Takže to, co vypadalo jako nějaký snad eskamotérský kousek, byla jen věc mimořádného intelektu.

Vím, že jsou to dost neuvěřitelné skutečnosti, ale kdysi jsem už taky vyprávěl o nejskromnějším z básníků, o tom františkánovi mezi básníky, Klementu Bochořákovi, který však měl tak absolutní paměť, že v ní po desítky let uchovával každý miligram skutečnosti a třeba i každou kapku deště, která se před padesáti lety dotkla okenní tabule. Jsou mezi námi lidé, kterým chybí to, čemu rádi říkáme zdravá ctižádost, potřeba prosadit se, nikam se necpou a nechávají se odstrkovat, ale zato jsou obdařeni dary, o nichž se nám ani nesnilo, i když se nám třeba může zdát, že je neumí využít, že jsou to tedy dary zbytečné, pouhé hračky, snad k potěšení, ale už ne k užitku.

Z toho příběhu bohužel taky neplyne žádné užitečné poučení. Lidé obdařeni těmito naprosto mimořádnými, ale z jejich vůle nezužitkovatelnými dary jsou asi skutečně společnosti k nepotřebě. Chybí jim podnikatelská ctižádost a dobrovolně přebývají kdesi na okraji, až se úplně vytratí. Jsou to svým způsobem jacísi andělé neužitečnosti, andělé nicotnosti. Ale ve velice vzácných chvílích mě napadá, co když se mýlíme? A co když právě my ctižádostivci jsme na této zemi nejneužitečnější a nejzbytečnější?

Jablko

Můj někdejší spolužák (ze školy na Antonínské), nynější fyzik, mi nedávno povídal o tom, jak se fyzika oproti našim školním letům proměnila. Vždyť už ani ta hmota není, čím bývala v našich materialistických učebnicích. A když dneska držíme v ruce Newtonovo jablko a pak rozevřeme dlaň, nemůžeme si už být jisti, jestli už třeba zítra, místo aby padalo volným pádem k zemi, nezačne najednou stoupat vzhůru. Připadalo mi to hodně přitažené za vlasy, ale protože si ještě živě pamatuju své školní karamboly s fyzikou, neodvážil jsem se nic namítat a snažil jsem se to chápat jako svého druhu podobenství. A teď se mi to dokonce líbí jako takový obecný úvod k čemusi, co přece jenom trochu otřáslo mými už zavedenými představami a názory.

Však připravte se, promluvím teď o kočkách. Kočky jsou vybaveny chytrým instinktem, který je za ta staletí, co žijí v lidském společenství, poučil, co se od nich čeká: totiž že budou hrdými, svobodnými tvory, s kterými jen tak někdo nezamete. Kdyby se tak chovali psi anebo jiná zdomácnělá zvířata, nazvali bychom to nejspíš neposlušností nebo mezkovitostí. Ale jak vědí básníci, kočkám sluší netečnost a vzdorovitost, a nad kočičími hlavičkami září trochu jiné hvězdné nebe a uvnitř nosí trochu jiný mravní zákon než my, jak věděli už ve starém Egyptě.

Nuže stane se, že tenhle chytrý kočičí instinkt občas přemůže nějaký zvlášť houževnatý cvičitel nebo domptér. Což dokazují tygři proskakující hořícími kruhy, ty zotročené veliké kočky. A pokud tohle zotročení hrdých a svobodných tvorů lichotí něčí lidské ješitnosti, tak ať se ke mně nehlásí, až ho potkám na ulici. Ale já vám chci dnes vyprávět trochu jiný příběh, a sice o tom, jak může to, čemu říkáme láska, zlomit i kočičí netečnost a hrdost. Změnil jsem

jména lidí i koček a taky některé okolnosti, ale jinak je to příběh pravdivý, což mohu odpřísáhnout na chlupaté hlavičky svých vlastních koček.

V jisté brněnské čtvrti, dejme tomu v Komárově, ale možná spíš v Černých Polích, žil pán a paní, dejme tomu Loudovi anebo Komendovi, a ti vlastnili tři kočky, které já teď taky přejmenuju, a sice na Šivu, Divu a Žlívu. Bylo to poklidné, harmonické manželství, i když pravda tak trochu bezdětné, jestli totiž nebudeme považovat za jejich děti ani Šivu ani Divu ani Žlívu. Však to upnutí se na tři kočky nebylo tak zcela bez následků. Přece jenom je tak trochu vychovávali. Tak je například naučili říkat si rozdílnými počty mňouků o krmi anebo o vypuštění po schodech do zahrady a taky je naučili salutovat při různých příležitostech (salutující kočka, to je nezapomenutelný obrázek!) a ještě pár takových drobností, které však, spěchám zdůraznit, nepřipravily ani Šivu ani Divu ani Žlívu o jejich kočičí hrdost, ale přitom prokázaly jejich komediální talent.

Pan Vlastimil Louda (či Komenda) byl silný kuřák, kteréžto ošklivé náruživosti si však ulevoval vždy jen na balkoně. Ale každé ráno míval záchvaty kašle, jež otřásaly bytem jak věrolomnosti královských rádců otřásávaly kdys celými královstvími. Šiva s Divou a Žlívou se v těch chvílích klidily z jeho blízkosti, neboť kočky, jak známo, těžko snášejí hluk, hřmot a rámus, tím méně něco, v čem hluk hřmotně rámusí. Paní Loudová dělala, co bylo v jejích silách, aby svého muže od té vášně odvedla třeba i k nějaké jiné, méně zarputilé bezuzdnosti. Ale na rozdíl od Šivy, Divy a Žlívy nebylo už možné pana Loudu (či Komendu) ani trochu převychovat. Vy, kdož žijete v bytě s kuřákem, moc dobře víte, že spíš přelijete náprstkem Atlantik do Pacifiku a naopak, než byste odnaučili manžela, manželku kouřit. A tak pan Komenda (či Louda) zaplatil nakonec svou kuřáckou vášeň životem. A paní Komendová (či Loudová), která s tím přece měla počítat, měla být na to připravena, vždyť přece svého muže tak dlouho a trpělivě poučovala o strašlivých

následcích kouření, nedokázala teď ten fakt přijmout a trpěla přímo nelidským způsobem. Což neuniklo ani Šivě ani Divě ani Žlívě. Až se jí kočkám zželelo a zoufale hledaly cestu, jak jí pomoct. A pak udělaly něco fantastického a podaly tak důkaz své neobyčejné lásky k paní Loudové (či Komendové). Jednou ráno ji totiž zas probudilo jakési kuřácké kašlání, deroucí se k ní pootevřenými dveřmi. Polekala se, vztyčila na posteli a na prahu ložnice seděly Šiva, Diva a Žlíva a strašlivě kašlaly, přesvědčeny o tom, že tak aspoň trochu vrací své paní jejího manžela. Ale jakou práci jim muselo dát naučit se to v té dokonalosti, v jaké to teď předvedly! A nejspíš to trénovaly kdesi v zastrčeném koutku zahrady přivykajíce tomu protivnému rámusu, jehož pak byly chlupatými amplióny.

A pozvedněte teď hlavy a obraťte je nahoru a uvidíte, jak Newtonovo jablko už vystoupalo do výše zvonice na věži svatého Jakuba. A když tam vydržíte stát se zakloněnými hlavami, bude stoupat ještě výš a ještě výš.

Kouř nad Ithakou

Karlova ulice leží na pomezí tří brněnských čtvrtí, Židenic, Husovic a Maloměřic, a ještě dnes vypadá dost zanedbaně a periferně a autobusy městské dopravy tudy jen projíždějí, nestaví, dokonce jako by zde zrychlovaly. Má kamarádka Ema tady počátkem šedesátých let bydlela v otřesném a každým projíždějícím nákladákem otřásaném pavlačáku. S Emou mě seznámil profesor Burian z brněnské filozofické fakulty, ano, právě ten, co pak koncem sedmdesátých let přednášel ruskou literaturu na pařížské Sorbonně, ale vrátil se odtud v zapečetěné rakvi a říkalo se, že byl double agentem, s kterým si KGB vyřídila účty. Já se s profesorem Burianem znal ze semináře, kde jsem ho zaujal svou posedlostí Dostojevským a Andrejevem, a jednou mě pozval na mejdan k sobě do Židenic a tam jsem se potkal s Emou.

Ema byla první lesbou mého života. Milovala Vladěnku, což vůbec nebyla lesbička, nýbrž překrásná děvka, na níž jsem mohl oči nechat. Ach, jakou krásu dává Bůh děvkám! Tak promiň, Emo, původně jsem chtěl povídat o tobě, ale teď už vidím, že to bude o té děvce Vladěnce.

Mužem Vladěnčiných snů byl bohatý Arab, který přijížděl o brněnských veletrzích. Chtěla svého arabského milence překvapit tím, že mu napíše milostný dopis arabsky. Už tenkrát jsem byl zkažený literaturou, a tak mě ihned napadlo, že za překlad takového dopisu bych mohl třeba dostat to, co dostal Isaak Babel v povídce Můj první honorář. I zalhal jsem Vladěnce, že si jako vedlejší, tedy fakultativní obor dělám právě arabštinu. A vysvětlil jsem jí, že Arabové mají své vlastní písmo a že píšou zprava doleva a zezadu dopředu. Nevěřila, a tak jsem příští den přinesl učebnici arabštiny z knihovny svého otce, který rok před svou emigrací přednášel

v Olomouci o cestovateli po arabských zemích Aloisi Musilovi. I teď mám tu učebnici před sebou, vyšla německy v roce 1936 pod názvem „Die Arabische Umgangssprache Palästinas“ a napsal ji Elias N. Haddad, Oberlehrer am Syrischen Waisenhaus in Jerusalem, tedy řídící učitel v syrském sirotčinci v Jeruzalémě.

Když děvka Vladěnka uviděla učebnici, posadila mě ke svému toaletnímu stolku v bytě na Francouzské ulici a celé dlouhé odpoledne mi tam diktovala ty své milostné kokotiny a já předstíral, že to překládám do arabštiny. Ale abych si usnadnil práci, přesvědčil jsem Vladěnku, že v arabštině každé písmeno obsahuje vždycky celou větu, ale i tak jsem každou chvíli zvedal ruku a rychle ji protřepával, stižen písařskou křečí. Když jsme večer skončili, požádala mě, abych teď dopis zas přeložil zpátky do češtiny. Řekl jsem, že bych na to potřeboval zrovna tolik času, kolik jsme potřebovali k jeho napsání. Přikázala mi tedy, abych jí přeložil aspoň něco, a ukazovala namátkou na některá písmena v dopise a já ze sebe soukal jakési věty. Naslouchala mi okouzlena, jak krásný dopis napsala. Ale bohužel jsme nebyli v Babelově povídce, a tak jsem se žádného milostného honoráře nedočkal. Ani drobek z erotické hostiny, co ji celé odpoledne tak vášnivě nabízela svému Arabovi. Stále jsem však nechtěl uvěřit. Pořád jsem se neměl k odchodu a hledal záminky, jak se ještě pozdržet. A pak jsem uviděl na poličce pod oknem knížku. Zvedl jsem ji a byla to Skácelova Hodina mezi psem a vlkem, a otevřel jsem ji a našel tam věnování, básníkovo okouzlení Vladěnčinou krásou.

Ten večer v roce 1962 jsem se rozloučil s Vladěnkou s vědomím, že jakmile tenhle dopis dojde k adresátovi, už jí nesmím na oči. A taky jsem ji pak už nikdy neviděl. A právě o tom je nostalgie. Nad mým Brnem visí dnes kouř jak nad Odysseovou Ithakou, a když se pak rozplyne, vidím, polomrtvý steskem, že nic už není tak, jak pamatuju. A už nikdy nebude. Vždyť kde je dnes lesba Ema? A kde ta nádherná děvka Vladěnka? A můj Bože, kde jsem já? Jsem tady vůbec ještě?

Povídka se slastným koncem

Toto je povídka, která začíná jako příběh mého dědečka a končí už jako můj příběh.

Dědeček byl strojvůdcem v těch dávných časech, kdy nejenže se ještě jezdilo na páru (což zas není tak dávno), ale kdy také krásné ženy ztrácely hlavy z nešťastných lásek (ale to už je hodně dávno). A s jednou takovou hlavou, zachycenou za dlouhé černé vlasy pod trupem lokomotivy, přijel dědeček v noci do lokomotivního depa (do výtopny v Horních Heršpicích), ale protože osazenstvo výtopny se vypravilo na noční lov k blízkému rybníku (ten už tam není, ten nehledejte), dědeček se zatím posadil na paletu, aby pojedl skromnou večeři, a v té chvíli (s krajícem v ruce) uviděl pod lokomotivou ženskou hlavu.

Visela tam jako lucerna vyzařující světlo, jímž byla její nebeská krása. Hlava byla pozorně uříznuta, jak to umí jenom kola lokomotivy, a šlo nepochybně o sebevražedkyni, která si i na koleje lehá tak, aby z její krásy i po smrti zůstalo aspoň enigmatické znamení.

Dědeček věděl, že by měl všechno okamžitě nahlásit. Ale stejně tak věděl, že by se vyšetřování mohlo nečekaně obrátit proti němu (takové věci se i tenkrát dost často stávaly), a přišel by o místo, anebo i skončil ve vězení. Za stávající situace (měl početnou rodinu a nejmladší syn, můj otec, se právě narodil) si ovšem nic takového nemohl dovolit. A tak zabalil hlavu do pytle a nebudu tu raději líčit, co s ní pak udělal. A navíc spěchal, aby všechno stihl, než se vrátí noční rybáři.

Zachoval se tedy jako vrah, který odstraňuje pozůstatky své oběti. A jako vrah byl také potrestán tím, že ho po celý život hlava pronásledovala v živých snech a že už navždycky viděl její doširoka rozevřené oči. Takže když jsem poprvé přivedl Lýdii a dědeček

(mrcha zvědavá) vylezl ze svého pokojíku a pohlédl jí do tváře, lekl se tak ošklivě, že to s ním zamávalo od stěny ke stěně.

Seděli jsme u rodinné večeře a nikdo nedokázal spustit oči z mé sličné, jak to říct, soustolovnice, jen dědeček se díval na kus pomačkaného ubrusu před sebou, až párkrát naprázdno polkl (ohryzek mu běhal jak pomatený) a zeptal se Lýdie, jak se daří její mamince.

A Lýdie zvedla hlavu, smutně se usmála na dědečka a řekla, že její maminka už nežije. A tu se dědeček polekal tak šeredně, až jsem se bál, že se mu něco stane. Ale nestalo se nic, protože v té chvíli už Lýdie klidným hlasem vyprávěla o tom, jak její maminku ještě na konci války odvlekli do koncentračního tábora v Osvětimi. A bylo hned vidět, jak se dědečkovi okamžitě ulevilo, jak mu spadl kámen ze srdce, a už zas mlčel.

Ale ne na dlouho. Pak se mu to zase rozleželo, uvědomil si časové relace a ještě během večeře se Lýdie zeptal, jak zemřela její babička. A Lýdie zase zvedla hlavu, znova se usmála a vyprávěla mu o smrti svých babiček (jedna zemřela ještě na konci třicátých let, když se do ní na poli strefil blesk, a druhá zas na tyfus v prvních poválečných dnech). A moji rodičové, kteří ničemu nerozuměli, jen na oba (na Lýdii i na dědečka) vytřeštěně zírali přes sousta namáčená do omáček.

A když se pak dědeček ještě zeptal, jestli některá z Lýdiiných babiček neměla sestru, a s uspokojením se dozvěděl, že ne, vytřel si talíř chlebem a odešel spát.

Pak jsme šli spát i my, a rodičové moji milí, kteří dosud neměli čas vzpamatovat se z podivného rozhovoru u večeře, se teď nezmohli na protest, když jsem si Lýdii odváděl k sobě na pokoj.

Víš, přerušila mě Lýdie, chtěla bych ti napřed něco říct. Má babička z matčiny strany nezemřela na tyfus v prvních poválečných dnech, ale zemřela už o třiadvacet roků dřív, totiž 14. května 1922, kdy jako žena v rozpuku mládí položila hlavu na koleje a nechala si ji ujet tvým dědečkem.

Fakt? řekl jsem znechucen, protože mě přerušila právě ve chvíli, kdy jsem do ní pronikl a rozjížděl se jak parní lokomotiva.

A ještě něco, dodala, Nebyla to totiž moje babička, ale byla jsem to já.

A tu jsem si vzpomněl, že mě na ní hned od počátku znepokojovalo cosi lehounce archaického (dlouho se ostýchala ledasčeho, čeho se dnešní dívky už neostýchají). Ale na druhé straně mi teď došlo, že má měkké srdce (vždyť zatajila před dědečkem svou pravou totožnost, jen aby ho nevyděsila), a bude mi proto dobrou ženou. A tak ujížděl jsem už s funěním ke slastným koncům.

Povídka se strašlivým koncem

Ve velkém výprodeji za autobusovým nádražím na Zvonařce jsem pod rukou koupil Ivana Hrozného. Tak je to, celé naše dějiny odcházejí tak hanebně, přes bazary a všelijaké pokoutní prodejny, bleší trhy a kufry otevřené na mostech i v různých podchodech. Nikdy bych nevěřil, že jednou půjdeme k čertu tak urážlivým způsobem.

Ivan Hrozný je přiléhavé přízvisko pro sibiřského tygra, kterého se, kam má paměť sahá, používalo jako odklízeče. A ty, co jím měli být odklizeni, odklidil tak důkladně, že nám už ani jejich jména nic neřeknou. Co například víme o nějakém Anatoliji Grigorjeviči Dubinovi, jenž měl už v roce 1931 nahradit Nenahraditelného? Ale protože v poslední chvíli rozhodnuto jinak, probudil se nám holoubek Anatolij křikem své holubičky, subretky z jakéhosi leningradského operního divadla. Ve dveřích stál Ivan Hrozný, krvavý odklízeč a z tlamy mu visely nitky slin. Ráno tonulo v májových květech, zvenku zněl šum májového průvodu a okno, kterým subretka zoufale cloumala, někdo předchozího dne pečlivě zatloukl obrovskými laťáky.

Tygří žluté oči Ivana Hrozného uviděl jednoho zimního rána i zběhlý buddhistický mnich Tchao Lingcu, s nímž se původně počítalo, že vystřídá Velkého Maa. A poslední, co na tomto světě uslyšel Henryk Dembrowski (o němž se krátce uvažovalo jako o možném Gomulkově nástupci), bylo zapraštění vlastní lebky v zubech odklízeče. A ruku na srdce, co nám dnes říkají jména:

Erich Weinberg
Ion Pacarescu
SándorBabys
Jacek Glowacki

Mihail Stanescu
Tudor Breda
Kwang Ki-čchon
Karel Strupatý
Angelo Vratič
István Fahany
Kuo Kchaj-čen
Georgi Stojko
Ferenc Szavara
Günter Schnabel
Rodion Petrovič
Plemzin Imre Bučič
Jerzy Pittner?

A přece s každým z nich se nějaký čas počítalo do nejvyšších funkcí. Aby pak přišel příkaz k jejich odklizení.

Odvezl jsem si Ivana Hrozného ve velkém proutěném koši a na trakači domů, kde jsem požádal kolemjdoucího, aby mi s košem pomohl do schodů. Poslyšte, strécu, podivil se zchvácen jak kůň, že vy v tom košu máte nadívanú tchyňu!

Koš jsem zatáhl doprostřed pokoje, v němž jsem už předchozího dne pečlivě zatloukl okna obrovskými laťáky. Pak jsem sundal visací zámek a vypustil Ivana Hrozného.

To se stalo ráno a ještě teď večer mi z huby visí dlouhá povřísla tygřích chlupů. Do smrti nezapomenu na děsivý zážitek z polykání těch hrozných hromad chlupů! Vy, kdož šťastni vcházíte do nové epochy, vzpomeňtež v srdci svém i strašlivé práce odklízeče odklízečů.

Stodola

Až hodně na kraji Brna, v Bystrci, je ta stodola, a ten, o němž El Greco mluvil jako o Robertu Mastersovi, teď upřeně hleděl na její vysoký štít, kde bylo pět průduchů, vyhlížejících z větší dálky jako pět svislých čar (pět puklin, kterými ze stodoly vytékala medově hustá tma), z nichž čtyři byly rovnoběžné a řazené do velkého obdélníku, zatímco pátá se trochu odchylovala, usunutá až pod obdélník. Stodola prostorná jak dávná venkovská tvrz a s obrovskou sedlovou střechou a tak vysokým hromosvodem, že lákal ptactvo nebeské, které nepřetržitě kroužilo kolem jeho špice.

Masters nebyl ve voze sám. Vedle něho seděl za volantem někdo, kdo mohl být nejen jeho šoférem, ale stejně tak tajemníkem nebo osobním strážcem (ale nejspíš obojím). A na druhé straně stažené okýnko a tudy Masters rozmlouval s El Grecem, stojícím úslužně u dvířek. A zamlčel bych vám celou půlku pravdy, kdybych teď nepřiznal, že Masters a jeho tajemník byli oblečeni, dá-li se to tak říct, do jakýchsi hodně podivných rytířských brnění, jaká ale všichni známe z hollywoodských Hvězdných válek.

Jako kluk jsem si stodoly nikdy moc neužil. Stařeček ji totiž měli pořád pod zámkem, protože tam skladovali všechno svý železářský zboží, když jim v Hodoníně sebrali krám. Ale jednou jsem přece vklouzl dovnitř a motal se ve tmě mezi bednami se šrouby, železnými nástavci, klikami a všelijakým kováním, až jsem si našel cestu k pátému průduchu, vydrápal se k němu nahoru a díval se jak střílnou do kraje.

Řekněte jim, El Grecu, že ztrácejí čas, protože já stodolu neprodám. Nikdy mi nemůžou zaplatit její skutečnou cenu. Tolik zas nemají. A El Greco to přeložil do jejich jazyka, plného hlučných sykavek. Mastersův tajemník vytáhl z náprsní kapsy už připravený

šek a podal ho okénkem El Grecovi a ten zase mně. Málem jsem se polekal. Mohl byste se jich zeptat, proč jim na té stodole tak moc záleží?

Vylezl jsem k pátému průduchu a stál tam na velké bedně s nějakými železnými přírubami a díval se k nedalekému lesu, nad nímž byla obloha žlutá jak dlouho neprané podvlékačky. To není dobrý, řekli stařeček, když si vzpomněli zamčít a vrátili se (to už jsem čekal před stodolou a stařeček štítivě ukazovali na žluté nebe nad lesem a opakovali To není dobrý! A vrtěli hlavou, a za pár dní se ukázalo, že měli pravdu, protože až ke stodole přijel velký vojenský nákladňák, a když stařeček odmítali odemčít, šel jeden z těch vykonavatelů nových pořádků k vratům stodoly, urazil zámek, bylo vidět, že je cvičený v urážení zámků a ponižování lidí, vnikli dovnitř a začali vynášet bedny, všechno stařečkovo železářské zboží, a naložili tím nákladňák).

Zeptejte se jich, proč jim na stodole tolik záleží. El Greco přeložil mou otázku a Masters se na mě podíval, kývl a začal vysvětlovat. Říká, že ta stodola má pro něho a pro celý jeho národ význam náboženský, mystický. Stalo se totiž, a pravděpodobně čirou náhodou, že se na stodole setkaly jisté prvky, jež poskládány tvoří posvátnou kombinaci. Pro mě prý neznamenají nic a pro ně všechno.A jaké prvky? Zeptal jsem se. Ale Masters, jen co mu El Greco přeložil otázku, udělal odmítavé gesto. Představoval jsem si tedy sám, co by připadalo v úvahu. Snad právě ty průduchy a jejich zvláštní uspořádání. Ale zrovna tak by to mohlo být zabarvení omítky, anebo taky místa, kde byla omítka otlučena a kde se cihly draly na povrch, mapa těch červených skvrn na zdi. Jsou tu však ještě další možnosti. Třeba zrovna ten vysoký hromosvod, a to jak je nasazený na střechu. Samozřejmě jsem si moc dobře uvědomoval, že nemá vůbec smysl o tom přemýšlet. Když nevím naprosto nic o jejich náboženství, co můžu vědět o jejich sakrální symbolice?

Naložili na nákladňák všechno, co našli ve stodole, a stařeček na ně křičeli Vy komunistický zloději!! A tak ho taky vzali s sebou.

Stařečkovo železářské zboží odvezli ze stodoly v Bytrci až do středu Brna, kde ho vystavili ve výkladní skříni bývalého Baťova paláce, v akci Pracující lid vykuřuje kapitalistické křečky a šmelináře. Stařečka vsadili do kriminálu a živého už nevrátili. I ta stodola jim těch čtyřicet roků patřila a získal jsem ji teprve teď restitucí.

Masters a jeho tajemník vylezli z auta a vydali se v těch podivných rytířských brněních ke stodole. Postavou byli mnohem menší než našinci a člověk si mohl myslet, že jsou to obrnění psi, kráčející po zadních. Dotkli se drátěnými rukavicemi zdi a pak na tři kroky poodstoupili, přidřepli a poskakovali dokolečka jak takové plechové ropuchy a několikrát si přitom zkřížili ocelová bodla trčící jim z hledí. Pochopil jsem, že jsem svědkem jakéhosi náboženského obřadu a smekl čepici, abych je neurazil.

Řekněte jim, El Grecu, že je mi opravdu líto, ale ta stodola není na prodej.

Tak to si jim laskavě řekněte sám.

Jenže já neumím jejich řeč.

Ale El Greco jen rozhodil rukama. A tak jsem šel k Mastersovu tajemníkovi (seděli tam teď opřeni o zeď stodoly a na několika místech jim z brnění trčely prasečí štětiny nebo něco hodně podobného prasečím štětinám) a vrátil mu šek. Napřed nic nechápal, díval se na mě jak tele na nový vrata a pak si dlouho o čemsi povídali s Mastersem a pak mě prostřednictvím El Greca poprosili, abych jim aspoň dovolil odstranit ze stodoly ta jejich posvátná znamení, protože jinak by se mohlo stát, že by je někdo znesvětil... Vyřiďte jim, El Grecu, že na to mají dva dny. A abych jim při tom nepřekážel, přesunul jsem se zatím do svého bytu na Cejlu.

Stařečka jsme nesměli v kriminále navštívit a po bezmála čtyřiceti letech jsem se dozvěděl, jak vlastně zemřel. Stodola po celý ten čas sloužila ledasčemu, však ničemu kloudnýmu, ale všechno to, zdá se, ve zdraví přežila. Restituční řízení ovšem neproběhlo nijak hladce, to si zas nemyslete, a nepodařilo se mi vyhnout nechutným

tahanicím. Sám ještě nevím, jak se stodolou naložím, ale chci si to nechat v klidu projít hlavou.

Když jsem se po dvou dnech vrátil, nebyla nikde žádná změna. Na trávníku před stodolou jsem samozřejmě poznal, že si tam postavili a pak zas odklidili lešení, ale když jsem si prohlížel štít stodoly, nevšiml jsem si vůbec ničeho. Obrazec průduchů zůstal zachován v té podobě, jak jsem ho znal, a nikde žádný zásah, který by vzbudil mou pozornost. A s El Grecem a Robertem Mastersem a jeho tajemníkem jsem se pak už nikdy nesetkal.

Milostná píseň

Protože jsem byl kantorské dítě, naučil jsem se brzy číst a psát a našel v tom prudké zalíbení a už v osmi letech se ve škole na Husově ulici, naproti Besednímu domu, zúčastnil literární soutěže, která byla určena vlastně až gymnazistům. Vyhrál jsem ji a má literární sláva se rychle šířila, až jí najednou někdo zatnul tipec.

Mým rodičům přišla úřední obsílka a odvezli mě kamsi, kde jsem se setkal s kýmsi, kdo mě zas postoupil dál. A všichni se mnou jednali s pozornou úslužností, však nikdo mi nedokázal zodpovědět prostou otázku, kam mě takhle postrkem přemísťují. Až jsem stanul před tím, kdo vydal všechny ty příkazy.

Byl to člověk, jehož jméno se nikdy nikde neobjevilo a už taky neobjeví a jehož tvář neokusila nikdy záblesků fotografických fleší. Ale to on, jen on pohyboval loutkami Gottwaldů, Zápotockých, Reicinů (a jak se všichni ti krvaví komunističtí strejci jmenovali) a skryt hluboko pod prahem našeho vnímání, většinu času trávil ve zdivočelém sadě, kde na podzim jsme se brali spadalým listím a na jaře zas barevným květovím zpustlých záhonů.

Rozuměli jsme si dokonale: nejmocnější muž a zázračné dítě. To on tvořil dějiny a mě požádal, abych o tom psal jazykem starých ság a hrdinských eposů. Říkal mi Slávečku a já mu Kódle. Chci, vysvětlil mi, aby mé dílo zůstalo i v lidských srdcích. Budeš, Slávečku, pěvcem mých činů a kronikářem osudů drahé nám země. Však nemyslíš, Kódle, řekl jsem, že když přetváříme dějiny, mohli bychom něco udělat i s tou zahradou? Rozhlédl se nepřítomným pohledem a příštího dne vtrhli k nám zahradníci.

Jednoho opravdu zářivého letního večera jsem se zamiloval do obrovské zahradnice, která rejdila mezi ovocnými stromy v sedle mohutného žacího stroje. A když otočila mašinu a jela mi vstříc, zůstal

jsem stát uprostřed vysoké trávy podoben zajíčku se vztyčenými slechy, a zahradnice se na mě řítila s velkýma rozsvícenýma očima, až v poslední chvíli skočil mezi nás Kódl, zařval Sakra, bábo! a strhl žací stroj a s ním i zahradnici, jež skutálela se do posečené zeleně a dala mi přitom nahlédnouti do úběl u i černě svých nejsvětějších tajemství.

Můj sloh se hned po setkání s obrovskou zahradnicí rozbujel a rozkošatěl, a naplnilo se tak, co stojí psáno, že literatura rozkvétá pod dotekem lásky, tak jako zimou prokřehlé mouchy rozvírají svá křídla až pod dotekem prvních slunečních paprsků. Ale byla to láska prudká a divoká, plná záludností, obchvatů, výkřiků, pádů a skopičin a obrovská zahradnice si časem políčila i na Kódla, takže jsme se jednu chvíli všichni tři zmítali v nechutném klubku, běžícím jak kulový blesk po střechách a zahradními pěšinami. A trpěl jsem jak pes a všechno, co jsem si se zahradnicí vytrpěl, se jak nízko letící bouřková mračna zrcadlilo v rybníce mého slohu. A tak stalo se, že kteréhosi dne stanul Kódl za mými zády a četl mi ohromen přes rameno: „I zvedl se vítr zrady přímo uprostřed znejvěrnějších a věrolomnost zalomcovala vraty našeho krásného domova a ti, kterým jsme dosud nejvíce důvěřovali, psům psí smrt." To nemyslíš vážně, polekal se. Ale pak šel a zařídil to. Protože on byl mužem činu, kdežto já jen dělníkem slova.

Vy všichni, co rovněž píšete, moc dobře víte, že literatura je, jak praví Jorge Luis Borges, vždy věštbou, hrou s budoucností anebo aspoň povzdechem se vzdálenou ozvěnou, a vy, co píšete, také víte, že literatura přímo ovlivňuje skutečnost a že není možné položit hrot tužky na papír, aniž by to – třeba kilometry odtud – nerozsvítilo aspoň maličké bodové světýlko. A tak se dějiny mé země staly mou trýznivou milostnou písní a hýždě, stehna a lokty sloní zahradnice jsou obtisknuty v naší poválečné historii a všechny ty dolíčky, trhliny a vybouleniny na jejích stránkách jsou tady taky z toho, jak jsme to se zahradnicí dělali někdy jen nastojáka, naspěch a překotně, a z toho zas dlouze a teskně a úporně.

Uplynulo nepředstavitelně mnoho let. Seděli jsme už zase v zdivočelém sadě, nemohoucí stařec, odrostlý fakan a rozkynutá zahradnice. Zplenili jsme nešťastnou vlast svou pustošivou láskou a kam jsme se ohlédli nazpátek, prostíral se námi do kořenů vyklučený čas a rozkládala se pařeniště touhy a obezděná hnízda morových snů.

A seděli jsme a s pocitem hlubokého studu se dívali do země. A ještě jsme seděli a s pocitem hlubokého studu dívali se do země. A pořád jsme seděli a s pocitem hlubokého studu se dívali do země.

Ale stud je jen stud, však v sadě dál skví se jara květ a nekonečná zní milostná píseň, milánkové.

Noční vlaky s diamanty

Tato příhoda je buď hloupý, bezcenný šprým, anebo naopak patří k tomu nejcennějšímu, co mě kdy potkalo. Ale nejspíš se nikdy nedovím, kam ji zařadit.

V sedmdesátých letech jsem byl dělníkem v šakvických Hutních montážích a jen tak dvakrát třikrát do roka jsem se dostal do Brna, přijel ranním vlakem a obchůzku městem ukončil obvykle v ateliéru malíře Jánuše Kubíčka. A toho dne před čtyřiatřiceti či pětatřiceti lety jsem tam zastihl přátelské společenství, v němž tenkrát, pokud si vzpomínám, nechyběl básník Klement Bochořák, výtvarný teoretik Jaromír Zemina, surrealista Václav Zykmund a snad ani spisovatel Ludvík Kundera. Bezpečně vím jenom tolik, že se tam cosi oslavovalo a já (šťastný, že jsem zas na chvíli vklouzl do toho kouzelného světa za zrcadlem) jsem tentokrát vypil víc, než mívám ve zvyku. Ale přesto jsem si stačil hlídat čas, abych stihl podvečerní vlak do Šakvic, kde mě příští den čekala brzká ranní směna.

Zavčas jsem se zvedl, ale když jsem zamířil ke dveřím, zvedl se taky pan Leošek, říkejme mu třeba takhle, protože jeho jméno si už skutečně nevybavím. Pan Leošek byl rámař, který nejenže obstarával brněnským malířům rámy k obrazům, ale taky jim dokázal zajistit nejednu praktickou službu, byl to prostě homo prakticus, bez něhož je provoz ateliérů nemyslitelný.

Nespěchejte, navrhl mi hned za dveřmi, určitě vám jede nějaký další vlak a já vám chci ukázat obrazy, jaké jste ještě v životě neviděl. Bránil jsem se, že ten další vlak je už jen noční, ale pan Leošek mě trumfl tím, že ty obrazy mají cenu hned několika nočních vlaků vrchovatě naložených diamanty. Ale nakonec mě dostal na to, že budu vůbec ten první, komu ty obrazy ukáže.

Cestou mě zasvěcoval do toho, co uvidím. Řečeno dnešním jazykem, představil mi jakýs *storyboard*, pohnutý příběh toho malíře, na něhož bych ale potřeboval celý dlouhý komiksový scénář, a nikoli tenhle minimalistický prostor kratičké povídky.

Když jsme na Mendlově náměstí vystoupali do čtvrtého poschodí činžáku, otevřel mi byt, který byl obrovským skladištěm rámů, prken a desek. Prošli jsme úzkými uličkami dvou zaharampáděných místností, které snad původně byly předsíní a obývákem, a octli se tak ve třetí, v níž byste čekali ložnici, a však tady taky byla nezastlaná postel, ale rovněž obrovská lednička, což mě (totiž ta megalednička) nepřekvapilo, protože pan Leošek byl věru úctyhodný velryba a žravý jak mračno kobylek. Ale co mě na místě přikovalo, byly desítky obrazů rozvěšených po stěnách. Tušil jsem, že rámaři si přijdou k nějakým obrazům, ale přesto mě to trošku zaskočilo, takže jsem zůstal stát a otáčel se na místě a poznával Netíky a Mataly a Kubíčky a Zykmundy a nechci se hádat, ale dokonce i nějaké Bohdany Laciny, ale pan Leošek mě vytrhl z mého uchvácení a mávl rukou, že to nic není a popostrčil mě k dalším dveřím, za nimiž bych čekal to, čemu se dřív říkalo kabinet.

I octli jsme se v nevelké místnosti s jedním oknem do dvora, v místnosti tak vyprázdněné, že po těch předchozích zahuštěných prostorách připomínala snad bublinu vyfouknutou ze žvýkačky. Ale to už na mě Leošek kývl a šel k oknu, pod nímž bylo asi deset ke zdi obrácených obrazů, jediní předmětové v tomto pokoji. A pak už bez varování bral jeden po druhém a zvedal je do výše mých očí. A já hleděl.

Hleděl jsem očima ještě rozzářenýma tím přátelským posezením v ateliéru a ještě zakalenýma tím, co jsem tam stačil vypít, a ještě okouzlenýma tou podivuhodnou story, která setkání s desítkou obrazů předcházela, a ještě uhranutýma tím, že jsem byl první, komu je ukazoval. Nesnažte se rozluštit signaturu, varoval mě Leošek, je nečitelná. Teď ještě nepřišel jejich čas, ale dožijem se dne, kdy

se světové galerie budou o ně hrdlit a kunsthistorici polezou po kolenou v prachu, jen aby políbili lem těch obrazů. A několik měsíců poté, co to řekl, zemřel na infarkt. Doplatil, úctyhodný velryba, na svou nezřízenou žravost. A nikdy jsem se nedozvěděl, co se stalo s těmi obrazy, kam se propadly a jestli se třeba někdy vynoří.

Ale přitom si dnes už troufám vědět, že ten rozverný velryba si možná ze mě vystřelil. Vždyť, vzpomínám si, ani v tom kabinetě nerozsvítil a ty obrazy mi v přítmí jen tak narychlo předvedl a mé okouzlení bylo tedy nejspíš dáno jen těmi podivuhodnými okolnostmi. A tím snem o nočních vlacích s diamanty. Anebo ne? Čekám, uvidíme.

Z cest Gulliverových

Jako čtrnáctiletý královopolský spratek jsem se seznámil s Martou, svou zasvěcovatelkou. Marta vynikala nebetyčnou chtivostí, což je pro zasvěcovací trénink žádoucí vybavení, ale bohužel měla žárlivého manžela, který desetkrát denně odcházel z domu jen proto, aby se jedenáctkrát mohl vrátit, a vždycky nečekaně. Marta mu říkala Kerberos a hrála s ním (jak jsem později pochopil) velice nebezpečný vabank, jenž rovněž patřil k jejímu vášnivému temperamentu, ale který já mohl škaredě odskákat. A jednou se Kerberos vrátil tak nečekaně (když prudce rozrazil dveře, byli jsme v nejlepším), že mi nezbylo než mrsknout se tam, kde jsem už beztak zpola byl: mrsknout se do Marty.

Napřed jsem lezl po čtyřech, anebo spíš po loktech, klouzal jsem po vlhkém podkladě, tísněn zlou klaustrofobií, a byl jsem taky sunut spasmickými pohyby svírajících mě stěn, a snad přímo hltán. Ale pak jsem se kupodivu mohl pozvolna nahrbit, nadzvednout a posléze i postavit a nadechnout. Kolem mě na všech stranách temná nachová záře a okamžitě jsem si vzpomněl na Jonáše. Znal jsem jeho příběh jen povýtce z biblické dějepravy upravené pro školní mládež a napadlo mě teď, že ve skutečnosti to bylo možná jinak.

V nachových prostorách jsem už postupoval svižným krokem, takže jsem brzy dostihl opozdilce z těch, co šli tím směrem přede mnou. Nebyl jsem tedy první, komu se to stalo! A mělo mě to snad při Martiččině zběsilé žádostivosti překvapit? Byla to skupinka mužů, která mě, pubertálního spratka, přijala mezi sebe s jistými rozpaky. Ale nakonec jsem mezi ně docela zapadl a ve společnosti mi cesta příjemněji utíkala.

Z nachového prostoru jsme se po čase dostali do další části, jejíž stěny byly jakoby z černého mramoru. Ale nebyl to mramor, to

dá rozum, zato byl místy poškrábán, popsán a pomalován křídou, fixkami a špičkami hřebíků a samozřejmě spreji, prostě vším, co měli ti, co šli před námi, po kapsách. A co že tam bylo napsáno, vymalováno a vyškrabáno? Nu, běžné kosočtverce a obscénní malůvky, jaké najdete kdekoli, ale vedle nich i vzteklé výzvy, posílající Kerbera (ale k mému překvapení ještě častěji Martu) někam. To už jsme vcházeli do prostoru, jenž se náhle rozestoupil nahoru i na vše strany a velebná ozvěna našich kroků i hlasů mi okamžitě vybavila vnitřek katedrály. Ale klenbu ani stěny té rozměrné stavby jsme při nejlepší vůli nezahlédli, protože její architektura byla přec jen přioděna do přítmí a jen dlouhé barevné paprsky, spouštějící se z nepředstavitelné výše jako nitě sešívající ten šerý hábit, napovídaly, že tam kdesi nahoře bude snad katedrální růžicové okno. Ale jak snadno se člověk mýlí! To, co už jsme byli svolni pokládat za jakési sakrální presbyterium (anebo za monumentální kamenné oxymóron, směšující nejposvátnější s nejvulgárnějším) a co přitlumilo naše hlasy do pouhého šepotu a zvolnilo kroky do důstojnějšího pohybu, se nakonec ukázalo být pouhým technickým zařízením, totiž jakousi izolační komorou, akustickou vložkou, která měla oddělit přístupovou cestu od toho, čemu jsme teď šli vstříc. A pak jsme už uslyšeli hluk, jenž rychle mohutněl, napřed podoben obrovskému vodopádu, aby posléze přešel v hučení několikaproudové dálnice, na jejíž ohyb jsme se po náspu vyšplhali a uviděli nahlučené kolony aut, spěchající oběma směry.

Úzkým a snad lze říct vlásečnicovým přechodem pro pěší jsme vystoupali až nad mnohaúrovňovou křižovatku a odtud poprvé uzřeli město, jehož břehů člověk nikdy nedohlédne, totiž obrovskou megapoli hluboko pod námi. A tu jeden z naší skupiny, málem už důstojný stařec, se od nás prudce oddělil a potáceje se s rukama vztaženýma nenávistně vykřikl: Ach, žádostivé ty srdce ženy, ty slizký chřtáne, hltající bez rozmyslu všechno!! A začal se zalykat

slovy a oplzle chroptět. V poslední chvíli jsme přiskočili a mocí silou ho zadrželi, jinak by se střemhlav zřítil do hlubin pod námi.

Původně se naše skupina dohodla, že se v tom cizím a nedozírném městě budem držet pěkně pohromadě. Ale brzy jsme seznali, že toho vůbec není zapotřebí, protože megapolis nás přijala s otevřenou náručí. Rychle jsme se rozešli každý jiným směrem a našli si své místo ve společnosti, jejíž civilizační úroveň byla obdivuhodná. A bylo vyloučeno se jí nepřizpůsobit. Rodiče by ze mě měli radost! Vystudoval jsem zde totiž lékařskou fakultu, jak si oba vždycky přáli, ale hned se přiznám, že jsem to spojil i s naplněním svého dávného snu. Vždycky jsem toužil stát se kosmonautem, a tak jsem se už co lékař přihlásil do týmu připravujícího se na expedici, jež měla překročit hranici sluneční soustavy. A tu se sluší dodat, že sluneční soustava zde měla trochu jinou podobu, než na jakou jste zvyklí. Nebyl v ní například žádný Neptun, ale zato hned dva Saturny. (Podrobnou zprávu podávám jinde.)

Na palubě Pruderie, která s námi letěla za hranice soustavy, nás pak bylo pět kosmonautů a jedna palubní důstojnice II. třídy, Alejandra Blanca Ferrerová, maželka kapitána Pruderie. Celý ten čas, co jsem žil na Meduně (tak se megapolis jmenovala), jsem si s ženami nezačínal, otřesen ještě tím šokem, co mě přivedl na cestu do Meduny. Ale tady, co palubní lékař, musel jsme se starat taky o Alejandřiny psychosomatické vrtochy. A těch bylo nepočítaně. A tak se stalo, co se muselo stát. Kapitán Pruderie nás přistihl na lůžku ordinační kajuty a mně nezbylo než vzít do zaječích, jako kdysi před Kerberem, tentokrát však do palubní důstojnice II. třídy.

Spasmické pohyby vlhkých stěn mě dopravily až do dlouhé nachové chodby, na jejímž konci mě však tentokrát čekaly dveře. Když jsem je otevřel, octl jsem se v bytě svých rodičů, v Králově Poli, naproti Semilassu. Staroušci hráli domino a v lustru nad nimi se prudce zatřepalo hejno nočních můr jak kůstky v kostlivci. Vykřikli, zvedli hlavy a já k nim přistoupil, postavil je a obejmul.

Povyprávěl jsem starouškům, potěšil se s nimi a pochlubil lékařským diplomem. Dlouho jsem se však doma nezdržel. Brzy jsem zas propadl cestovní horečce. Nepotřeboval jsem však žádných lodních lístků ani jízdních řádů. Koupil jsem si jen novu šviháckou kravatu, sbalil zavazadlo, a zatímco staroušci stáli na prahu a dlouho mávali (až se vrátím příště, zbude z nich jen hrstka prachu), běžel jsem si zas narazit novou čupr paničku, tu mou bránu do dalekých světů.

Konfuciánská lekce

Co vám budu teď vyprávět, se stalo před mnoha a mnoha lety, hned první rok po válce, a já to jen slyšel, i když od jednoho z přímých účastníků.

Obvykle se tvrdí, že lidskou povahu nejlíp poznáte v mezních situacích, tenkrát, když o něco strašlivě jde. Nevěřte tomu. V mezních situacích se můžeme po celý ten čas chovat třeba i jako hrdinové, i když máme jinak srdce podlé. Skutečným měřítkem lidského charakteru jsou spíš zdánlivé prkotiny, chvíle, kdy jakoby o nic nejde. A to, co vám teď svěřím, je prkotina prkotin, ale zároveň svým způsobem děsivý příběh.

Pan profesor byl krásný člověk, jak postavou, tváří a každým gestem, tak i svým životem, pověstí naprosto čestného a statečného muže, jenž se za okupace zúčastnil odboje. Jednoho slunného dne na sklonku babího léta 1945 se pan profesor se svými dvěma obdivovatelkami, dámami z poválečné high society, a taky s mladíkem, který mu byl v odboji po ruce co spojka, vypravili na výlet kamsi za brněnskou přehradu, do těch pohostinných lesů, co už právě začaly překotně žloutnout a nachovět. Ale tohle byl ještě nádherný den, i když pravda vzešel z ranních mlh. Však si taky dámy raději vzaly pláště. Ale jak stoupaly do kopce a slunce žhnulo, profesor jim galantně z plášťů pomohl. A když se mladík nabídl, že on pláště ponese, profesor ho s úsměvem odbyl: Nosit andělům křídla, příteli, je pocta, kterou si teprvá budete muset zasloužit.

Ale nebyl to jen tak obyčejný výlet. Byla to vlastně peripatetická přednáška o estetice náhodného, jak pan profesor pojmenoval to nesmírně zajímavé téma, a teď jim je krok za krokem představoval. Scházeli se totiž v těch prvních poválečných měsících pravidelně a pan profesor se s nimi dělil o svou sokratovskou a konfuciánskou

moudrost. A když konečně vyšlápli kopec, který přednášejícího i posluchačky trochu zadýchal, zaleskla se dole hladina přehradního jezera. A zatímco dámy a mladík na ni hleděli, profesor se na chvíli ráčil vzdálit. A když se zas vrátil, pokračoval v té neakademické přednášce, během níž se každou chvíli zastavovali, aby se dotkli kůry stromů anebo si prohlédli obrovského roháče. Ano, nebudete věřit, ale tenkrát ještě při brněnské přehradě žili roháči velcí, no, abych nepřeháněl, jak smrkové šišky.

A pak se to stalo. Příteli, chtěl jste přece nést ty pláště, řekl pan profesor, když se přitočil k mladíkovi a rychle mu je předal. A mladík okamžitě uviděl proč. Když si totiž profesor před chvílí odskočil, držel při tom úkonu pláště tak nešikovně, že je ten starý kocour stačil označkovat. A samozřejmě moc dobře věděl, že mladík, který ho zbožňoval, neřekne těm dámám, až jim bude na konci výletu pláště předávat: Ty fleky, prosím, to ne já, ale tady pan profesor.

A to je taky konec příběhu. Cože? ptáte se. A jak to dopadlo? Eh, naprosto nijak. Mladík samozřejmě nic neřekl a dámy samozřejmě dělaly, že si ničeho nevšimly. V běžném slova smyslu to už nemělo vůbec žádné pokračování.

Mladík, který mi to vyprávěl, je dnes stařec. A prožil pak v poválečných desetiletích, jak ostatně mnozí z nás, strašlivé věci, které s tou nicotnou příhodou ale nijak nesouvisely. Prošel kriminálem, emigrací a přišel málem o život v cizinecké legii. Ale když se ho zeptáte na nejošklivější zážitek jeho života, vzpomene vždycky tuhle prkotinu s dámskými plášti. Hle, jak tajemné jsou hlubiny etického.

Piktogram

Život přeběhl jak plamínek po zápalné šňůře, na jejímž konci však nebyl ohlušující výbuch, ale jen docela prosté vyhasínání. Život mi docela prostě zaťal tipec (v noci na 4. března 2002 na Solniční ulici v domě číslo 12), aby mě pak k ránu navštívil snem.

Zdálo se mi, že kamsi bezúčelně jdu, a z jakéhosi útesu jsem přešel na cosi klenoucího se nad hlubinami. Byly v mlžných temnotách, jen po obzoru se sunulo něco světélkujících mraků. A to už jsem zdola uslyšel hluk a pochopil, že je to moře, a prostor kolem se zúžil a bylo mi jít po něčem úzkém a dlouhém, ale když jsem se na to víc soustředil, uviděl jsem, že je to obrovský ukazovák. A zatímco čtyři prsty byly schouleny do tmy pod dlaní, ukazovák mířil dopředu, na něco zřejmě ukazoval a nepatrně se chvěl.

Jen mi to došlo, okamžitě jsem se posadil, pomalu spustil nohy a seděl tak na ukazováku jako na koni.

Seděl jsem dlouho, než jsem se odvážil pohnout a opatrně otočit. Znamenalo to opřít se rukama, zvolna se obracet a znova spustit nohy, což se snadno povídá, ale jen obtížně provádí. Když se mi podařilo otočit, přesouval jsem se po nataženém ukazováku zpátky ke hřbetu ruky. Na ten jsem pak vylezl po čtyřech a pokračoval přelézaje uhýbající provazce žil, až jsem se po zvířecím putování dostal zpátky na plošinu útesu, kde jsem se konečně odvážil postavit. A celou tu cestu, tam a zpátky, snímal můj sen jako nějakou úzkostnou kamerou.

A příštího dne jsem měl zase jiný, ale stejně sugestivní sen. A další dny znova. A tak už pořád. A to už jsem věděl, že takové a podobné sny mě odedávna provázejí životem, jen jsem jim dosud nevěnoval pozornost. A překvapeně jsem zjistil, že se mi teď ty sny, domněle už dávno zapomenuté, vybavují i se všemi detaily a řadí do dlouhého sledu, který najednou začal být v mém životě nesmírně

důležitý. A jak bych vám to přiblížil? Zatímco sny vystupovaly do popředí, můj život začal couvat dozadu (coufat, řekla by maminka: stařeček začali rychle coufat, až už neměli chudák kam, zapištěli jak potkan a přepadli dozadu), ale chcete-li to slyšet jinak, tak ty sny byly stále zřetelnější, až jsem je měl docela na omak.

Ale nemá smysl, abych vám je tady vyprávěl. Protože kdybych to chtěl zkusit, musel bych se ptát, mám jich vyprávět dvacet, dvě stě nebo dva tisíce? A stejně bych to nakonec musel vzdát.

Dnes se mi přihodilo něco dost zvláštního. A myslím, že jsem chtěl jenom stáhnout roletu, protože slunko moc doráželo, a nešikovně jsem se přitom rozmáchl a prorazil stěnu, která byla jen, jak jsem teď zjistil, z jakéhosi zpuchřelého papíru, a jak už jsem byl v ráži, máchl jsem ještě víc a prorazil hned obzor, na němž se tyčily věžáky sídliště na Lesné, popadaly jak kuželky, a nakonec loktem roztrhl i slunko. Všechno to byly jen papírové kulisy, jenže jsem si toho dosud nevšiml.

Dlouho mi trvalo, vždyť skoro celý život, než jsem konečně pochopil, že to, co jsem si navykl přijímat za skutečnost, byly jen umaštěné sny prasečích chlívků, zatímco to, co jsem dosud měl za sny, je živým masem skutečnosti, její hořící dužinou.

Znovu stojím na tamté ruce, z které však teď už nemíří žádný ukazovák. Hned vám to popíšu: ukazovák je úplně zohnutý, prostředník za ním trochu pokrčený a prsteník pod ním hodně rozevřený, takže s malíčkem tvoří jakousi vlčí tlamu. Totiž celá ta ruka, kdyby teď za ní stála nějaká zeď, na kterou by mohla vrhnout stín, byla by obrázkem vlčí hlavy s rozevřenou tlamou.

Ale dlouho nevydržím stát, protože bílá pěna vln, které dnes zřetelně vidím tam v hlubinách, mně okamžitě nadzvedne žaludek. Usadím se na hřbetě ruky a s hlavou položenou na loktech (tumluj sa, řekla maminka, eště ti ujedó, a tak sem se rozběhnul za pohřebákem, co v něm vezó stařečka, a když sem ho už doběhnul, zapnul sem si zas černé oblek, které sem si v běhu rozepnul, a pokóším se teď držet krok se strécama) naslouchám dunění oceánu.

Podobenství

Svou povahou odedávna přitahoval neštěstí, a proto jsme mu právem zazlívali, že se vůbec ženil a přiváděl na svět děti. Jak na objednávku ježibaby z perníkové chaloupky: lidožroutská pec života je zas všechny pohltala a po jejich smrti skončila jeho žena v tom smutném brněnském blázinci v Černovicích.

Takové neštěstí je nakažlivé. A nikdo se proto nesměl divit, že jsme se mu po léta vyhýbali. A nakonec jsme na něho účinně zapomněli. A jako kdyby na tuhle chvíli čekal, najednou nás překvapil.

Doslova přes noc se z něho stal zázračný léčitel. Ale s tak strmým vzestupem, jaký ani v téhle profesi nebývá běžný. Věhlasný Jungův žák o něm tvrdil, že tak mimořádná schopnost se vynořila jako důsledek bezmezného utrpení a bolesti. Bolest prý tak hluboce zasáhla jeho vědomí i podvědomí, že nakonec prosákla i přes fyziologický práh a cosi tam významně pozměnila. A pak už určité rodové dispozice, tangovány tou bolestí, uvolnily tok psychické energie se zázračnými léčebnými účinky.

I navštívili jsme ho, vedli s ním i jakous řeč a rozhodli se mu pomoci. Máme totiž ve městě dosti významných konexí a snad i jistý vliv a byl by hřích toho nevyužít, když uvážíme, jak je to pořád ještě člověk nepraktický. A zprvu to vypadalo, že je opravdu rád a slynul i jakousi vděčností. Ale pak najednou měl výhrady vůči tomu, jaký výběr provádíme mezi jeho pacienty. Dosud léčil prostě každého, kdo přišel. A přestože nám bylo jasné, že jeho reputaci jenom prospívá, když má navíc ještě i pověst lidumila, šlo o to udržet určitou, řekli bychom, proporcionalitu.

A pak už to s ním prostě nešlo dál. Naštěstí jsme si uvědomili, že jsme přece stejně vybaveni, stejnými rodovými dispozicemi, a tak nemáme důvod být na něm závislí. A proto jsme svou ctižádost

a podnikavost obrátili tímhle směrem. Neměli jsme v tom zajisté žádnou praxi, ale když se někdo dost úporně pokouší nadzvednout stavidla neštěstí, nakonec se mu to vždycky povede. Nikdo vám nikdy neřekne, jak se koneckonců snadno nadzvedávají stavidla neštěstí a jak je pak skorem nemožné vrátit je nazpátek. Nu, nakonec se nám i tohle podařilo. Neštěstí věru hrozivě pročistilo naše řady, ale zůstalo nás vždy ještě tolik, abychom mohli začít.

Šaman bydlel v maličkém domku na brněnském předměstí. Vynesl na dvorek židle a Mireček si položil berle a rukama si napřed srovnal zchromlé nohy a teprve pak se co nejpohodlněji zapřel. Nad dvorkem táhl kouř z blízké chemičky a občas si ho dvorek vcucl jak automaticky se zapínající vývěva.

Vysvětlil bych ti to takhle. Když se vyvolávají fotografie starým, klasickým způsobem, je napřed negativ a z něho teprve pořídíš pozitiv. Ale dovedu si představit, že kdyby se to s tím postupem maličko přehnalo, pozitiv by zas plynule přešel v negativ. A stejný je to s nima. Prostě to buď přehnali, nebo nedotáhli. A tak se stalo, že sice nabyli pozoruhodných schopností, jenže nedokáží léčit, nýbrž naopak. Vyšel jim ten negativ.

A jak to, že si toho dosud nikdo nevšiml?

Ale všiml. Všichni o tom samozřejmě vědí. Ale v tom je právě tajemství jejich úspěchu. Lidé chtějí být uzdravováni, ale stejně tak prahnou po tom být mrzačeni, oslepování, ohluchováni, ochromováni.

To přece nemyslíš vážně?

Dlouho se na sebe dívají a pak šaman kývne k berlím. Například ty, Mirečku. Ty seš zvlášť vychcané exemplář. Napřed byls za nima, aby tě zmrzačili. A teď přijdeš za mnou, abys mohl jít znova za nima. Chceš, abych tě uzdravil, aby ses mohl dát znova zmrzačit.

Neštěstí hrozivě pročistilo naše řady, ale zůstalo nás vždy ještě tolik, abychom mohli začít. Nejenže on uzdravuje, abychom mohli zas ochromit, ale taky my ochromujeme, aby on mohl zas uzdravit.

Samozřejmě jste dávno tušili, že my mrzačící i uzdravující jsme pevně zaklesnuti do sebe a rostem tu společným dílem.

Ulicemi se valí tisíce invalidních vozíků jak průjem střevy, dálnicí oběma směry běží stáda slepců, beznozí trhají prázdnými rukávy bezrukých jak provazy umíráčků, průvody nedomrdků nesou za sloními muži jejich nebetyčné bradavice. Slyšíte ten odvěký hymnus bratří? Ruce, co teď zvedáme, zároveň žehnají i škrtí!

Sedím a dívám se na obrovské plátno, na němž dvě ruce se teď navzájem dotknou, uskočí, očichávají se jak krysy, pomaloučku se obezřetně obcházejí s hlavičkama nakloněnýma na stranu, tančí kolem sebe a najednou jedna z nich skočí. Zaklesnutí. Zároveň se škrtí a zároveň si žehnají.

Dovedl bych se na to dívat až do skonání věků.

Portrét

Na konci šedesátých let patřil v Brně k nejtalentovanějším představitelům „nové figurace“. A snad se dá říct, že byl i tím nejnadějnějším. Jeho obrazy charakterizovala jakás existenciální strohost, připomínající tenkrát velice populárního francouzského malíře Bernarda Buffeta. Ale nebyl jeho epigonem, uměl totiž buffetovskou existenciální úzkost originálním způsobem ozvláštnit.

Však v sedmdesátých letech rychle pochopil, že existenciální úzkostí se neuživí, a vytvořil sérii obrazů, kterým říkal ikony dvacátého století. Byla tam Marilyn Monroeová, Brigitte Bardotová, Gary Cooper, Louis Armstrong, Neil Armstrong, Ernest Hemingway, ale například i generál de Gaulle, major Gagarin, Albert Einstein a fotbalista Pelé. Existenciální úzkost obratně přetavil v interesantní melancholický stín na všech těch portrétech. Ale nepřipravil je ani o ta svá originální ozvláštnění. Tak Bardotce posadil na nahé ramínko skutečnou, i když preparovanou babočku kopřivovou, zatímco Marilyn lišaje smrtihlava a de Gaullovi přilepil na plátěnou hruď metály vyrobené z pivních víček. Portréty vystavené pak v galérii U Dobrého pastýře měly obrovský úspěch a do jednoho se vyprodaly. Ale to už ho přivedlo k úmyslu věnovat se co portrétista svým bližním.

Na zkoušku oslovil několik svých známých, kteří pak s potěšením hleděli na své portréty. Nebylo pochyb, teprve teď objevil sám sebe, ale přesto byl zaskočen tím, jaký okamžitý zájem jeho portrétování vzbudilo. Ani na těchto obrázcích nechyběl lehounký stín melancholie a ozvláštňující detaily: například do účesu dámy zabloudila skutečná, i když samozřejmě zas vypreparovaná sluníčka sedmitečná, a z plnovousu portrétovaného brněnského hudebního skladatele trčely jak z hnízda kovové zobáčky ptáčků zpěváčků.

Svůj ateliér pak umně přestylizoval do jemné parodie na ateliéry mondénních portrétistů a nad velké benátské zrcadlo umístil citát z N. V. Gogola: Nenadávej na zrcadlo, když máš křivou hubu!

Ke konci sedmdesátých let byl už zavalen zakázkami a měl tam už taky asistentku, u které se zákazníci objednávali jak u zubaře, a zvedl ceny svých obrázků a otevřel si tak zlatý důl, ale zároveň se polekal, aby tak nepřitáhl pozornost dohlížitelů. Ale pak už taky pochopil, že si ji teď naopak musí přitáhnout! Než se objevil první komoušský aparátčík, sundal gogolovský citát o „křivé hubě" a důkladně se rozhlédl po ateliéru, jestli tam není ještě něco nevhodného.

Však nevhodný byl především ten dosavadní způsob portrétování: lehký melancholický stín napovídal cosi ukrytého (ve tváři lehký žal, hluboký v srdci smích!) a ty rozverné ozvláštňující drobnosti se zas mohou v očích aparátčíků proměnit v poťouchlé narážky! A tak se ten jeho způsob malby začal rychle standardizovat, anebo chcete-li normalizovat, a doslova přes noc ztratil schopnost malovat jiné než zvlášť hezké portréty a jeden se začal podobat druhému, protože tady platí, že všechny hezké portréty jsou si podobny, kdežto každý ošklivý je ošklivý po svém. Pracoval teď na portrétech i jako plastický chirurg. A tak papalášští Lávrové s dlouhýma ušima odcházeli z jeho ateliéru s portréty, na nichž měli ouška jak snubní prstýnky.

Po pádu komunistického režimu se teprve zhluboka nadechl. Teď už se nemusel bát, že po něm někdo skočí, a taky už nějaký čas v Brně platilo, že každý, kdo si sám sebe aspoň trochu váží – lékaři, právníci, vysokoškolští i středoškolští profesoři, herci a herečky, kadeřnice, sportovci, zpěváci a zpěvačky, ale především úspěšní mladí podnikatelé – se od něho nechal malovat, a kdo nepřináležel do téhle galérie, tak už tak trochu ani nebyl. Jeho ateliér byl už svým způsobem fabrikou na portréty, vždyť už taky maloval na předvolební billboardy hlavičky politiků s andělskýma očima, a aby

to všechno stihl, zaměstnával anonymní výtvarnické nádeníky a krásné asistentky střídal jak řezník nože.

Nu, sbalte se, přišel jsem si pro vás! Že jste se mi neupsal? Už dlouhý čas každý váš podpis na vašich obrazech je podpisem na pekelné smlouvě! Dost, tumlujte se, nesnáším zdržovačky. Cože? Jo tak dobře, zkuste můj portrét. (Po chvíli se zvedne a jde se podívat a ztuhne tam okouzlen.) Ale to jsem přesně já, to jste mě trefil! Ten andělskej kukuč, ta nevinná tvář, takhle přece vypadám! Jste první, kdo si toho všiml! Už se nemusíte bát, čert si vás neveme. Naopak garantuju vám dlouhej život, pozemskou slávu, přízeň stovek krásných žen a po smrti houpací křeslo na nebesích! Vždyť jsem teď zas anděl! A andělé milují kýč!

O dva dny později se asistentka vyklání z okna a pak oznamuje portrétistovi: Ach, rozkřiklo se to. Na váš dům se slétají andělé, stovky andělů už sedí na střeše, na římsách, u komína a snášejí se ještě další, sněží na váš dům jak na jaře jabloňové květy.

Portrétista k asistence: Dobře, rozdejte jim pořadová čísla a ihned zrušte všechny ostatní objednávky. Bože můj, jsem teď nebeskej kýčař!

Zpráva o nanebevzetí města

Na konci války mi bylo pět roků. Ale napřed chci povědět něco o tom, jak jsme šli navštívit babičku.

Když jsme zahnuli do ulice, kde bydlela, uviděli jsme místo jejího domku veliký kráter. Maminka vykřikla, tatínek ji pevně objal a na mě v první chvíli zapomněli. Přiblížil jsem se až ke kráteru, a tak jsem si ho mohl dobře prohlédnout.

Večer mi pak maminka vysvětlila, že babičku si vzal Pan Bůh do nebe. Už se mu po ní moc stýskalo, řekla mi, když jsem se jí zabořil do mokré náruče. (Pořád jsem měl před očima ten kráter a polekal jsem se toho, jak vypadá nanebevzetí.)

Maminka se nedokázala smířit s tím, že by babička neměla žádný pohřeb. Tatínek s ní napřed nesouhlasil, ale pak sehnal černou rakev s ozdobami a maminka do ní narovnala všechny ty babiččiny věci, které jsme měli doma. Ještě dlouho chodila po bytě a přes slzy hledala, co tam ještě přidat. Otevřená rakev stála na předsíni, a když někdo za námi přišel, nic neřekl, protože město bylo teď plné takových záhad a život každého člověka byl plný takových záhad a nikoho už nic nepřekvapilo.

A tak jsme místo babičky pohřbili to, co nám tady po ní zůstalo. Rakev plnou starých krámů a hader.

Ale teď bych měl povědět o tom, jak si vzal tatínek poučení z toho, co se stalo s babičkou.

V té části města, kde měla babička svůj domek a kde jsme zrovna tak bydleli i my, se ještě stále otáčela fronta a vedly tuhé boje a člověk nevěděl, kdy to zas začne, a už vůbec ne, kdy to skončí. Tatínek se proto porozhlédl po domě se solidním a pevným sklepem, kde bychom ten nečas přečkali.

Ale nebyl sám, koho to napadlo. Před tím domem už stál hlouček lidí a majitel sklepa vybíral jakési vstupné. Zavařovačky s vepřovým masem z černých protektorátních zabíjaček, ale bral i stříbrné náušnice a předválečné památeční mince.

V první dny se zdálo, že snad už toho nebude zapotřebí, ale pak se zas v naši čtvrti objevili vojcli a zarachotili kulomety, a tak jsme se nastěhovali do sklepa v tom bezpečném domě a čekali tam, až to přestane.

Ale teď bych měl říct něco o tom, co se pak stalo v tom prý bezpečném domě. Stalo se tohle: strop sklepa se otřásl a někdo tvrdil, že se i viditelně prohnul. Ten veliký dům, co k němu patřil ten obrovský sklep, nejspíš dostal plný zásah, sesul se a byli jsme zasypáni.

A napřed to vypadalo, že jsme to všichni přijali klidně a že tak i pánbůdá vytrváme. Byla tady cisterna vody, byly i ty zavařovačky s vepřovým masem a strop, zdá se, vydržel. A věděli jsme, že ve městě se organizují odklízecí čety.

Ale pak začal kdosi, kdo před časem utekl z rajchu, z totálního nasazení, vykládat o tom, jak byl zasypán ve sklepě, kam se schoval, když spojenci bombardovali to německé město.

Byl tam pohromadě s celou třídou německých dětí. Ale bez učitelky. Ta se jim v tom zmatku ztratila. Zato ještě s jedním totálně nasazeným. Neměli jsme žádný zavařovačky s vepřovým masem, nic takovýho, řekl ten člověk. A ty německý děti začaly od jedný chvíle pořád křičet a neumíte si představit, co se tam nakonec stalo.

Víte co, přestaňte s tím! upozornil ho tatínek, nikoho to tady nezajímá. Ale ten člověk se už rozpovídal. Byl v ráži a nechtělo se mu přestat. A teď začal říkat ty věci, co se tam nakonec staly, a nikdo nikdy neslyšel nic tak strašnýho. A ten člověk mluvil čím dál hlasitěji, protože se bál, aby ho nikdo nepřerušil: .snědli jsme je jedno po druhým. stejně by zemřely. a kdyby dlouze umíraly bez jídla, bylo by to pro ně horší, my jsme to jen urychlili.

A pak šel tatínek až k němu, zvedl si ho a vrazil mu pár facek, po kterých ten člověk konečně zmlkl a pak už neřekl ani slovo.

Ale tady bych mohl povědět taky o tom, jak se tatínek a ještě nějakej zubař, kterého jsme předtím vůbec neznali, ujali organizování života uvnitř krytu.

Ujali se organizování, aby tak čelili panice, a rozhodli, že každý anebo skorem každý dostane úkol, za nějž bude zodpovědný. A když rozdělili úkoly, přemýšleli pak ještě o tom, jakým způsobem bychom na sebe mohli upozornit odklízecí čety, aby nás co nejdříve začali vyhrabávat. Kdybychom zbloudili v poušti anebo ztroskotali na pustém ostrově, použili bychom ohně, kouřových znamení anebo vhodili láhev do moře. Ale tady nic takového nepřipadalo v úvahu. A tak nám nezbylo než upozornit na sebe modlitbou. Když jsme nemohli zespodu upozornit odklízecí čety, požádali jsme Pána Boha, aby tak shora udělal za nás.

A napřed jsme se modlili potichu a každý sám za sebe a pak jsme se modlili sborově. A nakonec tatínek s tím zubařem zorganizovali duchovní zpěvy. A tatínek řekl, že je mu líto, že tady s námi není žádný kněz, který by teď do toho vstoupil, a lidi by mohli strávit čas užitečně, přemýšlet o svém životě a něco pro sebe udělat, dobrat se eschatologického poznání.

Ale taky bych se měl zmínit o tom, jaký smrad byl v tom sklepě. Bylo nás tam příliš mnoho pohromadě a místo záchodů jsme používali velké sudy v kotcích. A dlouho jsme ten smrad jen se strašným odporem snášeli, ale pak se s námi stalo něco jako v tom vtipu o housenkách a prášku proti hmyzu. Smrad jsme dál cítili, ale bylo nám to už jedno.

Ale zpívání nám dlouho nevydrželo. Nehrozila už panika, ale na lidi padla skleslost. To mi nedělejte, poprosil je tatínek. Hitler je v troubě, válku jsme už vyhráli a vy tady ležíte jak snopy na mlatě!

A někdo onemocněl a nemocných rychle přibývalo. Asi to byl válečný tyfus nebo úplavice.

Dál už nemám co povídat, protože dál už nic nepamatuju. Měl jsem vysoké horečky a horečnaté sny, které mi všechno překryly.

Tak se mi zdál sen, že odklízecí čety nás vyhrabaly a vyšli jsme nahoru. A kolem sebe jsme viděli jen samé krátery. V tom snu už z Brna nic nezbylo. A když jsem se otočil a šel na druhou stranu, všude to bylo stejné. Město už nebylo. Odnesl si je čert nebo anděl. Mám to dodneška před očima. Nanebevzetí. Nebo propadnutí do pekel.

Mnohem později – a to už jsme byli dávno venku a mě přivezli z nemocnice – jsem vyprávěl sen mamince. Ale jak jsme se dostali ze sklepa, nevím, protože to jsem byl ještě v horečkách. Tatínek mi jenom řekl, že se k nám odklízecí čety dohrabaly. A že to nemohlo dopadnout jinak.

Pak jsem se ještě dozvěděl, že když jsme se vrátili, náš byt byl skoro nepoškozen. Jen rozbité okno v kuchyni a nějací mrtví na zahradě. Tatínek se o všechno postaral a potom musel zas někam odejít, protože teď po válce bylo takových lidí zapotřebí. Pak se zas vrátil, všude už byl klid a vypadalo to, že nejhorší máme za sebou.

Na konci války mi bylo pět roků. Teď je mi sedmašedesát a dvaašedesát roků myslím na ten dávný sen. A byly pak dlouhé a dlouhé roky a byla nekonečná a nekonečná léta, kdy jsem zas věděl, že mé Brno už zase neexistuje (a že se s ním setkám až na jiném světě).

Ale to už je úplně jiná zpráva.

Příběh pro holoubky

Když jsem se seznámil s Michailem Vasiljevičem, měl jsem právě pět roků a bylo to na konci války, v těch pilných dnech, kdy můj otec secvičoval (na okraji Brna, v Komíně) sbor k poctě Armády Osvoboditelky. Sbor se scházel v prvním poschodí školní budovy, odkud byl výhled do korun starých třešní. Až pak nějaký zbloudilý bombardér shodil svůj náklad do potoka u školní zahrady a potok se vypařil, třešně vzal čert, zahradu zdupali sloni a zadní trakt školy omočil oheň a osypaly střepiny. Jen otec měl štěstí, příslovečné štěstí mého otce. Tři minuty před explozí totiž zachytil neklamný signál ve vnitřnostech a nechal se jím odvolat do odlehlé místnůstky. A tam ho výbuch zastihl nad útržkem protektorátních novin. Vytřel se novinami, spláchl a dopínaje si kalhoty vyhlédl na chodbu. Na zemi ležely cihly, trámy a omítka a ze třídy, v níž zůstal sbor, se silně kouřilo jak z připálené večeře. A trvalo celé dva dny než sehnal nové dobrovolníky, sestavil nový mužský chór a začal znova nacvičovat.

Po těžkotonážní příhodě se nácvik sboru přestěhoval raději do sklepa. Připadali jsme si jako podzemní úderná skupina, vzpomíná otec po letech, a ve sklepě byla taky slavná gala premiéra. Samozřejmě že už za účasti Michaila Vasiljeviče. Těšili jsme se, že ho konečně uvidíme v uniformě, ale přišel tak, jak ho chlapi omylem chytili v polích: v košili, pomačkaném sáčku a v nohavicích, které mu natrhli partyzánští psi při divoké honičce v setmělých brázdách. Později se nedorozumění vysvětlilo, psi se Vasiljevičovi omluvili, nohavice mu ženský zašily, ale jak už to bývá, všechno se tím nevyžehlilo. A to byl asi důvod, proč Vasiljevič neotevřel svůj kufřík s parádním stejnokrojem. Nebyli jsme ho hodni.

Ve vzpomínkách vidím pak Vasiljeviče jak přičinlivého školského inspektora. Chodí totiž rychle po domě, bere za kliky všech dveří

a občas jde k něčemu blíž, hrabe se v zásuvkách, listuje v papírech, činí si poznámky anebo zvedá předměty a prohlíží si je zespodu. Čenichá všude, a když ho zaujme nějaký detail, chviličku se zastaví, jako by si ho chtěl obtisknout do paměti. Nechápu jeho počínání, nerozumím jeho pohybům a takhle si nepředstavuju frontového hrdinu. Ale protože mě to rozčiluje a chci na to přijít, sleduju ho, jsem mu stále v patách, dívám se mu klíčovou dírkou do zad a potěžkávám v duchu vybouleninu, v které by měl mít fricobijku, slavnou krasnoarmejskou pistoli. V Komíně se povídá, že Vasiljevič je vysoký štábní důstojník a kdesi daleko má prý dům, ženu, chůvu, ohaře, lokaje, kočár a samovar. Opakuju si to večer v posteli, dříve než usínám, a žena, chůva, ohař, lokaj, dům a samovar pochodují jak ovečky přes lávku – anebo zasněžený most přes Něvu? – v ospalé dlouhé řadě, několikrát za sebou.

Sklep, vlastně suterén pod školní budovou. Není rozdělen do kotců laťkovými přepážkami, jak sklepy bývají, a tak se nejspíš podobá obřímu bazénu anebo trpasličí jízdárně. A při troše dobré vůle může snad i suplovat koncertní síň anebo slavnostní aulu. A protože ve škole máme jen samé nepohodlné školní lavice, donese si každý svou vlastní židli a ta platí coby vstupenka. Několik opozdilých židlonošů se loudá po návsi a můj otec je ještě na půdě u vikýře, ale myslí už daleko dopředu, daleko za gala premiéru, a dívá se dolů, na domečky smáčknuté pod kopečkem jak skloněné hlavičky prvňáčků, dívá se a odvíjí přitom z kotouče vybledlou trikolóru. A tak si nevšimne Michaila Vasiljeviče. Vypadá to, že už nějakou chvíli stojí za trámem a hledí na otce. A teď opatrně zvedá nohy a jde k němu a teď dokonce přidřepne, tiše jak Samulejko-chán. Otec ho stále ještě nevidí, odvíjí a stříhá trikolóru a něco si k tomu šeptá. Vasiljevič dřepí a skoro se dotýká, přikloněn nahlíží, dívá se na otcovy nezvučně běžící rty, zkusmo napodobuje jejich pohyby, ale protože buďto nic nepřečte, anebo co přečte, shledá nezávadným, tak toho zas nechá a položí otci tlapu na koleno. Ten

se děsně lekne, ale Vasiljevič ho hned uchlácholí: Přišel jsem si pohovořit o té písničce.

Jawohl, řekne otec, ale jak to řekne, znova se děsně lekne. Vztyčí se, dusí se, pustí tříbarevné střívko. Iz – zvinitě, koktá, razumjejetsa, my pagavarim. A pak ještě: S vašim prevaschaditělstvom vsjegda prilično pabaltať.

Tak fajn, praví Rus, to mě těší, a vypadá to, že ho to opravdu těší, a vytáhne list papíru a kývne na otce a posadí se.

Vasiljevič znal obstojně česky a den před gala premiérou si vyžádal text písně, kterou měl sbor zazpívat Armádě Osvoboditelce. Při premiéře šlo samozřejmě o symbolický akt, v němž Vasiljevič reprezentoval celé osvoboditelské těleso, ale všichni jsme věřili, že už co nevidět bude příležitost k důstojnějším reprízám. Pak otec ještě Vasiljeviči vysvětlil, proč vybral zrovna tenhle text, starou ruskou romanci nebo možná dumku, píseň sibiřských vyhnanců, již oblíbil si náš rusofilný lid. A text, pokud si pamatuju, zněl přibližně takto:

Nedohledné sibiřské jsou pláně
A všude vůkol bílý leží sníh
A v tom sněhu černé letí saně
Jako peruť křídel havraních.

Soňo, Soňo, jediná ty moje,
Vlas tvůj smolný, oči jako hřích,
Panenské to luzné tělo tvoje
Líbával já v nocích bezesných.

A byla tam ještě nějaká třetí a možná i čtvrtá sloka. Ale ty bych rekonstruoval jen s velkými obtížemi a pro naši potřebu postačí dvě.

Vasiljevič přikývl, ale zatím se nevyjádřil. Líbila se mu melodie, a to zádumčivé, třepotavé tremolo, jak je slýchal po několik dní nácviku ze sklepa.Tehdy ovšem nerozuměl slovům, protože píseň k němu stoupala jen jako dým, zatímco bloudil po domě, bral za kliky a slídil. Ale teď, když měl konečně čas – noc před premiérou – četl s tužkou v ruce a přičinil spoustu tučných otazníků. Pak pochopil, že takto se nikam nedostane. A otevřel kufřík, ve kterém však nebyla žádná uniforma, jak jsme čekali, ale psací stroj s latinskými typy a taky slovníky, veršovníky, rýmovníky, brožurky a příručky. K ránu byla nová písnička hotova a měla tu přednost, že rytmicky odpovídala původnímu textu:

Nedohledné válečné jsou pláně
a všude vůkol tanků na tisíc,
ku Berlínu naše letí zbraně,
Germánům teď pěknej bude hic.

Takže nebylo třeba znova nacvičovat a stačilo těsně před slavností zajít za otcem (k vikýři na půdu) a vyměnit text původní za náhradní.

A Vasiljevič byl spokojen. Sestoupal do své ubikace, poskládal papíry, zamkl si kufřík, slastně se protáhl a jak se na židli zaklonil a hluboce zhoupl dozadu, se zalíbením se zahleděl ku stropu. A tak se stalo, že jsme si poprvé pohlédli do očí. Klečel jsme totiž o poschodí výš, v zatemněné místnosti u pečlivě navrtaného průzoru.

Otec stojí u okna a dívá se ke kopci Holedná a ke Svratce a k Příseženému honu, a pak až dál, do milovaného kraje Pohádky máje, a zatím se setmělo a ten oranžový pás nad černými poli, to by snad mohla být čára fronty, a při troše pozornosti můžem vidět ohníčky, nad kterými generálové otáčejí rožněm, a kdykoliv tuk skane, plameny zasyčí a olíznou nebeské krovy.

Postupujem, řekne Michail Vasiljevič, a může se sice zdát, že šagájem pomalu, ale zato je to krok dějin!

Dějiny, zpozorní otec. Právě jsem vám chtěl připomenout, že jste ještě nedokončil školení.

Eh pustjaky! máchne rukou Vasiljevič. V tak krátké lhůtě vás nemůžu v ničem vyškolit! A natáhne si kalhoty, zapne košili a obleče vyžehlené sáčko. Pak ještě otevře kufřík a poskládá do něho brožurky. V tak krátké lhůtě můžem jen naťuknout témata. A berte to jen jako úvod do pořádného školení.

Škola žizni, barby i truda? zeptá se otec.

Jawohl, šklebí se Vasiljevič. A chodí po místnosti a rozšlapává si nové lakýrky. Ale tolik vám můžu slíbit. Zastaví se před zrcadlem, přihladí vlasy a osvěží pleť několika plesknutími mokrým ručníkem. Tolik vám slibuju: po mně přijdou jiní a proberou všechna témata. Dokončí lekci z dějin. Pak zvedne kufřík a mrkne na otce.

Otec ho vyprovází až k brance. Tam Vasiljevič stiskne otci ruku. Dlouho tam stojí a drží se. Je už noc, generálové spí a fronta vyhasla jak Stalinova lulka.

Holoubku, řekne Vasiljevič, a kudy se jde k Berlínu? A otec oblbený tím držením a stáním, vyhodí ruku jak směrovku. A pak tam ještě zůstane a trčí a dívá se za Vasiljevičem, jak klopýtá s kufříkem oranicí.

A takhle by měl končit starý dobrý příběh: můj otec stojí u branky a dívá se, jak Vasiljevič klopýtá s kufříkem ku Berlínu.

Ale chcete znát pointu, holoubci? Ne, nechceme. Nechme to prosím tak. Nic už k tomu prosím nepřidávejme. My holoubci máme rádi staré dobré příběhy.

Charašó. Vot škola žizni, barby i trudá.

srpen 1989

Básník se zázračnou pamětí

V sedmdesátých letech zůstalo i v Brně něco málo míst, kam si člověk mohl zajít, posedět s přáteli a přesvědčit se o tom, že skutečný svět má pořád ještě několik opuštěných ostrůvků, které se zas jednou – až vody Potopy opadnou – spojí v celistvou pevninu. A jedním z těch šťastných míst, jedním z těch brněnských azylů byl i ateliér malíře Jánuše Kubíčka – ve čtvrtek odpoledne a v podvečerních hodinách.

Přes prosklenou stěnu ateliéru bylo vidět na střechy Římského náměstí a u protější zdi stála kamínka, ten slavný „vincek-chcípáček" z Kainarovy básně Stříhali dohola malého chlapečka. A když se vincek naládoval a rozfajroval, srazili jsme se kolem v židlích a rozklížených křeslech a po chvíli už začala ta vzpomínková seance. Vyvolávaly se staré krásné časy, což uměl Mistr Jánuš s podmanivým zaujetím, a doplňoval ho básník Klement Bochořák se svou fotografickou pamětí, z níž vytahoval snímky času i se všemi fantastickými detaily. A tak si pan Klement pamatoval přesně, jaké počasí bylo toho a toho dne před dvanácti, ale i dvaadvaceti i čtyřiceti lety, a vybavil si s neomylnou věrností jakési vzdálené odpoledne na faře chrámu svatého Jakuba někdy na konci třicátých let a vypočítával hned, kdo všechno tam tenkrát byl, kde kdo seděl nebo stál, a zrovna, když nám pan Klement líčil, jak se v důvěrném kroužku na faře najednou zvedl důstojný pan premonstrát a citoval z Horatiovy básně: „Aequam memento rebus in arduis servare mentem, non secus in bonis ab insolenti temperatam...", zrovna v té chvíli ho někdo z nás přerušil všetečnou otázkou, kolik bylo hodin, pane Klemente, když pan premonstrát recitoval Horatiovu báseň? A básník Bochořák bez zaváhání upřesnil: Za sedm minut poté, co velebný pan premonstrát dorecitoval, odbily ze svatého Jakuba čtyři.

I ztuhli jsme všichni v posvátné úctě před tak svrchovanou pamětí, co v básníkově hlavě uchovávala po desítky let každý miligram skutečnosti i každou kapku deště, která se kdysi dotkla okenní tabule.

Jednou vyprávěl malíř Jánuš Kubíček, jak si jeho otec kdysi pozval kopáče, co mu měli na zahradě vykopat bazén. Stalo se to dávno před válkou, v hlubině třicátých let. Pozval si kopáče a nechal je tam s dogou Elvírou a spěchal kamsi na schůzi městského zastupitelstva, která měla schválit návrh pomníku Josefa Merhauta či co. A pak měl ještě schůzku s Jiřím Mahenem. A ta se protáhla jako vždycky. Takže odešel odpoledne a vrátil se až pozdě večer. Vrátil se až za tmy. A když vrzl zahradní brankou, doga Elvíra k němu obrátila hlavu s očima jak mlýnské kameny. Seděla, ba tyčila se na pokraji vykopaného bazénu, a když si malířův otec posvítil baterkou dolů, shledal na dně bazénu dva kopáče, jak tam sedí zchromlí zimou a už zcela rezignovaní a kolem nich vajgly ze všech jejich vykouřených cigaret. Vykopali bazén a pak v něm uvízli jak v pasti. Kdykoliv se totiž, ubožáci, pokusili vylézt, vycenila na ně Elvíra svůj elvírovský chrup a držela je v bazénu jako dvě leklé ryby.

A to by byl konec té historky, nebýt básníka Klementa Bochořáka. Víte, ti kopáči – řekl najednou pan Klement – nejmenovali oni se náhodou Vlastimil Hniloba a Karel Prut? Já bych řekl – dodal zamyšleně, že ta Elvíra moc dobře věděla co činí, jestliže byla cvičená na zloděje a šibeničníky. Protože tenhle Hniloba a tenhle Prut unikli v šestatřicátém jen o vlas šibenici za loupežnou vraždu v Komárově. A toho dne – pokračoval pan Klement – kdy unikli o vlas šibenici a kdy s nima byl proces na Cejlu, toho dne bylo zrovna úterý a asi od tří hodin odpoledne souvisle pršelo. A na Zelným rynku – upřesnil ještě – na Zelným rynku prodávali v to úterý živý kohouty.

A všichni jsme zděšeně hleděli na básníka, a ten, protože nechápal, nerozuměl, proč se na něho tak díváme, řekl omluvně: Tak nezlobte se, pánové, ale já jsem se jen chtěl zastat té němé tváře, toho věrného zvířete.

Lemury

Začátkem loňského roku jsem se konečně odhodlal podstoupit operaci tříselné kýly. Absolvoval jsem si vstupní vyšetření a pak mě chtěl ještě vidět primář, který operaci povede. Přenášel si do počítače výsledky vyšetření a občas se mě na něco zeptal. Ale už od první chvíle jsem věděl, že také já se chci zeptat.

Však od toho tady jsem, ptejte se.

Jenže já mám takovou spíš osobní otázku.

Zvedl hlavu.

To vaše jméno není zas tak docela běžné. A tak mě napadlo, jestli jste kdysi dávno nechodil do školy na Jakubském náměstí?

Usmál se a kývl k počítači, kde kurzor právě mrkal na mých datech. Taky jsem si hned všiml, že jsme stejný ročník. Ale máte zřejmě lepší paměť než já.

Chodili jsme spolu do čtvrté a páté třídy. Ale to vůbec není o paměti. Vždyť jinak si už nikoho z té třídy nepamatuju. Vy jste mi totiž utkvěl, protože jste se jednou pochlubil, že máte strýce, který bydlí v Lemurech, což je prý městská čtvrť mezi Žabovřeskami a Královým Polem, docela malá a tajná brněnská čtvrť. Dlouho jsem tomu já blbec věřil a tu čtvrť hledal. A víte, co jsem tenkrát zmarnil času hledáním Lemur! A přestože už na to dávno nevěřím, kdykoliv jedu městským autobusem z Králova Pole přes Žabovřesky, ta idea ve mně zas na chvilku ožije.

Pobavil jsem ho. Ale na žádného strýce z Lemur se už vůbec nepamatoval. Zřejmě to tenkrát byl jen takový okamžitý klukovský nápad, který už příští den pustil z hlavy. A tak jsme se zas vrátili k dávnému klukovskému tykání. A potom jsme se viděli až u operace.

Zavezli mě na operační sál, kde jsem na požádání udělal kočičí hřbet, aby mi mohli píchnout spinální anestézii, po níž jsem

znecitlivěl od pasu dolů (a stal se kentaurem, jehož horní půlka je ještě lidská, zatímco spodní už kdovíčí), a mohl jsem pak operaci sledovat jako takový vířivý pohyb ve slabinách a v břiše. Necítil jsem vůbec žádnou bolest, ale ten vířivý pohyb ano. A v myšlenkách jsem se hned přemístil do hodně vzdálených klukovských časů, kdy jsem se několikrát vypravil hledat Lemury, malou, tajnou brněnskou čtvrť, a pohyboval se přitom po té pomyslné čáře, kde se Žabovřesky dotýkají Králova Pole. A jak se mi můj dávný spolužák se svým sekundářem vrtali ve vnitřnostech, zopakoval jsem si celou tu cestu a ten pohyb v břiše a slabinách jsem vnímal jako úporné hledání tajné městské čtvrti.

Dali jsme ti tam implantát, takovou mřížku, která by měla zabránit obnovení kýly, ale prvních sedm týdnů bacha, nic těžkýho nenosit a nezvedat, řekl mi můj dávný spolužák. A na tajnou městskou čtvrť už nepřišla řeč.

Loni v listopadu se mi zas (po osmi měsících a implantát neimplantát) provalila kýla. Postěžoval jsem si na to komusi a ten mi svěřil, že slyšel, že úplně nejlíp dělají kýly na klinice v Lemurech, což je prý nějaká brněnská čtvrť, ale čertvíkde. Cože? vyletěl jsem. Kdo ti to říkal? Kdo? No povídali si to v tramvaji.

A od té doby jsem přestal jezdit městskými autobusy a jezdím tramvajemi.

Kapři

Někdo může mít pocit, že o vánočních kaprech už bylo řečeno a napsáno všechno a že už dávno není co dodat. Ve skutečnosti je to s nimi jak s mystickými zážitky. Existují o nich celé teologické knihovny a každý z nás vyslechl bezpočet rétorů, kteří dokázali kázat o mystice nekonečné hodiny, ale jediné, co platí, je naše vlastní zkušenost s Bohem. Anebo s vánočními kapry.

Když jsme ještě bydleli na Běhounské ulici, kupovali se vždycky týden před Štědrým dnem dva velicí kapři. A celý ten týden se pak doma nikdo nekoupal, ale zato jsme špinaví a zasvrabení klečeli zbožně u vany. Pro ten týden byli kapři hájenými domácími zvířaty se všemi právy a výsadami domácích mazlíčků, avšak s jedním zvláštním ustanovením, jež nám zakazovalo kapry jakkoliv pojmenovat nebo oslovovat. To by pak totiž znemožnilo jejich krvavé zmasakrování na konci týdne.

Děda kapry nejen masakroval, ale také kupoval a přinášel. Nosíval je ze Zelného rynku, což k nám na Běhounskou nebylo vpravdě žádné dlouhé vandrování, ale přesto se vždy na jejich přepravu pečlivě vybavil. Velká stará kožená aktovka nesloužila po celý rok ničemu jinému a měla své čestné místo v jednom regále ve sklepě. Do aktovky dával děda mokré hadry, do kterých pak kapry zabalil. Dále bral s sebou kus chlebové střídky a plácačku rumu. A než kapry zavinul do mokrých hadrů, strčil každému do tlamy cumel: ano, správně, rozumíme si, ten kousek chleba, který předtím namočil do rumu. A chléb s rumem byl zas tak veliký, že ho kapři nemohli spolknout a jen z něho nasávali rumové výpary, až byli za chvilku v limbu.

Otázkou samozřejmě zůstává, proč děda věnoval tolik péče kapřímu transportu, když to bylo ze Zelňáku na Běhounskou slabou

čtvrthodinku? Ach, z jediného důvodu. Někdy se totiž stalo, že děda potkal na Zelném rynku kamaráda z dávných časů, a tak s vědomím, že je o kapry dobře postaráno, bloncal s aktovkou pod paží po Brně, a dokonce si mohl zajít někam do hospůdky. A představuju si, že seděli s tím dávným kamarádem v nějaké knajpě a aktovka s kapry se opírala o nohu židle, a zatímco ti u nohy židle byli už v limbu, ti nahoře se do něho teprve usilovně přepravovali. A tehdy se také výjimečně stalo, že se děda vrátil až hodně pozdě večer. Ale nikdy se nestalo, že by snad přišel bez kaprů, že by je při tom bloncání po Brně někde zapomněl.

Co jste zažili krásného o vánočních prázdninách? Ptá se nás paní učitelka v druhé obecné a hned zvedám ruku a říkám, že kapří svatbu. Děda totiž tentokrát přinesl kapra a kapřici, a tak jsme je u nás ve vaně oddali. A pak jsem si nastavil budíka a v černočerné tmě jsem se šel podívat na jejich svatební noc. Svítil jsem si do vany baterkou a viděl jsem, jak kapr okotil tu kapřici. Anebo se říká otelil kapřici?

Kratochvile, zavři laskavě pusu, nebo tě taky otelím, praví paní učitelka.

A tak se už v raném věku dovídám, že ne všechna má poselství světu budou vždy vlídně a se zájmem přijata.

Pandořina skřínka

Oslavy významného rodinného jubilea jsme po dlouhé řadě let strávili zas v rodinném kruhu. A ta strašlivá rodová soudržnost přitáhla mezi nás i naše mrtvé, ty, co už válku nepřežili. A protože od války nás dělily teprve čtyři roky, rány zůstaly dosud otevřené. Když jsem uviděl dědečka a babičku, co jsem k nim jezdíval na prázdniny (zahynuli v bojích o Ořechov, kde se vzpříčila fronta), hlas se mi zadrhl a dědeček mi musel přidržet skleničku, jak mi drkotala v prstech.

A dostavil se taky otcův bratr Vojtěch, který za války sloužil v *Royal Air Force*, hitlerovci ho sestřelili myslím nad Ludwigsburgem. A samozřejmě nechyběla maminčina sestra, na kterou se vždycky vzpomínalo jako na Anušku, popravená za heydrichiády s manželem i dětmi. Ale objevil se i otcův druhý bratr Říša, co ho první den po válce zdivočelý dav opatřil ručně malovanou cedulí Kolaborant! a přivázali ho před městskými lázněmi v Zábrdovicích do koruny stromu, strom postříkali nějakou hořlavinou a zapálili. A tak jsem se setkal i s bratrancem Milošem, bankovním úředníkem, který ve svých devatenácti letech z nešťastné lásky skočil z okna ve čtvrtém poschodí Moravské banky na náměstí Svobody. A dostavila se i sestřenice Milena, závodní plavkyně, která si tím závoděním uhnala tuberu a zemřela v sedmačtyřicátém v nemocnici U svaté Anny. A nechyběli ani mnozí další, o nichž už ale nic nepovím, aby to nevypadalo jako dražební katalog drahých zesnulých.

Živí i mrtví, divoce promíšení, byli jsme zas všichni pohromadě a zaplavili dvě veliké přízemní místnosti naší vily v Pisárkách. Večeře měla svůj přesný i přísný scénář, závazný pro všechny. Sepsala ho moje matka a bůhví, že si na něj dohlídla. Seděli jsme na nepohodlných židlích s vysokými opěradly (starožitných kouscích, které otec

za války splašil z nějakého židovského majetku) a okamžitě jsem si všiml, že dovádivá povaha našich mrtvých (copak je to vlastně na onom světě? snad Disneyland? nebo zvlčilá polepšovna? či dokonce raplhaus?) se při večeři projevuje aspoň tím, že se jak děcka kopají pod stolem. Ale jak pokročil večer, hned jsem viděl, že kdybychom je trochu nehlídali, propadli by bohapustému běsnění.

Však v pozdních nočních hodinách obklopily naši vilu vozy Státní bezpečnosti (byl konec čtyřicátých letech, krátce po komunistickém převratu) a postupovali tak, aby jim neunikla ani myš. Byla to blesková akce, prakticky beze slova. A tak se nikdo nezmotal na to, upozornit ty policajty, že jsou mezi námi taky mrtví příbuzní. Ale obávám se, že kdyby to i někdo zkusil, stejně by mu nenaslouchali. Do čtvrt hodiny odjížděla od nás kolonka vozů nacvakaných pasažéry.

Strávil jsem ve vyšetřovací vazbě několik měsíců a pak mě zas k mému překvapení propustili. Ale po týdnech naprosté izolace stačilo vzít do ruky noviny, zapnout si rádio a přečíst si nápisy na transparentech. V tu ránu jsem je poznal. V novinách byly fotografie našich mrtvých, v rádiu jsem uslyšel jejich hlasy a na transparentech přečetl jejich jména.

Když k nám v tu noc vpadli příslušníci Státní bezpečnosti a násilím rozrazili dveře a zajištěné okenice, otevřeli tak nevědomky strašlivou Pandořinu skřínku. A když od nás s živými odváželi i mrtvé, uvolnili tak síly, které už nikdy nedokázali stáhnout nazpátek.

A tak nám pak desítky let vládli naši mrtví a jejich dovádivá povaha, tak roztomilá na rodinném večírku za zavřenými okenicemi, teď přecházela v neuvěřitelné běsnění, které už nikdo neudržel pod pokličkou. A trvalo mi taky desítky let, než jsem pochopil, že existuje jen jediný způsob, jak tomu učinit přítrž.

Oslavy významného rodinného jubilea jsme zas po dlouhé řadě let strávili v rodinném kruhu. Ta spolehlivá rodová soudržnost přitáhla znova mezi nás i naše mrtvé a okamžitě jsem zamknul dveře,

zavřel okenice a zajistil je nepřekročitelnými znameními. Oddával jsem se jejich roztomilému skotačení a dovádění, ale často uprostřed nejlepší zábavy se stávalo, že někdo z nich najednou strnul a šel ke dveřím nebo k oknu a musel jsem ho odtáhnout zpátky.

Pořád nás tady držet nemůžeš, usmívá se bratránek, mrtví, kteří jednou okusili živého masa, jsou k neuhlídání. A kromě toho jsem si jistej, že ti tam venku nás zase brzo budou chtít.

Blbost, protestuju, ti tam si s váma už užili. Nikdo už netouží zopakovat si ta strašlivá léta.

Ale ani to nedopovím a už slyším zvenku ťukání na víko Pandořiny skřínky.

Konec nekorunovaného krále štatlu

V letech 1955 až 1970, plných patnáct roků, byl v Brně nekorunovaným králem štatlu Kostas Bulis z kolonie poválečných řeckých přistěhovalců. Kolem padaly hlavy primátorů, generálních tajemníků, prezidentů, Bulis zůstával. Byl to nádherný Řek, postavu Apollóna a k ní přilípnutý zářivý usměv kocoura Felixe. Poslední král štatlu. Chodil jsem s ním do druhé až páté třídy ve škole na Jakubském náměstí, ale nikdy se mi nepodařilo k němu přiblížit, protože Bulis mnou opovrhoval jako většinou svých spolužáků. Pak zmizel v polepšovnách a pasťácích a vrátil se už jako král. V Brně nebyl nikdo, kdo by se mu mohl postavit, a líná stáda krásných dívek, ty štrůdle betálnéch filáčů, se mu kladla k nohám, aby po nich mohl kráčet jak po živém kobercu. Ale na to teď nechci vzpomínat. A bohové vědí, že jsem mu nezáviděl, jako se nezávidí slunci, hvězdám, moři, plnokrevnému arabskému hřebci, jako se nezávidí velikým barevným snům, jímž pak naše životy slouží jen jako promítací plátna.

V roce 1970 bylo Bulisovi třicet roků a nic nenasvědčovalo tomu, že by už překročil svůj zenit a že čas, ten rabiátský zubař, ho už brzo vytrhne z našich řad. Zaměstnán jako vazač v jedné brněnské fabrice, nikdy se nepředřel, protože si dovedl, když potřeboval, zařídit neschopenku, a měl stále ještě pod palcem štatlařský pasoně a sám se staral o několik rajcovných paniček, ale my, zbožňující publikum, jsme ho znali především z Avionu, Grandu a Kontíku, kde se pravidelně objevoval s tou nejkchocovnější kchocó. Ale Bulis s kchocó nakládal jako s pilníčkem na nehty, a když byl ve zvlášť dobrém rozmaru, opřel se laskavým pohledem o její nalejváky, jako se námořník opírá o zídku na molu.

Začalo to nenápadně. Jednoho krásného letního dne způli července zajel si Bulis na přehradu, vzal si lodičku, zavesloval doprostředka

vod a tam si lehl a opaloval se, zkolébán vlnami, jejichž dávný rytmus tak hluboce souzněl s duší toho (z helénských mýtů přivandrovalého) spratka. Kolem se prohánějí plachetnice z jachtařského klubu a spršky tranzistorových hitů pršely na Bulise jak popílek snů, takže se občas otřepal jak pes anebo se obrátil na druhou stranu. Pak ucítil náraz a loďka se nahnula, otevřel oči a uviděl rypáka, co se mu hrabe na palubu.

Když chce někdo se mnou mluvit, upozornil ho král, musí si napřed sjednat audienci prostřednictvím mých nohsledů. Tak dé si zase vodpich, kámo.

Nespěché, Bulisu, řekl ten rypák, když nevíš, vo co de. A pak mu vysvětlil, proč přišel a proč zvolil právě tuhle, od světa odříznutou enklávu.

Ve fabrice, kde bóchal Bulis, byl zaměstnán taky nějaké redaktůrek, kterého po čistkách vyhodili z redakce. A rypák teď chtěl, aby se s ním Bulis šikovně sčuchl, udržoval kontakt a donášel šilcám. Ale k Bulisovým královským výsadám patřilo, že nebyl práskač, a to by měl každé rypák už vědět.

Děláš chybu, Bulisu, protože nikdo po tobě přece nechce, abys bomzoval kámoše. Ten redaktůrek je svalené kořeň a nikdy to nebyl žádné štatlař. A kromě toho, jestli nevíš, všichni tví nohsledi jsou už dávno na našich výplatních listinách. A rypák se popotáhl za ušní lalůček a pokračoval: Tak ti něco povím, králi. My totiž z tebe můžem udělat třeba opravdovýho a korunovanýho krále, ale taky ti, vole, můžem srazit korunku. To, co seš, seš vždycky jen a jen s našim laskavým svolením.

Bulis ho podaroval úsměvem kocoura Felixe a rypák šel do kchélu. Král se pak ještě dlouho opaloval, a když zoncna zalezla za haluz, vrátil se do štatlu.

Pokračovalo to o pár dnů později. Šel si mrsknout jedno bahno a právě se s odporem díval na ten ksindl, co se teď roztahuje v Kontíku, když zmerčil, že na jeho kchoc vyskakuje nějaké strópek.

Nechal ho vyřádit, a když se objevila u stolu, zeptal se, kdo to byl. Pokrčila rameny. Počké, řekl král a šel si ho vyzvednout.

Seděl mezi saméma volepeném kořeňama a král kývl prstem. Vyšli před Kontík. A tady si ho král napřed od hlavy k patě prohlídl.

Poslóché, fořte, kde si šlohl takovó šolnu? Ale kořeň se jen lochčil jak miglé. Fajn, dostaneš richtu, upozornil ho Bulis, připrav se. A šel k fořtovi, a když byl až těsně u něho, udělal krok jak při tangu a zároveň jen takové ceremoniální gesto a fořt šel k zemi. Zvedni se, poprosil ho král, jedem druhý kolo. Bulis byl zvyklé, že na jeho královských exhibicích vždycky někdo vočumoval, přivykl už publiku, a proto ho ani nepřevapilo, když se octl v kruhu. Ale to, co následovalo, ho přece jenom zaskočilo. Kruh se zúžil na dotek a byl to železný prstenec. A král teď viděl, že jsou to ti volepení kořeni z Kontíku. A pak ho začali bez jakéhokoli varování zpracovávat a král poznal, že jsou to srabi, co se mlácením lidí živijó. Dostal vošklivó mlatu a pochopil, že tohle není jen tak vobyčejnská rychta a že všechno bylo předem narafičené. A pak to skončilo a pomalu se zvedl. Vyplivl krvavó slino a rozhodl se něco podniknót.

Protože ani král, přestože byl král, nemohl mít všechny vysazené filáče ve štatlu, byly i takové, kterým věnoval jen ledabylý úsměv. K těm dosud patřila i Lenička z personálního ve fabrice.

Co je? rozesmála se, když přišel Bulis a vytáhl ze zadní kapsy montérek kytičku. Co potřebuješ, Bulísku?

Jeden lauf s tebou.

V Leničce se rozžala parádní světýlka. To beru, řekla, dám vědět.

Král samozřejmě ví, co vijó všichni ve fabrice: Leniččin staré je estébák. Ale král se rozhodl použít vyzkoušené grif: dostane se protivníkům na kobylku pomocí ženské. Pomocí Leničky napíchne estébácké dópě, aby zjistil, co se na něho ještě chystá, co majó ještě za lubem. A král samozřejmě není žádné šropál a taky ví, že si musí dávat bacha, jinak tohle vodsere. Ale král je král právě proto, že nikdy nemá žádný fedry. Hop nebo trop a vo co de?

Bulis právě sundával velkou přírubu a zvedl dlaň, aby si jeřábnice vytáhla hák nahoru, když se za ním stavila Lenička. Tady ti bezpečák posílá nový rukavice, ale máš si je hned vyzkoušet. V jedné nahmátl lísteček a na něm místo, datum a hodinu.

Lenička přišla otevřít oblečená po domácku, což svědčilo o tom, že kvartýr má pučené na dýl a nemusijó kvaltovat. Odlož si, pobídla. Král zul boty. Jinak už měl jen šortky, sněhobílou rozhalenku a byzantský křížek, který před mnoha lety vykchajloval od strýce, který ho zas v šerém dávnověku vykchajloval od mnicha na ostrově Athosu. Lenička opakovala svou pobídku a Bulisovi to konečně došlo. Jsem galantní, řekl, svlékám se až po dámě. Lenička kývla a král po drobném zaváhání odložil na věšáček i řetízek s byzantským křížkem. Vešli dál nazí jak Dafnis a Chloe, abych už zůstal u řeckých mustrů.

Ale pak už je všechno jen podraz, šalba a šmé. Uvnitř na krále čekali všichni ti fořti a volepení kořeni z Kontíku, ale taky přehradní rypák. Všechen ten ksindl i se svýma paničkama. Pořádali takové erotické mejdánky, kam si přiváděli manekýnky a fotomodelky, ale i kulturisty a pop-hvězdy. Navzájem se hecovali, kdo sežene lepší kousek. Lenička teď sklidila potlesk.

A když se tak na Bulisovo konto pobavili, vyvedla ho zas Lenička do předsíně a král córal domů a věděl, že štatl už není, co bévalo.

Ale král, když přestane být suverénem, není už král. A tak ho dostali a zhaslo promítací plátno našich snů. A jen někdy, kdy je mi hodně smutno, se snažím vyměšlet lepší konec.

A pak si třeba představuju, že král to všechno předem věděl. A proto se cestou k Leničce napojil na fekální potrubí a vlekl s sebou přes město dlouhou, předlouhou hadici, kterou si vposledku strčil do nohavice. A vpadl dovnitř a obstříkal je tam všechny betálnéma sračkama a smrdijó dodnes. A tak když dneska chodíme po štatlu, jenom si tak čicháme k fořtům a říkáme si, hele, tak ty brácho taky, a tenhle, poďte si čuchnout, rovněž. Jsou už navždycky voznačkovaný, a to nám po Bulisovi zůstalo, a to je, tvrdím, moc dobré konec.

Gynekologové

Okrajová brněnská čtvrť Komín, gynekolog Gama tam bydlel v přízemním domku na Kristenově ulici, a v ložnici toho domku pak v náprstku zakutáleném až k posteli krásné Danaidy. Když se v noci probudil, šplhal po jejích vlasech splývajících v závoji z polštáře až k náprstku, a když jí obřadně vnikl do ucha, octl se v chodbičce, kterou tarasil na konci buben. Kopal do něho a několikrát se proti němu i hlavou rozběhl. Na Danaidině snové obrazovce naskákaly z toho barevné bubliny. K ránu se Gama vracel zpátky do náprstku.

Na velkém sympoziu gynekologů byl demonstrován císařský řez na sloní ženě. Dvacet zřízenců ji povalilo do strniště a demonstrátor namaloval štětcem čáru, do níž zajeli cirkulárkou. Všichni strnuli v očekávání. Napřed nic a dlouho nic a pak se ze sloní ženy vypotácelo něco přivázaného na dlouhé pupeční šňůře. A jak něco šlo, šňůra se odvíjela z břišního navijáku a něco vyběhlo na nejbližší kopec, vzneslo se, letělo a šňůra se odvíjela, můj Bože, byl to drak, stoupal po podzimní obloze a na strništi dál ležela sloní žena a do draka se opřel vítr a z břicha se odvíjela dál pupeční šňůra.

Gynekolog Sen drobil na dvoře slepicám. Až vlítl mezi ně kohout řečený Šlupka. Pocuchal slepice a sezobl Sna. V jeho útrobách bylo jak v putyce. Seděli tam, stáli a klečeli a ze stropu viseli a čepovala se hnědá, páchnoucí rasputice a člověk si na ňu musel pomalu přivykat. Na ňu já nikdy nezvyknem, myslel si Sen. Ale přivykl. Všichni jsme přivykli.

Prvním gynekologem, který dostal Nobelovu cenu, byl Timotheus Han. Timotheus Han původně snad z lenosti, později však už z ješitného vzdoru odmítal rodit děti a přišel s návrhem, aby se lidský život odehrál sakumprásk v děloze. Rodičce, nafouklé jak cirkusový stan, podávali dovnitř všechno, co člověk potřebuje

k životu. Tak putovaly tam kaučukové a plyšové hračky, školní brašny a hřebínky na vyčesávání vší, lahve koly, nafukovací lehátka, tranzistory, computery a videa, a když děti dospěly, poslali jim tam zásnubní prstýnky a život šel dál a uvnitř frčely i svatby, a děti, jež se z toho narodily, zůstaly také v bříškách svých maminek, až i ty dospěly, měly zas děti, které rovněž zůstaly v bříškách maminek. A tak pořád dál. A v břichu jedné Věčné Matky byla břicha dalších maminek a v nich další bříška dalších maminek: úplně jako v té skládací dřevěné bábušce. Byl tam celej svět a celkem nic nepřečuhovalo. A gynekolog Timotheus Han a členové Švédské akademie, již přiřkli mu tu cenu, chodili kolem několikaposchoďové rodičky a mnuli si ruce. Jak mnohé se tak vyřešilo!

Gynekolog Korpuči, který rodil největší hvězdy uměleckého světa (Picassa, Dalího, Modiglianiho, Gertrudu Steinovou a Pavla Řezníčka), pověsil profesi na hřebík a dal se nečekaně na dráhu zločinu. Interpol sledoval jeho pohyby z newyorského podsvětí až k petrohradské mafii, ale protože Korpuči měl zatím stále ještě příliš vlivné příznivce a jeho zatčení by pořád ještě znamenalo příliš hlasitý mezinárodní skandál, bylo nakonec rozhodnuto, že Korpuči bude nenápadně odstraněn a nahrazen pečlivě vybraným dvojníkem. A tím jsem se měl stát já. Pane Kratochvil, vysvětloval mi pracovník Interpolu (seržant Jaye Pidgeon), nebude se po vás chtít nic, co byste nezvládl. Budete v podstatě jen bydlet v Korpučiho bytě, užívat jeho přepychu a třikrát denně se objevíte na terase, abyste si zapálil doutník, jak to Korpuči dělával. Nebudu tedy rodit největší hvězdy uměleckého světa? Zbláznil jste se? vyděsil se seržant. Tak to se nezlobte, a jdu si na věšák pro čepici. Ale přepočítal jsem se. Už jsem byl příliš zasvěcen. Seržant Pidgeon mě střelil do zad a dotloukl kovovou židličkou.

Vsadil se gynekolog Kvark s gynekologem Zvonem, kdo se dřív a hloub zavrtá do zeleninového záhonu. Rozkročili se mezi hlávkami, odstartovali a napřed měl náskok Zvon: sjel dolů jak rachejtle, ale

Kvark ho v těsném závěsu následoval. Pane! křičel Kvark, zatímco hlína kolem nich stříkala jak dvojitá fontána, pane! – křičel – celý život jsem strávil v atavistické závislosti na matce a teď, na konci svých dní, cítím, jak se ta závislost pozvolna trhá a rozpouští! Pak zas získal náskok Kvark, a – Pane! hlaholil Zvon, život pocuchal mé ideály a do mých nejčistších vznětů ponořil svůj prasečí rypák. Cítím se ponížen a zneužit, ale jak slyšíte, nestěžuju si a nenaříkám! Ale to už projeli mezi kořeny jabloní a nořili se stále hloub, jako by se snášeli na padáčcích dolů k rodné vesničce, jejíž světla zářila hluboko pod nimi. Nevěřil byste, hulákal Kvark, jak bláznivě se mnou zatočila Dorka řečená Medvědice! A svištěli dolů a zavrtávali se jak dvě vývrtky a provázejíce svou cestu disputacemi, propadali se stále hloub, aniž pamatovali na strejčka Navrátila. A když byli posléze tak hluboko, že pochopili, že odtud už cesta nevede, usadili se v té hrozivé hloubce a zapečetili se tam jak zrna klíčivá. Takže co začalo lehkomyslnou sázkou, skončilo v hlubinách tajemství života. Zvon s Kvarkem sedí každý ve své zapečetěné komůrce a čekají, až vzklíčí a zazelenají se.

A zatím gynekolog Gama spal v přízemním domku v Komíně a ve svém náprstku zakutáleném až k posteli krásné Danaidy, a to všechno o těch podivínských gynekolozích se mu jen zdálo, a to byl následek těch par, které stoupaly z blízké Svratky a vnikly do domku i do náprstku. Ale když se probudil a chtěl vyšplhat po závoji z vlasů, zjistil, že postel je prázdná. Notně se vylekal, ale po chvíli si musel přiznat, že vždycky tušil, že se to jednou stane. Člověk dlouho nepřikládá ničemu význam, život jde svými vyběhanými kolejemi a pak se najednou zřítí nebesa. K tomu je třeba připomenout, že rozdíl ve velikosti položil mezi ně i rozdíl v čase. Krásná Danais si jen odskočila, ale až se za pár minut vrátí do domku v Komíně, Gamovi bude už sto dvanáct let, bude už dávno po smrti, rozložen a vysušen ve svém náprstku, a krásná Danais, pro niž byl jen švábem v uchu, nezachová mu ani tu nejmenší vzpomínku. A jednoho dne náhodně odkopne i ten náprstek. A jestli vám to nic nepřipomíná? Škoda. Mně jo.

Vetřelec 4

Velký městský park (Lužánky?) se dotýká jedním svým cípem městského centra a ve své rozloze (v posledních letech následkem rozrůstající se zástavby poněkud zredukované) hraničí právě s tou nejfrekventovanější částí města, jakož i sousedí s poklidnou vilovou čtvrtí, do níž vstupuje antukou tenisového kurtu, z kterého slýchávám za unylých sobotních odpolední nekonečné ťukání míčků, přerušované jen perlivým dívčím smíchem anebo frivolními výkřiky jistých, jak to říct. ale dost, od toho tady nejsme, pokračujme. Když park obejdete po obvodu, shledáte snadno, že je kromě hradby obstarožních činžáků s historizujícími fasádami a zvetšelých procovských vilek lehce šmrncnutých modernou obestoupen i budovami městských úřadů, nemocnic, knihoven i univerzity, a v jedné chvíli nahlédne do parku také zadní trakt jednoho ze čtyř městských bordelů. A chodí tedy přes park studenti se studentkami, úředníci s úřednicemi, lékaři se zdravotními sestrami a knihovníci s kurtizánami, ale i příslušníci dalších sociálních skupin a profesí z budov nacházejících se třeba až v druhé a třetí řadě za obvodem velkého městského parku.

A může se vám zdát, že přikládám jakémusi městskému parku přílišný význam. Ale nečinili byste jinak na mém místě, protože když v parku strávíte značnou část svého života, dětství i dospívání, a on je vaší chůvou i jediným opravdovým přítelem. ale nechme toho, než se ztrapním. Park byl samozřejmě vybrán i jako místo mého narození, chcete-li to tak vznešeně nazvat. A pokud to někoho moc zajímá, řekněme, že jsem byl jedné hluboké noci, kdy se dva zatoulané létající talíře. ale dost, od toho radši pryč.

Vyrostl jsem v to, čím jsem dnes, právě a jedině zásluhou parku, jenž mi umožnil osvojit si vynikající, anebo jak se někdy říká,

vybrané vzdělání, i když způsoby, jak jsem se k němu dostával, byly začasto hodně neslýchané. Táhl jsem totiž jako smrad za hloučky studentů a pozorně naslouchal jejich dišputacím a vznášel jsem se jak hejno komárů nad korzujícími úředníčky magistrátu a zvěděl vše o politických intrikách a ctižádostivých snech. Obsah šikovně uzmutého lékařského kufříku mě pak v kostce seznámil s tím, co jsem potřeboval vědět o lékařské vědě. A převlečený za mraveneč-ka vklouzl jsem okem v punčoše tam, kde jsem se dozvěděl zas všechno o lásce.

Dnes už je mé vzdělání dostatečné (chci říct výborné), a když se ohlížím zpátky, vím, že to byla šťastná léta příprav a studií, obe-známil jsem se se vším, co jsem o lidech potřeboval vědět, a teď už je načase, abych opustil velký městský park a vydal se za svým posláním.

A ptáte se na cíl a smysl mého poslání? Věžte, že je takový, že by vám mráz běhal po zádech, kdybych jen. ale nedozvíte se chválabo-hu nic, tenhle kohoutek je ve mně pevně utažený. Jsem koneckonců jen vojákem velké (a nemilosrdné!) vesmírné armády a mou po-vinností je mlčet a plnit rozkazy.

V nejbližších dnech vstoupím tedy mezi lidi (mezi vás, bobeč-kové!) pod přijatým jménem, pod cizí vizáží a vypůjčeným osudem. A přiznám se vám, že už delší čas mám vyhlédnutého človíčka, je-hož osud, vzhled i jméno mi poslouží k získání lidské identity. Ale kdybych měl teď vysvětlit, proč jsem zvolil právě jeho, octl bych se možná na rozpacích. Nakonec bych se nejspíš odvolal na starou dobrou intuici, jež mi napověděla už tolikrát.

Dotyčný občas chodívá přes můj park. A když se tak stalo 4. led-na – po dlouhé době zas pořádně mrzlo a holomráz narýsoval ojí-něné větve jak grafický list na pozadí zatažené oblohy – a dotyčný byl na cestičce docela sám, vyřítil jsem se na něho, zadávil ho a jeho trup rychle zatáhl zmrzlými šípkovými keři do předem vyhrabané jámy. Jámu jsem zaházel a pečlivě ušlapal. A vybavil jsem se pak

jeho průkazy (dotyčný se jmenoval Jiří Kratochvil) a taky jeho osudem, vizáží i návyky. Mezitím se rychle setmělo a holé větve zčernaly a náhle čistá obloha se rozsvítila biliony hvězd.

Už bez lítosti opouštím velký městský park (kde jsem prožil svá přípravná léta), vklouznu do lidského proudu na ulicích a splynu s ním. Svým vzhledem jsem teď nenápadný jak kdokoliv z vás, mé jméno nenapovídá nic neobvyklého a těch několik hloupých návyků, které jsem s dotyčným převzal, mě nemá, řekl bych, čím znepokojit.

Například návyk psát krátké, výstřední povídky. Chci-li zůstat nenápadný, i tento Kratochvilův zlozvyk si musím podržet. A proč ne? Teď zrovna píšu povídku Vetřelec 4. A vyprávím v ní tak neuvěřitelnou a tak výstřední historku, že se vůbec nemusím obávat, že ji někdo z vás bude brát vážně.

Vetřelec 5

A nebudete se zlobit, když si teď představím, jak vypadáte? máte na hlavě nepromokavou gumovou čepici, a proč gumovou? to zrovna nevím, ale třeba sedíte ve vaně, ano, sedíte ve vaně, takže křehulka, z které vyrůstá dvé ňadýrek jak zvířecích čumáčků? nechme toho, takže sedíte ve vaně a čtete mou povídku, ve vaně je nějaká koupelová sůl šířící kolem vás pronikavou vůni kopru? ne, mateřídoušky! máte hnědé oči? fialové? takže zelené?

Anebo úplně jinak, jedete tramvají, zimavé ráno, ve voze se ještě svítí, jste učitel a jedete na první hodinu do předměstské školy? čtete mou povídku, nepozorně, přemýšlíte při tom o docela jiných věcech, tramvaj pomalu sjíždí z kopce, nalevo míjíte fakultní nemocnici, vpravo zbrusunovou kavárničku s velikou žlutou reklamou na kamelky, teď jste zvedl hlavu a něco důležitého vás napadlo? rychle lovíte záznamník, máte černé oči? modré? přece jenom černé?

Anebo si čtete mou povídku v posteli, jste vdovec nebo vám jen utekla žena? každopádně máte na sobě modré pyžamo s monogramem a na židli přistrčené k lůžku popelník, oklepáváte cigaretu, a jestlipak víte, že ani číst, ani kouřit se v posteli nemá? nikdy jste neslyšel o tom, že takhle lidi nejčastěji uhořeli? jako myši ve stohu, za zdí vám hlasitě projíždí výtah, jeho řidič mačká klakson anebo divoce vyzvání, máte žluté oči? okrové? takže pomněnkové?

Čtete mou povídku na nepohodlné lavici kdesi v čekárně, čtete ji v kuchyňce, zatímco v prádelním hrnci se vám vyvařují kosti, čtete ji na lavičce na Špilberku očicháván nějakým dotěrným psem, čtete ji v nemocnici před ranní vizitou, čtete ji u své kadeřnice, s kterou se oslovujete křestními jmény, čtete ji v chůzi po dlouhé refýži na Žerotínově náměstí, čtete ji při večeři a na stránku s povídkou padá

stín pohybující se vidličky, čtete ji na břiše, zatímco vaše partnerka si odskočila do koupelny, čtete ji v autobuse, v galerii ve Vaňkovce, na hotelovém pokoji, na schodech do sklepa, čtete ji s podrážděně ohrnutým rtem –

A tolik o tom, co si já představuju o vás, a teď přejděme k tomu, co byste měli vy vědět o mně, nemusí vás zajímat, kdo jsem, obtížně bych to vysvětloval, ale vážně byste měli vědět, že zatímco čtete mou povídku, vnikám do vás jejím textem, vnikám do vás textem té povídky, která mi slouží jen jako návnada, anebo taky jinak řečeno jako lano a žebř, vnikám do vás zámotkem té povídky, moc rád si představuju, jak vypadáte, protože o tom nic nevím, to si mohu jen představovat, ale jakmile se dostanu dovnitř, slastně se tam rozvinu a chvíli ještě blaženě otálím a pak už pomalu začínám rvát kusy z vašeho těla, hodinu dvě po dočtení povídky (jen si to stopněte na hodinkách!) ucítíte něco jako tlak, možná i bolest, jako kdyby se ve vás kdesi vzpříčila jehla, a pak dlouho nic, dlouho klid, až za dva tři dny, za několik dní, zatímco stovky kilometrů odtud vybuchují nad mořskou hladinou svítící trsy a moře se chvěje jak lavor čerstvě vyvržených vnitřností.

Když si autor sežere své čtenáře, může si jít stěžovat leda na lampárnu. Tisíce mých příběhů se rozběhlo ve stovkách knih po celém světě. Knihy nabízené elitními čtenářskými kluby, ale i rozmnožované v těch nejlacinějších kapesních edicích. A tak jsem během krátké doby vyhubil celé lidstvo. A přesto vytrvale píšu dál. Vždyť škoda teď přestat. Dobral jsem se totiž jisté dokonalosti a teprve teď píšu ty mistrovské příběhy. Teprve teď, když už je nikdo nečte.

Jsem v celém vesmíru sám a mé příběhy ničemu neslouží. Už nejsou návnadou. Jsou už jen samy sebou. A nikde nikoho, kdo by jim naslouchal. A píšu je o lidech, kteří jsou, napadá mě, pravděpodobně jen halucinací mého hladového žaludku. Ano, tak je to. Píšu o lidech, lidstvu, které nejspíš vždycky existovalo jen v mých

představách (vždycky bylo jen fata morgánou mého žaludku). Dobral jsem se absolutní dokonalosti. Píšu absolutní příběhy. Pro nikoho a o nikom.

A nebudu se zlobit, když si teď představím, jak vypadám? mám na hlavě pletenou čepici, kulicha, a proč zrovna kulicha? to zrovna moc nevím, ale třeba sedím za psacím stolem a před sebou nalinkované papíry, tři hromádky tužkou nalinkovaných papírů? anebo jen počítač bez tiskárničky? žluté oči? stříbrné? fialové? takže karmínové? a nos tak dlouhý, že se jím mohu opřít o protější stěnu, olíznu si rty a pokračuju v psaní, sám ve vesmíru, když tu najednou na stůl vyleze, když se najednou na stole objeví, v hrůze vyskočím, odmrštím židli, vykřiknu –

Věra

Když mně přišla naditá obálka, kde mezi barevnými prospekty na křídovém papíře byl i takzvaný „osobní dopis“, obracející se na mě, co jejich šťastného výherce, chtěl jsem to napřed všechno zahodit, protože jsem si ihned vzpomněl, že na Radiožurnálu tomu jednou věnovali Téma dne, reklamním šalbám, kejklům a podvodům, ale pak jsem v obálce našel ještě klíček v papírové kapsičce a na ní jakousi natištěnou adresu.

Mělo to být v nejkrásnější brněnské čtvrti, v Žabovřeskách. Takže jsme s Věrou nasedli do tramvaje a vystoupili u kapličky. Burianovo náměstí vypadá odedávna bukolicky, což nejspíš dělá právě ten malý kostelík přímo naproti tramvajové zastávce, kostelík, kterému se říká kaplička, a půlkruhový plácek kolem kostelíku. Do poslední chvíle jsem si byl jist, že až vylezem do poschodí, bude na těch dveřích plechový štítek s nějakým ing. Jaroslavem Mlčochem nebo kým. Ale když jsme stanuli přede dveřmi, nikde žádný štítek a ani u zvonku žádná jmenovka. To ještě nemuselo nic znamenat. A tak podal jsem Věrce ten klíček, očekávaje, že nezapadne do zámku, ale zajel jak do másla, svižně se otočil a vešli jsme do předsíně a uhranuti pokračovali do pokojů a do velké kuchyně s jídelnou. Z jídelny jsem otevřel dveře na balkon a z nadhledu se ujistil, že Burianovo náměstí opravdu vypadá idylicky. A v té chvíli jsem ucítil osten čehosi tesklivého.

Ano, Věra už o něm mluvila jako o „našem bytě“, kdežto mně stále ještě vrtalo hlavou, jestli to všechno není jenom nějaký omyl, anebo dokonce podraz a jestli o ten byt vzápětí nepřijdeme. Ale hned ten první den našla Věra v jednom z těch pokojů nějaký doklad s mým jménem a nechala to ověřit právníkem a ten nám potvrdil, že tímto jsem majitelem bytu a že to není ničím podmíněno a že tam taky nevidí žádnou kličku, která by nás mohla o ten byt připravit.

Přesto jsem si podržel jistou rezervovanost (kdo to kdy slyšel, aby někdo v nějaké reklamní kampani dostal od nějaké firmy nějaký byt, a ještě k tomu zařízený luxusním nábytkem!) a teprve až na Věrčino neodbytné naléhání jsem naši starou, temnou a studenou garsonku (naproti nejošklivější brněnské fabrice) prodal nějakým jejím známým a stvrdil tak, že to, do čeho jsme se přestěhovali, je opravdu náš nový byt. Věra byla přesvědčená, že to krásné, světlé a prostorné bydlení je štěstí, jaké jsme si už dávno (a po všemožném pekelcování) zasloužili, a že právě tak ho musíme přijmout, s otevřenou náručí a úsměvem.

Budete se divit, ale z celého zařízení a vybavení bytu mě okamžitě a nejvíc zaujala taková hloupůstka. Z velké jídelny, která sloužila zároveň jako kuchyň, vedly, jak už jsem se zmínil, dveře na balkon, ale protože se zřejmě počítalo s tím, že balkonovými dveřmi se bude také větrat a že budou stále otevřené, anebo spíš pootevřené, byla v podlaze gumová zarážka, takový špunt, jenž měl zabránit tomu, aby průvan třískal dveřmi o zeď (kromě toho se taky klika balkonových dveří dala přichytit řetízkem upevněným ve zdi). A zaujalo mě to z toho prostého důvodu, že podobný gumový špunt býval rovněž ve velké kuchyňské jídelně toho dávného bytu v prvním poschodí vilky v Lukách, kde jsem bydlel s rodiči kdysi na počátku padesátých let. Zřetelně mi totiž utkvěl obrázek, jak tam děda dlouhé hodiny sedával při otevřených balkonových dveřích, zapřených o ten špunt, a díval se přes náves pánubohu do oken.

Ach, nikdy dřív, všimněte si teď, jsem si nestačil uvědomit, že Burianovo náměstí (kdykoliv jsem se dostal do Žabovřesk, tak jsem vždy jen projel anebo prošel kolem) vzdáleně připomíná tu náves v Lukách, kde jsem s rodiči bydlel, když mně bylo deset jedenáct roků (a odkud jsme pak překotně zmizeli). I teď mi to docházelo až postupně. Ale ta podobnost byla stále zřetelnější. A když jsem pak jednou vystoupil u kapličky z tramvaje, dívám se, že ten, kdo vystupuje se mnou (s brašnou a v pošťácké uniformě), je mi víc než

povědomý, aniž se mi ho ale podařilo vypárat z podšívky paměti. Teprve doma jsem si vzpomněl, že by to mohl být pan Kulík, listonoš z Luk. Ale zároveň jsem si uvědomil, že už je to drahně let (víc než čtyřicet roků) a že už musel dávno dolistonošovat.

A pak si Věra všimla, co se nám najednou stalo s nábytkem. Tak především, zestárl dříve, než jsme ho vůbec začali opotřebovávat. Kdyby všechno takhle rychle stárlo, tak by se dějiny přehnaly kolem jako stádo koz a jenom bychom sbírali bobky (ale tak tomu možná je). A pak se ten nábytek změnil od podstaty. Ale to už mi došlo, že teď, s tímhle nábytkem, je ten byt dosti věrnou replikou toho v Lukách. Překvapeně jsem otvíral zásuvky kuchyňského příborníku a nacházel tam ty samé nože, na které jsem jako kluk nesměl ani šáhnout, jinak by mi otec přerazil pracky, a čepele na mě hleděly svým tvrdým leskem a mezi nimi i ten obrovský nůž, který si strejcové v Lukách půjčovali na zabijačky.

A tak stále častěji jsem na Burianově náměstí potkával lidi z těch dávných, prastarých časů. Začali se sem sjíždět a stahovat nevím odkud, a přestože jsem stále ještě nechápal, co se to vlastně děje a jaký to má smysl (někdo postupně vyměňoval místní obyvatele za ty dávné z Luk), řekl jsem Věře, uteč, upaluj odtud, protože tohle se týká jenom mě, tohle je jenom mezi mnou a Pánem Bohem!

A pak jsem je konečně uviděl a okamžitě poznal. Samozřejmě jsme je neoslovil, nebylo by to k ničemu, a je to, věřte mi, nesdělitelný zážitek, když vidíte vlastní rodiče mladší, než jste vy. A pak jsem přecházel vozovku od kapličky a najednou se dívám, že už tam nejsou žádné koleje (a doufám, Věrko, žes stačila odjet tou poslední tramvají!), a hluk města se rázem vytratil, jako když náhle vypadnou v celé čtvrti pojistky. Zvedl jsem hlavu a tam, kde byla ještě před chvílí obrovská reklama cestovky Fischer, táhl se teď veliký nápis Družstevní vesnice – náš cíl!

Budu mít dva nové spolužáky, Libora a Slávka, přistěhovali se ještě teď o prázdninách. Jmenují se Smutní a jsou tak v Lukách

už třetí Smutní, to se povedlo! Otec stále někam jezdí, vrací se až pozdě večer, s maminkou si něco šeptají. Na věž kostelíka připevnil někdo tlampač a celý večer na něm vyhrávali Zítra se bude tančit všude, až naše vítězné vlajky rudé... Nemohl jsem usnout a šel jsem se do kuchyně napít a děda tam ještě pořád seděl na své židli, ale dveře na balkon měl zavřené. Do rána pak někdo zastřelil okresního tajemníka. Jen já jediný tady vím, že o čtyřicet roků později se ukáže, že tajemníka zastřelil agent Státní bezpečnosti a že celé to byla akce Státní bezpečnosti, aby se pak na okrese mohlo zatýkat.

Dalšího dne mě maminka ráno vzbudila s tím, že venku na mě čeká nějaká paní. Vyběhnu před dům, jen tak bosý a v pyžámku, a stojí tam Věra. Taky mě okamžitě poznala, přestože jsem teď o čtyři hlavy menší a kluk hubenej jak lunt.

Koupila jsem zas zpátky tu naši starou garsonku a můžem se tam teď hned vrátit. Snažím se jí vysvětlit, že se tu právě odehrává velká rekonstrukce těch dávných dějů, mytické očistné dějství, a že mi tu Pán Bůh dává šanci dozvědět se, jak to tenkrát vlastně bylo s mými rodiči. A se všemi v Lukách.

Tak jo, praví Věrka tiše a jde se posadit na náves na lavičku, že tu zatím na mě počká.

Šťastný konec vše napraví

Začalo to moc špatně. Vracel jsem se z Holandska (to si zapamatujte: z Holandska!) a závěr cesty, z Prahy do Brna, jsem bohužel proseděl v kupé s takovým otravným cestujícím. Jen si mě oťukl a už do mě začal klavírovat.

Poslouchejte, co se mi stalo, rozpovídal se ten hlupák. Kterési odpoledne jsem se na Joštové, v tom novém Jojo-Clubu, jestli to tam znáte, setkal s takovým bohatým podnikatelem, René Mlejnkem. Měl peněz jak kapr šupin a byl středem pozornosti, ale ve chvíli, kdy jsem se rozhodl, že už to tam zapíchnu, taky on se rázně odlepil, a když jsem vyklouzl na ulici, měl jsem ho po boku.

Někam jsme zapadli na skleničku, vlastně ani nevím kam, a chvíli trvalo, než mi svěřil, co vlastně po mně chce.

Vy totiž něco máte, co nemám já, a třeba bych to od vás koupil. A pak mi vyprávěl o svém životě a že je dneska sice bohatý a má svý společenský postavení, ale že to nic nemění na tom, že je ve skutečnosti jen nalezenec a bez rodičů a čertvíkým odložený na kostelních schodech. Ale předpokládám, že vy jste se někde narodil a víte kde. A pak zavolal taxíka a jeli jsme se podívat na porodnici na Obilním trhu.

Tak v kterém poschodí?

Ukázal jsem na okno, za nímž se to údajně odehrálo, jak mi kdysi vyzradila matinka. Vyplázl fantastickou částku a bez přepočítání mi ji složil do dlaní.

Nerozumím tomu, přiznal jsem se. Copak se dá něco takovýho vůbec prodat?

Netrapte se tím, uklidnil mě. To je jen věc dohody mezi náma. Prostě jsem se tam od této chvíle narodil já.

A jestlipak ještě žijí vaši rodiče? vyzvídal dále. Pak mávl rukou, že to vůbec nevadí, a dokonce to mnohé zjednodušuje. Ale podíval bych se na jejich hroby.

Když to řekl, projel mnou takový záškub nechuti a nevole, ale chápejte, tím, co jsem už od něho vzal, jsem se cítil zavázán.

Jeli jsme na Centrálku, brněnský ústřední hřbitov, a šli jsme nahoru dlouhou cestou mezi hroby, následováni tlupou zludračelých veverek. A tam jsem Mlejnkovi ukázal prostý hrob svých rodičů i s malým pomníčkem, na němž byly, jak se to dneska už skoro nedělá, oválné fotografie obou. Vyslovil sumu a sáhl po peněžence. Řekl jsem, tady proboha ne, a Mlejnek kývl, že chápe, a šli jsme zas zpátky a před Centrálkou nás čekal taxík a teprve ve voze jsem si nechal vyplatit částku. Ubezpečil mě, že si samozřejmě mé rodiče nevykope a nikam neodveze a že s tím hrobem nebude hnuto a vůbec, že naprosto všechno zůstane, jak je, protože mu úplně stačí mé ujištění, že jsou to teďka už jeho rodiče.

A s Reném Mlejnkem jsem se pak už nikdy neviděl, a když se setkám s jeho jménem v novinách, vždycky si jen znova potvrdím, že je to člověk nejen nesmírně bohatý, ale taky, abych tak řekl, podivínský, proslulý svými výstředními kousky.

A můj spolucestující teď konečně zmlkne a hledí na mě a čeká, že mu to odfajfknu. Ale k ničemu takovému nejsem ochoten. Naopak. Celou cestu mě otravoval svou upovídanou přítomností, a tak mu to teď osolím.Vysvětlím mu, že to, co se mu stalo, vůbec není Mlejnkův výstřední kousek. Vy totiž Mlejnka špatně znáte: nakupuje vždycky jen proto, aby mohl zas výhodně prodat. A samozřejmě žádnej nalezenec, to byl jen takový obchodnický grif. Před časem to proběhlo tiskem, ale jak už to dneska s aférama chodí, na jejich místo se tlačí padesát dalších, a tak se ani nedivím, že vám to uteklo. Mlejnek totiž nakupoval od lidí to, čemu se říká jejich identita, a výhodně to prodával kamsi snad do Holandska, jo, přesně tak, do Holandska, kde

prý žije takový opravdický podivín, co si ty český identity kupuje pro svá zvířata, psy, kočky, králíky, koně.

Vytřeštěně na mě hleděl, ale to už chválabohu stál rychlík ve stanici a kameloti přiběhli s náručí Brněnských večerníků, chytil jsem jeden a spěchal do hotelu Metropol, kde jsem měl rezervovaný pokoj.

Napřed jsem si uložil zavazadla a dal si takovou malou sprchu a pak jsem si zašel dolů na večeři, a protože jsem si chtěl spravit náladu, nabouranou z tý jízdy vlakem, a protože jsem si všiml děvčátek placatících se před recepcí, požádal jsem diskrétního číšníka, aby mi jednu obstaral. Zeptal se, jakou že si budu přát, ale já se mu přiznal, že to už nechám na něm. Za chvilku nahlédlo do jídelny několik chundelatých hlaviček a pak se jedna oddělila a měl jsme ji u stolu.

Můžu si dát tohle? Ukázala prstem do jídelního lístku a já kývl, že samozřejmě, aniž jsem se snad podíval, co ji to tak zaujalo. A Olinka už třepetala rukou a číšník stál nad námi a nahlédl do lístku a oznámil mi, že slečna si dá angelky, a zeptal se mě, co si dám já. A já řekl, že to zas nechám na něm, a číšník se zamyslel a pak mi něco navrhl a já ho požádal, aby nám to teda přinesl. A při jídle mě napadlo, že angelky, to bude možná od angel. Ale co jsem to jedl já, to jsem si ani pořádně nevšiml.

Nahoru jsme si nechali donést nějaké lahve, které vybrala Olinka, ale sotva jsme otevřeli dveře, zlostně odfrkla. No jo, dali ti blbej pokoj, tady já to znám. Ve zdi je slyšet splachování a okno máš do dvora. Tak to nemůžem nechat. A chtěla zavolat dolů.

Ale řekl jsem jí, že mně to splachování ani okno do dvora nevadí a vůbec, že je mi jedno, v jakém jsme pokoji. A požádal jsem ji, aby se nestarala, protože když se bude moc starat, tak mě tím nejspíš otráví.

Pokrčila rameny, zapnula televizor, pomalu upíjela a ještě k tomu mlsala. Chvíli jsem se díval s ní, jak nějaký televizní redaktor devótně přidržuje mikrofon nějakému ministrovi nebo co to bylo, ale Olinka řekla Co blbneš, to je přeci Klaus, ale musel jsem ji poprosit, aby nesypala chipsy do postele.

Pak jsme myslím ještě sledovali nějaký televizní film: někdo tam za nějakou přišel, ale ta vůbec nevěděla, jestli on je ten, na kterého ona čeká, a jestli neměla být radši někde jinde, kde na ni možná čeká jinej, moc se to vleklo, dost mě to otravovalo, ale Olinka hořela jak vích, a když jsem se jí na něco zeptal, řekla Počkej, teď ne, chci vědět, jestli se nakonec ukáže, že ve skutečnosti byla zamilovaná do toho dědka s náušnicí.

Otevřel jsem další láhev, ale myslím, že mi to vůbec nechutnalo.

Tak poď, řekla najednou Olinka uprostřed nějaké televizní reklamy, a tak jsem šel a byl jsem tam až do rána, a Olinka, která je profesionálka a prý už něco zažila, mi tam pak ráno ležela rozpláclá a blažená a řekla mi (ale to jenom tak žertem), že teďka by vlastně měla ona zaplatit mně.

A to seš vždycky tak dobrej?

No asi jo, přiznal jsem, ale neměl jsme z toho žádnou radost a možná jsem byl i trochu znechucenej.

Pak už jsem Olinku vystrnadil a byl jsem rád, že je pryč, a důkladně jsem se osprchoval a pokoušel se spát, ale pořád jsem se jen tak převaloval.

Když jsem vstal, myslím, že mě bolela hlava a v pokoji vrážela do nábytku moucha, a tak jsem si řekl, že oběd si dám radši někde ve městě.

Opustil jsem hotel a do města kyjem bušilo vedro a chodníky někdo ucpal lidma a vozovky hlučnými nákladďáky a měl jsem pocit, že se z toho snad nikdy nevymotám, a prošel jsem pod železničním viaduktem a po dlouhém váhání odbočil k tramvajovým refýžím.

A najednou se to nečekaně stalo.

Otočil se vítr a ze zelené stráně naproti nádraží přinesl vůni rychle schnoucí posečené trávy, přinesl pronikavou vůni sena, a zastavil jsem se, protože mě v té chvíli udeřil náraz štěstí. Můj Bože! vykřikl jsem a vzepjal se a zaržál. Pak jsem se ještě jednou zhluboka nadechl a šťasten už pokračoval v cestě.

Balada z mlhy

Začalo to tím, že jsem spěchal před Vánocemi do Brna. Měl jsem důležité jednání v podniku, kde jsem právníkem.

Stoupal jsem s těžkým kufrem do stráně, spěchal jsem zkratkou k nádraží a pod nohy se mi začaly motat cáry a hadrovité útržky mlhy a přibývalo jich, jako kdybych se každým krokem přibližoval k jakémusi obrovskému a nacpanému mlžnému seníku. A pak už jsem vstoupil do mlhy, a přestože jsem stále ještě vystupoval do povlovného svahu, bylo to, jako bych zároveň sestupoval, totiž sestupoval do mléčného moře, co mi bylo napřed po kolena, pak nad pas, pak po ramena a už mi z něho trčela, ano, z mléčného moře trčela jen znepokojeně se rozhlížející hlava, až jsem se tak ocitl v místech, kde se vždycky, i kdybych nevímjak spěchal, vždycky se tam ohlédnu po vesničce v údolí, ano, po vesničce se vzácným gotickým kostelíkem a po budově staré sokolovny. A když jsem v zimě brzo ráno chodíval na vlak do Brna a všechno bylo ještě zachumlané do tmy, vídal jsme odtud světýlka v údolí, světla na návsi a před konzumem a taky rozsvícená okna u Fojtů, Pokorných, Vaníčků a Čurdů, kde se vždycky stávalo dřív. Ale teď jsem neviděl dočista nic, jen rozlitou hladinu mlhy, přesně tak, všude vůkol rozlitou hladinu, a po dalších dvou krocích jsem se jí nadechl a zalila mě nad hlavu.

Napřed jsem si byl jistý, že navzdory té vlezlé a dotěrné mlze jdu stále správným směrem, vyšlapanou cestičkou po stráni. Jen kufr byl stále těžší a těžší, a když jsem se pak znova zastavil, abych se nadechl, a místo toho jsem do sebe napumpoval tu kašovitou břečku, v tu chvíli jsem ztratil jistotu. Vždyť jsem už neviděl na krok před sebe a místo po zemi jsem kráčel po nějaké bařinaté houni, tak se mi to jevilo, a ruce a nohy mi oblepovala jakási ztěžklá cukrová vata.

Přemýšlel jsem o tom, že když nestihnu tenhle vlak, a s tím už bych neměl raději počítat, mohl bych ještě chytit ten, co jede čtyřicet minut po něm, a podíval jsem se na hodinky, bych si ověřil svoji šanci vymotat se z povijanu mlhy a dostat se zavčas na nádraží. Ale přestože jsem zvedl ruku až těsně k očím, neviděl jsem víc než ovál ciferníku, jako by z něho houba mlhy pečlivě smazala všechny číslice i hodinové ručičky.

A uvědomil jsem si, že velice rychle ztrácím orientaci v prostoru i čase a že ztrácím orientaci naprosto ve všem, a napadla mě dokonce směšná myšlenka, že už možná ani nevím, co je dole a co nahoře, a jdu hlavou dolů po obloze a nadechuju se z velkých, nad krajem letících mračen.

Přesto jsem dále myslel na to, že mám být dnes zavčas v podniku, protože se hned ráno dostaví čiperní japonští experti. A měl jsem vztek, že se musím takhle doslova prokousávat mlhou na železniční stanici a že já, podnikový právník, nemám ani vůz, svůj nebo služební, jako většina mých kolegů, kteří se vždycky uměli jinak otáčet.

Všiml jsem si, jak kufr stále víc těžkne, takže bylo docela pravděpodobné, že mi jeho váha vychyluje těžiště, a tak zásluhou toho kufru běhám možná stále dokolečka a nejsem s to prorazit začarovaný kruh mlhy. Položil jsem kufr na zem, přidřepl si k němu a poslepu se probíral papíry a rychle zvažoval, bez čeho se mohu obejít. A pak jsem vyhodil jednu těžkou složku, ale vzápětí jsem se polekal a začal ji zoufale hledat v mlze kolem sebe a při tom hledání jsem přišel o kufr. Sotva jsem se od něho maličko vzdálil, už jsem ho nenašel.

Když už jsem se nemusel vláčet s kufrem, šlo se mi mnohem lehčeji, přestože mlha stále víc houstla a měl bych se v ní vlastně cítit jako moucha utopená ve smetaně, kterou někdo rychle stlouká v máslo. A pak mě napadlo jen tak z rozmaru odhodit do mlhy klobouk. Mlha ho spolkla a kdesi stranou odplivla pecku.

Ale co mě skutečně obtěžovalo, nebyl klobouk, ale kabát. Svlékl jsem ho a tiše spustil za sebe. A když jsem pak ještě shodil sako,

překvapilo mě, jak je ta mlha příjemně chladivá. A sundal jsem ještě hodinky, protože jejich nečitelný ciferník mi stejně byl k ničemu.

Šel jsem, ale to už jsem nevěděl kam. Každou chvíli jsem se sice zastavil, rozhlížel a pokoušel mlhou prohlédnout, ale za mlhou byla zas jen mlha, nanejvýš sem tam nějaká mha nebo mžina. Postupně jsem svlékl vestu, kalhoty, košili a nechával to ve svých stopách a bavil se představou, že až se mléčný opar zvedne, uvidí tu kdosi směr mé cesty vyznačený těmi odhazovanými věcmi, třeba jen nevelký okruh, v kterém jsem tady pilně bloudil. Ale navzdory tomu všemu jsem stále někam šel a najednou jsem nabyl sebedůvěry a shodil břemeno úzkosti, jako bych se konečně trefil do správného směru, anebo jako by konečně přestalo na nějakém směru záležet. Už jsem nikam nespěchal, ale přesto jsem běžel, běžel jsem mlhou nahý a šťastný a bylo mi jedno, kam běžím a proč. A kromě toho jsem měl najednou pocit, že tohle už přece znám. Jako bych to zakoušel už pokolikáté.

Nevím, jak dlouho jsem ještě utíkal mlhou, než se v ní začaly objevovat první díry a průhledy. Pak rychle opadla a uviděl jsem dřevěnou stěnu z hrubě ohoblovaných prken a s výraznou kresbou letokruhů a uvědomil jsem si, že jsem v boudě s palandami a že je to sauna. Ale to už na mě zvenku křičel ženský hlas a vyběhl jsem z páry a utíkal cestou prohrábnutou ve sněhu až k díře v ledu.

Co kókáš jak slepý střevo? usmívala se na mě jakási kozatá blondýna. Jmenovala se Jana a snad jsem ji měl odkudsi znát. Nedůvěřivě jsem se jí dotýkal, když jsme se navzájem drhli velkými ručníky. Pak přinesla čisté prádlo pro mě i pro sebe, nic jsem neříkal, stále jsem si ji zvědavě prohlížel a pak jsem se taky oblékl a následoval ji do pokoje, kde si fénovala vlasy, a za oknem se zatím pomalu sypal sníh a podél hustého lesa šel nějaký člověk na běžkách a teď zvedl ruku a pozdravil nás do okna. Jana na chvíli vypnula fén a obrátila se na mě. Jestlis nezapomněl, že zítra přijede Pavlík? Napřed jsem nevěděl, o čem to mluví, ale pak jsem si najednou vzpomněl, že je

to můj syn, že je to náš syn a ta kozatá blondýna má žena, a jen jsem si nebyl jist, odkud má Pavlík přijet a proč.

Štípali jsme s Pavlem dříví a vršili ho do obrovského stohu opřeného o stěnu velké žluté stodoly. Pavel je po mně, silný a obratný, Jana je na něho oprávněně hrdá. A dovedl jsem taky patřičně ocenit, že přijel na Vánoce domů, přestože má v Praze holku, s kterou se původně chystal na nějakou chatu do Orlických hor. A v té chvíli mě napadlo, není to zvláštní, že můj Pavel študuje na tý samý škole, co můj otec, zatímco já se přiženil do lesnický rodiny a přebral lesničinu po svým tchánovi? A kdykoliv o tom přemýšlím, vždycky dospěju k závěru, že jsem rozhodně měl na víc než na hajnýho, a hned cítím, jak mě něco drobně zabolí, ale okamžitě to zas přestane, protože na nějaké bolestínství já prostě nemám čas. Komu vlastně patří ta stodola? ptá se Pavel. Hádej! Zasměje se: Tak se ti to přece jenom podařilo? Vezme poleno, rozběhne se a hodí ho vysoko přes štít stodoly.

Hned brzo ráno přišel telegram z Prahy. Ta holka je hysterka, říká tvrdě Jana a Pavel odpoví tiše, ale rozhodně: Mami, nezlob se, musím tam za ní jet. A to už cítím, že bude dusno. Tak tam jeď, navrhuju, přivez ji, a je po ptákách, ne? Kdepak, tati, to nejde, Věrka se bojí tady maminky... Žádná pořádná holka se mě nemá co bát! rozčiluje se Jana a už bouchají dveře a řinčí okenní tabule.

Až po Pavlově odjezdu jsem si vzpomněl, že jsem slíbil zavézt ještě před Štědrým dnem do Tišnova to čerpadlo. A nezbylo mi teď, než nabalit ho do batohu, hodit na záda a jít s ním na autobus. Sotva jsem však vyšel z lesa a začal stoupat do stráně, vstoupil jsem napřed po kolena do mlhy a pak po pas a pak už mě mlha zalila.

Po dlouhém bloudění jsem pochopil, že je to zbytečný, autobus už stejně nechytnu. A napadlo mě, že bych se aspoň před setměním rád vrátil domů. Sundal jsem tedy obludně těžký batoh a uložil ho do mlhy jak do skříně, že si ho tady zítra najdu. A už bez rozmýšlení shodím i kabát.

Svlékám se a trousím za sebou svršky a za chvíli už jdu mlhou nahý a k mému překvapení je to mlha docela příjemně chladivá. Vlastně nevím, co mě to popadlo, ale přes celou neobvyklost situace mám pocit, že už jsem ji nejednou zažil a že se mi ta laskavá náruč mlhy pořád znova důvěrně otvírá.

Však spěchám, protože vím, že mě v podniku čekají ti japonští experti a že se to beze mě, bez podnikového právníka, nehne z fleku a že do Brna je to ještě kus cesty.

Brno-Paříž

Teď konečně stojí na mostě Solférino, po obou stranách rozsvícenou Paříž. Je znova v nejkrásnějším městě světa a zbožně se nadechuje pařížského smogu, promíšeného v opojný koktejl s vůněmi z Tuilerijských zahrad.

To už je hodně dávno, co zde takhle stál. Na konci léta v sedmašedesátém. Pak se sem třiadvacet roků nemohl dostat, a když na jaře v devadesátém Domácí potřeby uspořádaly zájezd do Paříže, k překvapení všech odmítl. Najednou nespěchal. Teď už měl čas. Dopřál si další, teď už dobrovolný (osmiletý) odklad a začal se na svou cestu důkladně a systematicky připravovat. Protože tentokrát nechtěl noclehovat v nějaké ubytovně kdesi na periferii, vlastně až za Paříží, odkud je to ještě pěkný kus cesty na konečnou metra. Tentokrát bude bydlet v takovém hotelu Lutétia nebo v Lille anebo třeba v Senateurovi u Lucemburských zahrad. Stráví v Paříži čtyři, možná pět dní, což závisí na okolnostech, kterým se říká *money money*.

A taky, povězme si, neníní se do Paříže snést jako nějaký anděl nevědění, někdo, kdo o tom městě ví jen tolik, kolik se vejde do mušince na osleplém zrcadle. Kdepak, tentokrát bude mluvit perfektní pařížštinou a ani na chvíli nezapochybuje o tom, že stejně nezapomenutelný čas lze strávit v muzeu Orsay před Renoiry a Monety jako v tržnicích v rue Mouffetard, v restauraci Julese Verna v Eiffelovce (nad ústřicemi), jako toulkami po blešácích, rozesetých po Paříži jak tarotové karty.

I začal hned v Brně slídit v knihkupectvích a antikvariátech po knihách o Paříži a kdosi mu doporučil starého pána, co v Paříži prožil sedm let dětství a teď v Brně žije s Paříženkou, robustní a hodně rozložitou dámou, jíž pak Petr obdivně v duchu říkal

Place de la Concorde. A starý pán mu například prozradil, že nikde v učebnicích se nedozví, že jedna pařížská dlouhá věta splyne často do jediného slova, jež je navíc vysloveno tak nedbale, že se může ztotožnit s jakýmkoli jiným slovem. Ale Pařížané tomu přesto rozumějí.

Já vám neslibuji, přiznal starý pán, že vás to naučím, to se naučit nedá, ale seznámím vás s několika triky, aby Pařížané nepoznali, že jim vůbec nerozumíte.

Tyhle lekce pařížštiny nebyly samozřejmě zadarmo (každý týden strávil u starého pána tři večery, připravoval se jak na státnici). A aby to všechno finančně zvládl, proměnil se Petr v nejlakotnějšího z Harpagonů. A tak kromě své práce v Domácích potřebách (byl specialistou na oblbování hospodyněk, když nějaké zboží nešlo na odbyt, šoupli před ten regál Petra) se nechal o víkendech najímat na různé příležitostné a dost šílené akce, v nichž v potu tváře vydobýval peníz na pařížskou cestu.

Plynula léta a stále cestu odkládal. Ale přitom čím dál intenzivněji žil už jen v soustředění na ni. Tak jako zenový lučištník žije už jen hrotem šípu a napnutou tětivou. A všechno ostatní považoval jen za marnění času.

Takže například, když se jeho učitel pařížštiny jednou večer rozpovídal, jak se jeho rodičové už v osmatřicátém prozíravě přestěhovali z Hitlerem ohrožené republiky k příbuzným do Paříže, ale jak se po válce stalo to neštěstí, že zareagovali na výzvu vlasti, aby se vrátili a pomohli osídlit pohraničí a převzali statky po sudetských Němcích, Petr vyprávění dost neomaleně přerušil, protože si přece neplatil drahé hodiny, aby v nich naslouchal smutným životním historkám. Těch má přece každej svou vlastní žumpu.

A pak ho v jedné rozmarné chvilce napadlo, že tak jako on do Paříže se možná v trapistických mnišských řádech připravovali na smrt a na posmrtný život. S toutéž cílevědomou nespěchavostí.

Ale sotva to vyslovil, už se všechno dalo překvapivě do pohybu.

Náhle se totiž dozvěděl, že i Francie se už chystá přejít na euro. I polekal se, že když bude ještě chvíli otálet, může se mu taky stát, že se rozjede do Paříže místo se starými dobrými franky, na nichž jsou portréty slavných Pařížanů, s jakýmisi barbarskými bankovkami, na nichž bude tak leda kudrnatý europrd.

A tak naboural své dosud netknuté cestovní úspory a stále ještě s rozmyslem udělal několik praktických kroků: nakoupil, co bude na takovou cestu potřebovat. Což otevřel luxusním koženým kufrem (a začal ho uvážlivě plnit) a uzavřel na míru šitým oblekem z předního brněnského krejčovského salónu.

Zbývalo už jen rozhodnout mezi letadlem, autobusem nebo vlakem. A obávám se, že by jen velice obtížně vysvětloval, proč se nakonec rozhodl pro pařížský expres přijíždějící na nádraží Gare de l'Est. Ale myslím, že mu napovím: totiž v první pořádné krimi, co jako kluk četl, zatýkal komisař Maigret pětinásobného vraha Louveta právě na Gare de l'Est.

A tak ho konečně máme, kde jsme chtěli: na mostě Solférino. A kufr hned naproti v exkluzivním hotelu Meurice, v pokoji s výhledem do Tuilerijských zahrad. A v hlavě představu zítřejšího dne.

Mohl se totiž rozhodnout. Jeho úspory odpovídaly buď plným třem turistickým týdnům v nějaké hromadné ubytovně s každodenními výpravami za památkami a jen se dvěma lahůdkami: nalačno obhlížet zboží ve dvou obchodních domech: Lafayette a Samaritaine.

Anebo druhá varianta: pouhé čtyři dny a čtyři noci v hotelu Meurice.

Tam pak ovšem hned první večer seděl u krbu, dlachnil na klíně jednu z perských koček, které kočkochtivým hostům pronajímali v recepci, a hleděl na nadživotní portrét madame Pompadour, stejně jako padesát roků před ním z téhož křesla a taky s perskou kočkou v klíně Salvador Dalí, na jehož počest zde tuhle tradici udržovali.

Petr se mermomocí vynasnažil, aby se jeho pařížské dny příliš nelišily od představ vypiplaných a vycizelovaných za ta léta trpělivého čekání. Ale v nesnázích se octl už na samém počátku.

Byl poprvé v životě v prostředí takového hotelu (2800 franků za noc!), a přestože vyvinul nadlidské úsilí, aby se tam cítil doma, a taky nikdo z personálu ani z hostů mu v nejmenším nedal najevo, že tam snad doma není, Petr rychle pochopil, že je to jen v rámci hotelového *bon chic, bon genre* a že tomu nemůže přikládat žádnou váhu.

Hodně se taky natrápil s tím, jak si opravdu zřetelně odlišit tenhle svůj vysněný pobyt od nějaké obyčejnské turistické výpravy.

Jistě, dopřával si pařížskou hotelovou specialitu – snídani v posteli, a to v obludně široké manželské *grand lit*. Jenže: to tam má snad číšníka očekávat polosedě se štuclíkovým podhlavníkem opřeným o pelest a s koleny skrčenými pod peřinou? A v ruce mačkat připravenou bankovku? A kolik? Je to moc, nebo málo? Pozor, zaťukání na dveře.

Entrez! zvolá Petr a snaží se nahodit nehybnou tvář. Vjíždí *garçon de café* se servírovacím vozíkem, šálek s *café au lait* přikrytý talířkem a croissant pro změnu pod malým skleněným zvonem.

Co teď? Petr hledí z postele na číšníka, číšník hledí do postele na Petra, Petr natáhne ruku: *Voilà, c'est pour vous!* Bankovka zašustí, číšník se ukloní, ale sotva za ním zapadnou dveře, Petr si uleví: Do prdele!

A samozřejmě taky obědy a večeře. Tak například na opravdu nefalšované *cassoulet*, což je pařížské ragú s fazolemi, musí do útulného Sébillonu v poklidné odbočce ze Champs-Elysées. Ale večer pak zase v hodně procovském Tour d'Argent, kde sedí v poschodí u velkého panoramatického okna a dívá se na Seinu, na remorkér táhnoucí vlek plný písku podél Île de la Cité. Ach ano, zatímco v rozetě katedrály Notre Dame zahoří západ slunce, porcují mu v tu chvíli tu nejfamóznější kachnu na světě, a pak paprsek z červených

a modrých skel rozety na okamžik přeskočí na porcovací nůžky! *O lala! C'est bien ça!*

Petr má štěstí: podaří se mu těsně před představením koupit lístek na nejnovějšího Erika Schmitta v Comédie Française (je to největší senzace sezóny, divadelní hra o milostném životě Jeana Paula Sartra). A příští den mu nabídnou přímo v hotelu lístek na Kouzelnou flétnu do fantastické Opery de la Bastille, které Pařížané říkají *bloc de glace*, ledová kra. Však hle, další nabídka hotelu: v kině Gaumont Gobelins bude přítomen premiéře nové filmové adaptace Gidových Kobek vatikánských se starým a ošuntělým Alainem Delonem v dvojroli vězněného i falešného papeže.

Po Paříži se cikcak prohánět taxíkem, ale protože chtěl okoštovat i metro, nechal se dovézt až k secesní nástupní stanici Abbesses, a sestoupiv tam do hlubin, pronesl k jednomu, náhodně zvolenému pasažérovi pečlivě připravenou větu v brněnské pařížštině (no, raději ji přetlumočíme): Nezlobte se, chtěl jsem vám jen říct, že Paříž je pro mě tak po čertech nádherným městem, že kdybych směl prožít zbytek života třeba i jen jako potkan (*le surmulot*) třeba i tady v metru, cítil bych se obdarován.

Nu, nebylo mu odpovězeno, ale i s takovou eventualitou počítal, a pocestovav si trochu podzemní dráhou, vystoupil pak před Louvrem a vystál si frontu před skleněnou pyramidou, aby mohl vyrazit za Vorem Médusy, jejž jednou viděl ve snu tak zřetelně, že na uších jednoho ze zoufalců řítících se do záhuby rozeznal maličká sluchátka. Ten blbec snad poslouchá Appassionatu! pomyslel si tehdy ve snu. Ale na obraze samozřejmě nic takového, žádná sluchátka.

Dlouho tam stál a zamyšleně hleděl na plátno a pak se přepravil taxíkem do Folies Bergères. A když se tam nabažil pštrosích per, spěchal ještě nočním taxi do Buloňského lesíka.

Však třetího dne večeře v proslulé Brasserie Lipp. Vepřová nožička s kyselým zelím, alsaské pivo, upřímně řečeno, nic moc, ale není tamto náhodou Roman Polanski? A v té chvíli mu to dojde: čtvrtého

dne už nebude! Dost pozoruhodné jmění, léta tak lakotně střádané, se během pouhých tří dnů proměnilo v hromádku podzimního listí, kterou v rue Sébastien Bottin sebral metař na lopatku.

C'est la vie, zítra se vrací z Gare de l'Est poledním vlakem. O půl třetí v noci by měl být v Praze a po šesté ráno v Brně. Ale teď najednou má pocit, že vůbec nic nezažil a vůbec nic neviděl. Propadá panice, že tady byl nakonec zbytečně, zmarnil svou cestu a zmarnil těch osm let pečlivé přípravy a osm let snů.

Takže ještě aspoň dnešní večer.

Poschoďový *Paris Vision*? Jezdí i v noci, motá se noční Paříží jak bludný Holanďan. Petr si ho pojmenuje Paris Noir a chytí si ho před bistrem na náměstí Saint-Sulpice. Čeká ho dvouhodinová jízda ve společnosti japonské výpravy. Je tam – když nepočítá řidiče, konduktéra a průvodce – jediný Evropan na dvě podlaží Japončíků, z nichž každý má sluchátka na uších. A co když tohle je Vor Médusy?

V ukolébávajícím tempu si ještě jednou zopakuje střed Paříže. Od náměstí Bastilly kolem Louvru až k Vítěznému oblouku a k Défense. Slavné architektonické monumenty jsou cestou vypíchnuty nočními reflektory. Tak pozlacená kopule Dômu teď září jak opilá hlava Krále Slunce, Ludvíka XIV. Ale i blýskavý náhrdelník kaváren a bister a vývěsní štíty, neony a výkladní skříně *haute couture*, zabydlené figurínami, pannami a manekýny necudně rozvírajícími náruče k projíždějícímu nočnímu autobusu: Yves Saint Laurent, Gianni Versace, Guy Laroche, Hermés, Giorgio Armani, Paco Rabanne, Myrène de Prémmonville.

A to už opouštějí *beaux quartiers* a nad Montmartrem šplhají mezi kopečky. Dole termitiště světel a mezi stromy zdi hřbitova Père Lachaise. Petr si představuje, jak teď všichni jeho obyvatelé leží na svých náhrobcích:

Fryderik Chopin opřený o žulový štuclíkový podhlavník čeká s koleny pokrčenými pod žulovou pokrývkou a mačká v ruce

bankovku, snad taky žulovou? A o kus dál zas Simone Signoretová a Yves Montand na společném náhrobku a pod společnou peřinkou. Taky čekají na svého *garcon de café*, protože je teď právě čas nočních snídaní. Číšník potmě klopýtá se servírovacím vozíčkem mezi náhrobky, ze všech stran se vztahují ruce se žulovými bankovkami a Petr až do autobusu slyší, jak chudákovi číšníkovi drkotají zuby.

Paris Noir se zas vrací k Seině a zastavuje na přání Japončíků u mostu Alexandra III., kde mají blízko ke svému hotelu. Mezi dveřmi vracejí sluchátka a hned se rozštěbetají. Petr však pokračuje prázdným autobusem až k muzeu Orsay. Tam si vystoupí a zvedá límec a zapíná si sako a jde se ještě posadit na noční nábřeží Seiny. Poprvé v životě je mu líto, že je nekuřák (to nezpívám já, ale květy, které jsem spatřil, to se nesměju já, ale víno, které jsem vypil, to nepláču já, ale láska, kterou jsem ztratil) a pak típne neexistující cigaretu a odhodí neexistující nedokuřek do skutečné řeky a přejde po mostě Solférino ke svému hotelu.

Projde halou do salónu, kde před krbem s portrétem madame Pompadour sedí tři hoteloví hosté s perskými kočkami na klíně. Petr pozdraví, ale všichni na něho královsky bzdí, jako by už věděli, že se už proměnil z prince v žebráka. Nemá už ani na to, aby si pronajal perskou kočku na klín.

Příští den dopoledne už táhne za sebou kufr k zastávce autobusu. Ani na taxík už nevyšlo.

Má ještě čas a tak se na chvíli zastaví na náměstíčku před Centre Pompidou (to je však kvůli renovacím dlouhodobě uzavřeno). Hlouček tam právě obklopil nějakou vysokou postavu na chůdách. Určitě jedna z těch jarmarečních produkcí, jimiž je Beaubourg proslulý, to bych se mohl ještě podívat, rozhodne Petr a zamanévruje kufrem do toho shluku.

Postava na chůdách teď tančí a je v tom půvab a elegance, jaké bys do něčeho tak obludného neřekl. Pak se postava na chůdách zastaví a kývá v bocích. Ale co je to? Jen trochu pod úrovní Petrových

očí lze vidět v široké nohavici chůd okénko, haha, čtvercovou díru a z ní vyhlížejí oči.

Petr se ohlédne, jestli se ty oči z děravé nohavice nedívají na někoho za ním, ale kdepak, ten obličejík ve čtvercovém okénku hledí neochvějně přímo na něho. Nebo ne? A co dál? Oči mrkly, zmizely a objevila se maličká ručka a hned trochu povylezla z té díry v nohavici a kývla na Petra: Pojď blíž, chlapče, říká ta ručka. Petr se ještě jednou ohlédne, aby měl jistotu, že se to fakt vztahuje na něho. Tak jo, půjdu blíž a uvidíme. Udělá dva kroky a ručka hned mizí a objeví se zas obličejík a oči povědí: Správně, neřku-li výborně! A obličejík zas zmizí a objeví se zas ručka kývající na Petra. No tak jo, půjdu ještě blíž a zas uvidíme co. A táhne za sebou svůj velký luxusní kožený kufr na kolečkách a teď už nepokrytě vystoupí z davu a zastaví se těsně proti čtvercovému otvoru v široké nohavici chůd.

V davu to sykne. Cože? Udělal jsem snad chybu? Přestřelil jsem? Ale dřív než to stačí rozvážit, ručka zmizne a objeví se cosi jak kovářský měch a foukne Petrovi přímo na hruď ničemně páchnoucí tekutinu.

Dostal plnou dávku na košili, vázanku a do saka. Zapotácel se. Kolem vyprskli smíchy. Ale zároveň se rychle dekují z Petrovy blízkosti, protože ten teď smrdí jak zámotek z Luciferovy řiti a ohavná močůvka mu vytéká z obou rukávů.

Napřed se strašlivě rozzuřil a chtěl se vrhnout na postavu na chůdách, ale kde té už byl konec! Pak si uvědomil, že klesá na kolena a dokonce se spouští na všechny čtyři a potřásá přitom hlavou. Všichni kolem se dost rázně vytratili.

Ach, zvolna plyne čas na náměstíčku. Už se tam sice neobjevili žádní kejklíři, avšak stále procházela spousta lidí. Ale kolem Petra, který tam teď sedí znehybnělý na kufru, jako by se vytvořila taková bublina, do níž nikdo nevkročí.

Projela dlouhá řada mladíků na bicyklech. Zatočili se dokolečka a hned zas zmizeli. Pak se jednu chvíli rozesadila nedaleko taková

veselá parta z nějaké okolní hospůdky. Sedí na dlažebních kostkách a o něčem se dohadují. Ale nakonec se stejně náhle zvednou a vytratí. Nad Centre Pompidou přeletí vrtulník.

A to se už pomalu začíná stmívat. Je slyšet zvony od Svatého Eustacha a náměstím přeběhly dlouhé černé a hned za nimi široké šedé stíny. Zatoulaná kočka se na okamžik zvědavě dívá na Petra a v očích se jí mihne zlý záblesk, jako by ta kočičí potvora chtěla říct, však my se ještě setkáme, však my se ještě setkáme!

A pak se někdo dotkne Petrova ramena. Zvedne hlavu a vidí, že je to ručka dítěte. Slamáček s mašličkou praví: Mám ti vyřídit, že tvému přání bude vyhověno. Ano, budeš obdarován. Smíš prožít zbytek života jako potkan (le surmulot) tady v Paříži. Přál sis to tak, ne? Neříkej nic, nemusíš děkovat, ale kufr tady nech clochardům.

Petr opravdu neví, co by na to měl odpovědět. Ale dřív než si to stačí rozvážit, děcko se zasměje, zatleská a zadupe a Petr se rozběhne k nejbližší díře a mizí v kanále. Děcko mu zamává slamáčkem.

Náměstíčko je chvíli nepředstavitelně prázdné a tiché. Ale i to se někdy stává. Pak se objeví dva clochardi, Fossé a Clossé. Dlouho, soustředěně pozorují kufr, než se k němu ležérně přiblíží.

Slunko zapadlo a nad Seinou se znova opojně mísí smog s vůní z Tuilerijských zahrad.

Mňau, olízla se.

Brno-Moskva

1

Kuchař se jmenoval Jakub Nekup, ale šéfkuchaře to neodradilo a poslal ho na nákup do velké prodejny indického koření na Cejlu. Právě den předtím dostal kuchař doporučený dopis zvoucí ho na domluvu před valnou hromadou držitelů akcií Kvasu. Akcie Kvasu byly, jak kuchař už dávno věděl, bezcenné a valné hromady mu mohly být ukradený, ale přesto si vzal dopis s sebou, protože úřední místo, odkud mu dopis poslali, bylo taky na Cejlu. A tak když půjde kolem, pročpak by se nepodíval, jak vypadají úředníci od akcií, ti náhončí lidské hlouposti. Cejl ve dnech našeho vyprávění ještě trochu připomínal tu nejfabričtější brněnskou ulici (za komunistů Gottwaldovu) a špinavé fasády a prkny zatlučená okna se střídala s atraktivními partery a postmoderní architekturou vmáčknutou do nedávno ještě ošklivých proluk. A pak už porovnal domovní číslo s tím v dopise a přesvědčil se, že zbývají právě čtyři minuty do desáté, kdy tam, jak stálo v pozvánce, začínají úřední hodiny.

Na vrátnici bývalého podniku Chirana ukázal dopis a navigovali ho do druhého poschodí, hned k prvým dveřím vpravo. V celém domě to vypadalo dost uboze, no jak ve vystěhované fabrice, a do druhého poschodí vedlo úzké točité schodiště, kde člověk sedřel ramenem omítku a kde na jednom místě byla na zdi skvrna zvíci a do podoby velké nástěnné mapy Afriky (mnohem později si na tu „africkou skvrnu“ vzpomněl a lehce ho zamrazilo).

Před očíslovanými dveřmi rozklížená lavička, jakoby ukradená z nějakého brněnského parku. A za dveřmi hlasy. Zaklepal a někdo pootevřel a skulinkou mezi dveřmi a futrem mu poradil, aby si okamžiček počkal. Kuchař moc dobře věděl, co na úřadech obnáší

okamžiček, a tak zaváhal, jestli se hned neotočit a nevypadnout. Ale pak se přece jenom posadil rozhodnut, že tady dlouho trčet nebude. Je tady jen ze zvědavosti, nic od nich nečeká, a proto tady ani nemíní čekat. Ale sotva stačil dosednout a zašoupat zadkem, když se dveře otevřely a někdo zevnitř zavolal Pojďte dál, prosím.

Nevelkou místnůstku přehrazoval dlouhý stůl a za ním úředník a úřednice. Ukázali mu na židli naproti úředníkovi. Kuchař předložil dopis, úředník ho postoupil úřednici, která si z něho opsala údaje, úředník kývl, vrátil dopis a zeptal se kuchaře, jestli se chce zúčastnit valné hromady akcionářů Kvasu, která se bude konat v květnu ve Vsetíně, a jestli si tedy míní podržet akcie. A pak je tady ještě možnost okamžitě je odprodat. Kuchař samozřejmě souhlasil s okamžitým prodejem. Občanský průkaz prosím, požádala úřednice a kuchař se začal prokapsovávat a sám byl nakonec překvapen tím, že ho má při sobě. Úřednice si zas něco opsala, vrátila občanku a úředník mu dal cosi podepsat a zároveň už odpočítával bankovky. A kuchař byla zaskočen hned natřikrát. Za prvé nepočítal s tím, že nedávno ještě bezcenné akcie nabyly zas jakési nominální hodnoty, a za druhé ho nenapadlo, že mu je tady teď hned vyplatí v hotovosti. A za třetí: úředník před něho položil šest set čtyřicet dva tisíc korun. Kuchař se pak zvědavě díval sám na sebe, jak tu hromadu oběma rukama opatrně shrabuje a cpe (a tady je třeba říct, že kuchař kdysi v hotelu Sýpka přišel k takovému tomu saku, co nosí vrchní, a do jehož náprsní kapsy se vejde obsah trezoru newyorské ústřední banky, ale jaktože má teď zrovna to sako na sobě, na to se mě neptejte, vždyť v něm musí vypadat šaškovsky, ale lidi jsou vesměs nevyzpytatelný bytosti), tedy cpe tu hromadu bankovek do náprsní kapsy a dostává kopii podepsaného lejstra a odchází. Když se pak spouští po úzkém schodišti, otře se vydatně o obě zdi a vyjde z domu jak pocukrovaný panák. Ale vypadá to, že mu to vůbec nevadí.

Teprve na ulici se zahleděl do lejstra, co tam podepsal a stále ještě držel v ruce, a dočetl se, že souhlasil s prodejem akcií za dvě

třetiny nominální hodnoty. To znamená, že ho o třetinu, o celý další balík, okradli. Ale přišlo mu to jen jako obrovská sranda. Dokonce snad přímo tam na ulici zatleskal těm dvěma šikovným zlodějíčkům, zloději a zlodějce, tam v té špeluňce za dlouhým stolem. A jak tak kráčel po ulici a tleskal a sako s naditou náprsní kapsou se mu rozevíralo jak vrata hasičské zbrojnice, lidi se za ním ohlíželi, a někteří dokonce zůstali vteřinu stát.

2

Když na někoho takového jako kuchař, človíčka, který musí dlouhá léta střádat, aby s ženou mohli uvidět kousíček chorvatského moře, když na někoho takového spadne z nebe šest set tisíc, omráčí ho ten pytel euforie. A tak se moc nedivte, že si chudák dál počínal, jak počínal. Sice se stavil v krámě s kořením a pečlivě se tam probíral sáčky a lahvičkami a koupil, čeho bylo zapotřebí, a napěchoval si tím igelitku, ale pak, ajta, ajta, místo aby sedl na tramvaj, na devítku, a jel zas hezky po Cejlu nazpátek, až na zastávku, na níž se kříží Jugoslávská s Merhautovou, a odkud to měl už jen sto metrů do hotelu Sýpka, v němž byla restaurace a za ní pak kuchyňka, v které měl své domovské právo, tedy místo toho všeho šel pořád dál po Cejlu až do centra města a pak z Maliňáku nahoru přes Kobližnou až na náměstí Svobody a odtud zas dolů po Masarykově, aby tady jako vždy (anebo skoro vždy) uviděl na stupních ke kostelu svaté Maří Magdalény beznohého žebráka. A tu kočírován ještě tou blaženou euforií, kuchař sáhl do náprsní kapsy a vylovil jednu z těch dvoutisícovek a bez váhání ji položil do papírové krabice vedle žebráka. A už mazal pryč, neboť okázalost v milosrdných skutcích nebyla nikdy jeho silnou stránkou. Ale daleko se nedostal, protože ke kuchařovu zděšení se žebrák rozkřičel: Pane, vraťte se! Pane, pane, vraťte se! A ukazoval na něho nataženou pravicí. A lidi se zas

zastavovali a ohlíželi. Okradl mrzáka! vykřikl někdo a pár občánků mu rázně zahradilo cestu.

Když se tedy k němu vrátil, beznohý žebrák se lehounce (jen tak, jak bylo v jeho možnostech) uklonil a poděkoval kuchaři za ten dar a vysvětlil, že taky on mu chce něco dát, odměnu za jeho dobré srdce. Několik lidí teď utvořilo malý půlkruh pod schůdky ke kostelu, zřejmě, aby kuchař nemohl utéct, a lačně hleděli. Kuchaři nezbylo, než vymáčknout ze sebe úsměv a trpně čekat, co bude následovat. Vida, jak rychle se to akcionářské blaženství rozpustilo.

Pomožte mi zvednout se, požádal žebrák a natáhl ke kuchaři ruku. Kuchař zapnul své prsty do jeho křečovitých prstů (a cvaklo to jak patentka a jak urychlovač termojaderné fúze) a začal beznohého pomalu napřimovat, až ten visel maličko nad zemí, a hned ukázal druhou rukou pod sebe, na veliký kapsář, jakýsi pytlík, na němž dosud seděl. Kuchař se zároveň sehnul pro kapsář a zároveň žebráka dál držel trošku nad zemí. Teď zalovte v kapsáři, navrhl žebrák. Kuchař tam skutečně zalovil, vnitřek byl ještě zahřátý od beznohého zadku a kuchařova ruka se tam cítila jak v jezevčí noře, však žebrákovy rty, teď jemně opřeny o kuchařovy skráně, pokračovaly lehtajíce ho přitom na spánku: Teď vytáhněte z kapsáře velký spínací špendlík! Kuchař prohmatával obsah, až objevil zichrhajcku a vytáhl ji. Vraťte kapsář na své místo a ukažte mi, co jste našel. A když mu kuchař strčil špendlík až pod nos, žebrák kývl, to jest píchl nosem do kuchařova ucha a řekl, že to je vono a to že mu dává za odměnu. Není to tak obyčejnský spínací špendlík, však uvidíte. Vlastně neuvidíte, dodal ještě a pak už požádal kuchaře, aby ho zas pomalu spustil do sedu, na ten pytlík.

Půlkruh stojících pod schůdky ke kostelu, na nichž se to všechno odehrálo, mezitím zhoustl, takže kuchaře jednu chvíli napadlo, že bude mít teď dostatek svědků pro případ, že ho ten žebrák ožebračil, protože k čemu by jinak byl celý ten složitý manévr, při němž se

třeli jako kapři na zatopených loukách, než že to žebrákovi umožnilo navštívit jeho objemnou náprsní kapsu.

Ale když se pak konečně odlepil a rychle vzdaloval od kostela zavěsiv pravou ruku do náprsní kapsy, nemohl samozřejmě hned tady na ulici přepočítávat to termitiště dvoutisícovek, nemohl se přesvědčit, zda si ten žebrák neposloužil.

3

Spustil se dolů k nádraží a tam nasedl do právě přijíždějící devítky, tramvaje, která ho pak zas vzala račím pochodem zpátky přes Cejl. Ale dřív než devítka odbočila z Cejlu k Merhautově ulici, obrátila se v přeplněné tramvaji na kuchaře nějaká dáma. Byl byste tak dobrý, vzácný muži, požádala ta tramvajová dáma, a dal mi ten velký spínací špendlík, co držíte v levé ruce? Vidíte, tady se mi to páře, pokoušela se kuchaři cosi ukázat, ale v tom nadupaném voze, kde se kuchař navíc ještě soustředil, aby uhlídal svou náprsní kapsu, neměl šanci, aby snad uviděl, co mu to vlastně ukazuje, a tak se musel smířit s tím, že jí prostě uvěří, že ten špendlík bytostně potřebuje. A tak jí ho beze slova podal a dáma poděkovala za rytířskost (to bych rád věděl, co je na špendlíku rytířského) a pak se k němu přitočila (omlouvám se, ale to sloveso ani trochu nevystihuje pohyb, který musela v nasardinkované tramvaji provést) a vtiskla mu do dlaně cosi jako poděkování za ten špendlík.

Teprve když vystoupil z vozu, zvedl kuchař ruku, rozevřel ji a podíval se do dlaně, v níž ještě před chvílí svíral spínací špendlík, a uviděl malou šachovou figurku, o níž i on, absolutní nešachista, věděl, že je to věž. Napřed ji chtěl už tam na refýži zahodit do odpadkového koše, ale v té chvíli uviděl oknem odjíždějící šaliny přísnou tvář té dámy, i spustil šachovou věžičku do kapsy, kde ta pak setrvala, dokud nebyla povolána k dalším úkolům.

A kuchař šel od zastávky rovnou do hotelu Sýpka, aby tam vyklopil igelitku napěchovanou kořením, a na toaletě si pak ještě přepočítal obsah náprsní kapsy a zjistil, že je tam míň jen o tu dvoutisícovku, kterou podaroval žebráka.

4

Jakube, oslovil šéfkuchař kuchaře asi týden po právě vylíčených událostech, jistě víš, jak si tvého kuchařského umění vážím. A teď konečně jsem dostal příležitost ti to nějak prokázat. Obrátil se na nás velvyslanec v Rusku, pan Jaroslav Bašta, totiž ne přímo na nás, ale na Korporaci českých a moravských kuchařů, aby vybrala jednoho nejlepšího českého a jednoho nejlepšího moravského kuchaře pro akci v moskevské restauraci Český dům, na níž se mají slétnout ty nejvybranější a vysoce postavené mlsné moskevské jazýčky. A nejde jen tak o nějakou gastronomickou záležitost, nýbrž o veledůležitá obchodní jednání, při nichž, jak my přece dobře víme, nehraje dobrá kuchyně žádné druhé housle.

Moskevskou akcí se tak asi o týden odložilo to, do čeho se chystal investovat peníz, k němuž tak nečekaně přišel. Totiž do generální opravy bytu, který si nedávno koupil ve starém činžáku ve Zdráhalově ulici, v činžáku, odkud bylo sice kousek do hotelu na Merhautově, ale elektroinstalace tam hrozila vyhořením, dřevěné podlahy byly zčásti vyhnilé a bylo tam třeba vybourat jednu příčku a druhou zas postavit a taky tam dosud nikoho nenapadlo napojit se na vytápění zemním plynem. Hned, jak se vrátím ze země, kde zítra znamená již včera, tak s tím pohneme.

Když už stál ve dveřích (v sedm čtyřicet mu odjížděl autobus Aerolinek od Grandu na ruzyňské letiště), přiznala se mu žena, že mu přibalila tu černou věžičku, kterou našla v jeho pracovních kalhotách a o níž hned věděla, že je to jeho amulet: šachová figurka

pro štěstí. Zlostně škubl ramenem, však rozhodnut, že už se tím teď nebude zdržovat, zbaví se jí někde cestou.

Sotva v letadle poobědval (bylo už poledne moskevského času), vylovil z příručního zavazadla černou věžičku, že ji zamáčkne do staniolového nádobíčka a odloží s táckem na projíždějící vozík. Ale letušky tady byly tak pozorné, že pilně střehly každý pohyb pasažérů, i když jistě z jiných důvodů, než aby hlídaly šachové figurky, přesto mu ji letuška už po chvilce přinesla, prý aby mu nechyběla do šachového kompletu.

Ale to se už blížili k Moskvě, byl duben, ten bláznivý měsíc, kdy v Brně v Lužánkách už rypáček jara očichává dívenkám zadečky, zatímco nad moskevskými Lužnikami se ještě žení severák. A opravdu, kuchař teď dole, pod sunoucím se stínem letadla, uviděl mezi poli a pastvinami zamrzlé vodní plochy a byl rád, že si od své ženy nechal přibalit i něco hodně teplého a navrch ještě kulicha.

Letiště Šeremeťjevo. Dlouhá fronta před okýnkem, podobna té, kterou si musel vystát už v Brně, před ruským konzulátem v Pisárkách, když chtěl vízum do Ruské federace. Za pasovou kontrolou pak hala nacvaknutá lidmi, které však odděluje od kontrolního prostoru jakýsi neviditelný provaz, takže vzniká prázdný meziprostor, něco jako hraniční pásmo, do něhož ale každou chvíli vbíhají s přidušenými výkřiky ti, co se vrhají do náručí přiletěvších. Kuchař se bázlivě rozhlíží obávaje se, aby taky jemu nevletěla do náruče neřízená střela s výkřikem: Privjot Viktor! Ně chačeš zajti so mnoj na katok? Ale naštěstí všechno proběhne klidně a spořádaně. Kdesi v pozadí uvidí ženskou postavu, která drží nad hlavou ceduli s jeho jménem.

Asistentka z úřadu velvyslance.Veze ho škodovkou dlouhou cestu z letiště do centra Moskvy. Kuchař, nos přimáčknutý na okénko, jako by projížděl nekonečným špalírem filmových týdeníků z padesátých let, jak je teď v retrospektivě představují v české televizi. Dojem kazí jen obrovské billboardy prezentující francouzské parfémy, nejnovější film s Jamesem Bondem a Mitsubishi Outlander.

Tady to ještě není moc vidět, ale počkejte, až přijedem na Tverskou, Moskva se mění ozlomkrk, vysvětluje řidička. Když si Moskvan nedá pozor a na čtrnáct dní si někam odskočí, vrací se pak do naprosto jiného města. Přes noc nám tu rostou postmoderní hypermegavily a slepice kapitálu je ochotna vysedět své globální vejce třeba přímo na střeše Leninova mauzolea.

V paláci Českého velvyslanectví (jednoho z nejvelkolepějších v celé Moskvě) na Fučíkově ulici ho už netrpělivě očekával velvyslanec Jaroslav Bašta. Stál u barokní skříně s porcelánovým nádobím a jak na ni z boku vyťukával nějaký pochod, hrnéčky vevnitř teskně rezonovaly. Když konečně uviděl kuchaře, spokojeně zafunělil a mluvil pak přes vousy huhňavým hlasem, dobrácké oči pomrkávaly za brejlemi: Nebudete mi třeba věřit, ale vaše kuchařské umění, v tomto případě tedy proslulá moravská kuchyně, může tady sehrát rozhodující úlohu při nějakém významném hospodářském kontraktu. Nejen láska, ale i obchody jdou tak říkajíc přes žaludek. No, však se ještě uvidíme.

A stiskl kuchaři ruku a podíval se na hodinky a odspěchal.

Asistentka, která kuchaře přivezla, ho pak ještě odvedla do pravého křídla už hodně zvětralého velvyslaneckého paláce, kde byl ubytován v suterénu, v takovém kumbálku s výhledem na chodník před hlavním vchodem do velvyslanectví.

Moc se omlouvám, ale všechny jiný možnosti už máme obsazený. Včera přiletělo dvacet metráků pražských herců, kteří nám tady budou šaškovat před ruskými podnikateli. Však postel je čistě povlečená a radiátor, sáhněte si, krásně hřeje. Kousek odtud, to vám pak ještě ukážu, je místnost s televizorem s českými kanály, a kdybyste měl ještě žízeň, je tam tradiční ruský samovar a v ledničce minerálky a taky kousek toho gáblu. Na opačný straně jsou zase toalety, a jestli nezapomenu, tak vám potom ještě donesu balíček toaletního papíru.

V restauraci Český dům dopadlo pak všechno dobře. Kuchař se tam spřátelil s Radkem Dárkem, což byl zas kuchař z Prahy, z hotelu

Coubertin, a přestože do jídelny příliš neviděli – museli se držet v kuchyni, kde měli práce nad hlavu – přesto věděli, co se tam děje. Číšníci jim to vždy spěchali vyzvonit a zvonili a zvonili, až oběma kuchařům a jejich čtyřem pomocníkům uši brněly. Ta prý speciální česká a moravská jídla – a především, nevěřili byste, nadívaná holoubátka ale taky jahodové knedlíky z tvarohového těsta – měla tak obrovskej sukces, že ty vysoce postavené mlsné jazýčky se takhle navzájem olizovaly a přitom jim krápěly bohatýrské sliny, až tam promáčely koberce, takže ty teď – slyšíte to? – při každém kroku mlaskají.

Máte tady ještě jeden moskevskej den, prozradila asistentka a zároveň představila kuchaři muže, co se sám nabídl, že vás provede po Moskvě, letem moskevským světem, aby vám v hlavě nezůstala jen ta restaurační kuchyň a suterénní kumbál. Velvyslanectví vám zaplatí na pět hodin taxíka, tak si to užijte. Jo, váš kolega Dárek už odletěl ráno do Prahy. Už ho tam postrádali. Měla jsem vám vyřídit, že to s váma bylo moc fajn a že se bude těšit, že budete jeho hostem v hotelu Coubertin.

Muž, který se sám nabídl, že kuchaře provede, mluvil jen lámanou češtinou a často se utíkal do ruštiny, kam ho pak kuchař musel chtě nechtě následovat, koneckonců byl ještě z té generace, do které ruštinu napumpovali.

Projeli Tverskou ulicí, až k Puškinovu pomníku na bývalé Strastnoj ploščadi, náměstíčku obstoupeném trojramennými lucernami. Tady průvodce nabídl kuchaři, že ho vyfotí na stupních k soklu Alexandra Sergejeviče, a pak ho ještě – přestože byl bílý den, krátce po poledni – zahrnul puškinskými půlnočními verši, zřejmě bonus průvodcovských služeb:

„Kakaja noč! Moroz treskučij,
na něbe ni jedinoj tuči,
i vsja Moskva pakojno spit,
zabyv valněnija bojazni,

a ploščaď v sumrake nočnom
stoit, polna včerašněj kazni…“

Pak mu ještě představil pomník Majakovského a sestoupili do stanice Majakovskaja, kde mu ukázal místo, z něhož Stalin v roce 1941 – hluboko pod městem, ke kterému se už valily německé tanky – promluvil k politbyru rozsazenému na zelených rozkládacích židličkách mezi sloupy z narůžovělého mramoru a pod zářivým mozaikovým stropem. Dnes ovšem to slavné místo pustlo zatoulanými psy, popelícími se holuby a bezdomovci trefujícími se prázdnými lahvemi do projíždějících vagónů metra.

Kuchař uviděl i domek, v němž se narodil Boris Pasternak (polovinu domku překrýval billboard nabízející nejnovější model vozu Suzuki Swift), a taky proslulé sídlo bývalé Čeky na Lubljance i místo, kde stával pomník Dzeržinského, a věrnou, však betonovou repliku ze Stalinova příkazu zbořeného a z Jelcinova zas vzkříšeného chrámu Krista Spasitele, budovu parlamentu, ruské dumy, ostřelované Jelcinem v říjnu 1993, Krásnuju ploščaď, Kreml a jeho protějšek, hotel Rossija, obšancovaný stádem prostitutek. Až konečně vstoupili – v zátočině řeky Moskvy, v jejíž hladině stálo na hlavě celičké město – do výsostného ticha Novoděvičího kláštera. Šli po cestičkách vyhrazených pro návštěvníky, mezi klášterními zdmi, věžemi a bělostnými báněmi monastýru, po cestičkách mezi jilmy, javory a kaštany už osypanými pupeny jak zelenými svícny, protože tady na dotek s ženskou klauzurou byl už zvláštní svět, vložený jak zázračný prsten do centra Moskvy, a kuchař, ukolébán tím svatým mírem a taky zvolna nadcházejícím večerem, upadl do zádumčivosti, snad by se dalo říct, že i do chandry, přemílal v hlavě to či ono a na chvíli se docela vzdálil Moskvě i svému průvodci, když ten se najednou postavil kuchaři do cesty, natáhl ruku a řekl tiše: Jesť u vas eta bašnja? Pak to zkusil ještě česky: Máte vy tu bašnju? Ale kuchaři nebylo jasné, jestli mluví o nějaké básni nebo

snad o velvyslanci Baštovi. Nakonec se po úporné rozpravě dobrali toho, že průvodce má zájem o jistou šachovou věž, kterou by měl mít kuchař při sobě.

Kuchař chvíli mlčky hleděl na průvodce a pak řekl No jo, já měl takovou věž, ale tu jsem už zahodil. A zajel rukou do kapsy a pak si překvapeně prohlížel, co ráčil vytáhnout. Fjodor se zaradoval a hrábl do kuchařovy dlaně, vzal si šachovou věžičku a zároveň druhou rukou vytahoval z náprsní kapsy průvodcovského saka, v jehož klopě měl malou vlaječku Čornoj sotni (ale to nic neznamenalo, v Moskvě teď vznikaly stovky snobských spolků, které křísily slávu i hanbu prastaré Rusi), tedy zároveň vytahoval podlouhlou obálku a zasunuje si první rukou šachovou věžičku do kapsičky na drobné mince, druhá ruka už podávala obálku kuchaři. Ale než kuchař stačil k tomu co říct, průvodce ho upozornil, že se budou muset vrátit, protože jejich pět hodin s taxikářem už vypršelo.

Kuchař si v taxíku poskakujícím po hrbolatém moskevském dláždění otevřel obálku a vyděšeně si prohlížel letenku do hlavního města afrického státu Okigbo. Ale Fjodor jen zvedl ruce do stropu taxíku: Carica něbesnaja! Ja podlec, čtoby menja čorti sjeli! A víc z něho kuchař nedostal.

Chce s vámi mluvit pan velvyslanec, vyřídila asistentka, a prosil by teď okamžitě, pak má nějaká jednání. Kuchař opatrně vylezl ze suterénního kumbálu, dbaje, aby si zas nenarazil hlavu.

Ale tu letenku mi tady nemůžete nechat, vždyť je to třída pro byznysmeny. Tak drahá letenka, to není žádnej špás!

Ale já zejtra letím domů, pane velvyslanče. Nechcu do žádnýho státu Okigbo.

Tak ji vraťte, člověče.

Ale toho Fjodora tady nikdo nezná. Nabídl se jako průvodce, vyzvedl mě a po pěti hodinách mě zase vrátil a pak ho. čorti sjeli.

Cože ? řekl velvyslanec a zůstal chvíli dokořán. Pak ústa sklapl a znova otevřel a řekl rezolutně: Nezlobte se, ale tu letenku mi tady

nemůžete nechat. A jediný, co pro vás smím udělat, že se teď spolu podíváme do atlasu. A s jistotou šel k velké nástěnné knihovně, vytáhl se na špičky a sáhl do horního regálu a rozložil na stole atlas, nalistoval Afriku a chvíli si to tam prohlížel, až dal znamení kuchařovi, a ten se s ním sklonil nad stolem a velvyslancova tužka se zabodla kamsi mezi Čad a Kamerun: Vidíte, tady, středozápadní Afrika, Okigbo, maličký státeček, víc z té mapy nevyčtem. Nu, musíte si s tou letenkou nějak poradit.

Byl večer na velkém moskevském bulváru. Z obou chodníků svítily obrovské výlohy jako v kterémkoli bolšom kapitalističeskom gorodě, a za jednou z těch velikých skleněných stěn stály figuríny manekýnů a jedna z nich, navlečena do stejnokroje opričníka, měla na natažené pravici sedět mořského orla s rozevřenými křídly. Makety lahví whisky, veliké jak kopule Vasilije Blaženého, hleděly z mohutných vitrín uprostřed chodníku, zatímco menší stádo zvířecky vožralých mužiků leželo srovnáno na trotoáru tak, aby nepřekáželo večernímu provozu. Bulvár hučel nekonečným proudem projíždějících mercedesů, mazd, jaguarů, chevroletů, hond, volv a cadillaků, a když si kuchař šikovně přidřepl při kraji chodníku, mohl se dívat, jak se mezi projíždějícími vozy míhají jak vodoměrky na hladině beznozí jezdci na takových dřevěných, okolečkovaných prkýnkách, a řítili se tak obdivuhodnou rychlostí, přestože se jen odráželi dřevěnými špalíky, až kuchaře napadlo, že je to možná pro ně takový adrenalinový sport, a to už se taky domyslel, odkud se vzali: byli to invalidi z posledního sovětského imperiálního konfliktu, z války v Afghánistánu, kam je ještě stačil nahnat Brežněv, dřív než zaklepal bačkorama, a teď si tady jak rozpustilé děti hráli tyhle nebezpečné hry, protože hrát si se životem se pro ně už dávno stalo samozřejmostí.

A pak už to kuchaře napadlo a vytáhl africkou letenku a zamával na jednoho z těch beznohých jezdců. Třeba si s ní bude vědět rady, třeba ji bude umět prodat nějakému byznysmenovi projíždějícímu

tady v cadillaku. Napřed se zdálo, že na nějakýho duráka dřepícího při kraji chodníku zvysoka kálí (Chuj tibje v glotku, čtob golova ně kačalas!), ale pak se ten beznožec s ušankou naraženou hluboko, hluboko přes čelo střelhbitým manévrem vyhnul řítící se mazdě a přirazil až těsně k chodníku, vzal z kuchařovy ruky letenku, zašklebil se, kývl a ihned začal něco lovit ve svých hadrech a kuchař se lekl, že zas dostane něco na revanš a udělal omluvné gesto a poroučel se.

Moskevský večer pokročil a kuchař věda, že jest mu brzo ráno vstávati a lehčí teď o africkou letenku, cítil mrcha, jak mu narostla přímo křídla, i rozletěl se do suterénního kumbálu.

5

Hned po návratu z Moskvy rozjel kuchař opravu svého bytu a hned se ukázalo, že to bude všechno mnohem náročnější než původně počítali. Vždyť se tam teď dalo bydlet jen se zaťatými zuby a manželé chvíli přemýšleli o tom, že se na ten čas odstěhují do Sýpky, do toho hotelu, v němž kuchař tak obratně přehazoval na pánvičkách své proslulé lívance po bretáňsku, ale protože jim život už párkrát dal za vyučenou, věděli, že musí umět ledasco skousnout. Bydleli tedy mezi hromadami cihel a mezi koly srolovaných kabelů a mezi kbelíky s vápnem a pytli s cementem a ráno se probouzeli do zářivých májových jiter pocukrovaní vrstvami prachu jak nebožtík a nebožtice z Pompejí a zdály se jim jen sny, v nichž se prodírali závějemi, a taky sny, v nichž váleli knedlíky na omoučněném prkně. A všichni ti řemeslníci a zedníci se tam vyskytovali zaráz jak epidemie slintavky a kulhavky a kukačkové hodiny po kuchařově babičce už nekukaly, jen chraptěly a odkašlávaly. A v tom všem zmatku a nepohodě objevil kuchař jednoho dne na podlaze rozevřenou dvojstranu novin. Rozhodně nic mimořádného, protože zedníci

i řemeslníci rozkládali po podlaze právě přečtené noviny, aby ji trochu uchránili od svého řádění, ale v těchhle novinách kuchaře cosi zaujalo, takže sjel zas do podřepu, a pak se dokonce opřel dlaněmi o zem a díval se teď velice zblízka na fotografii v novinách a na text pod tou fotografií, a pak tu dvojstranu zvedl z podlahy a odtrhl si tu část, co ho zaujala, otřel z ní našlapané svinstvo a šel s ní až k dokořán otevřenému oknu, aby viděl co nejlíp a měl tak jistotu, že se nemýlí. Nemýlil se. Na fotografii byl opravdu ten žebrák od kostela svaté Maří Magdalény na Masarykově ulici a v textu pod fotografií stálo, že do hlavního města afrického království Okigbo, zmítaného už dlouholetými nepokoji, právě přiletěl beznohý král, ujal se trůnu a ještě téhož dne prohlásil na tiskové konferenci, že zemi vyvleče z krize. Království Okigbo – psal komentátor – je malá země ve středozápadní Africe, mezi Čadem a Kamerunem, polovinu území tvoří poušť, výběžek Sahary, asi pětinu pak pohoří Lví zub a rovinný povrch je ve výšce 300 metrů nad mořem. A na jihu tu protéká řeka Okigbo, od níž království převzalo jméno...

Kuchař to přečetl dvakrát třikrát a pak to zmačkal do maličké kuličky a hodil do kbelíku s vápnem. V následujících dnech se pak šel několikrát podívat ke kostelu svaté Maří Magdalény. Ale beznohého žebráka tam už druhý týden nikdo neviděl.

6

Od mého moskevského výletu už uplynul nějaký čas, ale ještě stále nejsem šéfkuchařem, protože mého šéfa pořád ještě neskosil infarkt. Ne, to byl jen vtip, není nic protivnějšího než dělat šéfkuchaře. A pokud se ptáte na byt na Zdráhalově, tak po té důkladné renovaci je to už byt jak klícka. I když, upřímně řečeno, celý ten činžák by potřeboval podobnou omlazovací kúru. Ale kvůli tomu jsme se nesešli. Vás bude spíš zajímat, že teď právě jdu zas po Cejlu.

Ale nemylte se, po Cejlu chodím často. Vždyť Merhautova, kde je hotel Sýpka, je jakýmsi náhorním souputníkem Cejlu, kousek běží spolu paralelně a před odbočkou k zábrdovickému mostu se skoro dotknou. Ale co vás bude ještě víc zajímat, je to, co se mi teď přihodí v Intersparu. Ano, zabočím z Cejlu do Intersparu, protože mě napadne, že bych se tam mohl podívat po nějakém dobrém víně na oslavu manželčiných čtyřicátin. (Ve skutečnosti je to jen hloupá záminka, protože Sýpka má svůj bohatě zásobený sklípek, kde bych si mohl po libosti vybírat.) Ale sotva vjedu do Intersparu s vozíkem, jsem zaskočen hlučnou zvukovou kulisou: Langerová zpívá o své vodě živé. Zní to celou prostorou hypermarketu, všechno je tam ponořeno do Anetina zpěvu, takže když si lidi chtějí něco říct, musí se dotknout hlavami a chvilku tak setrvat. Tři kroky přede mnou si nějaká dáma vytahuje cosi z kabelky a při tom jí něco vypadne na zem. Vidím, že jsou to dvě sepnuté náušnice. Přes tu hlučnou hudbu nemohla samozřejmě cinknutí náušnic slyšet. Chystám se, že je zvednu a podám jí je, však nějaký mladík mě prudce odstrčí, sebere náušnice a jde za tou dámou. Ale teď zřetelně vidím – jsem stále tři kroky za ní – ano, zřetelně vidím, že jí nepodává náušnice, ale nějaký snad secesní náramek. Přiklání k ní hlavu, cosi říká, ona si prohlíží náramek, taky něco říká, nejspíš, že to není její, ale mladík ji už neposlouchá, odstrkuje z cesty vozíky a rychle se vzdaluje. Ale secesní náramek je tak krásný, že se rozhodla si ho nechat. To ovšem ještě netuší, že u ní dlouho nepobude. A tak jsem se stal náhodným svědkem další výměny: náušnice za náramek. A zahlédl jsem jen jeden článek jiného tajemného řetězu.

Samozřejmě to tak nemusí být. To, co jsem teď právě uviděl, nemusí nutně být mechanismem nějakého neviditelného příběhu. Ani si nemyslím, že neviditelné příběhy jsou vždy a nezbytně postaveny na mechanismu výměn a záměn, jak jsem si to absolvoval já. Může tu docela dobře fungovat spousta dalších mechanismů, anebo čehosi, co bych snad ani nenazval mechanismem. S jistotou

vím jen jedno: žijeme ve světě, v němž jsme často jen nevědomými prostředníky, zprostředkovateli, jen kurýry pro nás nečitelných, nesrozumitelných zpráv, jen články v řetězu, o němž vůbec nic nevíme. Žijeme ve světě zázračných příběhů, jejichž jádro nám zůstává utajeno, a jsme tu jen hluchými svědky a slepými pozorovateli. A jen když máme velké, opravdu velké štěstí, jako jsem měl já, tak si uvědomíme, že to zvláštní, to neobyčejné, co se nám přihodilo, není žádná náhoda, ale že jsme se k něčemu připletli a budeme tím teď zneužiti, zrovna tak jak kdys dešťové mraky, kulové blesky, ale někdy i živé labutě sloužily bohům jenom jako výtahy, v nichž sjížděli na zem, aby se tam pářili s krásnými pozemšťankami. Vidíte, dívejte se, mám slzy v očích. Ale zapomeňte na to, nic jsem neřekl. Vždyť jsem jen hloupý kuchař, co umí tak leda na pánvičce přehazovat lívanečky.

Ale teď už mě omluvíte, musím se věnovat výběru toho vína k narozeninám své ženy.

Lžíce

Do truhlářské dílny jsem se mohl dostat jen pěšky nebo na bicyklu. Obce Vrátka a Česno jsou totiž stranou železniční trati a autobus, který tudy před léty mile kodrcal, během války odstavili, neboť německá vojska, tísněná už na východě i na západě, potřebovala teď každou slzu pohonných hmot.

Vlčák není žádný prudký kopec, jak by třeba jméno napovídalo, stoupání mírné, ale dlouhé. Soustředěně jsem šlapal do pedálů, provázen v tuhle ranní hodinu jen povykováním ptactva. A až téměř na vrcholu kopce, tam, kde je jen tak nedbale zalesněn (odrbaný lesík, skromná remízka, kde se motá jen pár bažantích slepic), mě z ranních meditací vytrhlo tiché, ale dobře známé zahvízdání. Okamžitě mi cosi vybavilo, takže když jsem spustil nohy z pedálů a zvedl hlavu od řidítek, nebyl jsem překvapen tím, koho jsem uviděl. A teprve vzápětí jsem si uvědomil, že bych vlastně překvapen měl být. Totiž to zahvízdání, to byl signál z dávných, klukovských časů, a ten, co teď přede mnou stál, patřil do naší dávné, klukovské party. Jenže Blažejovi se přece těsně před začátkem války podařilo utéct a samozřejmě jsem si představoval, že teď náleží k chloubě královských perutí. Nu, bylo to trochu jinak. Náležel k chloubě královských výsadkářů. Vyslali ho sem s jistým posláním. Pohnuli jsme se a zmizeli v tom lesíku a zatáhl jsem dovnitř i bicykl, aby měl Blažej naprostý pocit bezpečí.

„Je to už pár týdnů, co nás tady shodili, teda ne zrovna tady, ale velkej kus dál, vlastně na úplně špatným místě, odkud jsme se sem museli dohrabat. Byli jsme na ten úkol dva, ale Honzu Stárka neznáš, není odtud, byl to ten nejlepší kluk. Narazili jsme na vojenskou hlídku, uviděli ho, začali střílet. Mě nedostali. Zatím ne."

Dobře jsem si pamatoval, že Blažej nikdy nevynikal žádnou přílišnou odvahou, dalo by se dokonce říct, že je bojácný, bázlivý,

i když rozhodně ne zbabělý. V těch klukovských časech jsme všichni věděli, že je na něho vždycky spoleh a že má sice každou chvíli srdce v kalhotách, ale když o něco jde, zaváže si prostě levou nohavici, aby srdce nevytrousil, a žene si to dál. Ale teď mu před očima zastřelili kamaráda a pak utíkal a žil týdny bez lidskýho kontaktu. Bylo mi jasné, že musím pro něho něco udělat, nemůžu ho nechat na holičkách. Jenže jsem měl domek uprostřed vsi a hned v sousedství udavače Hložka.

„Cože, Hložek se dal k nim?"

„To bys koukal, co se tady zatím odehrálo. Švarný je teď Schwarny, Ovečka Owetschka a Jezula Ham zhltl celej statek po Lewinsteinech a dovedeš si představit, za jaké služby mu ho dali. Tví rodiče se hned po tvém útěku přestěhovali do Brna, to asi víš, a Náprstka popravili za přechovávání zbraní. Jo, prokletá ves."

A tak jsem mluvil, mluvil a přitom pořád myslel na to, že Blažej má před sebou nějakej těžkej úkol a že je teď na mně, abych do něho napumpoval trochu tý odvahy. Ale těma jobovkama jsem ho určitě nepovzbudil. Ale taky jsem okamžitě věděl, co mu mohu a co mu smím nabídnout. Jen jsem s tím ještě trochu váhal.

„Večer se pro tebe stavím. A na něco přijdem."

A pak jsem pokračoval do truhlářské dílny a odpoledne se zas vracel kolem remízky. Ale to jsem jel z kopce, a tak jsem jen profrčel kolem a na Blažejovu počest s rukama v bok a nohama na řidítkách, klukovská exhibice z těch našich slavných časů. Sice jsem se ohlédl tím směrem, ale prořidlý lesík tam poklidně stál ve své pyšné odrbanosti a sledovaly mě – s mateřským dojetím – jen ty pitomé bažantí slepice.

Však když jsem se tam objevil znova po západu slunka a zahvízdal, Blažej se hned odlepil od stromu.

Sestupovali jsme z Vlčáku do vsi a měli štěstí, bylo pod mrakem, opravdu ctihodná tma, dáma, jíž nebylo co vytknout.

Ale když jsme se přiblížili k prvním domkům a až k dvojkřídlému stavení pantáty Hostáně, vzepřel se Blažej vší silou své náhle zas zaktivované bázlivosti: „Neblbni, dál přece nemůžu, dál nejdu."

Ale pak už nás prokletá ves přijala do své večerní náruče. A postupovali jsme tak, že jsem Blažeje napřed vždycky odstavil někam do bezpečného kouta a sám se posunul kousek dopředu a rozhlédl a pak se zas pro něho vrátil. A tak jsem ho propašoval až doprostřed návsi, kde jsem měl ten svůj domek (hned vedle domku udavače Hložka), ale taky velikou stodolu, zděděnou po rodičích, sedlácích. A pokud se právě někdo díval z některého z návesních oken a uviděl Blažeje, nemohl ho přece v té protektorátní tmě poznat. Ale blbost, samozřejmě mohl, žili jsme všivý čas a neštěstí chodilo po lidech jak dráteníci po dědinách.

Blažej chtěl něco říct, jak tam stál vmáčknutý do výklenku stodoly, ale to už jsem otvíral malá dvířka v pravé půli velkých vrat, vtáhl ho dovnitř a hned zas za ním zavřel.

„To nemyslíš vážně," ozval se konečně do tmy, nahuštěné zde do antracitové černě. „Tady přece nemůžu zůstat. Kolem nás teď okna všech těch kolaborantů a udavačů."

„Ale to víš, že nezůstaneš. Chci ti jen něco ukázat. Ale teď, prosím tě, opatrně, jako kdybys měl vstoupit do minového pole."

A jen lehounce jsem ho popostrčil správným směrem a zároveň rozsvítil baterku. A jako když trachtační ceremoniář vykrojí z obrovského svatebního koláče trojúhelník, v němž jsou tvarohová, maková, jahodová, povidlová i borůvková políčka, tak teď světlo baterky vykrojilo dílek z té černočerné tmy kolem a Blažej mekl a vytrčel před sebe dlaně: „Počkej, kurva, co to je?"

Neodpověděl jsem a za naprostého ticha jen pomalu pohyboval baterkou, takže v příštích chvílích uviděl neuvěřitelné a nepochopitelné věci: ve vší slávě se před námi rozkládala celá vesnice Vrátka, od návsi až k humnům, a taky s polnostmi, loukami a pastvinami a lesy vůkol, a uviděl dokonce, když jsem pohyb baterky ještě víc zpo-

malil, maličká boží muka stojící na rozcestí k Ladné a Vinohrádkům, a tam, na kraji Štěpáncina lesa, trakař s pytlem brambor, a když se zas kužel světla vracel zpátky k té titěrné vesnici, švenknul to přes Hostáňův sad a tam zas žebříky přistavené ke stromům a v jedné z korun s košíkem děvečka a hospodář (pantáta Hostáň) u stromu a díval se jí pod sukni, zatímco na návsi na lavičce pod kaštanem drobné figurky s mrňavými faječkami a čibuky.

Už můj otec byl tak trochu hračičkář, totiž sedlák, který si za zimních večerů a o velkých svátcích dokázal najít čas na dřevěné koráby podle starých rytin. A opatřil je nejen stožáry a plachtovím, ale z modřínového dřeva vyrobil i posádku na palubu a do ráhnoví. A byl také autorem dřevěného betléma v místním kostelíku svatého Josefa. Hračičkaření jsem po něm spolehlivě podědil, ale už ne tu rodovou příchylnost ke gruntu. Prakticky hned po nešťastné smrti svých rodičů jsem prodal polnosti a bez problémů našel kupce i na náš statek a zvířectvo a do stodoly si přijeli pro mlátičku a fukar a všechno zemědělské náčiní a pro žebřiňáky, postroje a bryčku. A nějaký čas jsem žil z takhle zmarněného a zmařeného hospodářství a trávil většinu času ve vyprázdněné stodole a netajil se tím, že tam dělám to, čemu jsem napřed říkal „můj betlém“. Ale něco takového tady sotva mohlo dojít pochopení, však na druhé straně, každá pořádná ves má přece svýho petrolína.

Sám jsem na počátku netušil, do jakých rozměrů se to rozroste a že to obsáhne nejen vesnici, ale taky pěkný kus kraje kolem a že do dřeva zpracuju a zmapuju celý ten velký malý svět, který jsem si v dětství a klukovských letech do poslední mrtě protoulal. Ale pak už jsem opravdu prohospodařil, co jsem získal prodejem gruntu (vždyť materiál na to, co jsem stavěl ve stodole, taky něco stál), a tak jsem se začal živit jako truhlářský dělník v nedalekém Česně. Tam mě přijali s otevřenou náručí, protože když já sáhnu na dřevo, tak hned zpívá.

Začal jsem s tím vším ještě dřív než Blažej utekl do Francie a pak do Anglie, takže věděl, že se ve stodole s něčím magořím, ale až do

téhle chvíle nic z toho neviděl. A teď jsem mu předváděl, co všechno se dá udělat ze dřeva, ale taky z hoblin a pilin. Třeba i úl obletovaný včelami. Anebo – zpěněné peřeje. A dovedl jsem to až k ďábelské dokonalosti, zmenšený remake krajiny s vesničany rozprsklými po cestách necestách, ale i se zvěří, zalidnil jsem domky a stavení, ohnízdil stromy a do replik kopců navrtal cikcak chodbičky a osázel dřevěnými jezevci. A všechno prosím ve filigránském provedení, jen to uvést do chodu jak nějaký švýcarský chronometr.

Pak jsem Blažeje požádal, aby mi podržel baterku a opatrně jsem nadzvedl stříšku jednoho z domků a ukázal mu lidičky u prostřeného stolu. A když už jsem tam strčil pracku, tak jsem hned nehýtkem natáhl kukačky na stěně. A zas jsem si vzal zpátky baterku a obrátil ji vzhůru, až do podstřeší stodoly, kde pod krovními trámy plula oblaka a pluly obláčky, replika nebes nad mým rodným krajem.

„Počkej, a co Němci?“

„Několikrát mi sem vpadli a něco rozkopali a rozdupali, ale pak usoudili, že jsou to jen takové hračky a zas odešli. Ale baví je jednou za čas sem vtrhnout a něco mi zas rozdupat. To je zas jejich způsob hry.“

„A kdyby ti stodolu jednou zapálili?“

„Udělal bych si to znova. Když ne ve stodole, tak třeba v kuchyni pod stolem. Na velikosti totiž vůbec nezáleží. Pojď, ještě něco ti ukážu.“

Zase jsem svítil na cestu, abychom toho co nejmíň rozšlapali, a dostali jsme se tak až na náves, kde samozřejmě taky stála stodola. A tady jsem mu zas dal baterku, šikovně odviklal střechu a požádal ho, aby posvítil dovnitř. A v té zmenšené replice stodoly byla ještě zmenšenější replika vesnice s okolní krajinou. Hbitě jsem tam zalovil a vytáhl dvě dřevěné figurky, položil na dlaň a Blažej je nasvítil. Byli jsme to my dva, jak prohlížíme vnitřek stodoly.

Však už mu to začalo zapalovat: „Moment, takže sis tady ve stodole udělal maketu vesnice a v té vesnici máš zas další stodolu

a v ní zas další vesnici. Ale jestli tomu správně rozumím, tak v téhle stodole bude zas další vesnice a v ní zas další stodola a tak pořád dál. Je to tak? Fakt fantastickej hračičkář!“

Nakonec jsme šli spát, protože jsem Blažeje přesvědčil, že jednu noc tady může risknout, když se ráno ještě za tmy vytratíme. Celou stodolu jsem měl zastavěnou, tudíž spát se dalo jedině na Obřích lukách, teda na zmenšené replice Obřích luk. V čase klukovských her jsme těm lukám říkali „prérie“. Ale do té modelové zmenšeniny jsme se jen s obtížemi vešli a opatrně se poskládali tak, abychom nepolámali sousední les. A spíš nevyspaní než vyspaní jsme pak zas za tmy opustili stodolu i vesnici a doprovodil jsem Blažeje na Vlčák, kde měl v tom bažantím lesíku svý saky paky.

A když jsme tam došli (znova připomínám: stoupání mírné, ale dlouhé), stačilo se už rozednít. A s tím jsem jaksi počítal. Zastavil jsem Blažeje a ukázal mu na Obří luka pod Vlčákem. Tedy ta skutečná Obří luka. Z toho kopce, na němž jsme stáli, a v jitřních paprscích, které ještě nevytáhly ranní rosu, jsme teď zřetelně viděli otisky dvou obrovských těl, slehlou trávu, která tam zůstala po dvou obrovských spáčích, co se na tu velikou louku jen s obtížemi vešli. Barevná luka teď zářila všemi květy a už brzy slunce zvedne slehlou trávu a po tom, že jsme tam přespali, nezůstane stopy.

A Blažej zíral.

„Taky jsem dlouho nevěděl, že je to takhle. Až mi pak jednou všechno došlo. Vždyť taky tenhle náš skutečnej svět je ve skutečnosti uložen v jakési obrovské stodole a ta je zas součástí dalšího světa a ten je zas v ještě větší stodole a jedno se zrcadlí v druhém a tak pořád dál a napříč celým vesmírem. Je to fantastický řád, v němž jsem byl já, stavějící si svůj svět ve stodole, jen nevědomým účastníkem, snad tím, čemu se kdysi říkalo dělník na vinici Páně. Všechno je podřízeno nádhernému řádu a ten se nakonec vždycky vyjeví, rozumíš, i v těch nejhorších časech se nakonec vyjeví, a proto není čeho se bát.“

Ještě chvíli se díval a pak kývl a zmizel v bažantnici. Nasedl jsem na kolo a pokračoval do truhlářské dílny.

Deset let jsem pak Blažeje neviděl. Dlouhých deset let, které nás rozhodily každého na jinou stranu barikády. Na počátku padesátých roků skončil pak Blažej jako politický vězeň a já jako dozorce v tomtéž kriminále.

Šířilo se to jak infekce, jak nákaza. Když jsem přišel na samotku za Blažejem, okamžitě jsem věděl, že to tam má. Rozhlédl jsem se a spustil jak lovecký pes na všecky čtyři a čtvernožky jsem se rozběhl k smradlavému vězeňskému kbelíku a za ním to našel. Musím přiznat, že mě to v první chvíli, nu, jak to říct, zaskočilo ? Až dosud jsem byl totiž z vlastní zkušenosti přesvědčen, že to lze pouze ze dřeva a tady najednou vidím, že Blažej si to dělá z chlebových drobků, ze slepených chuchvalců prachu, ze všelikého odpadu. Zvedl jsem se, rozšlápl to, ale pak rozšlápnuté pozorně odlepil z podrážky a schoval do sáčku, jednak proto, aby ten materiál už nemohl znova použít, a pak taky, abych si to doma mohl důkladněji prohlédnout.

A tak se ze mě stal lovec s nepochybným vybavením k hledání těchhle hračiček. A přestože jim nemohu upřít, že byli vynalézaví v ukrývání těch svých nicotných výrobků, vždycky jsem je našel a rozšlápl. Ale měli muklovskou houževnatost. A přestože byli pracovně vytíženi (brzo ráno, ještě před svítáním, je odváželi do uranových dolů v Dolní Rožínce), na tohle si vždycky našli čas. Sváděl jsem s nimi marný boj, věděl jsem, že poničené vždycky zas znova obnoví. Ale jelikož jsem obnovené vždycky zas znova poničil, tak taky jejich boj (nebo co to bylo) byl marný, ne?

Ale pak se začalo dít něco, co mě přece jen zneklidnilo. Nevím, jestli se nějakým způsobem navzájem domluvili, anebo jestli to všechno koordinovali jen intuitivně, faktem je, že na jednotlivých celách začali najednou vyrábět jednotlivé dílky rozsáhlejšího „betléma“, který už obsáhl nejen věznici a v ní jejich cely, jak až dosud,

nýbrž taky už málem celé město. Jejich záběr se překvapivě rozšířil a vůbec nebylo jasné, jak daleko ještě postoupí. Používali k tomu nadále jako materiál i to, co si za nehty a v botech donesli z dolů, zrnka prachu, kousíčky slídy, kamínky, písek, bezcenný odpad a zpracovávali to pravděpodobně tím jediným „pracovním nástrojem", co měli v celách, pokroucenou muklovskou lžící. Ale zas musím přiznat, že výsledek byl čím dál fantastičtější. A kdybych všechny ty dílky z jednotlivých vězeňských cel poskládal do sebe, bylo by to už možná celé Brno s kostelem svatého Jakuba na Jakubském náměstí i s katedrálou Petra a Pavla vysoko nad městem, s továrními objekty v Zábrdovicích, na Cejlu a v Králově Poli, se Zderadovým sloupem i kašnou Parnas, s věží Staré radnice i s pasáží Typos, vilovou čtvrtí nad Žabovřeskami, ale i s vesnickými domky v Komárově, Komíně a Bystrci a dokonce i s hrází Brněnské přehrady. A to všechno, jak se jim to zrcadlilo v jejich muklovské paměti a taky v představách a muklovských snech.

V sobotu večer mi zavolal náčelník a pozval mě na neděli na čekanou. Taková pozvánka byla vyznamenáním, jež se nesmělo odmítnout. Z Brna jsme vyrazili v neděli brzo ráno a šoféroval jsem náčelníkův terénní vůz po cestách v lesích nad Soběšicemi, až jsme se přiblížili k velké mýtině, kde měl náčelník svůj myslivecký posed.

„Do hajzlu, co to je? To tady přistáli Marťani?!" vykřikl zlostně, když jsme uviděli, jak v slehlé trávě leží nějaký obrovský kovový předmět. Taky se mnou to škublo. Ale okamžitě jsem věděl, o co jde. A tak jsem náčelníkovi vysvětlil, že je to vlastně obří muklovská lžíce.

„Jestli je tohle ňákej vtip, tak je to blbej vtip!" vztekal se a poslal mě pro odtahové vozidlo. Přijeli, zvedli to autojeřábem, naložili a odvezli, ale z pohody nedělního loveckého dopoledne už nezbylo nic.

Z Prahy do Brna

Vracel jsem se nočním rychlíkem z Prahy do Brna, seděl jsem sám v kupé a vypadalo to, že celý vlak je prázdný, bez konduktéra, ale i bez strojvůdce, slepě se řítí tmou. Pak jsem pravděpodobně usnul, a když jsem zas otevřel oči, stáli jsme na havlíčkobrodském nádraží a do mého kupé hlučně vpadli dva Ukrajinci. Ale neptejte se, jak jsem poznal, že jsou to Ukrajinci. Jejich vpád uprostřed noci a do přetrženého spánku mě totiž tak vylekal, že to pak z mé paměti vymazalo celý ten nepochybně obřadný protokol našeho seznamování. Zato si zřetelně pamatuju, jak výstražně čpěli likérem a balancovali na pomezí medvědí dobromyslnosti a výbušné agresivity. Ale k mému zklamání nemluvili ukrajinsky (jsem rusista a můj dědeček z matčiny strany byl Ukrajinec, něco o tom vím), ale hajdaláckou směsicí češtiny, slovenštiny a ruštiny, kterou ovšem u nás mluví naprostá většina Ukrajinců. Napřed nadávali na celý svět, ale pak se jim oči zalily steskem a oba zaráz propadli chandře:

„Ty znaješ, što takoje Ukrajina? Polja, polja i chozjajev nět !“

A hleděli na mě tak, že jsem okamžitě pochopil, že to já můžu za to, že pole na Ukrajině zpustla a zúhorovatěla. Ale hned poté rozhodli, že se bude spát. Natáhli se co nejpohodlněji, zato já jsem se přimáčkl do kouta a smrskl tak, abych zabral co nejmíň místa, ba abych skoro vůbec nebyl. Zavřel jsem oči, ale štěrbinkami jsem si Ukrajince stále hlídal. A opravdu už po chvilce vidím, že se zas posadili, dali hlavy k sobě a dívali se po mně a po mém kufru. A pak se jeden z nich šel porozhlédnout na chodbičku, a když se vrátil, kývl na toho druhého. Už nikdy se nedozvím, co vlastně měli v úmyslu. Jsemť ten nejbázlivější tvor na světě, vejlupek vší bázlivosti, ale už

párkrát v životě se mi stalo, že jsem v situaci, kdy jsem měl pocit, že nýčko jde o všechno, jednal naprosto překvapivě. A tak i teď. Rázně jsem se zvedl a šel k nim a prudce rozevřel náruč a položil své nitkovité paže na jejich mohutná ramena. Tak co, molodci, zazpíváme si? Kaťušu znájetě? A pak jsem už jak vůdce vlčí smečky zvrátil hlavu ke stropu kupé a zavyl: Razcvetali jabloni i gruši.

A musím hned dodat, že molodce to vůbec nerozházelo, ihned s tím souzněli. Stáli jsme tam a drželi se v objetí a na celý vlak sborově pěli Kaťušu, tu jímavou píseň melodické krásy. A přesně tady bych měl teď skončit, pokud si chci uchovat aspoň kousek vaší úcty. Pokračovali jsme totiž celým dlouhým ruským repertoárem, v němž nechyběla nejen Píseň frontového šoféra a Pusť vsjegda budět mama a Radina slyšit, radina znajet, a Stalinova Sulika, ale nakonec ani Píseň práce a Internacionála a uzavřeli jsme (hrůzo!) mohutným chórem sovětské hymny. A celou tu dobu jsem se objímal s těmi snad vlakovými zloději, s těmi snad ukrajinskými mafiány a stáli jsme tam uprostřed kupé a rychlík se dál řítil nocí a cítil jsem hluboké dojetí a obrovskou niternou radost.

Dodneška tomu nerozumím a vyděšeně se ptám, co se to stalo? Vždycky mi bylo k smrti protivné tohle zpěvné kumpánství (Ludvík Vaculík by mohl potvrdit, že kdysi na disidentských schůzkách pouze Petr Kabeš a já jsme odmítali s ostatními zpívat lidovky), a když se k nám před čtyřiceti lety přihnali bratři zachvátčiky, zařekl jsem se, že už v životě neposkvrním svá ústa ruštinou, a teď tohle!

Na brněnském peróně jsem se rozloučil se svými Ukrajinci a mávali mi pak ještě z oken, divže nevypadli, a dlouho jsem hleděl v počínajícím ranním šírání, jak se vlak vzdaluje na daleký, mnou vroucně nenáviděný a nevraživě milovaný východ.

Záznam dávné performance

Jednou v noci (pozdě večer) jsem uviděl souseda Kabeláče, jak pochoduje k nám přes zahradu. Svítil si na cestu cigaretou, občas se žhavá slina dotkla špičky boty a občas se jiskry rozběhly po záhonu. Smýkán tím směrem jak na druhém konci vlečného lana, blížil se k nám a sotva lezl a rozhlížel se na vratkých nohou, které mu někdo vyměnil, nebo aspoň podřízl. Z mého stanoviště za oknem se to jevilo jako moc divný pochod. Kdybych nevěděl, že je to on, nepoznal bych ho. Ostatně byla tma tak neproniknutelná, že všechno, co teď popisuju, se stalo možná jen v mé ubohé hlavě. Ale pro jistotu jsem se rozběhl do kuchyně, abych upozornil Barunu.

(Baruna je má žena a já jsem já a zahradu máme pronajatou. Platíme z ní pachtovné, i když se nám vůbec nevyplácí. Každé jaro začíná totiž stejně. Jsme líní jako vši a sotva vylezeme na dvůr, vytřepeme si jen z hlavy peří, prohrábneme se ve vlasech, podíváme se na zahradu, podíváme se na sebe a otočíme se na patách a vrátíme se domů. Ale to odbočuju. Řeč nebude o zahradě, dokonce ani o nás, a dokonce ani o mně. V té krátké lhůtě, která je nám dána, je tohle příběh o telefonu.)

Když Kabeláč prošel zahradou, zastavil se, zvedl hlavu a zadíval se k našim oknům. (Okna samozřejmě taky nejsou naše, zrovna jako dům a zpachtovaná zahrada, ale na podrobnosti teď není místo.) A dlouho tak stál a dlouho se díval a pak udělal to překvapivé gesto. Opřel se čelem o náš dům a opíral se tak mocně, až se mi zdálo, že opírá se na věčnost. Ďábel – vysvětluju Baruně – je ten, kdo chodí po světě a sbírá odložená těla. A Baruna kývne a podá mi sako a vystrčí mě ze dveří a teprve, když jsem venku, vidím, že Kabeláče je kus a toho v životě neseberu. Přesto jednám dle instrukce na dávném obrázku. Obcházím ho ze tří stran a přehodím si přes rameno jeho

pravou paži. A když si ji přehodím, a když si ji přitáhnu, natáčím se pod tím břemenem, přešlapuju jak v pivovaře kůň, pak trhnu, padnu, a zatímco ležím, Kabeláč vyskočí, ani se neohlídne a žene se do schodů. Odplivnu si a jdu za ním. Telefon máme na verandě. Kabeláč už sedí v křesle a pokouší se vytočit číslo, ale daleko se nikdy nedostane. Vytočí dvojčíslí a uvízne na ciferníku. Myslím si svoje a zapaluju mu cigaretu. Sáhne po ní, spadne mu na zem, zašlápne ji. Neřeknu popel a připravuju další.

Na co čekáš? ptá se mě Baruna a nese z kuchyně kávu. Vytoč mu to číslo.

Kájo, promiň laskavě, vytočím ti číslo. A zvednu mu ruku a v tom spěchu ji odložím Baruně na koleno. Ale Kabeláč vyhekne, odstrčí mě a znova se drápe po telefonu. Kájo! křičím, vytočím ti číslo. Obrátí se, podívá se, přeměří mě, zívne, kývne, usměje se a zůstane s hlavou na stolku. Neřeknu popel, myslím svoje a vytáčím číslo. Baruna odloží na stolek podnos s cukřenkou a šálkem. Kabeláč se zmítá ze spaní a ve sluchátku to hrčí.

Na co čekáš! Vzbuď ho!

Zatřepu s ním, dívám se do jeho krhavých očí a přistrčím mu telefon. A pak si konečně svlékám sako. Odplivnu si. Jsem nasátý potem a myslím i zlomený v kříži. Kleknu si na dlážky a Baruna vytáhne kapesník a otře mi čelo. Kabeláč mezitím visí na sluchátku a tam to dlouze prozvání.

Konečně se naproti v domě rozsvítí okno.

Vdova má telefon v kuchyni a tak ji hned vidím, jak si sedá k rozsvícené tabuli a váže si do snopu černočerných vlasů sluchátko, takže tam úplně mizí a celek teď vypadá jako šňůra zapuštěná přímo do hlavy.

Ale sotva ji Kabeláč zahlédne, hodí to s ním, že ho to málem srazí z křesla. Vyskočí, namáčkne se na sklo a něčím se hlasitě zajíkne. A tam na druhé straně ulice, tam za řečištěm černočerné tmy vdova zvedne levou ruku a zaťuká prstíčky na sklo. Kabeláč v tu ránu ožije.

Vyhodí obě ruce a než mu stačím zabránit, zabuší nám pěstmi na okno. Vrhám se mu po pěstích a strůjce toho změtení, černočerná vdova, popotáhne za šňůru, vyloví ze snopu vlasů sluchátko, podrží je přímo u rozsvícené tabule a dlouze jím kývá jak přednosta lucernou. Kabeláč se obrátí v rozpacích k nám, stojí a voní mátovým likérem, ale když se ho chcem dotknout, uškubne. Čekáme. Ale to už se v něm něco hýbe. Otočí se zpátky k oknu, nahrbí se, přikrčí se a vidíme, jak tápavě hledá, prohmatává zeď, dokud nenarazí hlavou do vyvěšeného telefonu. Strne, couvne, natáhne ruce tím směrem, až sluchátko zachytí, přidrží a svírá, pevně a vítězně. Oddechnem si s Barunou. Oddechnem a dýcháme.

Člověk je tady, aby po sobě něco zanechal. Toť devíza našeho mátožení. A ten jistý Kabeláč, o němž vám pravidelně referuji, je tlouštík, nu nejtlustší zajíc, řekl jsem. Úchvatně, brunátně nebo snad cihlově červený, pohybuje se a proč by se nepohyboval, a hlas má jako výběrčí daní. A přesto v něm našla zalíbení vdova.

Tak tenhle jistý Kabeláč chodí k nám telefonovat. Volá pravidelně, i když to má jen pár kroků přes ulici, a kdyby se vyklonil z okna s tím svým výběrčím hlasem, ale člověk jako on, účetní z poloautomatizované účtárny, samozřejmě víc důvěřuje aparátům. Stala se už z toho manie. Přiběhl, přitáhl si stolek k oknu, vytočil číslo, hvízdal přitom krkolomný pochod se sluchátkem zaklesnutým mezi bradu a rameno. A pak přestal, jako když odřízne. Mluvil tím způsobem, že slinil sluchátko a sem tam ho špičkou jazyka, promiňte. Pak zavěsil, ani se po nás nepodíval, ani nepoděkoval, ani nepoložil nikde nejpitomější padesátník, zadupal po schodech do suterénu, stavil se na našem záchodě, nechal dveře dokořán a běžel do zahrady. A za chvíli jsme ho viděli, jak nejtlustší zajíc přeskakuje plot a dva ploty, tři ploty – dva ploty na jihovýchod a jeden v pravém úhlu k těm – a přes naši, svou a jakousi zahradu, běží zadním vchodem. Doporučuji představit si jak ten nejroztomilejší obrázek. Poslední paprsky slunce, jež sledují Kabeláče až k těm jistým dveřím, kde

bere za kliku, kterou už z druhé strany ohřívá vdova. Pak se rozsvítí v kuchyni známý obdélník světla a já z té velké dálky – včerejší aktér, dnešní vypravěč – listuji nasliněným prstem ve stínech.

(Takže tohle je tedy Moravský Krumlov, městečko, v němž jsem chtě nechtě zapustil kořeny, poté co jsem přišel v Brně o byt, a nadzvedl si tak stavidla nostalgie a začal od té chvíle psát povídky a romány o Brně. Ze zahrad stoupá předjarní vůně, ležím na zádech a přemýšlím – samozřejmě noc a všude kolem pohyby spáčů otáčených na rožních – přemýšlím, jak dlouho už se ta historka s vdovou vleče. Rok, dva? Zajímá mě to tím spíš, že vím, že už se chýlí ke konci. Jak se to pozná? Únava materiálu na obou stranách. Anebo snad ne? Tenhle příběh je možná na krumlovské poměry čímsi výjimečný.)

Kája sedí u našeho telefonu a míchá si kafíčko. V posledních dnech je to s ním vážné. Dvacetkrát položí ruku na bakelitovou krabici, dvacetkrát ji odtáhne. Nakonec znehybní a sedává tam s prsty zaklíněnými do sebe a telefonu se už netkne.

Chodíme kolem po špičkách a rychle zvykáme.

Fakta zná samozřejmě kdekdo. Po měsících čekání a stále obnovované trpělivosti přešla Kájova zákonitá partnerka do ofenzívy. Podala si žádost o rozvod a pohrozila, že se odstěhuje s dětmi do Silůvek, k mamince. Ihned zasáhli Kabeláčovi rodiče a postavili se proti synovi jako hráz. Nastěhovali se k němu, hýčkali snachu, obklopili ji kvokavou péčí a na stará kolena skotačili s vnoučaty. Staruške Kabeláčisko, děda jak lunt, se postavil jednou odpoledne doprostřed ulice, přímo proti oknům vdovy, zaťal pěst a cvičil rukou jak falickým symbolem: Éj, nabrúsil som si kosú! ječel nádhernou fistulí.

Za těchto okolností nepovažoval Kabeláč za vhodné přebývat doma ani zůstávat u vdovy. A tak byl pořád v hospodě anebo u nás.

Když se pak schylovalo k nejhoršímu a pod hrozbou vleklých majetkových a právních sporů (proběhlo první rozvodové stání),

v té lučavce charakterů, začal už pomalu a docela couvat. Ještě stále trnul nad telefonním aparátem a občas sebou škubl, jak když spoutanec zkouší pouta, ale pak už zas jen dlouho míchal lžičkou. Čím intenzivnější vnitřní pohyb, tím nápadnější fyziologická strnulost. Pochopili jsme, že všechno skončilo a tohle je už jenom agónie.

Ale přesto jsem měl pocit, že chce ještě něco říct. A že k tomu sbírá odvahu.

Bylo to tenkrát takové předčasné jaro nebo nastavovaná zima. Mrazíky se vracely v zákeřných intervalech a půda, kterou jsem rozrýpal jedno dopoledne, byla do rána potažena ledovou mázdřičkou a zelené fangličky, které se rozevlály na záhonech, spálil přes noc mráz. Proklínal jsem maladaptabilitu chlorofylu a zas se potvrdila má dávná zkušenost, že nejlepší je sedět na zadku a o nic se nestarat. Přesto jsem chodil v jednom kuse z kuchyně do zahrady a ze zahrady do kuchyně, jako bych čekal, že má opakovaná přítomnost (rozumějte: zasmušilá přítomnost) ze zahrady něco vydupe. Samozřejmě nevydupala nic. A jak jsem chodil, chodil jsem kolem Kabeláče. Opatrně jsem ho obcházel, protože ctím cizí kruhy, i když je v jejich středu můj telefon. Až jsem jednou šel přes verandu a Kabeláč natáhl nohu a než jsem pochopil, nu –

Složitě se mi omlouval, a přesto jsem měl pocit, že zvolil správnou cestu, protože když někdo leží na zemi, podáte mu prostě ruku a hle – přátelské gesto.

Někdo se určitě podiví, že posavadní událostí běh nás nesblížil, ale vysvětlení je nasnadě. Zatím vždycky padal Kabeláč a já už měl ruku vytahanou jak z úplavice střevo, kdežto on byl z těch, co se rádi nechávají zvedat.

Ale to už jsem zas na nohou, oprašuju si kolena a přešlapuju a čekám. A pak mě, toť se ví, nenapadne nic lepšího než lusknout prsty, vzít síťovku a skočit naproti pro láhve.

Den se překulil, ani nevím jak, ale pokud si třeba myslíte, že Kabeláč mi podrazil nohy, jen aby to mohl se mnou zapíjet –

Dívám se na slunce nabodnuté na vidličku tří zahradních smrků a soudím, že je čas. Ale Kabeláč jen těžce potřásá hlavou.

Dobře, smířím se a jak soumrak hučí, bobtná a houstne, začínám střízlivět. A když je ho pytel (a Baruna už spí a v celém Krumlově všichni spí), Kabeláč se postaví a rukama ten pytel nadzvedne. A to je ta chvíle. Nechci říct, že mluví, spíš mě instruuje. Všechno má už dlouho do detailů připravené. A jestli se ptám – jestli se vůbec smím ptát – není to proto, že bych nerozuměl.

Na co tak složitě? K čemu přes telefon a mikrofon a magnetofon, když by evidentně stačil jen magneťák? Magneťák přímo v kuchyni.

Zapomínáš na ženský předsudky. Kristýna nesmí o ničem vědět. Večer, na kterým se dohodnem, půjdu za ní a ty zatím připravíš magnetofon, a hned jak v kuchyni zhasne, vytočíš její číslo, zavoláš a já to zvednu a odložím na stůl, odložím na stůl sluchátko, takže od téhle chvíle budeš všechno slyšet a nejen slyšet, začneš natáčet.

Tedy záznam telefonního přenosu té vaší šukačky?

Správně.

A ještě něco. Moh bych vědět –

Jo tak, ušklíbl se. Proč to natáčet? Chci si uchovat vzpomínku. Suvenýr, chápeš? Ale tomu ty nemůžeš rozumět.

A tak tam sedím a on tam zas stojí naproti mně a dívá se do tmy někam na zeď.

A pak se Kabeláč – a jestli je tohle vůbec ještě Kabeláč – pomalu usměje, natáhne přes stůl a cvrkne mi do ramene. Promiň, kývne. Řek jsem blbost. Nevím, proč bys nemohl rozumět.

(Mezihra: V následujících dnech se Kabeláč soustředil na technickou přípravu záznamu z telefonního přenosu. Začal tím, že přinesl magnetofon a naučil mě s ním zacházet. Pak zjistil, že záznam ze sluchátka přes mikrofon není vůbec kvalitní a pro naše účely – jemné zvukové odstíny – se naprosto nehodí. A tak se octl na pokraji zoufalství, dokud si nevzpomněl – kdysi na vojně byl telefonistou – že „někde ve zdi musí být taková krabička, jestli mi

rozumíš“. Našel ji, sloupl omítku, natáhl drát, ale objevil, že už ho někdo předešel, že už tam jakýsi přívod je. Bez váhání ho přeštípl. Pak na jeho místo zavedl přípoj ke svému magnetofonu. Okamžitě jsme vyzkoušeli kvalitu přímého záznamu – zavolali jsme na poštu a natočili jsme hlas mé oblíbené telefonistky. Ve sluchátku to sice lehounce klapalo a šumělo, když Kája přepínal, ale to v mém telefonu vždy. Usoudili jsme, že to není na závadu. A pak Kabeláč rozhodl, že nebudeme vyčkávat a hned večer začneme.

Za dvě hodiny po jeho odchodu jsem dostal návštěvu. Chlapík s brašnou šel rovnou k oloupané zdi, otevřel krabici, přeštípl Kájův drát, napojil zas ten původní a všechno důkladně zapečetil. Nerad bych se vracel, upozornil mě výhružně. Pochopil jsem, že o můj telefon se zajímá někdo důležitější než Kabeláč. A to už byl večer a drobounce pršelo a kapky se rojily ve světelných kuželech. Posadil jsem se do křesla a omotal si drát kolem prstů. Vešla Baruna a chvíli se na mě zvědavě dívala. Stalo se něco? Copak je?)

A musel jsem tedy – bez Kájova vědomí – zvolit náhradní řešení. Bez telefonního přenosu. Když jsme začali natáčet tu velkolepou pásku, měli jsme napřed pocit, že se pouštíme do úkolu, který je nad naše síly. Ale hned po prvních obavách jsme propadli interpretačnímu nadšení. Přál bych vám poznat tu radost z objevů, když poprvé pracujete na nezmapované půdě a pevnina se rozrůstá jak kynoucí těsto.

Začali jsme nádechy a výdechy, řeklo by se dechovým cvičením na mikrofon, hodně dlouze a hodně rytmicky, od moderata a crescenda do takového allegra cantabile furioso s potlačovanými vzlyky, sporadickým úpěním. To jsem si přiklekl k mikrofonu a šeptal „jjjjjááách“, zatímco Baruna stála v koutě na druhé straně verandy a vyskakovala do stropu za ostře vyrážených „kvíííííííích“. Hlídal jsem produkci na hodinkách a před duševním zrakem ideální průběh toho, však víte, Kinseyho dvojgrafu. Nakonec jsem tloukl do zdi a křičel, až si Baruna na druhém konci zacpala uši a trnula. Celek byl poněkud chaotický

a zvukově nesourodý, ale jen při prvé přehrávce. (Dost jsme si s tím pohráli a dnes by se tomu možná řeklo performance.) Umělecké dílo, jak známo, je dokonalé okamžikem, v němž už přestává zobrazovat a samo se stává skutečností. Tady, vykřikne divák, to jsem já, a ukáže vám houštinu čar na obraze, který s ním, ale to ví jen Bůh, nemá nic společného.

Myslíš, že to nepozná?

Pokrčil jsem rameny.

Ale když pak Kabeláč poprvé uslyšel moje šeptané „jjjjjjjáách", viděl jsem, že máme vyhráno. Začervenal se, což byl u něho (v brunátných tvářích) pozoruhodný jev, který nemíním komentovat. Poposedával nad magnetofonem a otíral si dlaně do kalhot. Netušil jsem, divil se, co telefon dokáže. A o hodně později: Doufám, že to neslyšela tvá žena.

Poslyš, řekl jsem, snad máš mě za prase?

A když jsem se vrátil s kávou z kuchyně, zastihl jsem ho už v zahradě. Pochodoval s magnetofonem pod paží a chudák zajíc, nesvedl přeskočit. Udělal jsem mu stoličku a podal kávu přes plot. (Šálek, který mi dodnes nevrátil.)

Snažím se nevnímat závrať času a všechno, co se tady děje, je svým způsobem tragické. Vyprávím tyhle historky, abych pobavil, ale sám jsem jimi znova otřásán. Už hodně dlouho nebydlíme s Barunou v tom velkém, pronajatém domě, ale když jsem šel jednou v noci (pozdě večer) kolem Kabeláčova stavení, jako bych něco slyšel, a když jsem šel blíž, přelezl plot, prostoupil houští a opřel se loktem o zeď, pochopil jsem, že poslouchám svůj vlastní nářek. To, co jsem kdysi pokládal za vydařenou imitaci Kájova orgastického řevu, jeví se mi teď s odstupem jako nejžalostnější sten mé zmučené duše. Ale nebylo to tak už tenkrát? Nářek a slast se – a kdopak tohle neví – navzájem převlékají. Snažím se na to nemyslet. Opřený o zeď, rezonuju si potmě ten opotřebovaný záznam. Kabeláč si ho zřejmě hodně často přehrává (na několika místech je to už setřené

jak, promiňte, Leonardova freska), a někdy ho, Kabeláče, potkávám ve městě.

Teď, co už nejsme sousedé, o jeho dalších osudech nic nevím a ani mě to nezajímá. (Samozřejmě – s vdovou to skončilo. Což dá rozum, protože jinak by nepřehrával.) Stojím někde v průjezdu, v nějakém krámku u skla výlohy a dívám se na Kabeláče, jak pochoduje po ulici nebo po náměstí, bledý a z toho zas popelavý, vždycky nepřítomný, proklouzává mezi lidmi, ten, kdo si (omylem) vzal můj nářek za vlastní.

Pochopitelně – neví o tom. A přesto ho ponese jak pochodeň.

Mou vyhaslou pochodeň. Protože jen tu umím předat.

Tak běž, tak pochoduj. Já zdravím tě, Kabeláči!

červenec 1977

Jiří Kratochvil
Brněnské povídky

Ilustrace na obálce Pablo Prat/Shutterstock.com
Redakce Slávka Járová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 12. 8. 2019

ISBN 978-80-274-0073-7 (epub)
ISBN 978-80-274-0074-4 (pdf)
ISBN 978-80-274-0075-1 (prc)